De reis om de wereld in veertig dagen of De zoon van Phileas Fogg

Jan Feith

bron
Jan Feith, *De reis om de wereld in veertig dagen of De zoon van Phileas Fogg*. Scheltens & Giltay, Amsterdam z.j. [1908]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/feit004reis01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

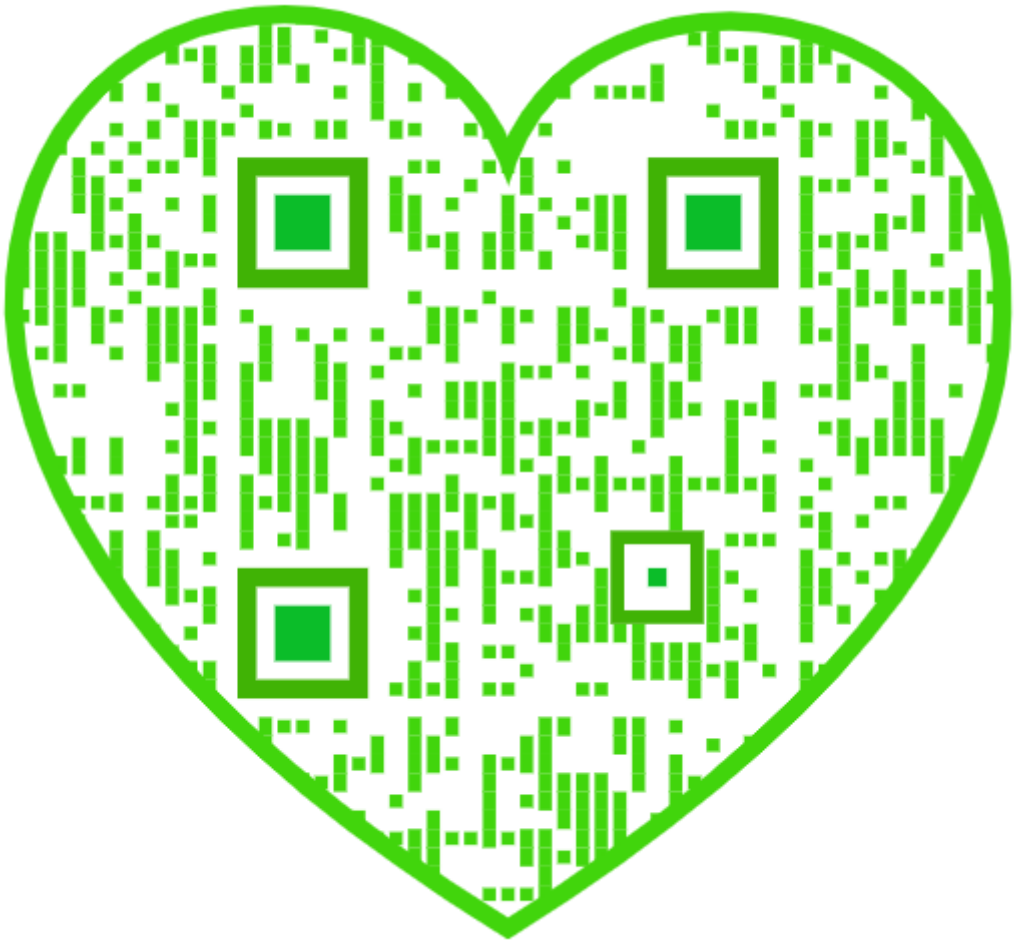

t.o. III

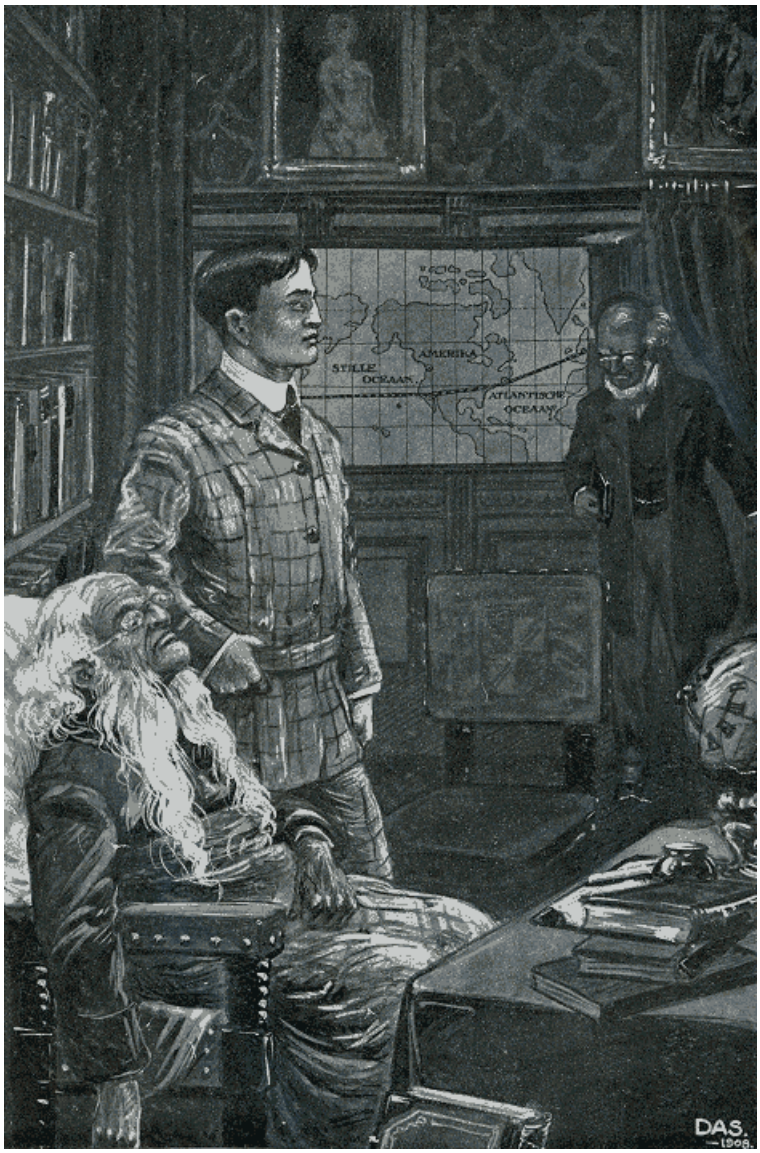

'Den 1sten Juli van het jaar 1908 stierf Phileas Fogg Esq.' (Pag. 1).

V

In dankbare herinnering aan Jules Verne

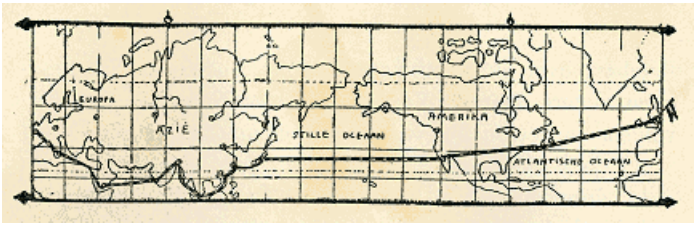

Hoofdstuk I.

Waarin Phileas Fogg komt te overlijden.

Den 1sten Juli van het jaar 1908 stierf Phileas Fogg Esq.

Hij overleed, zooals van een Engelsch gentleman van zijn aard verwacht mocht worden.

Het gebeurde te Londen, in het bekende huis in Saville Road No. 7, in de studeerkamer, beroemd over de gansche wereld. Deze werd bijna geheel ingenomen door de befaamde boekenkast; het stemmig goud-leeren behang boven de zware hooge lambriseering was slechts versierd met twee portretten en een wereldkaart.

Aan den lengtewand hing het portret van een jonge, schoone vrouw, van Oostersch type - dat was mevrouw Fogg; daarnaast hing het portret van een man met een open, blozend gelaat, krullende haren boven een lachend gezicht met twee bakkebaardjes - dat was de heer Passepartout. De smalle wand der kamer was ingenomen, zooals gezegd, door de groote wereldkaart; een dikke lijn was er met rooden inkt over getrokken. Die liep van Londen over Parijs, Brindisi, door de Roode Zee naar Calcutta,

Bombay, over Singapore naar Sjanghaï, Yokohama, San Francisco, dwars door de Ver. Staten naar New-York, en vervolgens in rechte lijn weer op Londen af. Onder de kaart stond de boekenkast.

In deze omgeving had Phileas Fogg, uitgezonderd de tachtig dagen, welke hij op zijn reis om de wereld had doorgebracht, zijn geheele leven gesleten. Dus stierf hij er ook, zittend in zijn leunstoel, die op de vaste plaats naast de boekenkast geschoven was.

In het vertrek bevond zich op dat oogenblik zijn zoon, James Fogg, die door het éénmaal drukken op de bel, gewaarschuwd was, dat zijn vader hem in zijn tegenwoordigheid verlangde. Voorts stond daar nog, achter in de kamer, in de schaduw van de deurportières, alsof hij er niet bij behoorde, de notaris; deze was, volgens afspraak, door het twèèmaal drukken op de bel ontboden.

Nadat beide heeren in de studeerkamer waren getreden, had Phileas Fogg het oogenblik gekomen geacht, het tijdelijke met het eeuwige te verwisselen. Hij deed dit, zooals gezegd; geheel op dezelfde wijze als hij geleefd had: afgemeten, stijf, correct.

Alvorens zijn oogen, die de heele wereld hadden gezien, te sluiten, bracht hij langzaam zijn hand naar den binnenzak van zijn gekleede jas, welke hij steeds, ook in dit plechtig oogenblik, droeg, en nam er een enveloppe uit. Deze reikte hij den notaris over. Toen stak hij zijn zoon twee vingers van zijn rechterhand toe. Deze drukte ze even statig als ze hem waren toegestoken.

Doch Phileas Fogg, die nooit een woord te veel had gesproken in zijn leven, scheen nog iets te willen zeggen vóór zijn dood. Zijn zoon boog zich voorover; de notaris trad geluidloos naderbij.

- ‘Pass.... Am-ster-dam,’ klonk de stem van Phileas Fogg haast onhoorbaar.

Dat was alles.

De wereld telde een groot man minder.

Phileas Fogg was den 1sten Juli van het jaar 1828 in dèze kamer geboren, en volgens aanteekening van zijn vader, die eveneens een toonbeeld van stiptheid was geweest, had deze belangrijke gebeurtenis des ochtends te 5 uur plaats gehad. Derhalve wachtte Phileas Fogg tot zijn chronometer op 5 uur precies stond, drukte dan den sekonde-wijzer vast, en blies volkomen correct den laatsten adem uit.

Hij was dus juist 80 jaar geworden, een cijfer, waaraan - naar men veronderstellen mag - hij zeer gehecht was.

Toen James Fogg zijns vaders oogen had dichtgedrukt, trad hij naar de groote wereldkaart en prikte met vaste hand een rouwstrikje, dat reeds gereed lag, ter plaatse, waar een dikke mop de ligging aangaf van Londen. Dit was van te voren door zijn vader aldus vastgesteld. Vervolgens liet hij de gordijnen zakken, om het vroege ochtendlicht buiten te sluiten.

Op dit oogenblik trad de notaris uit de deurschaduw naar voren. Hij nam zijn brillenhuis, vouwde zijn bril open en plantte dien op zijn neus. Dit behoorde wellicht niet tot het vastgestelde programma. Doch de volgende handelingen hadden geheel volgens de voorschriften van den overledene plaats.

De notaris trad naar de tafel, sneed met het gereedliggende vouwbeen, waarvan de knop den vorm had van den wereldbol, de enveloppe open, welke Phileas Fogg hem ter hand had gesteld; hij nam daaruit een klein blad gezegeld perkament, en las, zonder overhaasting, zonder nadruk, doch met duidelijk en scherp uitspreken van elk woord,

zooals ouderwetsche en nauwkeurige notarissen - gelijk deze er een was - gaarne plegen te doen, den inhoud voor.

Deze luidde:

'*Ik, Phileas Fogg, vermaak hierbij mijn vermogen, archief en woning aan mijn eenigen zoon, James Fogg, onder nadrukkelijk beding, dat hij mijn hier volgende opdracht volbrenge: - De traditie hooghoudende van mij, Phileas Fogg, zal mijn zoon een reis om de wereld hebben te volbrengen in de helft van den tijd, welken mijn reis om de wereld bedroeg*.

Phileas Fogg.'

De jonge Fogg was onbeweeglijk blijven staan naast den stoel, waarin het lijk van zijn beroemden vader rustte.

De notaris zweeg, vouwde het papier, en ook zijn bril, weer dicht, stak het eerste in de enveloppe en de tweede in het brillenhuisje, en sprak op denzelfden toon als waarmee hij voorgelezen had:

'Mijnheer James Fogg, ik vraag u krachtens mijn ambt, of gij bereid zijt, de voorwaarde van dit testament uws vaders na te komen? De heer Phileas Fogg maakte zijn reis om de wereld van den 2^{den} October tot den 20sten December van het jaar 1872. Dit waren tachtig dagen. Het testament

van den heer Phileas Fogg geeft u de opdracht, op uw beurt nu de reis om de wereld te maken.'

Slechts de laatste woorden had de notaris een weinig nadrukkelijker gesproken, omdat zelfs een notaris, al was hij gedurende een menschenleeftijd de whistgenoot geweest van iemand als Phileas Fogg, een oogenblik van ontroering kan hebben. Dit oogenblik was evenwel ondeelbaar kort, want op zijn effen notaristoon vervolgde hij:

- 'Mag ik u, James Fogg, nu de volgende vraag stellen: zijt gij bereid uws vaders laatsten wil ten uitvoer te brengen door de reis om de wereld te maken in 40 dagen?...'

James Fogg stond nog in dezelfde houding. Zonder zich te bedenken, doch ook zonder de minste ontroering te toonen, kwam zijn antwoord:

- 'Ja.'

James Fogg, de zoon van Phileas Fogg, had nog nooit één voet buiten Londen gezet. Dit antwoord, zijn vader waardig, was dus niet zonder beteekenis.

Terwijl hij de zorgen voor de begrafenis van het stoffelijk overschot zijns vaders aan den notaris overliet, trad hij naar den wand van de kamer, waar de groote wereldkaart hing. Hij bleef er voor staan. Zijn beenen zette hij wijd, de handen liet hij in de zakken van zijn norfolkjacket glijden; zoo keek hij.

Eerst tuurde hij naar de plaats, waar hij het rouwstrikje had geprikt, toen draaide hij zijn hoofd, met de regelmatigheid van een wijzer, van links naar rechts. Dit ging zeer langzaam, alsof een veer zijn hoofd om een spil liet draaien.

Doch verder dan het andere einde van de kaart draaide het niet.

Dit had juist een half uur geduurd. Men kon dit weten, omdat de klok op den schoorsteen niet slechts de heele en halve uren aangaf met het ‘God save the King’, doch voor elke vijf minuten eenige maten speelde van verschillende internationale volksliederen. Zoo had de klok het Nederlandsche en het Duitsche volkslied even ingezet, daarna het Russische en Japansche getiengeld; vervolgens gaf het vijf maten van ‘Yankee Doodle’ aan.

En tegelijk met deze internationale klokmotieven hadden de gedachten van James Fogg telkens vijf minuten in elk dezer landen verwijld. Toen er 25 minuten om waren en de poney van Yankee Doodle stil stond, had zijn verbeeldingskracht hem dwars door Nederland, Duitschland, Rusland, Japan en Amerika al weer naar Engeland teruggevoerd.

Een half uur te staan voor de wereldkaart, moge lang schijnen, om zulk een uitstapje rond den aardbol te maken, doch James Fogg had in dien tusschentijd méér gedaan dan de denkbeeldige lijn, welke de volkswijsjes van zijns vaders klok hem als vanzelf aangaven, langs te gaan. Zijn gedachten stapten bij elk nieuw motief als met reuzenschreden van land tot land.

Het kwam James Fogg voor, of in elk vijftal minuten, welke hem op de sekonde toegewezen waren, hij zèlf in een dezer landen verwijlde.

Dit was minder vreemd voor hem dan men zou denken, omdat het nergens de eerste maal was, dat hij er met zijn gedachten toefde. Overal was hij eigenlijk thuis! De klok had desnoods àlle volksliederen van de wereld mogen spelen - wat zij trouwens des Zondags in een pingelenden potpourri volbracht - James Fogg zou, afgaande op de klanken dezer landshymnen, zonder eenige aarzeling den geheelen aardbol

van Noord tot Zuid, van Oost tot West, in zijn verbeelding langs hebben kunnen gaan!

De leunstoel van zijn vader had altijd ruggelings tegen de groote boekenkast gestaan; niet voor niets besloeg die kast een geheelen wand van de kamer. Zij was in vijf afdeelingen verdeeld, hetgeen dadelijk te zien was aan de vijf kleuren, waarin de boeken gekaft waren. Het waren de kleuren der vijf werelddeelen; Europa was wit, Azië

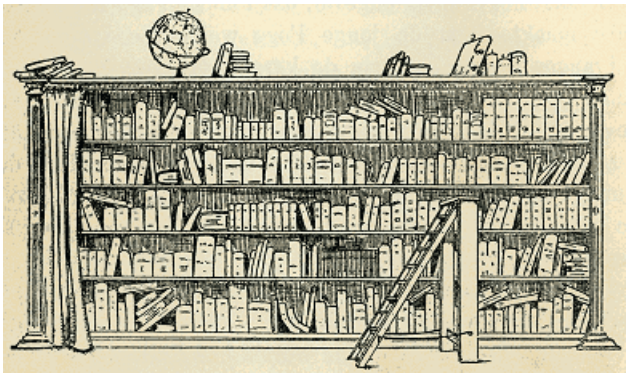

geel, Amerika rood, Afrika zwart en Australië groen gekaft.

Wanneer de dichter van het gevleugelde woord: ‘Al wat in die boeken staat is in dit hoofd gevaren’, naar een tweede voorbeeld had willen omzien, dan had hij het in het hoofd van den jongen Fogg bij de hand gehad.

Phileas Fogg was zijn leven lang ongetwijfeld een zonderling geweest.

Hebben sommigen zijn reis van 80 dagen niet willen laten doorgaan voor iets anders dan een zonderlinge gril van den Franschen schrijver Jules Verne?

Doch in de eigenaardige wijze, waarop Fogg zijn zoon Ja-

mes had opgevoed, lag dan toch een behoorlijk dosis Fogg'-sche fantasie en filosofie!

Dat de eenige zoon van Phileas Fogg een bizondere opvoeding zou genieten, lag voor de hand; - men is niet voor niets de zoon van een beroemd vader. En dat zùlk een vader de oorzaak van zijn wereldfaam als richtsnoer zou nemen bij de opvoeding van zijn zoon, scheen in dit geval even natuurlijk.

Zonder het droevig ongeval, dat Phileas Fogg tot weduwnaar maakte, zou de jonge Fogg wellicht een opvoeding ontvangen hebben, waarin de karaktertrekken èn van den vader èn van de moeder meer in evenwicht zouden zijn geweest. Toen echter mevrouw Fogg, de schoone Aouda, reeds een maand na de geboorte van haar zoon door den sluipmoord van een Bundelkundschen Brahmaan stierf, kwam de geheele zorg voor de opvoeding van den zoon voor rekening van den vader.

En deze kweet zich op voorbeeldige, hoewel wat zonderlinge wijze van deze taak.

Na zijn groote reis om de wereld had Phileas Fogg nooit meer gereisd. Indien de gelegenheid, of wel de noodzakelijkheid zich mocht hebben voorgedaan, dan zou hij dadelijk weer gereed hebben gestaan, om de menschheid opnieuw te verbazen over de wijze, waarop een Engelsch gentleman, die zich eenmaal iets heeft voorgenomen, zijn doel weet te bereiken. Phileas Fogg was echter tevreden geweest met zijn roem. De wereld èn zijn naam waren immers voor goed te zamen verbonden? Waarom zou hij den aardbol opnieuw bereizen? Kon hij zichzelf overtreffen? Ongetwijfeld ja - indien de omstandigheden zulks hadden voorgeschreven! Doch er was geen lid van de Club, die er ooit meer aan gedacht zou hebben, Phileas Fogg tot een nieuwe wedden-

schap te bewegen; men wist immers van te voren met zekerheid, dat hij ook deze gewonnen zou hebben!

En bij gebrek aan een aanleiding was dus de wereldreiziger, die de landen en zeeën van onzen aardbol doorreisd had, alsof er geen afstanden, geen hinderpalen, geen bezwaren, geen gevaren voor hem bestaanbaar waren, weer teruggekeerd tot zijn rustig leven van Londensch ingezetene.

Toch had zijn leven een verandering ondergaan.

In het ééne jaar, dat hij zoo gelukkig met de schoone Aouda gehuwd was geweest, had hij zich geheel aan het huiselijk leven gewijd. Slechts éénmaal in de week ging hij 's avonds naar de ‘Reform Club’ en speelde daar Zaterdagavond zijn partij whist aan hetzelfde tafeltje, met dezelfde partners. Nadat zijn vrouw gestorven was, hervatte hij niet zijn leven van vast clubman. Al zijn tijd wijdde hij voortaan aan zijn zoon.

Zoo werd James Fogg geheel het maaksel van zijn vader.

De reis om de wereld was de oorzaak geweest van den roem van Phileas Fogg; - dùs zou de opvoeding van den zoon uitsluitend geleid worden in dèze richting.

James werd van zijn prilste jeugd af omringd door voorwerpen, welke in het nauwste verband stonden met het bereizen der wereld. De internationale wijsjes van de reeds genoemde klok was de eerste muziek, welke zijn kinderoor trof; de eerste kleuren, waarop zijn oog gevestigd werden, waren, de vijf vakken van de boekenkast; de eerste klanken, welke hij leerde stamelen, waren de namen der vijf werelddeelen; zijn eerste speloefening leerde hem zijn vader uit de ‘Travelling Gazette’; zijn eerste speelgoed was een miniatuur aardbol.

Op deze wijze vormde Phileas Fogg zijn zoon James.

De vader leefde in het drukke Londen het leven van een

geleerden kluizenaar, die elk van de landen van de wereld, waarover slechts een boek verscheen, gretig als studiemateriaal beschouwde. Hij las het zijn zoon voor, van de eerste letter tot de laatste, schoof dan het boek, al naar de kleur van het bandje, waarin hij het zelf gekaft had, op de eindelooze planken van de boekenkast. En begon weer een ander.

Het zonderlinge van deze leermethode, welke op zich zelf volstrekt niet onpraktisch genoemd kan worden, lag wel hierin, dat de vader er blijkbaar nooit aan dacht, zijn zoon eenige praktische toepassing van deze bizondere opvoeding te schenken.

Hij liet zijn geest, en die van zijn zoon, reizen, terwijl hun lichamen rustig thuis bleven in de studeerkamer in Saville Road.

Zoo was de opvoeding van den zoon van Phileas Fogg.

En de waardige zoon van een waardigen vader had nimmer te kennen gegeven, dat hij anders wenschte.

Terwijl andere knapen op hun scholen Homerus en Shakespeare lazen, of in hun vrijen tijd fietsten en voetbalden, luisterde James naar de langzame statige stem van zijn vader, welke steeds las, het eene boek voor, het andere na, vandaag van een pooltocht, morgen van een expeditie naar de bronnen van de Zambezie.

James, die niets anders te doen had, zamelde dit alles op in zijn hoofd, stopte zijn hersens vol met al die wereldkennis. En evenals de boekenkast in zijns vaders studeerkamer, zoo had hij zijn hersens in vakken verdeeld, vijf vakken, voor elk werelddeel één. Omdat zijn hoofd niets anders te verwerken had, was zijn bedrevenheid uiterst ontwikkeld, om elke nieuwe hoeveelheid aardbolwetenschap dadelijk op de goede plaats te rangschikken, en ook om de aldus opgehoopte kennis uit elkaar te houden.

Terwijl van zijn kant James nooit gevraagd had waartoe het verzamelen van al deze kennis noodig kon zijn, had zijn vader hem evenmin ooit verteld waarom hij hem louter theoretische wereldkennis doceerde.

Totdat Phileas Fogg, de man van de tachtig dagen, zijn tachtig jaren had geleefd, de oogen sloot, en het testament geopend werd.

Hier was de verklaring!

En zoo stond dan James Fogg voor de wereldkaart en ontsloot, bij het spelen der klokkedeuntjes, beurt voor beurt, de loketjes in zijn hersens, waarin al zijn kennis opeengehoopt lag, zoo zorgvuldig geordend als de goederen in een pakhuis.

Even vlug als de trilbeelden van een kynematograaf, liet hij dit alles aan zich voorbijgaan.

Hij kende elke grens, elke stad, elke geografische bizonderheid; hij kende al de volkeren, hun aard en wezen, hun geschiedenis in het heden en verleden; hij kende hun ontwikkeling, godsdienst en staatsvorm, hun levenswijze, handel, industrie, landbouw, veeteelt, mijnwezen, kunst; ook kende hij van elk land de ligging en verkeersmiddelen, den loop hunner rivieren, de lengte hunner wegen, de hoogte der bergen, de uitgestrektheid der bosschen, de oppervlakte van weiden en bouwland en onbebouwde gronden; al de havens kende hij, waaruit de reeders hun booten lieten loopen, al de steden, waarlangs de spoorwegen snelden.

Dit alles kende hij - en nog veel meer!

Phileas Fogg had zijn zoon tenminste toegerust met alle noodige middelen, die hem in staat konden stellen, zijn laatsten wil ten uitvoer te brengen.

Toen de klok het half uur sloeg, en het ‘God save the Kang’ weer door de kamer tiengde, was het hoofd van

James juist een halven slag van links naar rechts gedraaid; hij was weer in Londen terug.

Van werelddeel tot werelddeel, van land tot land, van zee tot zee, van stad tot stad, zag hij zijn reis voor zich.

Hij had niets anders te doen dan zich op reis begeven.

Zou hij den laatsten wil volbrengen van Phileas Fogg, die, zelf wereldberoemd geworden door zijn rondreis in tachtig dagen, voor zijn zoon deze opdracht naliet, op zijn beurt de reis om de wereld te volbrengen in veertig dagen?

Hoofdstuk II.

Waarin de zoon van een anderen ouden bekende wordt voorgesteld.

Nadat de kantoorknecht zorgvuldig het stof op het blik had geschuierd, trad hij naar de voordeur om het op het Amsterdamsche Damrak-trottoir schoon te vegen. Er was geen agent in de buurt, en één blik met stof meer, kwam er in zulke stoffige straten weinig op aan, meende hij, al was hij voor het kantoor en voor zichzelf op zindelijkheid gesteld. Buiten sloeg de Beursklok haar negen slagen. ‘Beidt uw tijd’ stond er aan dien kant boven de wijzerplaat geschreven. Het was avond en hij kon het dus nu niet lezen; doch hij wist, dat het er stond. Ongetwijfeld was het dit vlijtig woord, dat hem zich haasten deed, het kantoor weer binnen te gaan, den gieter ter hand te nemen en, langzaam de toonbank langs loopend, het vertrek af te stappen, om overal waar hij ging met sierlijke, in elkaar overloopende spiralen, de fijne evenwijdige waterlijntjes neer te sprenkelen.

Daarmee was zijn werk voor dien dag afgeloopen; het kantoor moest nu gesloten worden.

Maar de kantoorknecht bleef nog wat dralen. Dit was trouwens zoo zijn gewoonte.

Aan een knop achter de toonbank, bij het glazen hokje, waar de kashouder den geheelen dag achter het duiventilraampje met al de munten van de wereld rinkelde, hing de pet met de gouden knoopen en de gouden letters. Thos. Cook & Son stond er op. Dat was de naam van het kantoor. De pet was van een der gidsen, in dienst der firma; 's morgens vroeg zette die haar op, trok met de vreemdelingen Amsterdam rond, kwam 's avonds zijn pet daar weer ophangen.

Elken avond, nadat het kantoor was schoongemaakt, ging dan echter de knecht zich aan de pet te buiten; hij nam haar voorzichtig van den haak, bekeek van dicht bij de gouden letters, zette de pet voorzichtig op.

Zoo stond hij dan in het kantoor, als een keizer in zijn troonzaal.

Om hem heen hingen al die wonder-mooie prenten, die alle bedrukt waren met denzelfden naam, die in goud op zijn hoofddeksel stond.

Mèt die pet op was het als droeg hij een tooverhelm, was het als gingen al deze bonte voorstellingen voor hem òpleven; - zònder pet was hij de kantoorknecht, door de gratie van een der klerken, die bij zijn moeder in de wasch lag, aan dit sobere baantje, dat hij toch zoo verlangd had, geholpen.

Mèt de pet was hij zèlf gids, hoorde hij zèlf tot de firma, was hij zèlf een deel van het wereldbureau, welks Amsterdamsch filiaal hij schoon had te houden van het stof van Amerikaansche voetzolen, waarvan de dragers het Paleis op den Dam, de Nachtwacht en Volendam kwamen bekijken.

Zònder pet mocht hij meehelpen aan boodschapjes, moest

hij de zware koffers sjouwen en de buikige valiezen torsen; - mèt de pet was hij gepromoveerd tot gids, verbeeldde hij zich, dat hij aan de vreemdelingen toegevoegd was, dat hij ze rondleidde langs al de Amsterdamsche bezienswaardigheden.

Zònder pet voelde hij zijn onmondigheid, zijn minderwaardigheid, zijn schamel bestaantje; - maar mèt de pet vertegenwoordigde hij zijn firma, zijn stad, zijn land!

Aan het eind van elken dag waren dit zijn heerlijkste oogenblikken. Hij voelde zich dan groeien in aanzien. Hij begreep wel, dat dit slechts een uiterlijke glans was, maar hij wist tevens wel zooveel van de wereld, dat menig beroep, zoo ook dat van vreemdelingen-gids, niet veel meer was dan het dragen van een pet met gouden letters. Het was slechts hoofdtooi; want wat zulke gidsen er overigens van terecht brachten, kon hij ook nog wel. Voorloopig was het slechts zijn eerzucht, ook gids te worden, dit was zeker; maar hij zou, wanneer hij het eenmaal zóó ver had gebracht, 't dan toch beter trachten te doen dan die anderen. Had hij niet vaak genoeg gezien op wat voor wijze men de vreemdelingen Amsterdam liet zien; zooals dat ging was er geen kunst aan! Dat kon hij beter. Ja, hij deed het al beter! Op een enkelen heel drukken dag, toen het kantoor overvol was geweest met lispelende Amerikaansche misses, was hij er, bij gebrek aan voldoende hulp, ook op uitgezonden, had hij - na de plechtige belofte te hebben moeten afleggen, dat hij de eer van het kantoor niet op straat zou gooien - den heelen dag de stad rond geloopen: Dam, Waag, Artis, grachten, Vondelpark, Amstel, Kalverstraat, Panopticum; was alles wat er voor zeldzaams aan Amsterdam was te zien, met zijn kudde, waarover hij de trouwe herder was, afgesjouwd. Zijn uitleggingen waren daarbij zeer onderhoudend geweest, want

zijn drie lijfboeken, ‘De Vlugge Franschman’, ‘Duitsch op reis’ en ‘Hoe men in 20 lessen Engelsch spreekt’, had hij niet voor niets bij een kaarsstompje keer op keer koppig doorgewerkt.

- ‘Splendid interpreter!’, had een der misses gelispeld, die er met haar groene voile, grauw linnen pakje en grijs garen handschoentjes als een schikgodin had uitgezien; zij had den hulpgids daarbij vriendelijk haar gele tanden laten kijken; - al kon dit evengoed zijn, omdat zij den vroolijken krullenkop en de guitige oogen van den jongen man een plaatselijke vermelding in haar reisaanteekening over Holland waard vond.

Hij had ook eens een Duitschen professor, die natuurlijk op een koopje reisde, rondgeleid; en dat die het Rijksmuseum van binnen wilde zien had zijn overmoed niet afgeschrikt; zóó handig was een Amsterdamsche jongen ook wel, om telkens één schilderij vóór te zijn, om er den naam van den schilder vooruit af te lezen, en daarmede de onverdroten geestdrift van zoo'n Duitschen brillenman op peil te houden.

En eens, met een troepje Franschen, die hij 's avonds laat, na het sluiten van het kantoor, op den N.Z. Voorburgwal was achterop geloopen, had hij onschatbare diensten bewezen, doordat hij ze van het Postkantoor, dat zij voor een hotel hadden aangezien, naar Kras had geleid; zij hadden hem bij zich gehouden, en ‘De Vlugge Franschman’ had uitnemende resultaten verricht, want ze gierden telkens van de pret en vonden hem onbetaalbaar rigolo!

O, hij zou mettertijd zijn internationalen weg wel vinden!

Vandaag goot hij nog met den gieter de grilligste arabesken en hiërogliefen op den kantoorvloer; - maar later, wie weet, zou hij een vaste aanstelling krijgen, zou ook op zijn slapen de pet met de gouden letters drukken.

Intusschen hielp het hem den wachttijd korten, wanneer hij 's avonds de pet van den knop had genomen en er het kantoor mee rondwandelde. Telkens was dit weer voor hem een nieuwe bekoring, zooals hij dan rondstapte, en plaat voor plaat bekeek, waarmee de wanden van boven tot onder behangen waren. De eene was al mooier dan de andere. Op één stond in bevallige houding een juffrouw, leunend over een terras, dat aan een blauw meer grensde, met gele bergen omwald. Er was een andere plaat van een echten neger, die met zijn zwarte voeten in het geelste zand en met zijn zwarten kroeskop tot in de blauwste aller luchten reikte. Op weer een andere plaat dreef een spits-begaffelde jonk op een donkerpaarse zee; een palm boog zich naar voren. Er waren platen met gletschers en watervallen; er hingen groote foto's van reuzengebouwen en paleizen; er waren vooral veel platen, die kakelden van de kleuren met onwaarschijnlijk groote schepen, die door kalme zeeën, soms door drieste golven hun schuimenden weg zochten en uit al-kleurige boomdikke schoorsteenpijpen prachtig-bonte rookpoeven tegen spiegel-gladde of vervaarlijk-stormachtige verschieten spreidden.

Dit alles steeg den kantoorknecht dan telkens weer als champagne naar zijn bol, waarop de pet prijkte, die met dit alles in verband stond.

Maar het mooiste biljet van alle, waarvoor hij het laatst en het langst bleef staan, was de voorstelling van een gelen duivel, die zijn mantel als vleugelen gebruikte en daarmee over een druk samengesteld landschap vloog, dat wel een staalkaart leek van alle landen van de wereld; men zag er moskeeën en pyramiden, huizen van marmer en van leem, oerwouden en steppen; de achtergrond bestond uit bergen met een witten kam van eeuwige sneeuw, en

een breede stroom slingerde zich in eindelooze bochten door dit wonderlijke landschap. Op den uitgespreiden mantel van den vliegenden duivel stonden een aantal menschen; sommigen tuurden vooruit door kijkers, anderen keken over den mantelrand omlaag: het waren lieden van allerlei kleur en uiterlijk; men zag er blanke Europeanen en gele Aziaten en roode Indianen. Die maakten allen den vliegtocht mee boven die schoone wereld, welke onder hen lag.

Dan droomde de kantoorknecht dien heerlijksten vliegtocht mee; hij stapte ook op den mantel, voelde zich òpzweven; dan keek hij mee omlaag.

Hoe begreep hij dan, dat zoo'n pet - niet eens de zijne! - dat de bekoring dier gouden letters slechts een heel klein onderdeel beteekende van al die heerlijkheid! De reizigers kwamen uit hun vreemde landen hierheen, vertrokken van hier naar weer andere landen. De treinen floten, de booten wentelden haar schroeven; heel de aardbol was niet anders dan één reisgebied.

En met zijn pet op, staande voor de plaat, gaf hij antwoord op al die vragen, die hij zichzelf zoo dikwijls gedaan had, als hij in den drukken reistijd al die vreemdelingen, als bijen om een korf, in het kantoor had zien neerstrijken.

Vanwaar kwamen ze?... Waarheen gingen ze?... Wat hadden zij reeds van die groote raadselachtige wereld, die naar alle kanten zich uitstrekte, gezien?...

Dan begreep hij, dat zijn verlangen verder ging dan slechts het dragen van de pet met de gouden letters, dat hij meer hoopte van zijn levenslot dan slechts Amsterdam te vertoonen aan a!'s en o!'s uitstootende reizigers. Zijn bloed joeg hem door zijn aderen; zijn oogen, die hem toch al klaar en helder genoeg boven zijn roode koonen stonden, glommen

als kooltjes vuur, wanneer de winterwind uit den schoorsteen er opblaast; hij strekte zijn schouders naar achter, haalde zijn longen op, alsof hij met één geweldigen ademstoot den mantel van zijn eigen verbeelding wilde voortjagen, het te nauwe kantoor uit, het Damrak over naar den Dam, en daar opstijgen en wegdrijven naar elke windstreek, waar de wind hem slechts wilde heenblazen!

Hij stond daar nog vlak voor de plaat, zijn pet op en in de hand nog de gieter, waaruit een laatste straaltje een plasje op den vloer drupte, toen de bel rinkelde, de deur openging, en een vreemdeling binnentrad.

Het is volstrekt geen schande met een gieter in de hand te worden aangetroffen; doch de kantoorknecht meende van wèl. Het schoot hem tenminste wondervlug door zijn hoofd, dat de gieter en de pet op dit oogenblik niet bij elkaar pasten. Hij had daarom een korte aarzeling, of hij den gieter in de hand houden en de pet zou afzetten, of wel den gieter in de steek laten en zijn hoofddeksel ophouden. Hij deed het laatste.

De vreemdeling, die in norfolk-jacket gekleed was, in de hand een reisboek, wit-gekaft, droeg, trad met kalme afgemeten stappen binnen.

De kantoorknecht wilde zijn pet afnemen, doch hij begreep tegelijkertijd, dat dit gelijk stond met het afstand

doen van het teeken van zijn waardigheid; dus hield hij zijn pet op.

Hij had afgekeken, hoe men vreemdelingen al naar hun landaard moet groeten en behandelen. Dezen kon hij niet zoo vlug thuis brengen. De slanke rechte figuur, de zorgvuldig geschoren, sterke kin en kaken, de gladde stroeve lippen zonder knevel onder den rechten fijnen neus, deden hem denken, dat hij een Engelschman voor zich had. Maar de oogen waren donker en het oogwit zacht geel, zooals hij wel bij passagierende Javaantjes had gezien.

Een Oosterling zou hij diep begroet hebben; - er was eens een radja uit Engelsch-Indië op kantoor geweest en die was met oostersche strijkages begonnen, en op ongeveer gelijke wijze door een van de chefs te woord gestaan. Een Engelschman daarentegen groette, als hij op kantoor kwam, zelf nooit, werd dus evenmin teruggegroet. Een Amerikaan zou 'Hello!' gezegd en dadelijk op den frisch-begieterden vloer gespogen hebben. Op een Duitscher, een Franschman, een Italiaan, of wat voor standaardtypen zoo vlug binnen het verbeeldings-bereik van den kantoorknecht lagen, leek de vreemdeling al evenmin.

Daarom volbracht hij den groet, die het best bij zijn pet paste, en tevens op ongedwongen wijze de aandacht daarop vestigde; hij sloeg aan.

De vreemdeling keek dan ook naar de pet. Hij hield vlak voor den kantoorknecht stil, zette zijn beenen wijd, dompelde de handen in de zakken van zijn buis, en vroeg:

- 'Cook?'

- 'Yes, sir!', haastte de kantoorknecht. Het kwam slechts vaag hij hem op, dat hij daarmee een leugen sprak, dat hij tenminste meerderen schijn aannam dan hem rechtens toekwam; maar ook dacht hij tegelijk: wie is Cook eigenlijk?

Het was een firma-naam, een reisklank, een stopwoord. Er was op dit oogenblik niemand anders op kantoor; de chefs, de klerken, de gidsen, de bedienden waren na een drukken vermoeienden dag naar huis gegaan: hij vertegenwoordigde dus het kantoor, het filiaal, de firma. Ja, hij wàs op dit oogenblik, op deze plaats, Cook zèlf!

- 'Well,' zei de vreemdeling, 'just tell me when first train starts for Wladiwostok?'

De kantoorknecht zou zijn gieter zeker hebben laten vallen, wanneer hij dien nog in de hand had gehad. Doch hij had dit voorwerp al opgeofferd aan den roem van zijn pet; hij mocht haar niet beschamen!

Hij had voldoende verstaan wat de ander hem gevraagd had; maar men had hem even goed kunnen vragen wanneer het eerste luchtschip naar de maan vertrok als de trein naar Wladiwostok! Hij hield zich echter volkomen in den plooi, omdat hij dacht aan de gouden letters boven zijn voorhoofd. Om echter tijd te winnen herhaalde hij langzaam:

'Wlà-dì-wò-stòk?'

De vreemdeling maakte een kort gebaar met de eene hand; hij moest iemand zijn, die gewend was, op zijn vragen dadelijk geantwoord te worden.

De kantoorknecht begreep al het gewicht, dat zijn pet hem oplegde; en in hetzelfde oogenblik schoot hem een zeer passenden zin te binnen, welke hem tenminste tijd zou doen winnen; hij vroeg:

- 'By which way, sir?'
- 'You scoundrel!', viel de ander uit.

Dit mòèst een onwelwillend woord zijn. De taalkennis van den kantoorknecht was echter niet zóó diepgaand, dat hij dit woord naar de fijnere beteekenis zou hebben kunnen vertalen. Het woord kwam bovendien niet voor in 'Hoe

men in 20 lessen Engelsch spreekt'. Zoo kon hij dus bedaard blijven en zelfs vormelijk antwoorden:

- 'Please, sir!'[1)]

De vreemdeling was er even door gebluft; hij keek den kantoorknecht aan, knikte stug, zei kort-af:

- 'Bevalt me,... hebt gelijk bovendien... kunt er op twee manieren komen... wil den kortsten weg hebben ... wanneer eerste trein Berlijn?'

Dit wist de man, die de valsche pet droeg. Hij had er dikwijls genoeg bagage heen gedragen. Buiten zette het carillon van de Oude kerk 'Du bist verrückt mein Kind' in; het was tien uur. Hij zei:

- 'Al vertrokken, meneer.'

De vreemdeling had even een kort trekken boven zijn wenkbrauwen.

- 'De volgende?', vroeg hij.

Ook dit wist de Cookpet.

- 'Morgenochtend half acht, meneer.'

- 'Aansluiting voor Moskou?'

De kantoorknecht was ditmaal niet geschrokken; hij ware onaangedaan gebleven zelfs al was hem de eerste reisgelegenheid naar het middelpunt van de aarde gevraagd. Hij deed dus niet eens moeite, den schijn aan te nemen, alsof hij er zich op bedacht, maar antwoordde met zijn ronde wangen in den effensten plooi:

- 'Direkte aansluiting, meneer!'

Hij wist amper wat Berlijn was, en heelemaal niet wat Moskou beduidde. Het moest iets heel vèr zijn. Hij had echter een onbegrensd vertrouwen in het wereldverkeer.

1) Het schijnt verkieselijk, het verdere gesprek in vrije Hollandsche vertaling te laten volgen. - Noot v.d. S.

Wanneer de firma, welker pet hij op het oogenblik droeg, plaatskaartjes verkocht naar alle oorden van de wereld, moesten er ook treinen, trams, booten of andere vervoermiddelen bestaan. Hij zou aan de waardigheid van zijn hoofddeksel te kort hebben gedaan, indien hij anders geantwoord had. En met volle overtuiging koppelde hij de hoofdsteden van het Duitsche Keizerrijk en van het oude Moskovische Tsarenrijk te zamen.

Hij redde er zich niet mee uit den nood. Integendeel! De eerlijke overtuiging, welke uit zijn open oogen lachte, moest wel vertrouwen inboezemen. De andere vroeg door:

- 'Moskou aansluiting naar Siberië?'

De kantoorknecht had a gezegd, hij moest b zeggen. Waarom zou hij bovendien ook dit antwoord schuldig blijven? Wanneer er géén aansluiting bestond met Siberië, of wat voor land in die buurt ook, deugde de toestand daar niet! En waarom zou men het laatste veronderstellen? Daarenboven was 'aansluiting' een rekbaar begrip! Bestond er wel één plaats ter wereld, welke niet aangesloten was? Hij was eens op een Zondag met de dochter van zijn buurman, knappe Dientje, naar Muiderberg geweest, en onderweg had de conducteur van de tram gezegd, dat Muiderberg het eind van de wereld was, omdat men daar niet verder kon; maar zelfs waren ze vandaar met een pink uit Elburg, die er in vergissing had aangelegd, 's avonds nog naar Amsterdam teruggekomen.

- Op de vraag, of er ergens ter wereld aansluiting bestond, kon dus slechts in bevestigenden zin geantwoord worden. Hij aarzelde dus geen oogenblik en zei:

- 'Ongetwijfeld, meneer!'

- 'Naar Japan?', vroeg de vreemdeling onverstoorbaar verder.

- ‘Eveneens, meneer!’

Het was nu slechts de vraag wie het vol zou houden. De pet brandde hem als een vlammend aureool op zijn slapen. Wat wilde die vreemdeling toch gaan doen? Waarom wilde hij al die aansluitingen weten? Siberië! Japan!... dat moest aan het andere einde der wereld zijn!

Maar hij had geen tijd zich te bezinnen, want kort-af vroeg de ander door:

- ‘Van Japan naar Amerika?’

De kantoorknecht begon er plezier in te krijgen! De vreemdeling in het norfolk-jacket kwam hem voor als de gele duivel met den vliegenden mantel. De geheele wereld warrelde voorbij. En zonder zich haast den tijd te gunnen, kwam zijn antwoord al:

- ‘Uitstekende verbindingen, meneer!’
- ‘Naar Europa terug?’
- ‘Natuurlijk, meneer, natuurlijk!’

De kantoorknecht met zijn hoofd vol fantasieën, leefde als in een tooververhaal. Wat was dit voor een wonderlijken reiziger, die daar in den laten avond op het kantoor kwam, die met zevenmijlslaarzen rondwandelde over den aardbol, alsof die niet grooter was dan een duivenplatje in de Goudsbloemdwarsstraat?

De vreemdeling scheen uitgevraagd; trouwens op al het verdere zou de kantoorknecht ja hebben geantwoord. Hij keek hem aan van zijn schoenen, die wat afgesleten waren door het sjouwen met onbehoorlijk zware koffers, tot zijn pet, waarop in goud de letters stonden.

En even onverwacht als zijn eerste vragen waren geweest, kwam nu deze:

- ‘Bevalt me... heb reisknecht noodig... wilt ge mee?’

Dit dreigde den kantoorknecht even tè machtig te wor-

den. Het duizelde voor zijn oogen. Al de bonte prenten langs de kantoorwanden draaiden hem als een kaleidoskoop voor de oogen. De toonbank scheen den vorm van een stoomboot aan te nemen. De vloer golfde onder zijn voeten als een der groene of blauwe oceanen.

Maar vóór hem stond de vreemdeling, onveranderd, altijd nog wijdbeens, de handen in de zakken van zijn buis gedompeld. Hij keek hem kalm aan, alsof dit de gewoonste vraag ter wereld was.

En wat was er ook gewoner dan deze vraag?

Was er eenige reden zich te verbazen?

Toch moest hij met geweldig veel zelfbedwang zich in toom houden, toen hij met zijn zelfde stem het antwoord gaf:

- 'Jawel, meneer.'

Daarmee was hij in dienst van den vreemdeling getreden. Eenvoudiger kon het niet! Deze beval:

- 'Morgenochtend vertrek;... zorg voor alles.'
- 'Best, meneer.'
- 'Maken reis om de wereld.'
- 'Ja, meneer.'
- 'In 40 dagen, van morgen te rekenen.'
- 'Tot uw dienst, meneer.'

Dit was alles. De vreemdeling ging reeds weg. De kantoorknecht keek al naar den spijker om er de pet aan op te hangen. Maar de ander keerde zich bij de deur nog om en vroeg:

- 'Uw naam?'
- 'Passepartout Junior, meneer,' zei de kantoor-knecht.

De vreemdeling had even het trekje boven zijn wenkbrauwen, dat hij echter dadelijk bedwong.

- ‘En de naam van mijn nieuwen meester?’, vroeg de man met de pet, welke hij uit beleefdheid had afgenomen.

- ‘James, zoon van Phileas Fogg.’, zei de heer James Fogg.

Toen viel in-eens de pet met de gouden letters midden op den vloer, waarop de gieterstraaltjes al bijna gedroogd waren. En Passepartout zat naast de pet, alsof hij zoo van den duivelsmantel in die bonte wereld onder hem omlaag was getuimeld.

Hoofdstuk III.

James Fogg en Passepartout vertrekken uit Amsterdam.

Aan het Centraal-Station stond Donderdagochtend den 2den Juli de Duitsche trein gereed. Uit den geramden kop van de locomotief, dreigend als een sterk monster, brieschte de overtollige kracht in groote wolken witte stoom vooruit; de twee lantarens, als oogen achter groote koperomrande helmgaten, staarden loerend vooruit, de rails langs, waarover ze straks hun spoor zouden zoeken; nu keken ze onbeweeglijk het oosten in.

Het was nog vroeg, zeven uur. Doch kruiers sjouwden al met vrachten aan; handkarren met bagage rolden over de perrons, conducteurs liepen reeds langs de wagens.

Passepartout was er precies om zeven uur. Hij wist nog niets van de gewoonten van zijn nieuwen meester, doch hij meende, dat het tot zijn plicht behoorde, alles in orde te hebben vóór de heer Fogg verscheen.

Zijn nieuwe beroep, hoe onverwacht ook verkregen, was hem niet zoo onverwacht op het lijf gevallen, of hij had zijn verstand, en vooral zijn leukheid, bij elkaar weten te

houden; want daarvoor was hij een echte Amsterdamsche jongen, een Jordaner!

Een reis om de wereld maken was op slot van rekening al niet veel anders dan een boodschap voor zijn kantoor, om twee plaatsen bij Carré te bespreken voor ontspanning-zoekende reizigers. Zoo handig was hij wel, om zich geen kaartjes voor Halfweg in de hand te laten stoppen als zijn nieuwe patroon naar Berlijn moest. De rest zou immers van zelf wel komen! De heer Fogg maakte bepaald geen misbruik van woorden, doch aan duidelijkheid lieten zijn bevelen niets te wenschen. Gisteravond had hij hem gelast, te zorgen voor de biljetten van den eersten trein naar Berlijn; daar zou hij altijd wel weer verder zien. Zorgen vóór den tijd kende de jonge Passepartout niet.

Zijn eenige zorg was geweest welke wel de geschiktste inkoopen zouden zijn voor de reis. Zijn meester had hem een hand vol bankbiljetten gegeven; daarmee had hij voor de reisbenoodigdheden te zorgen gehad. Dat had hem even bezwaard, en niet weinig ook. Al dat geld. En dan de verantwoordelijkheid, dat alles wel gekocht werd wat zijn meester onderweg noodig mocht hebben!

Dus had hij een nacht gehad zonder rust.

Voor menig ander ware zoo'n opdracht wellicht te machtig geweest. Niet voor Passepartout. Dit was juist iets voor hem. Hij had altijd gehoopt op zoo iets buitengewoons. Wat kon hij nu meer verlangen? In zijn stoutste droomen, opdwarrelend onder de pet - van een ander nog wel - had hij zich zoo iets wel eens voorgesteld: hoe het toch wel wezen moest, zoo'n reis naar vreemde gewesten te maken? En niet voor niets had hij koffers met alle etiketten van de wereld de coupé's in gesjord, had hij mee moeten helpen, om de uitpuilende flanken der valiezen plat te

wringen, wanneer de vreemde reizigers in kwistige koopzucht hun laatste souvenirs nog tusschen hun bagage wilden wegstouwen. Passepartout had zijn oogen dan den kost gegeven. En hij wist wel ongeveer wat de inhoud van zoo'n koffer of valies beteekende.

Met zijn vermogen aan bankbiljetten - hij was maar een arme jongen uit den Jordaan! - was hij er nog denzelfden nacht op uit geweest. Zijn meester was begonnen, met een grenzenloos vertrouwen in hem te stellen, dus zou hij zich dit vertrouwen ook waard toonen!

En wat wellicht geen ander zou hebben klaar gespeeld, om in één nacht, van Woensdag op Donderdag een wereld-uitzet bij elkaar te zoeken, volbracht hij; 't was juist een kolfje naar zijn hand geweest. Links in de Goudsbloemdwarsstraat woonde juffrouw Van der Tuin, wier zoon een paar dagen geleden van de groote vaart thuis was gekomen; twee huizen verder woonde Müsellheim, de koopman, die in zijn levensdagen al in alles had gekoopmand; in de Tweede-dwarsstraat rentenierde Stappert, de gepasporteerde oud-militair uit de West. En op den laten Woensdagnacht had hij die allen aan het werk gezet.

Zelf was hij naar de Nieuwmarkt geweest. Bof! dat 't juist marktdag was en dat je er al vroeg terecht kon! Naar zijn grilligste keus had hij er de bizondere inkoopen gedaan, welke hij aan geen der anderen toevertrouwd zou hebben.

Om half zes waren al de gekochte artikelen in de voorkamer in de Goudsbloemdwarsstraat verzameld; toen waren ze met hun allen gaan pakken, twee groote koffers vol. Er bleef nog wel genoeg over voor twee andere, minstens even groote koffers. Maar Passepartout had zijn keus uit den voorraad gedaan en het allernoodigste nog in een extra karabies van moeder gestopt.

Juffrouw Passepartout was te zenuwachtig geweest om practisch mee te helpen. Toen hij om zes uur de koffers sloot, was ze eindelijk zóó ver, dat de koffie opstond en de boterhammen gesmeerd waren; maar de matroos, de zoon van juffrouw Van der Tuin, die er zèlf ook was, trok handig het kurkje van een van de fleschjes, met welker inkoop hij o.m. was belast geweest, en schroefde,

of hij zijn leven niets anders had gedaan, het deksel los van een blikje getruffeerd kalfsvleesch.

Zoo was het afscheid, met het kamertje vol menschen, meer luidruchtig dan droefgeestig geweest. Behalve dan de vrouwen, bij wie zich ook de dochter van de buurvrouw, knappe Dientje, had gevoegd; die waren allen erg aan den huilerigen kant.

Juffrouw Passepartout had haar bonten omslagdoek dichtgespeld, om haar zoon naar het station te brengen. De kruier van den hoek had de koffers al aangepakt, om ze

de steile trap af te glieren naar zijn kar voor het stoepje, waar de halve Goudsbloemdwarsstraat reeds te hoop stond. Toen had de oud-militair een inval gehad en met den achterkant van het bijltje uit het keukentje had hij een paardenhoef op den koffer gespijkerd; dat hadden de meeste koloniaaltjes uit zijn tijd zoo gedaan en bijna allen, die het gedaan hadden, waren ook weer kedin thuis gekomen. De matroos wilde telkens zingen van ‘Ajuu, vaarwel’, en de koopman sjaggerde nog over een khakipakje, waarvoor hij den fijnsten winkel uit den heelen Heiligenweg had moeten wakker luiden.

Maar Passepartout, die er zijn hoofd bij hield, riep op z'n Fransch: ‘Au revoir!’, en duwde den kruier de trap af; de rest hielp mee. Buiten was het een joeché'tje; het heele buurtje hing in ochtendjak over de graniums. De koffers op den kruierskar trokken wel het meest de aandacht, en Passepartout en zijn moeder glipten op zij af, om rustig naar het station te kunnen komen. Dientje liep ook mee, maar die kon niets zeggen, omdat zij voortdurend een slip van haar zakdoek tusschen haar lippen hield.

Moeder Passepartout, een dikke, stille vrouw, had ook het hart vol. Ze hield veel van haar jongen, en daarenboven begonnen haar trage hersens in dit uur van afscheid de taal van heimwee te spreken naar een tijd, toen haar man nog leefde.

Dat was al meer dan dertig jaar geleden, en het stond haar niet heel duidelijk meer voor oogen. Als jong ding had ze met haar vader op de Londensche boot gevaren; dan eens was ze in Engeland, dan weer in Holland. Met den tweeden steward had ze het aangelegd, maar dadelijk na het huwelijk was die aan de kust verdronken, en het kindje, dat later geboren was, kon niet tegen zijn eerste

zeereis en was na een week gestorven. Toen had ze als min een goede plaats gekregen in een Engelsche familie, waar de mevrouw gestorven was. En van het een was dan het ander gekomen. Er was daar een Fransche huisknecht over den vloer, die veel smaak in haar Hollandsche frischheid had gehad, en later met haar getrouwd was, al verstonden ze elkaar niet veel meer dan half. In Amsterdam waren ze komen wonen, nadat er iets was gebeurd, wat haar nooit heel duidelijk was geweest, tusschen den Engelschen meneer en zijn knecht. Maar lang had dat niet zoo geduurd, want juist toen haar jongen geboren werd, was haar man na een aanval van Amsterdamsche malaria, gestorven.

Nu kwam dit alles weer boven; en langzaam, in moeilijke zinnen, vertelde ze het nu haar zoon als afscheidswoord, hoe zijn vader in zijn tijd ook gereisd had, ook een reis om de wereld had gemaakt, en hoe raar toevallig dit nu moest treffen, dat de eigenste zoon van den éénen vader met den eigensten zoon van den anderen vader op een zèlfde reis uittrok.

Maar haar zoon, die het begin van haar verhaal in zijn onduidelijke omtrekken al meer gehoord had, zei, dat er geen toevalligheden in de wereld bestonden en dat de jonge meneer Fogg wel met opzet tegen hem aangeloopen moest zijn, en dat, als zijn vader den ouden heer Fogg de wereld omgeloodst had, hij, de zoon, den jongen heer Fogg er wel even goed zou brengen. Doch de moeder, die een vreeselijken angst had over alle vervoermiddelen, had weer een traan met haar omslagdoek weggeveegd, en haar jongen gesmeekt, toch op te passen met de portieren van den trein, ook met kou-vatten op de boot, en voorzichtig te zijn met zijn gloed-nieuwe pak, dat haar Pass' - zoo noemde ze hem bij verkorting - nu zoo echt als een heer kleedde.

Toen omhelsde Pass' zijn dikke goedige moeder midden op de nog leege Noordermarkt, troostte haar met de belofte van de mooiste prentbriefkaarten, en zei dat ze dan ook wat voort moest maken, omdat hij vóór zeven uur de bagage ingeschreven, de kaartjes genomen, en de beste plaatsen in den trein voor zijn nieuwen meester besproken wilde hebben.

Toen het al één minuut was vóór het vertrek van den trein - Pass' had al één zakdoek van het nieuwe dozijn verbruikt uit zenuwachtigheid bij het denkbeeld alleen, dat zijn meneer te laat zou komen - kwam de heer James Fogg statig en bedaard uit de donkere kuil van de middentrap. Pass' zou de koninklijke statiedeuren wel voor hem hebben willen openen, maar de portier had hem geeuwend afgesnauwd, toen hij er over begonnen was.

- 'Heb twee getuigen noodig,' zei de heer Fogg tegen zijn reisknecht.

Pass' wenkte zijn moeder, en ook Dientje, die beiden met roode oogen achter de krantenkiosk stonden te kijken; ze kwamen schoorvoetend naderbij, geheel van streek door al die vreemde drukte, de akeligheid van het afscheid, het vreeslijke vooruitzicht, dat hun Pass' daar zoo dadelijk weg zou rijden op zijn reis de wereld om. Maar Pass' wenkte nog eens dringender, en toen traden de twee vrouwen tot vlak bij de coupé. Een conducteur haastte zich den trein langs, blafte tegen Pass', dat men ging vertrekken; het was bijna 7 uur 10 minuten op de groote stationsklok.

De heer James Fogg had een vulpenhouder uit zijn zak gehaald en op een visitekaartje eenige woorden geschreven.

Nu reikte hij zijn pennehouder en het kaartje aan Pass', opdat deze de twee getuigen van dit merkwaardig vertrek hun naam zou laten teekenen.

Eerst moest Dientje haar naam schrijven; zij had het duchtig te kwaad met twee koppige tranen, die telkens maar weer in haar oogen sprongen, juist als ze met haar zakdoekje twee andere had weggeveegd. Doch door haar tranen heen zag ze wat er op het kaartje geschreven stond:

> '*Hedenochtend 2 Juli 1908 te 7.10 spoortijd, vertrok van Amsterdam James Fogg*.'

Zij teekende met bevende hand haar naam: Dientje.

Daarop teekende de moeder van Passepartout; de pen rustte vast in haar dikke roode hand, doch druppels parelende emotie glommen op haar voorhoofd, want schrijven was haar dagelijksch werk niet - en dan, onder zulke omstandigheden! De hoofdconducteur hield het fluitje aan zijn lippen. Zij schreef langzaam de letters van haar moeielijken naam: Weduwe Passepartout.

- 'Hm!', deed James Fogg, die het las. En even trok het boven zijn wenkbrauwen.

Niemand uit zijn naaste omgeving - en dat was alleen zijn vader en de een of ander stille, bescheiden bediende geweest - had ooit geweten wat dit trekje beteekende. Een eigenschap van zijn vader was het zeker niet; de heer Phileas Fogg had het meest onbewogen gelaat, dat een levend mensch ooit gehad heeft. In de oogenblikken, dat de zoon op zijn vader leek - het voorbeeld, dat hij steeds voor oogen had - was ook zijn gelaat even strak als de effenste der waskoppen, welke het Amsterdamsche Panopticum tot sieraad strekken. Doch de moeder van James was een Oostersche; haar bloed was warm, de hartstocht klopte in haar aderen, en de zwarte wenkbrauwen boven

haar donkere gloeiende oogen konden zich soms buigen en zich ontspannen, alsof het een behaagziek spel was, dat de schoone Aouda er mee speelde.

Dit kleine trekje boven zijn wenkbrauwen, dat zijn onbeweeglijk, altijd strak gehouden gelaat eensklaps, maar heel even slechts, kon doen opleven, moest James als erfdeel van zijn moeder hebben behouden. Het was uiterlijk het eenige wat aan haar herinnerde.

Nu had hij even dit haastig samenknijpen van zijn wenkbrauwen gehad, toen hij de dikke juffrouw uit de Goudsbloemdwarsstraat haar naam zag schrijven. Waaraan dacht de zoon van Phileas Fogg, toen hij daar zijn vroegere zoogster zag staan, die, bij het sterven van zijn eigen moeder, haar plaats was komen innemen?

Een man als zijn vader, Phileas Fogg, kon zoo iemand niet anders beschouwen dan als een formeel ding; men had een min bij de geboorte van een kind noodig, even goed als een dokter en baker, als den burgerlijken stand; het was even onontbeerlijk als kam, borstel, schaar en scheermes bij het toilet.

Doch deze min had meegeholpen, hem te ontnemen de laatste levende herinnering aan zijn beroemde reis.

Dit had Phileas Fogg haar nooit kunnen vergeven.

Zijn vrouw, de schoone Aouda, was de ééne herinnering geweest. Hij had haar gered met behulp van kolonel Sir Francis Cromarty en van den parsi, die hun olifant dwars door Engelsch-Indië reed, en vooral dank zij Passepartouts handigheid om op het oogenblik, dat zij, als de jeugdige weduwe van den ouden radjah van Bundelkund, geofferd zou worden op den brandstapel, waartoe de Brahmaansche sutty[1)]

1) Een uitstervende gewoonte in Eng. Indië, om bij den dood van een radjah zijn weduwe op denzelfden brandstapel, waarop zijn lijk verbrand wordt, te offeren.

haar gewijd had. De wraak van de Brahmanen zou haar echter niet met rust laten. Op denzelfden gedenkwaardigen avond, dat Phileas Fogg, de reis om de wereld in 80 dagen volbracht had, nadat hij zich voor de Reformclub aan de toejuichingen van het Londensche publiek onttrokken had, was hij thuis gekomen, en had haar, correct en afgemeten als steeds, gevraagd:

- 'Mevrouw, wilt gij met mij huwen?'

Zondag den 21sten December 1872, den dag na hun terugkeer, was het huwelijk gesloten; den 21sten September van het volgend jaar was hun zoon James geboren. Maar den 24sten October daarop voltrok zich aan haar de wraak der nooit-vergevende Brahmanen. Een fakier was achter uit Indië haar spoor gevolgd, en juist één jaar na haar redding van den brandstapel, stootte hij haar zijn dolk in het hart.

Haar laatste blik had haar zoon van één maand gegolden. En daarop had zij, terwijl Phileas Fogg uiterlijk onbewogen aan het hoofdeind en de diep-bedroefde Passepartout aan het voeteind van haar sterfbed waren gezeten, met die wondere ontspanning van haar wenkbrauwen haar schoone oogen gesloten.

Phileas Fogg had zijn bediende opgedragen, voor een uitstekende voedster voor zijn zoon James te zorgen. En de trouwe Passepartout had dit maar al te nauwgezet volbracht; zijn keus was zulk een goede geweest, dat toen de voedster haar taak volbracht had, en terug wilde keeren naar Holland, haar land, hij haar ten huwelijk vroeg.

Phileas Fogg had het nooit uitgesproken - dit zou trouwens geheel tegen zijn gewoonte hebben ingedruischt - maar hij had Passepartout dit als een onvergeeflijke tekortkoming tegenover zijn meester aangerekend. Had hij zijn

vorigen bediende niet ontslagen, omdat deze hem scheerwater van 88° in plaats van 86° warmte had gebracht!

Hij had den trouwen verknochten reismakker dus onverbiddelijk laten gaan. En sedert was diens naam nimmer meer over zijn lippen gekomen.

Had hij sedert den trouwen Passepartout echter vergeten?

Men zou het hebben kunnen vermoeden.

Doch was het niet méér dan een gril geweest, toen de stervende Phileas Fogg de laatste woorden had gesproken, waarvoor zijn zoon en de notaris geen andere verklaring hadden kunnen vinden, dan dat de erflater, om de een of andere onbekende reden, verlangde, dat zijn zoon de reisom-de-wereld over Amsterdam zou aanvangen?

- 'Pass.... Amsterdam....' hadden die laatste woorden geklonken: 'Ga over Amsterdam.'

Of kon de bedoeling er van geweest zijn, een laatste herinnering aan zijn onvergetelijken reisknecht, aan wien voor geen gering deel het succes van zijn wereldreis in tachtig dagen te danken was geweest?

Was Phileas Fogg op de hoogte gebleven van het doen en laten van dien vroegeren reisgenoot? Had hij diens vroegtijdigen dood, de geboorte van den jongen Passepartout geweten?

En was het dus méér geweest dan een gril, toen hij zijn zoons wereld-rondreis in zijn laatste oogenblikken in verband bracht met den naam van den zoon van Passepartout?

- 'Pass'.... Amsterdam....'

Dit was de eenige maal, dat Phileas Fogg tegenover zijn zoon den naam uitgesproken had van den trouwen Passepartout.

Het was slechts uit de boekbeschrijvingen van zijn

vaders beroemde reis, dat James Fogg de daden van Passepartout kende.

Nu ontmoette James Fogg hier deze vrouw, zijn min, de vrouw van den trouwen reismakker van zijn vader, de moeder van den vluggen kwieken jongen, die hem zonder eenige aarzeling op zijn vragen had geantwoord.

Er was wel reden zich te verbazen!

Doch James kwam uit de school van zijn vader. Zijn gelaat was onbeweeglijk gebleven. Slechts heel even had hij zijn wenkbrauwen opgetrokken. Daarop stapte hij den wagen in. Pass' sloot het portier achter hem.

Toen gilde de stoomfluit; in een stuivende wolk ziedenden stoom wentelden de wielen om. De twee vrouwen wuifden, tot de trein al lang uit het gezicht was.

- ‘Mot je daar nou om grienen?’, zei een witkiel, ‘hij komp al haast weerom!’

Hoofdstuk IV.

De reis om de wereld begint; De heer James Fogg en zijn reisknecht sporen van Amsterdam naar Berlijn en gaan de Hollandsch-Duitsche grens over, evenwel niet zonder avontuur.

Van Amsterdam reed de D-trein in bijna onafgebroken vaart op Duitschland aan. Twee-, driemaal stopte hij even, als om op adem te komen van zijn gejaag de geheele breedte van een land door; en toen Pass' juist wat op zijn gemak was geraakt, kwam de laatste Hollandsche conducteur voorkomend waarschuwen, dat men de Duitsche grens naderde.

Nu reeds de grens? Dat kwam Pass' als een teleurstelling voor. Op lijn X van de tram in Amsterdam duurde de rit nog langer dan dit eindje! Hij liet het echter niet merken tegenover den conducteur. Want één ding had hij zich stellig voorgenomen: zich op reis over niets te verbazen. Wanneer dit al de grens van zijn land was - best, dan wàs het de grens, al viel hem de afstand wel erg tegen!

De conducteur stond bij het deurtje van zijn coupé. Zou Pass' hem niet langs zijn neus weg kunnen vragen, of zijn land

hier nu werkelijk al gedaan was? Er scheen wel met den man te praten.

- ‘Rijdt de trein vandaag niet harder dan anders, vriend?’, vroeg Pass', aldus tevens een indruk van bereisdheid wekkend.

- ‘Harder?’, zei de conducteur; ‘nee, we hebben zelfs vijf minuten vertraging.’

Vertraging was een kwaad woord voor Pass'. Hij keek ongerust.

- ‘Halen we zooiets weer in?’, vroeg hij.

- ‘Soms wel, soms niet,’ grinnikte de conducteur, zooals alleen een Hollandsche conducteur dat doen kan; doch daar Pass' nog nooit een anderen gezien had, viel dit hem niet op.

- ‘Zie je,’ zei hij gewichtig, ‘'t komt er voor ons op aan, bijtijds in Berlijn te zijn!’ Hij maakte een beweging alsof hij met zijn eene hand op den rug van de andere hand sloeg.

- ‘O, meneer,’ haastte zich de conducteur, die het gebaar verkeerd had begrepen, ‘daar is geen twijfel aan!’

- ‘'t Gaat om de aansluiting naar Moskou,’ zei Passepartout; en hij keek den conducteur aan, om te zien wat voor indruk dit wel zou maken.

- ‘Jawel, jawel,’ zei de conducteur; hij vond het geval wat verdacht, maar hij dacht aan zijn kans op een fooi.

- ‘En vandaar naar Siberië.... en dan nog verder! Begrepen?’

Vooral het laatste deed Pass' van een indrukwekkend cirkelend gebaar vergezeld gaan; hij was geen bluffer, maar hij wilde zien, welke uitwerking zijn reis op den conducteur maken zou.

De uitwerking was echter een geheel andere dan Pass' zich

had voorgesteld, want de conducteur sperde zijn mond open, alsof hij wat zeggen wilde; maar hij zei niets. Meteen schoof hij het coupédeurtje dicht. Hij deed het zóó haastig, dat Pass' een oogenblik dacht, dat 's mans hoofd er tusschen gekneld zat. Maar dat verbeeldde hij zich maar, want toen hij zich naar zijn meester haastte, om dezen de Duitsche grens aan te kondigen, stond de conducteur aan het eind van den treingang met een kameraad te fluisteren.

- ‘Er is vijf minuten vertraging, meneer,’ zei Pass' in 's heeren Foggs coupé. Hij wilde vooral een indruk van stiptheid wekken bij zijn nieuwen meester.

De heer Fogg zat stijf en recht op de bank; hij sloeg juist de laatste bladzijde om van Tunkers ‘Official Guide for Holland’, in wit gebonden; het was uit de afdeeling ‘Europa’ uit de beroemde boekenkast van zijn vader.

- ‘Wist 't,’ zei de heer James Fogg.
- ‘Goed, meneer,’ zei Pass' onderdanig.
- ‘Wil slechts gestoord worden voor vertragingen boven het kwartier.’
- ‘En in ernstige gevallen, meneer?’, vroeg Pass'.

De heer Fogg maakt een vage beweging, welke als een langzame molenwiekslag een cirkel beschreef; hij scheen daarmee het denkbeeldige te willen aangeven van het verschil tusschen hetgeen ernstig of niet ernstig was.

- ‘'t Is maar, meneer, dat hier de grens is!’, zei Pass' met wat vagen angst in zijn stem voor dit slechts half duidelijke begrip.
- ‘Wist 't,’ zei de heer Fogg.

Hij sloeg tegelijk het boek dicht, nam uit zijn valies een tweede boek, dat wat dikker scheen, doch overigens op het eerste boek geleek; het was eveneens gebonden in

een wit bandje, op het omslag stond gedrukt M'ckensy ‘Guide for Germany.’

Hij wenkte Pass', te vertrekken.

De trein remde piepend voor een station stil.

Pass' moest de eigenaardigheden van zijn nieuwen meester nog leeren kennen. Maar veel last zou hij onderweg blijkbaar niet van den heer Fogg hebben.

Hij wilde naar zijn eigen coupé teruggaan. Een groote man in krijgshaftigen uniform was daar juist vóór hem binnengetreden. Pass', die thuis een trouw krantenlezer was, had dikwijls gelezen van treindiefstallen en de onbeschaamdheid, waarmee men daarbij te werk ging. Hij vertrouwde den man met den rossigen baard niet, en dadelijk sloop hij achter hem aan de coupé binnen. Hij kwam juist bijtijds. De vreemde man had een brutalen greep gedaan naar het karabies van Pass'.

- ‘Afblijven!’, riep Pass' en pakte den grooten man kordaat bij den arm; deze draaide zich om, keek hem streng aan, maar bleef kalm. Terwijl hij in het karabies bleef rond scharrelen, vroeg hij in het Duitsch:

- ‘Van u?’

- ‘Afblijven!’, riep Pass' nog eens. Hij was blij, dat de krant hem gewaarschuwd had, want zooveel brutaliteit had hij nog nooit gezien.

De Hollandsche conducteur loerde voorzichtig achter de deur en schudde verwijtend zijn hoofd, waarbij hij een gezicht trok tegen Pass', dat beduiden kon: ‘ik heb 't wel zien aankomen.’ Pass' vermoedde derhalve, dat hij de onbetamelijke aanranding misschien aan hem te danken had. Hij hield den grooten kerel nog vast en riep naar den conducteur:

- ‘In plaats, dat je me nu helpt!’

De conducteur riep om zijn hoekje:

- ‘Ik zou hem maar liever zijn gang laten gaan, m'neer; u is hier nog niet in Siberië!’

Meteen begreep Pass' uit welken hoek de wind woei. Er kwam nog een tweede man in gelijke uniform in de coupé, en op het perron, waarvoor de trein stil hield, liepen er nog meer te ijsberen. Daarom liet Pass' de mouw met de blinkende knoopen er op maar los en stelde zich tevreden, op elk gebaar van den onbescheiden kerel te letten. Het was vechten tegen de bierka, wanneer de conducteur, die toch zijn landsman was, niet eens mee hielp! Hij stond alleen en machteloos; den heer Fogg durfde hij niet storen, al leek dit feit ernstig genoeg. In elk geval sloeg hij wel acht, dat de man niets wegnam; deze scheen slechts te lijden aan buitengewone nieuwsgierigheid, en had daarenboven de flauwe hebbelijkheid, om alles wat links lag in het karabies naar rechts te verleggen en alles wat rechts lag op de andere plaats te duwen. Het was gelukkig slechts wat rommel, die er in geborgen was, en 't kwam er dus betrekkelijk weinig op aan.

Het scheen echter bedenkelijker te worden, toen de man Pass' beduidde - hij deed alles even streng - dat hij uit den trein had te stappen. Even dacht de arme jongen er aan, nu zijn meester te waarschuwen. Doch hij zag ook andere passagiers op het perron loopen, en daarom ging hij maar mee naar een holle leege zaal, in welker midden een groote toonbank stond.

In-eens had hij een nieuwen schrik, want achter elkaar zag hij zijn twee groote koffers binnen dragen door twee ruwe klanten, die er haast dubbel onder vouwden en ze met een kwak van geweld neersmakten. Pass' sprong er woedend op af en wilde zijn handen al weer uitsteken;

doch weer een andere uniformjas was hem voor, keek hem strak door zijn bril aan en vroeg in het Duitsch of hij wat te declareeren had. Jawel! of hij dat had; Pass' nam hem dadelijk in vertrouwen en vertelde hem zoo goed mogelijk - zijn ‘Duitsch op reis’ kwam er in de zenuwachtigheid wat vleugellam uit - hoe eerst zijn karabies was overhoop gehaald en hoe ze nu de koffers van zijn meester neersmeten op een manier zooals hij zelfs van geen Amsterdamschen kruier ooit had gezien. Maar de ander grijnsde hem door zijn ronde brilleglazen wantrouwend aan en maakte kort-af een gebaar naar de koffers, dat Pass' duidelijk genoeg begreep.

O, ze hadden den pik op hem. Ze vertrouwden hem blijkbaar niet; dat was 't! Hij had den Hollandschen conducteur misschien niet zooveel moeten vertellen. Siberië was misschien een te gevaarlijk woord, om zoo maar, met een luchtig knipoogje, te gebruiken!

Hij had intusschen zijn koffers opengesloten. Twee uniformjassen graaiden er tegelijk in. En Pass' sprongen de tranen van ergernis in de oogen, toen hij al de kostelijke pakkerij van dien nacht door die onverlaten overhoop zag halen.

Wat ze zochten vonden ze echter niet, naar 't scheen; het was of ze teleurgesteld waren. Zonder iets te zeggen draaiden zij zich om, na nog eerst een paar nijdige krijtstreepen op het nieuwe leer te hebben gekrast.

Pass' was woedend. Het was ook, om uit je vel te springen! Met z'n allen hadden ze 's morgens vroeg in de Goudsbloemdwarsstraat de koffers volgestopt; zóó vol als 'n maatje haring, - had de matroos gezegd. De boel nu weer op zijn plaats te krijgen, scheen hem een onmogelijkheid; hij zag er althans geen kans toe. Hij begon toch

voorzichtig den inhoud weer in te pakken. Maar de helft lag er nog naast, toen de bel buiten al luidde. Het zweet brak hem aan alle kanten uit.

Toen zag hij in-eens het gezicht van den conducteur weer om een hoek loeren. Dat was de vent, die hem het koopje bezorgd moest hebben; toch had Pass' hem noodig.

- ‘Kom 's hier!’, wenkte hij.
- ‘Hebben ze niks gevonden?’, vroeg de gluiperd zachtjes.
- ‘Alles hebben ze gevonden!’, jammerde Pass' in wanhoop.
- ‘En?’
- ‘Nu kan de boel er niet meer in!’, steunde Pass'.

De conducteur moest iets ernstigers verwacht hebben; hij keek nog wat wantrouwend naar de koffers van den reiziger, die in één adem door naar den anderen kant van de wereld wilde. Toen stapte hij op de toonbank, klauterde òp den koffer, en ging er boven-op zitten. Het deksel gaapte al minder. Een dikke man in uniform, die er een pijp liep te rooken, kwam op verzoek van den conducteur naast hem op den koffer zitten. Toen raakte het deksel den kofferrand. De conducteur riep: ‘Hoepla!’ En meteen had het slot houvast. Maar ook tegelijk deed het deksel aan den achterkant ‘knap!’, en braakte de koffer, gelijk de walvisch van Jonas, aan dien kant een rits sokken uit; de heele grond lag er vol van. Het was wanhopig!

Buiten luidde de bel weer. De uniformjas met den bril kwam nijdig snauwen; toen hij zag wat de reden van het oponthoud was, kwam hij bij de drie anderen op den tweeden koffer zitten. De conducteur schreeuwde ‘au!’, omdat hij een halfhemdje, dat er telkens uitflapte, alsof het zijn tong uitstak, onder het deksel had willen duwen; maar

nadat hij zijn vinger had weggetrokken, kon het deksel evenmin dicht. Er kwam weer een man in uniform, die nog brutaler snauwde, doch niettemin bij de anderen op den koffer trachtte te komen zitten. Pass' begreep, dat het begon te spannen. Hij moest zijn meester waarschuwen. Hij stond zijn plaats op het deksel af aan den laatsten, wilde met een wip omlaag springen; doch voelde hoe zijn broek bleef haken; hij begreep zeldzaam vlug, dat het een van de spijkers moest zijn van het hoefijzer van den gepas-

porteerden koloniaal. Daarop hoorde hij iets scheuren. Maar hij was vrij! Hij holde langs den trein, waarvan de portieren al gesloten waren. Doch voor de coupé van den heer Fogg wist de brave jongen zich te beheerschen en, naar het uiterlijk volmaakt kalm, stak hij zijn hoofd om de deur.

- ‘Waarom wachten we?’, vroeg de heer Fogg, zonder uit zijn boek op te zien.
- ‘Zestien minuten te laat, meneer,’ verontschuldigde de reisknecht zijn komst.
- ‘Laten we dan vertrekken,’ sprak de heer Fogg.

- ‘De koffers kunnen niet dicht, meneer,’ zei Pass, met moeite zijn ontroering bedwingend.

- ‘Laat ze achter,’ beval zijn meester kort-af, en hij maakte het langzame gebaar, alsof hij daarmede het nuttelooze van bagage wilde aangeven.

De zuigers van de machine grepen al vooruit. Op het perron stond de Hollandsche conducteur. Hij scheen verslagen over het gebeurde, dat voor een groot deel zijn schuld was.

Pass' stak zijn hoofd uit het portierraampje en wierp hem een vernietigenden blik toe.

- ‘Zend ze met den eersten trein na!’, riep hij den laatsten landgenoot toe; hij vond den kerel erger dan een chinees.

- ‘Waarheen?’, stamelde de conducteur, heelemaal verlegen met het geval; de man had werkelijk gemeend den beambten van de douane een wenk te moeten geven, want hij had gehoord van premies op het aanbrengen van anarchisten.

- ‘De wereld om, naar Amsterdam terug,’ snauwde Pass'.

Toen trok hij zijn hoofd naar binnen.

Pass' voelde zich ontstemd over het gebeurde; landerig keek hij naar buiten, zijn opgewondenheid was bekoeld.

Eerst had hij in stomme verbazing zitten uitkijken door het raampje, dat als een lijst het landschap omsloot. Hij had de groene weiden, de bruine heiden, het geel-begraande bouwland voorbij zien schuiven, alsof het een eindelooze, steeds wisselende schilderij was, welke op een lange strook geschilderd stond, en regelmatig langs hem voorbij getrokken werd.

Als dit reizen heette, had hij eerst geredeneerd, was het

nog veel heerlijker dan hij zich voorgesteld had! De coupé, waarin hij zat, was van een pracht, zooals de eenvoudige jongen nooit gezien had. In Amsterdam, van het perron af, had hij wel eens in zoo'n trein gekeken; maar nu zat hij er zelf in, rustte er in, was het zijn eigen trein. Zoo'n klein kamertje van fluweel en gebloemd behang, met vergulde knoppen en haken langs de wanden, met electrische lichtbolletjes, en nog tal van dingen, waarvan hij nauwelijks den naam kende en de bedoeling begreep; het was als een rijke-lui's-salon! En hij werd voortgetrokken, hij liet zich behaaglijk wiegen in de kussens, keek terwijl naar buiten, van het eene dorpje naar het volgende. Hij telde de baan-wachtershuisjes en de koeien, maar gaf dit spelletje al weer op; hij kneep toen telkens de oogen dicht, om zich voor later te kunnen herinneren hoe de witte huisjes om hun kerkjes stonden. Maar bij het weer open doen van zijn oogen was de haastende trein al weer naar een ander stedeke gesneld, waarvan alle dakpannen rood of groenbemost waren.

Zoo was het heerlijke begin geweest!

Maar die koffer-ellende vergalde hem nu zijn pleizier. Hij verweet zich zelf met de bitterste verwijten, dat zijn meester daarom geen reisknecht had behoeven mee te nemen, om hem zijn koffers te doen kwijt raken. Hij balde zijn vuisten van woede, wanneer hij dacht aan al die kostelijke voorwerpen, welke zij 's nachts gekocht en met hun allen zoo zorgvuldig in de koffers geborgen hadden.

Pass' stompte zijn vuisten driftig vooruit om zijn woede te uiten; maar de bekleeding van den coupéwand ontving zijn drift met mollige gelatenheid en scheidde als eenigen troost een wolkje witte stof af.

Doch geen half uur later, in den eetwagen, dreef zijn zwarte bui al weer over. Wat was dit nu weer voor een

wonder? Een gaarkeuken op wielen! Daarbij kon iemand als Pass' niet uit zijn humeur blijven. In Berlijn zou hij de koffers misschien al terugkrijgen. En na zijn eerste grens-ervaring zou hem hetzelfde aan geen tweede grens weer overkomen! Pass' zat aan een net klein tafeltje, achter een diep soepbord, welks inhoud als een fel bewogen zee begon te golven, telkens als de locomotief zijn schokkenden rits wagens met een nieuwen ruk meesleurde. Pass' zat in stille verbazing over het wonder van zoo'n vliegend restaurant; hij zat juist te denken, hoe de kok dit allemaal op de locomotief kon klaar maken, toen hem halverwege de cotelet te binnen schoot, dat zijn meester nog in diens coupé moest zitten.

Pass' sprong op en bestelde een nieuw bord soep. De trein slingerde driftig over de rails, maar Pass' steunde zich met één hand tegen het smalle beschot van de gang, en hield met de andere het soepbord in evenwicht. Toch kwam hij er niet en hij had den tocht tweemaal te maken. Het eerste bord ledigde hij al door een onverwachten treinschok door een open coupédeur over een oude dame, die er lag te dutten, en de tweede portie golfde bij het overvliegen van een wissel eerst naar den eenen rand van het bord en kwam toen als een golf op hem aanstuwen, zoodat zijn pak van boven tot onder dreef; het was vermicelli-soep. De kellner uit den eetwagen droogde hem zorgvuldig af, verzekerend, dat dèze soep geen vlekken gaf, wat Pass' als een troostrijk verschil voorkwam tusschen Duitsche en Hollandsche soep. Maar tegelijk deed de kellner, bij het schoonmaken voor Pass' neergebogen, hem opmerken, dat er aan de achterzijde van Pass' broek iets haperde.

Pass' kon zijn hoofd niet zoover omwenden vanwege den hoogen boord, welken hij gekocht had; doch hij herin-

nerde zich den spijker van de paardehoef en hoe hij het gevoel had gehad, dat de koffer zich, bij zijn vlucht over de grens, met geweld aan hem had willen vastklemmen.

Hij had dat vergeten! Nu voelde hij naar de plaats, waarop de man met het servet, met bescheiden glimlach, zijn aandacht had gevestigd. Hij voelde een gapenden winkel-

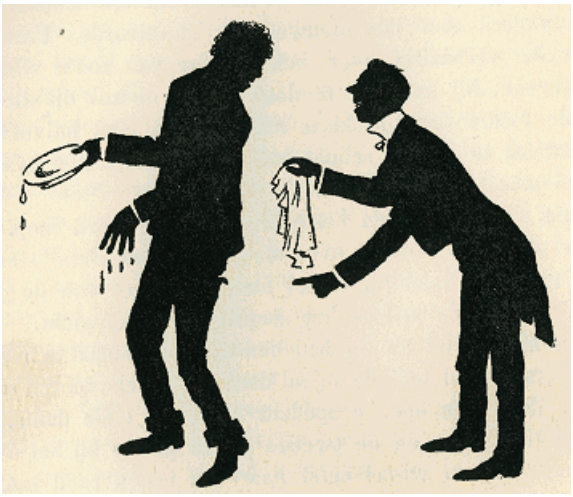

haak, welke eerst twee vingers omhoog, daarna wel vier vingers omlaag kierde....

Eerst de koffer! Nu zijn kostelijk pak!

En voor de tweede maal voelde hij zijn leut zakken.

Hij schaamde zich; zijn lachende wangen trachtten zoowaar droefgeestig te kijken onder de kleur, welke ze overtoog. Een winkelhaak? Thuis had zijn moeder er al vaak een voor hem geflikt; met een stevigen steek, of met een lap er op was dan zoo'n gat gedicht! Maar hier in den

trein, in het hartje van Duitschland! Het woord winkelhaak kwam bovendien niet voor in ‘Duitsch op reis.’ Had hij zijn koffer maar bij de hand, daar was stellig een pak naalden en diverse klosjes garen in; de koopman Müsellheim zou daar wel voor gezorgd hebben. Maar vooreerst zag hij zijn koffers niet terug!

Hij krabde zich over zijn krullebol, doch vroeg tegelijk, tegen het spottend lachje van den trein-kellner in, welk het eerste station was. Hannover was al lang voorbij; over een paar uur was het al Berlijn.

Toen vond Pass' het maar beter, zijn meester wat honger te laten lijden, dan zich in zoo'n onbehoorlijken toestand onder zijn oogen te vertoonen.

Hij nam weer plaats in zijn eigen coupé, stond niet op vóór het Berlijnsche station bereikt was.

De heer James Fogg was in zijn gereserveerde coupé, die hem van Amsterdam naar Berlijn voerde, gaan zitten als iemand, die zijn leven lang niets anders gedaan heeft dan tusschen de wielen zitten. Hij zat er met de gewende bereisdheid van een professioneelen handelsreiziger.

En toch was dit zijn éérste reis!

James Fogg was wel een levend raadsel voor elkeen, die had willen probeeren, hem nader te leeren kennen. Of hij het voor zichzelf was, is een vraag, welke voor anderen onbeantwoord moet blijven, omdat hij van zijn vader de eigenschap had overgenomen, elke gewaarwording verborgen te houden. Vreugde, verdriet, zorg, opgewondenheid - al die soms opwekkende innerlijke gevoelens, welke den mensch

tot iets levendigers maken dan een kleermakerspop - schenen bij hem, òf geheel onbestaanbaar, òf in den diepsten kerker opgesloten. Het leven zelf was blijkbaar onopgemerkt aan hem voorbijgegaan. Had hij trouwens ooit een levend, menschelijk voorbeeld voor oogen gehad, behalve dan zijn vader? Wat hij van het leven gezien had, was de straatherrie van Saville Road, Burlington Gardens, van achter de zware overgordijnen van het huis, dat nummer 7 droeg, en welks overlevering wilde, dat Sheridan er lang geleden overleden was. Doch wat had het hem geleerd? Wanneer hij daar voor de ramen had gestaan, was dit hoogstens, omdat het op dat uur achter in de kamer te duister was en hij het daglicht moest zoeken. Terwijl daar beneden op straat het drukke Londensche verkeer zich in al zijn haastende uitingen voortspoedde, was James Fogg geheel verdiept in de doode letters van een der boeken, in een van de vijf kleuren gebonden. Zijn leven was aldus tot iets onlevends geworden. Hij had den aardbol zelf wel ettelijke malen rondgeleefd, maar hij wist nog niet eens waarom het dienstmeisje aan den overkant bloosde als de melkboer wat lang bleef praten, vóór hij het pintje waterige melk in haar melkkan overschonk.

Toch mocht men aannemen, dat de warme Oostersche verbeeldingskracht van zijn moeder hem eenig tegenwicht had geschonken voor de koude boekenkennis van zijn vader. Want had hij niet dat haastige optrekken soms van zijn wenkbrauwen, wat zijn strakke gelaat even kon doen opleven, en week hij al niet aanmerkelijk af van het versteende voorbeeld van zijn vader, wanneer hij de langzame wiekende handbeweging maakte, waarmede hij scheen te willen gebaren al het ijdele dezer dingen?

Ook nu, terwijl de trein langs de stalen strepen voort-

daverde, in snelle vaart één rechte lijn trok, die de hoofdstad van het eéne land met die van het volgende rijk verbond, zat James Fogg met zijn officieele reisboek, zonder hetwelk trouwens geen beschaafd Engelschman een reis van meer dan 100 Eng. mijl onderneemt, opengeslagen voor zich. Zijn leesmethode had zich zóó ontwikkeld, dat indien zijn reisknecht hem niet was komen storen, hij juist bij het grensstation het deel, dat over Nederland handelde, tot op de laatste letter zou hebben uitgelezen.

Dadelijk daarna had hij het volgende deel, dat over Duitschland handelde, ter hand genomen; vóór de Russische grens zou hij het juist uitgelezen hebben.

Zooals hij daar onbeweeglijk te lezen zat, bladzijde na bladzijde omsloeg, was hij wel sprekend het verjongde type van zijn vader. Hij had evenals deze het voorkomen van een Byron - de Engelsche natie had Phileas Fogg volstrekt niet lager geschat dan dezen grooten nationalen dichter en dus hun beider gelijkenis vastgesteld - doch James droeg niet zijns vaders strenge bakkebaarden en ook zijn haardracht onderscheidde zich door de onberispelijke scheiding, welke als een lichtend litteeken, langs een liniaal getrokken, zijn schedel in twee wiskundig gelijke helften scheidde.

Aan het eind van elk hoofdstuk hief hij langzaam zijn hoofd op en keek naar buiten. De telegraafpalen streepten vluchtend voorbij, baanwachters en voertuigen fladderden als schichtige snippers papier achter den warrelenden treinwindkolk weg. Dan keek hij scherp naar het landschap, kneep de oogleden dicht, alsof zijn oogen de lenzen waren van zijn hersen-camera. Zoo zag hij, maar onbewogen, het kleine mooie Holland onder de zware blanke wolken en al het gekleur van zomergroei. Overal stond het graan,

hoog en vol van aar, in den zwaren grond; de boomgaarden bogen onder den rijpenden oogst; in de lange weistrooken, welke naast elkaar pasten als op maat gesneden parten van een groote, smakelijke, groene taart, zonken de buikige koeien diep in het geel-bebloemde gras.

Zonder eenige beweging te maken bleef hij zoo zitten.

Toen was het de grens. Hij bleef zitten en liet zich door niemand storen. Visiteeren? - Hij wist theoretisch wat dat was! Koffers? - Hij wist uit reisboeken, waarvoor zij dienden! Doch het behoorde tot de zorgen van zijn reisknecht.

Hij reisde. Hij zat. Hij las.

Zoo las hij heel Duitschland door. Wanneer hij naar buiten gekeken had, zou hij de steden hebben gezien, waarboven een zwart gordijn gespannen was van kolendamp, waartegen de schoorsteenen der fabrieken als regimenten lansen omhoog gedrild stonden. Daar ijlde de trein met martelend geratel langs fabrieksterreinen, waar niemand zich den tijd scheen te gunnen op te kijken. Daarna waren het weer lange strakke stukken bouwland; ze lagen hier langer uitgestrekt naar den horizon, de voren, die hen scheidden schenen nog rechter getrokken dan in Holland, de straten van de dorpen, waarlangs de trein zich fluitend repte, schenen strakker te lijnen, elkaar nog haakscher te snijden. Alles scheen hier trouwens als op één kommando in het gelid te staan; de aardappelplanten stonden in gelid, de gestapelde hooischelven stonden wiskundig zuiver in colonnes opgesteld, de hoog-opgehoopte koopwaren aan de stations, de geweldige opslagplaatsen naast de fabrieken, ze leken alle voorbeelden van rechtlijnig teekenen.

Vlug was de trein Charlottenburg doorgereden; op een hoogen dijk door de stad wrong hij zich tusschen de huizenmuren.

De heer James Fogg legde een ezelsoor in de bladzijde, welke hem herinnerde, dat Berlijn een oppervlakte besloeg van 63.35 vierkanten kilometer, met 16,829 woonhuizen, 521 straten, die bijna alle lang en breed zijn, 46 openbare pleinen, 80 kerken, 790 openbare gebouwen, waarvan ongeveer 300 voor staats- en stedelijke regeering, en 193 voor militair beheer; dat het bewoond werd door 2.040.222 menschen, niet meegerekend haar voorsteden Charlottenburg, Rixdorf, Schöneberg, Wilmersdorf, Lichtenberg, Weissensee; dat er 179.980 straatlantarens en 12.827 politie-agenten waren; dat....

Doch tegelijk werd er al op de deur geklopt door Passepartout, die kwam zeggen, dat dit Berlijn was.

Hoofdstuk V.

Hetwelk handelt over de reis van Berlijn tot aan Moskou; met een ernstig avontuur aan de Russische grens, waaruit Passepartout zich echter weet te redden.

De trein uit Holland had in Berlijn zijn te laat van vijftien minuten niet ingehaald; er was dus weinig tijd, want de trein naar Rusland reed al voor. Langs de perrons, op de trappen, in de ondergrondsche bagagekelders was het vol zenuwachtige reizigers, die zich hielden alsof zij niet zenuwachtig waren, of die hun zenuwen trachtten te bedwingen en dan zeer zonderling deden.

Pass' had het makkelijk genoeg. Terwijl de anderen zich haastten om hun koffers te laten inschrijven, had hij daar geen zorg voor. Hij had geen koffers in te schrijven, omdat hij helaas geen koffers meer had! Het viel hem wel wat tegen, dat ze er nog niet waren. De bagagechef, dien hij er naar vroeg, tikte weinig bemoedigend tegen zijn voorhoofd. Voor de biljetten was vlug gezorgd, en zoo had de reisknecht slechts na te gaan, of het zijn meester aan niets ontbrak. Na eenig onrustig zoeken in al die drukte, vond Pass' zijn meester terug, bedaard achter een tafel gezeten

in de restauratiezaal, en zorgvuldig bediend door meer dan één kellner; - voor een onbereisd man was dit al zeer bereisd, waar men aan alle kanten mopperde over de onvoldoende bediening.

- ‘Hoeveel tijd?’, vroeg de heer Fogg, achter zijn flesch Scharlachberger.

- ‘De trein naar Rusland staat voor, meneer,’ antwoordde Pass'; in één hand hield hij zijn nieuwe reispet, de andere hand drukte hij stijf tegen zijn been, omdat hij het gevoel had, dat heel Berlijn naar zijn winkelhaak keek. Geen mogelijkheid was er geweest, om in der haast hier zijn broekscheur gedicht te krijgen.

- ‘Hoeveel tijd?’, herhaalde de heer Fogg; hij verlangde stiptheid.

- ‘Anderhalve minuut,’ zei Pass', die zijn plicht kende, op zulke vragen geen antwoord schuldig te blijven. De heer Fogg bestelde kalm koffie en sigaar.

Pass' vond zijn meester bewonderenswaardig. Hij had zelf geen tijd gehad, aan iets anders te denken dan aan het verwisselen van trein; - en zijn meester zat er zoo kalm, alsof er geen aansluitende trein naar Moskou te wachten stond!

Eerst nadat de bel geluid had, stond de heer Fogg van zijn diner op; nadat de conducteur gefloten had, liet hij zijn sigaar aansteken; terwijl de trein al wegreed kwam hij het perron op, duwde een smachtend met zijn zakdoek wuivend jongmensch opzij, en stapte in zijn coupé.

Pass' wachtte hem in angst en beven. Maar de kalmte van zijn meester bracht hem ook dadelijk tot bedaren. Hij vroeg naar de bevelen van den heer Fogg. Voor den volgenden ochtend was hij niet noodig; de heer Fogg maakte zelf zijn nacht-toilet; hij verlangde slechts, dat om stipt tien uur

den volgenden ochtend zijn bediende zijn scheiding zou komen trekken. Pass' kon dus naar zijn eigen compartiment gaan.

De heer Fogg las zijn boek over Duitschland uit, ging daarna statig als een Egyptische Pharao slapen.

Doch Pass' kon den slaap nog niet dadelijk vatten; zijn hoofd was nog te druk van al de buitengewone dingen, die hij dien dag had beleefd! Terwijl hij uitkeek dwaalden zijn gedachten naar zijn huis, zijn Jordaan, naar moeder en Dientje, naar den matroos, den koopman en den gepasporteerden militair, naar zijn heele bonte Amsterdamsche buurtje, waarvan hij zoo heel veel hield, en waar het nu zoo gezellig moest zijn.

De overgang was wel groot voor den braven jongen!

Na het spoorweg-salonnetje, waarin hij overdag was gewiegd, na de vreemdigheid van het rijdend restaurant, vond hij nu zijn rijdende slaapkamer in orde gebracht; de vloer was belegd met een mollig tapijt; een smal bed, waarvan het witte laken over de roode deken omgeslagen lag, stond in de lengte gepast; het behang was van zware, klonterende, bonte bloemen op dof-gouden ondergrond. Hij bekeek dit alles met stil ontzag. Onder een spiegel, in mahoniehout gevat, bengelde een geheimzinnige ring; toen hij het waagde er aan te trekken kwam een blinkend waschbekken naar voren

glijden, en uit een koperen kraantje spoot van zelf het water.

Behoorde dit alles tot r e i z e n ?

Het duizelde hem telkens voor de oogen. Hij had het zich zoo heel anders voorgesteld. Veel moeilijkheden, veel bezwaren, zelfs veel gevaren had hij verwacht. Maar dit was waarlijk nog heerlijker dan heerlijk! Hij was moe van alles wat hij zag. Hij wilde nog blijven uitkijken, om toch maar niets te missen van het uitzicht. Hij ging op het bed zitten en liet het langzaam duisterende landschap aan zich voorbij trekken. Toen begon ineens van den zolder en boven het kussen van het bed een electrisch lichtje te gloeien; het ving flauwtjes aan, maar om hem heen werd het steeds lichter, zoodat het eindelijk zóó licht en helder scheen alsof dit een tooneelkamertje was.

Pass' durfde zich niet uitkleeden; en met zijn kleeren aan op het witte bed gaan liggen kon hij toch ook niet. Hij keek wat ongelukkig rond, ook omdat dit zoo heel veel scheelde met zijn afgeschutte hokje op het zoldertje van de Goudsbloemdwarsstraat.

Doch hij herinnerde zich ineens, dat hij zich voorgenomen had, over niets zich te verwonderen. Hij deed daarom zijn bovenkleeren uit en trok laken en deken hoog over zijn hoofd. Terwijl hij met kleine schokjes van links naar rechts werd geslingerd, trachtte hij door heel sterk aan één ding te denken, dat hem dien dag het meest getroffen had, in te slapen. Maar er was tè veel wat hem getroffen had. Hij zag Dientje, die met roodbehuilde oogen hem nawuifde aan het Centraalstation; hij zag al het moois, dat hij op de Nieuwmarkt gekocht had; hij zag zijn moeder, die snikkend de boterhammen smeerde, en den matroos, die telkens weer een nieuw fleschje wilde opentrekken, om op het afscheid te drinken; hij zag ook den heer James Fogg in

verheven rust achter zijn boeken zitten; toen zag hij ineens de twee koffers, die hem langs de eindelooze rails na-renden;.... hij zag een pet met gouden letters.... hij zag den winkelhaak in zijn broek, die steeds wijder werd en hem eindelijk met een breeden lach begon toe te knikken,... en ineens herkende hij in dat gezicht den beteuterden conducteur;.... dan was het weer de snauwende mond van den onbescheiden rosbaard aan de grens, en die brulde hem iets toe wat hij niet verstond. Maar de man boog zich over hem heen en hoewel zijn gezicht nu weer heel anders leek, hoorde hij toch duidelijk een vreemden en dan weer zijn eigen naam noemen; en die man schudde hem heen-en-weer, en riep maar luid:

- ‘Pass!... Pass!’

Toen Pass' goed wakker was geschud, zag hij, dat de eene helft gedroomd en de andere helft waarheid moest zijn. Een groote man in witten kiel, een breeden leeren gordel met sabel en pistool om het middel, een zware uniformjas over de schouders, hooge kaplaarzen aan, stond over hem gebogen. Het duurde even vóór Pass' begreep hoe die man zijn naam, nog wel in de familiare afkorting van Passepartout, kende; maar in het volgende oogenblik herinnerde hij zich, hoe hij aan de Duitsche grens reeds had geleerd, dat men zich op reis het een en ander moet laten welgevallen. Hij nam het dezen indringer daarom niet kwalijk, dat hij zoo maar binnen was gekomen. Maar toen Pass' zich weer wilde omdraaien, beduidde de ander hem, dat hij uit zijn bed moest stappen.

- ‘Alweer!’, bromde Pass'. Er viel niets meer te visiteeren, dan zijn eenig overgebleven karabies. Maar hij trok toch gedwee zijn kleeren aan en kwam de treingang in, die nauw was en waar hij beklemd raakte tusschen

de verschillende reizigers, die zelf hun bagage droegen.

Men kwam langs een ongezellig donker perron in een groote zaal, waar de overige slaperige reizigers al bij elkaar waren. Zelfs de heer Fogg, uit zijn slaap gewekt, was er aanwezig, hetgeen Pass' dadelijk een sterk gevoel gaf van het hooge gewicht van deze grens, dat men er zelfs zijn meester voor lastig viel.

Hij moest dus hier in Rusland zijn. Gedachtig aan zijn vorige ervaring, pakte hij ditmaal zelf den inhoud van zijn karabies leeg. Blijkbaar was dit de juiste manier, want een meer gemoedelijk heer, met rood puisterig gezicht en een wandelstok om op te steunen, en die in plaats van gordel, kaplaarzen en pistool, een medaille droeg, maakte een gladstrijkend gebaar over het leege karabies en den inhoud, die er naast lag. Pass' pakte dus het karabies weer in en loerde naar zijn meester, of die wel gezien had het vertrouwen, dat zijn bediende ditmaal had weten te wekken; doch de heer Fogg was al weg en ook de andere reizigers stroomden de zaal uit langs een reusachtigen officier, die zoo ten oorlog scheen te moeten trekken, en die de namen der reizigers van een papier aflas, alvorens ze de zaal mochten verlaten. Pass' hoorde een keelklank uitstooten, die vaag aan zijn naam kon herinneren en reeds wilde hij het lokaal verlaten, toen twee gewapende kerels, die als slagers n witte morsige hemden gekleed waren, hem tegenhielden.

- ‘Pas?’, gromde weer een der geüniformde mannen.
- ‘Jawel,’ zei Pass', ‘zoo heet ik.’

Doch de anderen schenen daarmede niet tevreden; de krijgslieden keken vertoornd en gromden op onverstaanbare wijze tegen Pass'. Zij lazen iets van een papier en keken dan naar hem, alsof het een signalement was, dat zij met zijn trekken vergeleken.

Hij trok echter een onverschillig gezicht. Wat ging 't hem aan? Maar toen twee hunner de hand zwaar op zijn schouders legden, begon hij het anders in te zien. Er was blijkbaar iets niet in den haak met hem, zij zagen hem zoo uitvorschend aan; dat was duidelijk genoeg. Pass' had al genoeg te doen gehad aan de Duitsche grens, om eenzelfde spelletje weer te laten beginnen. In kort en klaar Hollandsch zei hij dus:

- 'Jullie begint me knapjes te vervelen! laat me asjeblief los!'

Daarbij maakte hij eenige toepasselijke gebaren, waarmee hij trachtte aan te duiden, dat hij naar zijn meester wilde gaan en dat hij haast had, den trein te halen, die te wachten stond. Doch hij had nog sprekender kunnen wijzen en wenken, men zou hem zeker even weinig begrepen hebben, aangezien alle gebaren in Rusland traag en vaag zijn. Toen hij dan ook zag, dat dit niet hielp, dacht hij aan wat anders. Hij keek scherp rond en dook plotseling tusschen de groep, die hem omringde door. Bij de deur stond een soldaat, maar die sliep, op zijn geweer geleund. De anderen kwamen dadelijk achter hem aan. 't Kon Pass' weinig schelen; het was niet om ontvluchten te doen, doch om zijn meester terug te vinden. In de wachtkamer zag hij hem niet. Er stond echter een vreemdeling met donkere doordringende oogen, die hem zoo vorschend aankeek, dat Pass' hem later dadelijk herkende, al snelde hij nu, zoo vlug hij kon, verder. Hij glipte de deur door naar het perron, juist toen de anderen bij hem waren. Maar achter op het perron, onder het licht van een olielampje zag hij nog juist een gedaante in den trein verdwijnen. Het was zijn meester, de heer James Fogg. Hij snelde er heen. Maar tegelijk werd hij door de soldaten in zijn kraag gepakt.

Het was alsof de machinist van den gereedstaanden trein

daarop gewacht had; want dadelijk siste de damp tusschen de wielen, en schoof de lange trein met de vierkant verlichte raampjes den donkeren nacht in, die over Rusland gespreid lag. Voor een van de raampjes zag Pass' zijn meester zitten, en het was of over diens onbewogen gezicht even het trekje boven de wenkbrauwen speelde, toen hij zijn ongelukkigen reisknecht daar op het perron zag worstelen met de Russische soldaten; het was zelfs alsof Pass' zijn meester nog even het langzaam wiekend gebaar zag maken, waarmede hij te kennen wilde geven het nuttelooze van dezen tegenstand. En terwijl de trein in het nachtelijk duister verdween, liet Pass' zich door zijn overweldigers wegvoeren.

Hij moest eerst in een klein kamertje binnenkomen, waar een man zat, met een leelijk vertrokken gezicht, als een gerimpelde kikker, alweer gekleed in een witte kiel en behangen met medailles, tressen en epauletten; deze deed verschillende vragen in de onverstaanbare taal, waarbij het toch wel bleek, dat het ging om een papier, dat men ‘Pas’ noemde, waarin zeker leelijke dingen van Pass' stonden, zoodat men hem niet over de Russische grens wilde laten gaan.

Pass' antwoordde zoo duidelijk mogelijk in zijn taal, waarvan hij zich in den Jordaan zeer vaardig wist te bedienen, doch hij kon niet anders zeggen dan dat hij niet begreep wat voor kwaads er van hem te zeggen viel. Het hielp hem niets. De militair met het kikkergezicht grijnsde valsch. Hij gromde een paar ruwe woorden en het gevolg was, dat Pass' in een ander vertrek werd geleid, waar slechts een houten bank stond, terwijl een hoog raampje met tralies afgesloten was.

- ‘Mooi zoo!’, zuchtte Pass', toen men hem alleen liet,

en de deur met een drogen knars van het slot achter hem gesloten werd. ‘Daar ben ik nog geen dag op reis, en ik zit al in de pot!’

Hij vond het zeer verklaarbaar, dat zijn meester doorgereisd was.

Immers, stonden er voor den heer Fogg geen hooger belangen op het spel dan voor zijn reisknecht te zorgen? Deze bemerkte de gevangenneming van zijn reisknecht eerst, toen de trein al wegreed. Pass' begreep slechts, dat het dus zijn eigen plicht was, zijn meester zoo vlug mogelijk in te halen. Daarop richtte hij al zijn gedachten; hij mocht geen oogenblik verliezen!

Hij keek het vertrek rond. Het scheen geen gevangenis te zijn, al was het kamertje getralied. Aan een muur hingen eenige uniformkielen en petten met breede kleppen. Hij had dadelijk zijn plan gereed; hij nam een van de wijdste petten en zette die op, zoodat zijn gezicht er in wegzonk; een der groezelige kielen trok hij aan; een riem gespte hij om zijn middel, en onder de tafel haalde hij een paar geweldige waterlaarzen te voorschijn, die hem tot aan de knieën reikten.

- ‘Ik gaf wat voor een staanden spiegel,’ dacht Pass', ‘om mezelf eens even te kunnen bekijken. Al was 't maar een stukje spiegelglas van een handbreedte.... Want ik heb zoo het gevoel, dat ik er nu krek zoo uitzie als een van die Russen!’

Het is waar, dat de groote luifelpet, zijn wijde, om het middel dichtgesnoerde kiel en vooral de hooge stevels Passepartout een echt Russisch uiterlijk gaven; alleen zijn oolijke snuit gaf hem iets onmiskenbaar. Hollandsch.

- ‘Nu hier uit komen, zonder dat ze me snappen,’ dacht Pass'.

Maar ook dat leek hem niet moeilijk. Tegen een van de wanden stond een groot steenen gevaarte, waarop dadelijk bij het binnentreden zijn aandacht was gevallen. Hij had eerst niet geweten wat voor ding het was, doch daarna had hij begrepen, dat het een Russische kachel moest zijn. Het was zoo'n groote sta-in-den-weg, dat een derde van het vertrek er door was ingenomen; het was wel anderhalve manslengte hoog. Misschien zou de Amsterdamsche jongen zich minder over deze groote afmetingen verbaasd hebben, wanneer hij geweten had, dat 's winters het volk in Rusland zich bij voorkeur boven op de kachel te slapen legt.

Nu was het echter zomer - hetgeen gelukkig was voor Pass', aangezien de kachel niet brandde en leeg was.

Hij wipte de kacheldeur open, en keek in een opening, zoo groot als een groot hondenhok; daarachter gaapte een duistere ruimte. Wanneer Pass' zijn eigen nieuwe kleeren had aangehad, zou hij zich misschien nog wel even bedacht hebben; doch om die vuile kiel, de oude pet en zijn reuzenlaarzen bekommerde hij zich niet. Zoo kroop hij dus handig en vlug naar binnen. Er was ruimte genoeg om recht-op in te staan. Het was echter pikdonker. Doch de handige kerel begreep, dat ook deze kachel, al was 't een Russische, een afvoerbuis moest hebben. Hij zocht boven zijn hoofd en vond spoedig het rookkanaal. In een wip was hij er in geklauterd; het was nauw en het roet lag een hand dik op den grond. - ‘Wie zich daar aan ergert is een kniesoor,’ dacht Pass'. Hij had wel eens meer in een schoorsteen gerommeld, als hij den Italiaanschen schoorsteenveger uit de Goudsbloemdwarsstraat aan een karreweitje had mogen helpen!

Op handen en voeten werkte hij zich vooruit; toen de

schoorsteen smaller werd kroop hij op zijn buik verder.

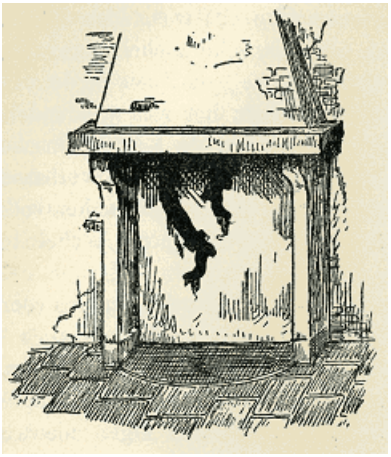

Eindelijk zag hij licht boven zich. En elk uitstekend steentje en elken kram of spijker als steunpunt gebruikend, klauterde de vlugge kerel naar boven, tot hij zijn hoofd uit den schoorsteen kon steken.

Het was goed, dat hij zich zelf niet kon zien, misschien was hij dan wel zóó geschrokken, dat hij weer pardoes naar beneden was gegleden. Want hij was zwarter dan de zwartste neger! Het roet had hem van zijn pet tot zijn schoenen zwart gemaakt. Van zijn gezicht, zijn handen, zijn kiel was geen wit stukje meer te zien.

Maar Pass' moest stellig een gelukskind zijn, zooals zijn roetgezicht hem juist hielp, om het gevaar te ontsnappen!

Hij klauterde den schoorsteen uit, de pannen van het dak langs, liet zich aan den gootrand omlaag zakken en, hoewel de afstand tot den grond wel drie meter moest zijn, liet hij zich naar beneden vallen. Hij was even versuft door den val. Hij was terecht gekomen op een hoop sintels en even bleef hij daar liggen, om uit te blazen van zijn vermoeiende klauterpartij, en ook om te overleggen wat hem nu te doen stond.

Het geluk was hem dienstig. Hij hoorde zware voetstappen om den hoek van het huis klinken, en terwijl hij plat bleef liggen, zag hij een groote zware kerel wankelend aankomen. De man was juist zoo gekleed als hij, ook met de geweldige Russische kaplaarzen aan, een vuile morsige kiel over den romp, met behulp van een riem om het middel dicht gesnoerd, en net zoo'n pet met grooten klep op zijn hoofd. Men zou gezegd hebben, dat de man ook juist een roetbad genomen had, want zijn ruw zwaargebaard gezicht groezelde vol zwarte vlekken en zijn handen waren morsig en vuil.

Passepartout wist niet, wat voor man dit was. Hij hield zich doodstil. Doch de ander scheen hem reeds te hebben gezien. Hij kwam tenminste met onvasten tred dichterbij en bromde iets onverstaanbaars. En meteen gaf hij Pass' met een van zijn reuzenlaarzen een trap in de lendenen.

Doch dit scheen minder als een onaangename bejegening te moeten worden opgevat, dan als een aanporring om op te staan. De man wilde blijkbaar geen kwaad; dit begreep Pass' ook wel. Hij stond dus op en volgde den ander. Over het rangeerterrein gingen ze, langs het gebouw, waar Pass' opgesloten was geweest, en tot zijn groote voldoening zag hij twee groote soldaten met geweren over den schouder voor de deur op schildwacht staan. Pass' kon met moeite zijn lachen bedwingen; doch op zijn zwart gezicht zou toch geen grijns te ontdekken zijn geweest. Hij volgde zijn geleider, die naar een locomotief waggelde en daarop klom.

Passepartout begreep in-eens de geheele toedracht der zaak! En hij had wel willen joedelen van plezier! Want zijn leidsman moest een machinist zijn; de uniform, die hij zelf droeg, moest een spoorweg-uniform zijn, de machinist zag hem zeker voor een stoker aan. Hij stond op zoo'n

kolos van een Russische locomotief, en de machinist liet de stoom al sissen, om achteruit te rijden en een rits wachtende wagens aan te haken. Pass' keek vlug naar de treinbordjes en hoewel het Russische letters waren, herkende hij ze dadelijk. Hij las:

MOCKBA

hetgeen beteekent Moskou.

Daar moest hij immers heen? Daar was immers zijn meester, de heer James Fogg? Vandaar zou het tweede gedeelte van de reis beginnen, de groote treinrit dwars door Siberië, van Moskou tot Wladiwostok toe?

En de trein, op welks locomotief hij als Russisch stoker stond, reed daar heen!

Passepartout bedacht zich geen oogenblik, doch klom op den tender en sjorde twee, drie, vier groote blokken steenkool naar beneden. Hij was stoker - dus zou hij die machine eens eventjes stoken! De machinist wachtte op het sein van vertrek; doch Pass' zag, dat hij op zij van de stoomkraan een blikken bus had hangen, waaruit hij telkens dronk. Toen Pass' er naar keek, reikte de ander hem met een norsch gebrom zijn drinkkan toe; en Pass' proefde voor het eerst van zijn leven de beruchte Russische *wodki*, de sterke alcoholische volksdrank, waarvan in Rusland nog meer misbruik wordt gemaakt dan in ons land van jenever.

Pass' begreep, dat de machinist al meer had gedronken dan goed voor hem was; doch in verband met zijn vlucht van het grensstation en zijn andere plannen vond hij dit zoo erg niet.

Op het perron werd nu getoeterd en meteen opende de

machinist den regulateur. De zware machine kwam in beweging, de trein reed het perron voorbij. Pass' zag het gebouwtje, waarin hij opgesloten was geweest; hij zag de twee soldaten nog voor de deur schilderen; hij zag den schoorsteen, waar hij door geklauterd was, die zwarte, roetige, brave schoorsteen, die hem zoo onherkenbaar had toegetakeld, dat zijn bloed-eigen moeder, zijn liefste Dientje, laat staan zoo'n Russische grenssoldaat, hem niet herkend zouden hebben.

In Rusland rijden de treinen met tergende kalmte. Er moet in het Russisch een spreekwoord zijn, dat dezelfde beteekenis heeft als ons: ‘Te groote spoed is zelden goed’; en dan is dit ongetwijfeld een nationaal spreekwoord, dat men in Rusland in toepassing brengt. Met statigen gang reed de trein, op welks locomotief de Amsterdamsche Passepartout als stoker dienst deed, het onmetelijke Rusland in. Het was duistere nacht, en Russisch Polen zag er al even zwart uit als het Duitsche Polen aan gene zijde van de grens. Pass' waakte tot de nacht voorbij was en de zon al gerezen boven het vruchtbare Poolsche landschap met de glooiende heuvelen, waarlangs de graanvelden in lange golven omlaag gleden.

De rit daar voorop de machine beviel hem wel; zijn eenige zorg was slechts, of de trein verlating aan de grens van invloed kon zijn op de verdere reis van zijn meester. Hij had met behulp van reisboekjes uitgerekend, dat deze overmorgen in Moskou zou zijn en dat hij daar den grooten ochtendtrein moest halen, welke hem in ongeveer twee weken, in één rit door, naar het verre Oosten zou brengen.

Alles stond er voor den heer Fogg op het spel, dien trein te halen. Maar ook Pass' moest met dienzelfden trein mee, wilde hij niet de heele wereld rond achter zijn meester aan reizen!

Hij trachtte niet eens een praatje te maken met den man, dien hij voor den machinist meende te mogen aanzien; deze was wel gelijk alle Russen, die hij tot dusver had gezien; maar in plaats van een sabel droeg hij een scheetje, waaruit twee stokjes staken, en toen Pass' met gepaste belangstelling den dommeligen machinist verder nasnuffelde, bleek het, dat het eerste stokje van een groen, het ander van een rood vlaggetje omwikkeld was; dit waren kleuren, die hem aan andere baanwachters herinnerden, en hij begreep dus, dat hij er zijn voordeel mee zou kunnen doen.

De man bleef suf en greep telkens weer naar de wodkiflesch; hij praatte langzaam en norsch, en voerde trage, Russische gebaren uit; ongelukkigerwijs was hij daarbij genoodzaakt, zich te beperken tot de Russische taal. Zijn aangeboren beleefdheid hield Pass' dus terug van een al te onbescheiden doordringen in het taalgebied van een machtig rijk als dat van den Tsaar aller Russen. Het gesprek vorderde derhalve, in weerwil van de Jordaansche vrijmoedigheid van Pass', niet bijster vlot. Doch zooveel was hij wel te weten gekomen, dat de roode vlag een sein was, als de trein door wilde rijden, het groene vlaggetje, dat de trein zou stoppen.

En al spoedig had Pass' gelegenheid, daarvan gebruik te maken. Want toen zij den heelen dag gereden hadden, Warschau en tal van kleine Russische plaatsen zonder avontuur voorbij gestoomd waren, naderde men Minsk, de laatste groote stad vóór Moskou. De machinist had de nachtelijke uren weer herhaaldelijk van de wodki-flesch

geproefd, zat nu te dommelen tusschen de steenkoolbonken. Het werd dag, en vooruit zag Pass' langs de ijzeren rails de lichten glimmen van een groote stad. Een rood seinlicht viel dwars over de lijn, een man zwaaide het heen en weer. Pass' vestigde er de aandacht op van den machinist; deze wreef zijn slaperige oogen uit en sloot den stoom af. Even vóór het station stond de trein stil. Er werd gepraat in het voor Pass' onverstaanbare Russisch. Toen zag hij den machinist moeielijk en log van zijn locomotief afklimmen en naar den eersten wagen gaan om de koppeling los te maken.

Pass' schrok. Werd de trein hier afgehaakt? Reed men niet door? Hij riep naar achter, tegen den machinist:

- 'Moskou?'

Een gebrom was het eenige antwoord.

Wanneer Passepartout zijn tekort niet inhaalde en zoo vlug mogelijk de Russische vlakte doorreed, om Moskou te bereiken, dan miste hij zeker den grooten Siberischen trein; dan zou zijn meester stellig vertrokken zijn, dan....

Hij wilde er niet aan denken. Dat mocht niet gebeuren! O, hij wilde en zou er komen!

Terwijl hij zenuwachtig stond te trappelen op de machine, rustte zijn hand als vanzelf op den rem; hij zag de koperen stoomkraan glimmen; hij wist, dat één ruk daaraan den trein vooruit zou doen gaan.

En meteen had hij de excentriekschroef reeds omgedraaid.

De stoom drong sissend vooruit over de rails. Het klonk Pass' als krijgsmuziek in de ooren. Vooruit op den weg zwaaide de man met de lantaren nog zijn licht en riep iets onverstaanbaars. Doch Passepartout boog zich uit de machine, en wuifde met het roode vlaggetje. Dadelijk trad de ander terug. Achter zich hoorde Pass' de zware

rauwe stem van den machinist. Hij keek even om en zag den dronken kerel waggelend tusschen de rails vooruit stommelen; toen struikelde de machinist over een dwarslegger, en eer hij weer overeind krabbelen kon, was de locomotief al een bocht om gereden.

- 'Vooruit!', juichte Pass' in goed Hollandsch; hij had in geen twee dagen een woord durven spreken, uit angst zich te verraden. Wanneer de machinist iets tegen hem had gegromd, sjorde hij nieuwe steenkoolbrokken aan en vulde den haard van de locomotief. Anders had hij niet te doen gehad; en verder had hij den tijd doorgebracht met wat te dutten en uit te kijken. Maar het landschap had hem weinig belang in geboezemd, omdat hij slechts met dat ééne vervuld was: Moskou bereiken! zijn meester in halen!

Nu hij alleen op de locomotief stond, ging hij er in volle vaart op af. Moskou moest vooruit liggen. Hoe eerder hij er was, des te beter!

En de stoomkraan draaide hij geheel open, zoodat de locomotief, vrij en zonder den langen wagensliert, met vliegende snelheid langs de rails vloog. Bij elk seinhuisje zwaaide Pass' het roode vlaggetje. En de seinwachters zwaaiden dan met hun roode vlaggetje terug, en seinden de lijn langs, dat locomotief nummero zooveel in aantocht was en dat men haar door moest laten.

Het werd een dolle vliegtocht door Rusland.

Pass' vergat er bij, dat hij honger had en dorst en slaap. Eerst Moskou bereiken! Dan zou hij wel verder zien. Hij kroop zelf tusschen de steenkool en vulde den stookhaard boordevol, en met dolle vaart bleef de locomotief vooruit rennen, zoodat de bijgeloovige Russische boeren achter de spoorhekken van angst achteruit tuimelden en meenden den een of anderen duivel te zien voorbij stuiven.

Zóó'n snelheid had men in heel Rusland nog nooit gezien!

De avond viel snel; Pass' ging den tweeden nacht in. Hij wist, dat de groote Siberische sneltrein te tien uur uit Moskou vertrekken zou. Hoe ver hij nog van de oude Russische hoofdstad verwijderd was, wist hij niet. Doch het moest nog een geruime afstand zijn. Hij mocht niets van zijn snelheid verliezen, temeer omdat hij eenige uren

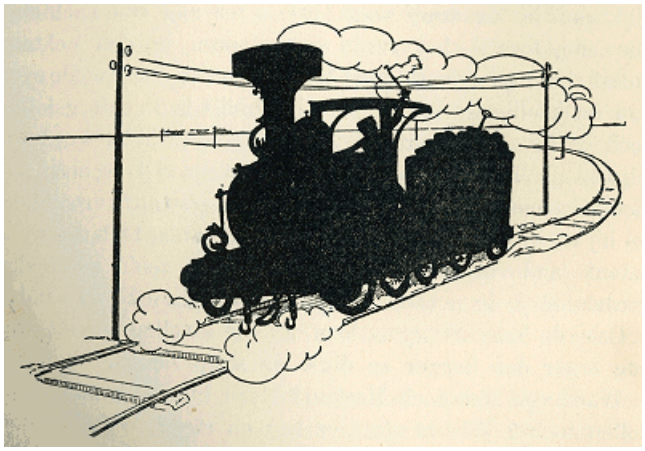

verloren had aan het grensstation, en zijn meester dus een niet onaanzienlijken voorsprong op hem had.

De nacht was licht en Pass' bleef scherp vooruit staren. Hij had een lantaarntje aangestoken en bij elk station, dat uit den nachtelijke nevels opdoemde liet hij de machinefluit schor gillen, en zwaaide met het roode licht vooruit. Dan werd er terug gezwaaid en zijn machine vloog onbelemmerd voorbij. 's Morgens, bij den langzaam ontwakenden dag, stoof

hij een eenzaam landschap door van onafzienbaar-lange graanvelden. Pass' keek strak vooruit, of hij aan den horizon nog geen rook zag van fabrieksschoorsteenen, geen spitsen van torens, of koepels van kerkgebouwen. Doch overal volgden de graanvelden elkaar eentonig op. Hij keek op zijn horloge, zijn stevig bonk uurwerk, dat zijn moeder hem bij zijn vertrek had meegegeven - ‘het familiestuk!’, had zij met een zenuwachtigen snik gezegd - doch dat was blijkbaar in de war, want het wees nog een nachtelijk uur aan, terwijl het reeds eenige uren in den ochtend moest zijn. Nu begon de dorst hem te kwellen. Hij proefde even van de kruik, die de dronken machinist had achtergelaten, doch de flauw-weeë smaak van de wodki maakte hem maar onpasselijk. Toen haalde hij den riem van zijn kiel nog maar wat dichter en met een poging om zich met een grap op te vroolijken, zei hij tegen zich zelf: ‘Zie je, Pasje, dat is hier toch maar een patent land voor hongerlijders, want met zoo'n nationalen gordel heb je de remedie tegen de kwaal altijd bij de hand!’

Ook de onrust begon hem nu te kwellen en dit was nog erger dan honger en dorst en slaap samen.

Waar was dan toch Moskou? Reed hij wel goed op zijn dollen tocht? Wie kende hier heg en steg? Was het niet te gek, dat zoo'n Amsterdamsche jongen, die haast nog nooit zijn neus buiten de Haarlemmerpoort had gestoken, hier het onmetelijke Rusland op een locomotief doorvloog?

Doch Pass' zat op zijn machine; achteruit kon hij niet, zelfs niet als hij dat had gewild.

- ‘Vooruit!’, riep hij nog eens voor het laatst en gooide de laatste reuzenblokken steenkool in den vuurhaard. De locomotief ratelde de rails over.

Het duurde zoo nog een uur, misschien twee, of drie

uur - Pass' zou het later niet hebben kunnen zeggen - want in zijn hoofd martelde het als een scherp rateltje rond: Moskou! Moskou! - toen zich eensklaps een hinderpaal voordeed. Ver vooruit had Pass' een zwarten stip gezien. Hij dacht, dat het een naderende trein was. Doch scherper toekijkend begreep hij, dat het een trein was, welken hij achterop reed. Elke minuut haalde hij den voortrein, die heel op zijn gemak scheen te rijden, meer in; binnen eenige minuten zou hij hem ingehaald hebben. Hij dacht er al over, stoom af te sluiten, om een ongeluk te voorkomen. Doch meteen viel hem in, dat hij achter den anderen trein aanrijdend, dezen wel met zijn locomotief vooruit zou kunnen duwen. Werkelijk lukte dit. Voorzichtig matigde hij zijn vaart, tot hij achter den laatsten wagen van den voortrein was gekomen, en opende toen langzamerhand de stoomkraan weer geheel.

Hij had wel willen juichen van plezier, want op een plankje aan den achtersten wagen had hij weer de Russische letters zien staan: MOCKBA. Die trein reed dus naar Moskou!

Een bezwaar was, dat hem nu het uitzicht op den weg was ontnomen. Doch nog niet lang had hij zoo met zijn machine geduwd, of hij hoorde de voorop-rijdende locomotief een schorren fluittoon uitstooten.

Het moest Moskou zijn.

En hij kon zich niet weerhouden met twee handen naar de fluit van zijn eigen locomotief te grijpen en met een langen zegenvierenden juichtoon te antwoorden.

De eerste huizen reed hij langs; de buitenste straten lagen links en rechts van den spoorweg. De trein ratelde over de wissels der rails. En Pass', die een voorzichtige jongen was, begon reeds den stoom af te sluiten. Nog een

minuut en de voorste locomotief liet haar rem werken.

Doch eer de trein stil stond, had Pass' zijn machine reeds laten stoppen. Hij was volstrekt niet gesteld op een kennismaking met zijn collega van de voorste locomotief. En zonder zich te bedenken, of zich verder om zijn brave machine te bekommeren, sprong Pass' er af, en snelde achter het stationsgebouw, om zoo vlug mogelijk uit het gezicht te zijn.

Een man kwam hem tegen en scheen hem iets te vragen, terwijl hij naar de eenzame locomotief wees. Doch Pass' raakte geen oogenblik zijn tegenwoordigheid van geest kwijt. Hij kende het almachtige Russische stopwoord, het woord, dat onder alle omstandigheden, bij alle gelegenheden te pas komt, op alle vragen, alle gezegden, alle opmerkingen het afdoende antwoord geeft:

- 'Nitsjewo!'

Dit heeft een beteekenis, welke zich niet met één woord vertalen laat; ongeveer beteekent het: 'Wat kan het mij schelen!... Wat komt het er op aan!'

Nitsjewo!... Daarin lag de geheele Slavische onverschilligheid opgesloten. Nitsjewo!... het was de verklaring voor hun geheele Russische laksheid en achterlijkheid.

Nitsjewo!... Het was meer dan een stopwoord. Het was een uiting van uiterste vadzigheid, het afdoende stopwoord voor àlles.

En Pass' zei 'Nitsjewo' met zijn onverschilligste schouderophalen naar de verlaten locomotief, alsof hij van de zool van zijn Russische kaplaarzen tot den klep van zijn Russische pet een Rus was.

Doch op het drukke stationsperron werd hij weer de vlugge kwieke Amsterdamsche jongen. Hij had een groot bord ontdekt, waarop de woorden 'Moskou' en 'Wladiwostok'

gedrukt stonden, en daaronder las hij in verschillende talen de mededeeling, dat de Siberische treinen niet van dit, doch van het Oosterstation vertrokken....

Even sprongen hem de tranen in de oogen! Hij was in Moskou, en daar las hij de verpletterende mededeeling, dat niet van hier, maar van den anderen kant van die vreemde, groote stad de trein, welken hij hebben moest, vertrekken zou. De stationsklok wees kwart voor tien. Hij had nog een kwartier den tijd.

- 'Nitsjewo!', gromde hij tusschen zijn tanden. Een kwartier?... dat zou hij weten te gebruiken! Hij stormde vooruit, dwars tusschen een troep vadsige, gekaplaarsde kerels door. Hij wist, dat er nog kans was, den Siberischen trein te halen.

- 'Een rijtuig!', beval hij, en sprong in het eerste het beste rijtuig. Het was een erbarmelijk vehikel, maar het scheen het beste, dat er stond; de veeren staken door de gore kussens.

De koetsier had het haastgebaar van Pass' begrepen. Het magere paard kwam met een ruk overeind in het tuig en strekte zijn stijve pooten in draf.

- 'Vooruit!', riep Pass', die zijn plaats in het rijtuig had gezocht; hij zat er heel nauw, doch op den bok, naast den koetsier, was ook geen plaats; want de koetsier had een ontzagwekkende heupbreedte; later zag hij, dat dit een bepaalde koetsiers-eigenschap moest zijn, en dat, hoe deftiger het rijtuig was, des te breeder zitvlak de koetsier innam. Pass' greep zelf de zweep en liet haar knallen, tot de politieagenten, die overal in de straten op onderlinge afstanden van tien meter op wacht stonden, de hand aan hun sabel brachten; - er kon immers weer een opstand zijn uitgebroken in dit opstandenland! De koetsier nam veilig-

heidshalve zijn eigendom maar weer terug; hij bleek begrepen te hebben, dat er haast was, nu hij met den achterkant van de zweep het beest in galop trachtte te brengen. Het rijtuig sprong en bolderde over de straatkuilen; Pass', op het gebied van rijden niet verwend, vloog op de puntige veeren met gevaarlijke sprongen op-en-neer. Maar er scheen geen betere weg te bestaan; zoo iets had Pass' nog nooit gezien. Er was geen straat in Amsterdam,

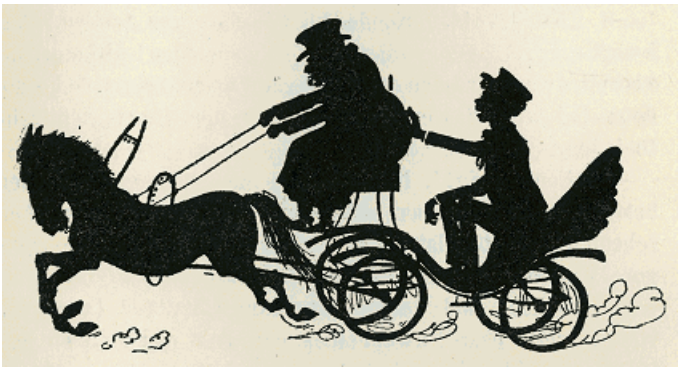

die het daarbij in de verste verte kon halen! Hij hield zich stevig met twee handen aan den bok vast, maar riep toch onophoudelijk:

- ‘Harder!’

Hij móést den trein naar Moskou halen, dat begreep Pass'; het was de sneltrein, waarin de heer Fogg gezeten was. De treinen, welke uit Moskou rijden naar Wladiwostok, aan het ander eind van een geheel werelddeel, zijn schaars, en vertrekken slechts enkele malen per week. Zijn meester had geen dag te verliezen; zelfs geen uur te verspelen.

De heer Fogg zou dus zeker niet op zijn reisknecht wachten.

- ‘Haal-op!’, schalde Pass'. En het rijtuig sprong met dolle sprongen over deze Russische marteling, welke men daar bestrating heet. De koetsier grinnikte bij elken kuil, waaruit paard en rijtuig weer te voorschijn kwamen, stak zijn vijf zwarte vingers in de lucht. Maar na elke vijf minuten waren er weer vijf vingers, die omhoog werden gehouden. De straten schenen eindeloos. Toen ratelde het rijtuig voorbij een markt met bont gewemel van kleurig-gekleede vrouwen. Overal zag hij winkels met koopwaar, aangeprijsd in woorden, welke hij trachtte te lezen, doch bij gebrek aan taalkennis niet kon uitspreken. Wat een raar land toch!, dacht Pass'. Nu rende het rijtuig over een lang open plein; een glanzend wit gebouw, met ronde groene koepels als een tros vruchten, lag aan het eind daarvan; het was zoo prachtig als een sprookje. Hij kon zoo vlug dit geweldige bouwwerk, dat wel een kerk scheen te zijn, en waarvan later zijn meester hem vertelde, dat het de beroemde Basilika was geweest, niet in zich opnemen. Hij zag kleuren, lijnen, uitbouwen; hij zag toegangspoorten, vensters, nissen; vooral zag hij veel torens; een hooge spitse, met gouden dak, stond in het midden, daaromheen vele andere, groote en kleine, die echter geen van alle gepunt waren, doch bolle, peervormige, uitpuilende daken droegen, grillig en onharmonisch, met kleuren als de bonte tulbanden van Turksche sultans, reuzenvruchten met ribbels en schubben, kartels en reepen; op elk stond een gouden kruis, met afhangende gouden ketenen versierd.

Het rijtuig sloeg rechts af. Daar stond een hooge ontzaglijke muur met torens, die als een geweldige midden-

eeuwsche vestingbouw het geheele plein aan dien kant afsloot; van groote ruwe steenen was de muur gebouwd, de bovenkant droeg nog kanteelen, doch de schietgaten waren gedicht. Er was een poort van roode steen. Doch Pass', in zijn zenuwachtigen haast om den trein van zijn meester te halen, lette er nauwelijks op. Het was de beroemde Verlosserspoort; ieder, die er door gaat, hoog of laag, moet ter eere van Iwan den Verlosser het hoofd ontblooten. Pass' vergat het; een soldaat schreeuwde hem een woeste verwensching na; doch het rijtuig ratelde gelukkig verder.

Pass' rende langs al die wonderen, welke Moskou in zijn Kremlin bewaart. Hij reed in vliegende vaart langs het Senaatsgebouw, dat schel-wit in de warme ochtendzon stond te blakeren; langs het grauwe Arsenaal ging de dolle rit, voorbij een grimmige reeks kanonnen, die er echter te pronk schenen te staan; - wanneer Pass' geweten had, dat er ook Hollandsche kanonnen stonden, uit den grooten Russischen tocht van Napoleon in 1812!... -; langs het kleine Nicolaipaleis, de Kreml-kazerne, met nog meer kanonnen er voor, ging het; eindelijk voorbij de reuzenklok van zooveel honderdduizend kilo, die uit den toren naar beneden was gevallen en bij haar val een scherf van eenige duizenden kilo's verloor; eindelijk langs den Iwan Weliky-toren.

Het was een stad in de stad, een kakel-bonte paleizen-verzameling uit de Duizend-en-één-Nacht, het was het Kremlin, waardoor het rijtuigje van Passepartout als een razende voortrende, langs de beroemdste plek van Rusland, waar keizers en koningen en alle grooten der wereld geweest waren, om van hier Moskou aan hun voeten te zien. Om hem lag het ommuurde Kremlin, als een reuzenkasteel bo-

ven de stad, en daaromheen, aan zijn voeten, strekte zich uit, naar alle kanten, tot in een grijze verte, Moskou. Het was overweldigend die stad zoo te zien, Moskou, gebouwd langs de machtige slingers van de groote Moskowa-rivier, de breede kaden met de paleizen, de krioel-volle straten, de ringen van boulevards en muren.

Doch Pass' had geen tijd tot bewonderen.

- 'Vooruit!', schreeuwde hij, zoodat de menschen bleven staan. Het werd steeds voller; een zwaar gewapend politieagent wenkte met zijn bloote sabel. Maar met een gerammel van oud ijzer ratelde het rijtuig weer een poort door en een lange brug op. Het was er bijna verstopt door de vele voertuigen. De voetgangers drongen angstig op het smalle verhoogde voetpad. Beneden stroomde een trage, gele, vuile rivier, en naar achter lag aan een bocht de schilderachtige, reusachtige stad, met de 1600 kerken, elke kerk met vijf koepels, die in goud en rood en geel en groen en blauw schitterden, die op tal van plaatsen, boven al de grauwe huizen, als witte bloemen, met hun torens als vruchten kwamen uitsteken, een groot park met witte bloesems en groene en blauwe knoppen.

Toen moest het rijtuig stapvoets gaan, want de brug lag halverwege opengebroken en de dubbele rij voertuigen, welke elkaar voorbij reed, moest wachten, tot ze één voor één, stapvoets voorbij konden rijden.

- 'Sneller dan toch!', riep Pass' nog eens met een wanhopige stem. Doch het scheen onmogelijk; want zelfs de koetsier grijnsde nu niet meer. Pass' wist niet wat hij moest doen. Zou deze belemmering hem den trein doen missen? Niet aldus Passepartout; hij stapte kalm het rijtuig uit, tilde een zware plank op, welke een opengebroken gedeelte van de brug afschutte, en wees den koetsier verder

te gaan. Deze aarzelde. Er gaapte een vreeselijk gat in den vloer van de brug; beneden stroomde met trage golven het gele troebele water. Maar reeds had Pass' de teugels gegrepen. Van alle kanten klonken kreten; een agent trachtte met zijn sabel tusschen de andere voertuigen naar hem te slaan; voetgangers wilde het paard bij den kop grijpen.

Doch Pass' striemde het beest vooruit en stuurde het rijtuig juist over het gat heen. Achter hem brulden de menschen; de agent rukte aan zijn koppel naar zijn revolver. Maar Pass' gaf de teugels al weer aan den grijnzenden koetsier over. Hij keerde zich op den bok om, en riep naar den agent:

- 'Nitsjewo!'

Meteen zwenkte het rijtuig op zij af, rende nog een straat door, en stond stil voor een stationsgebouw. Pass' hoorde een bel luiden, daarop een schril fluitje klinken. Hij vloog meer dan hij liep een gang door, snelde het perron op. Een lange trein, met vreemde hooge wagens, had zich reeds in beweging gezet. Pass' sprong op de treeplank, en tuimelde naar binnen.

Toen haalde hij eens diep adem en tikte aan een gesloten coupédeurtje van een gereserveerde coupé eerste klas.

- 'Binnen,' riep een droge kalme stem.

- 'Meneer Fogg!', was het eenige wat Pass' in zijn ontroering kon uitbrengen. Hij vergat alles; dat hij geen bagage, zelfs zijn karabies niet meer bij zich had, dat hij geen kaartje had, dat hij zijn meester alleen had laten reizen, dat hij nog in zijn vuil Russisch stokerspak stak, dat zijn gezicht en handen aan een schoorsteenveger moesten doen denken. Hij stotterde slechts:

- 'Meneer Fogg....'

En twee dikke tranen dropen over zijn zwarte wangen, en teekenden twee vuile strepen daarop.

- ‘Ik wachtte u,’ zei de langzame stem van zijn meester, ‘het is juist tien uur; maak mijn haar op.’

Hoofdstuk VI.

Waarin wordt beschreven de reis door het laatste deel van Rusland. Men rijdt Siberië in, doch in den trein hebben eenige voorvallen plaats, waarbij de heer Fogg zich als een nog grooter zonderling ontpopt dan zijn vader zaliger, hetgeen weer eenige niet onbelangrijke voorvallen voor Passepartout ten gevolge heeft.

De heer James Fogg en zijn reisknecht Passepartout J^{r}. zaten in den Siberischen trein, welke in één stuk van Moskou naar Wladiwostok rijdt.

De heer Fogg zat in zijn gereserveerde coupé en las tot aan de grens tusschen Europa en Azië, met de stiptste regelmatigheid de bladzijden omslaande uit het wit-gekafte boekdeel over Europeesch Rusland, terwijl voor later, wanneer hij de grens over zou gaan, de geel-gekafte boekdeelen over Aziatisch Rusland reeds bij de hand stonden.

Pass' zat in zijn eigen coupé. Hij had zich gewasschen, zijn stokerskleeren uitgedaan. Zijn nette blauwe pak, dat hij onder de vuile Russische kiel aangehouden had, was niet beschadigd. Alleen kierde in de eene broekspijp nog de winkelhaak, want geen sekonde had de arme jongen

den tijd gehad, om er zelfs aan te kunnen denken, de scheur te laten maken.

Hij had gegeten, gedronken, geslapen; - al de doorgestane avonturen was hij al weer vergeten, want zijn doel had hij immers bereikt: hij had zijn meester weer ingehaald!

Tot zoover had de reis, wat het uiterlijke betreft, hem slechts matig kunnen boeien. Hij keek uit, maar hij keek evenveel naar binnen, naar zijn coupé, naar de wandelgangen, naar den eetwagen, waar men, als in een restaurant, alle soorten spijs en drank kon bestellen, naar de tooverij, zooals men 's avonds uit den muur kant en klaar een bed te voorschijn bracht. Maar in het landschap vond hij nog telkens te veel overeenkomst met zijn eigen land. En daarvoor was hij toch niet op reis, wel! Langzamerhand begon hij echter toch een beter overzicht van die landen te krijgen. Overal hingen spoorwegkaartjes en op elken tijdaanwijzer vond hij land- en wereldkaarten bij de vleet. De wereldkaart had hij nu wel goed in zijn hoofd. Hij begon zoo'n beetje begrip te krijgen van afstanden, van landen, van werelddeelen.

En als hij dan aan het vergelijken ging, kwam de onderneming van zijn meester hem als een geweldig stout plan voor!

Geheel Europa door; - dat was één werelddeel, dat in wit gekaft zeven vakken uit de groote boekenkast in Saville-Road besloeg. Dan, in één zit, een tweede werelddeel door; - dat in de boekenkast vijf vakken vol boeken, in geel gekaft, innam. Met verbazing zou Pass' geslagen zijn geweest, indien zijn meester hem verteld zou hebben, dat de inhoud van die vijf vakken slechts een bloemlezing bevatte, en dat er alleen over Siberië 10.000 verschillende werken, in tal van talen, geschreven waren.

Elken ochtend om tien uur precies, moest hij zich bij den heer Fogg aanmelden, die hem dan zijn bevelen voor den dag gaf; gewoonlijk waren deze slechts luttel. Pass' moest zijn meester aan diens scheiding helpen en op eenige vragen van algemeenen aard antwoorden, welke dagelijks ongeveer dezelfde waren: de plaatselijke tijd, de afgelegde afstand, de temperatuur, en het menu van den dag; met deze vier gegevens richtte de heer Fogg zijn dag dan verder zelf in. Hij deed dit als een automaat, dat is zeker; doch dan ook als een buitengewoon nauwkeurig ingerichte automaat. Het was zeldzaam zooals deze zoon van Phileas, die nooit zijn neus buiten zijns vaders studeerkamer gestoken had, àlles wist.

Hij had de gewoonte aangenomen, onder het laten trekken van zijn scheiding eenige algemeene mededeelingen te doen over het land, waar men doortreinde. Dit leek weliswaar meer op het geluid van een fonograaf, welke men liet afloopen; en waarschijnlijk was het ook slechts een samengevat overzicht van den dag, dat de heer Fogg voor zich zelf opzei. Doch Pass' draalde opzettelijk en deed of het schokken van den trein hem belette de scheiding in de juiste richting te trekken. Inmiddels liet hij zijn meester voortpraten over al deze bizonderheden, welke behoorden bij het vreemde land, dat dan Duitschland, vervolgens Rusland, nu weer Siberië heette, en voor welk laatste Pass' steeds - alsof het een boeman was, die hem dreigde - een behoorlijke angst had gekoesterd.

Siberië! Hij had er op school van geleerd als van een bovengrondsche spelonk, waarheen de menschheid als naar een hel op aarde werd verbannen. En nu vertelde de heer Fogg hem allerlei wonderlijke dingen, die eerder op gruwelverhalen geleken dan op waarheid.

Daarna zat Pass' den verderen dag voor het groote vier-

kante venster van zijn coupé, bekeek het vreemde land en liet het opleven met al de merkwaardige mededeelingen, welke zijn meester uit diens onuitputtelijke hulpbronnen, de gele kaftjes, haalde.

Vóór de grens tusschen Europa en Azië vond Pass' het land echter nauwelijks zijn aandacht waard. Hij dacht daarom vlug vooruit en vond het slechts noodeloos tijdverlies, dat de trein met zulk een Russische traagheid door het laatste deel van Europa treuzelde. Pass' keek door het raampje naar buiten of deze eindelooze vlakten nog niet ten einde waren en of de Oeral, het grensgebergte, zich nog niet aan den horizon verhief. De heer Fogg had daarvan verteld en het met een boekennaam ‘den gordel der wereld’ genoemd; onder het trekken van de scheiding had het college dien ochtend over dit gebergte geloopen, en Pass' had vernomen, hoe nog slechts weinige honderde jaren geleden de menschen aan deze zijde ervan in de overtuiging leefden, dat de wereld daarachter met planken was dichtgespijkerd; een enkele vermetele had het gewaagd, door een kier te gluren, en met vreeselijke verhalen van monsters en cyklopen was de overmoedige teruggekeerd. Later had men de invallen gehad van de Mongolen; alsof dit de heerscharen van Beëlzebub waren geweest, zoo waren ze gekomen en weer gegaan, niets achterlatend dan één indruk van schrik en ruw geweld. Pelsjagers en kramers hadden later het bijgeloovig vooroordeel overwonnen en waren het groote onbekende land ingetrokken. Weer later werden zij gevolgd door de kozakken, die onder aanvoering van hun hoofdman Jermak, voor Rusland dit nieuwe werelddeel gingen veroveren, er tot aan de grenzen van Indië doordrongen, tot het meer van Ochotsk, in het Amoergebied, in Mandsjoerije, in al die verre, verre landen, waarheen straks

deze wonderlijke kijkkraam op wielen Pass' zou voeren.

Dit reuzengebied, dat als een werelddeel op zichzelf, van Oeral tot Stillen Oceaan, kon beschouwd worden - Pass' legde nu de kaart niet meer uit zijn handen! - werd doorsneden door een modernen verkeersweg van ongeveer 8000 kilometer, waarover treinen liepen, waarin meer weelde en gemakken en fijne spijzen en dranken te krijgen waren, dan waarvan de brave jongen ooit in Amsterdam had durven droomen.

Was dit dus reizen? Hij had zich voorgesteld, hoe hij zich met zijn pistool van de Nieuwmarkt een weg zou moeten banen voor zijn meester; hij had gedacht - en misschien gehoopt - nachten in de sneeuw te moeten doorbrengen, barre tochten te moeten ondernemen over bevroren steppen, overvallen te moeten doorstaan van wraakzuchtige bannelingen, aanrandingen van roofzuchtige nomaden-stammen, een vijandige natuur te ontmoeten, welke hem voedsel en water onthouden zou, en al haar verschrikkingen van verscheurend gedierte op zijn meester en hem af zou zenden...

O, dit alles zou hem geenszins weerhouden hebben!

Doch dat deze reis in een paleis op wielen zou plaats hebben, dat zijn taak slechts zou zijn, eenige kleine diensten te verrichten, waarvan de voornaamste was, de scheiding van een Engelsch gentleman onberispelijk recht te houden - dit was iets, waaraan hij zeker niet gedacht had!

Niettemin, hij had er vollen vrede mee! En hij besloot het gemoedelijk aan zich voorbij te laten gaan, om gedurende veertien dagen in dit wonder van menschelijk vernuft van den Atlantischen Oceaan, dwars door Europa en Azië, naar den Stillen Oceaan te worden gevoerd, zonder zelf één stap te verzetten.

‘Pass' kende zijn plicht; hij wilde het zijn, die het laatst door het torentje van de onderzeesche boot omlaag klom.’ (Pag. 243).

Hoe de techniek van spoorwegbouw deze reuzenopdracht had weten te volbrengen, kreeg hij natuurlijk van zijn meester te hooren; doch hij had de gepaste vrijmoedigheid, welke elke dag reizen hem sterker gaf, om voor zichzelf eenige bedenkingen te maken. Het liet hem betrekkelijk koud, of Siberië een tweede Amerika werd genoemd, of de geheele financieele, handels- en strategische politiek van Rusland feitelijk van deze ijzeren streep afhing, of deze spoorlijn in het verleden reeds over het lot had beslist van verschillende volkeren, of zij het in de toekomst wellicht weer zou doen; - want op zijn manier was hij plus royaliste que le roi!

Wat drommel! Het kwam er voor zijn meester dan toch op aan, zoo snel mogelijk het einddoel van zijn reis te bereiken; en elke vertreuzelde dag was er hier één!

Dan kon Pass' zitten trappelen van ergernis, dat hun sneltrein door een kort-ademige locomotief werd getrokken, die stapvoets ging door elke terreinplooi, dat de rails in wijde, trage bochten om de heuvels liepen, dat er langs de gladde rechte wegen, door de dagenlange eindelooze vlakten werd gereden met een gangetje, wat Pass' op zijn Zondagsche huurfiets makkelijk zou bijgehouden hebben.

- 'Vooruit dan toch!', zat hij zich te ergeren; 'als jullie hier geen haast hebt, mijn meester heeft het wel; en ik ben verantwoordelijk, dat hij overal de aansluitingen haalt.'

Volgens het reisboekje zou de trein van Moskou tot Wladiwostok elf en een halven dag noodig hebben; twee maanden geleden was de duur nog twaalf dagen geweest; en nog geen jaar geleden veertien dagen.

Waarom kon de trein het ook niet in tien, in acht, in zes dagen? mopperde Pass'.

Doch wanneer hij de statige rust van zijn meester op-

merkte, begreep Pass', dat zijn onrust overbodig was. Veertien dagen had de heer James Fogg zich zelf toegestaan voor de reis van Amsterdam naar Wladiwostok; dan was het ook als een optelsommetje zoo eenvoudig, dat de reizigers voorloopig niets anders te doen hadden dan zich kalm verder te laten kruien. En als Pass', niet zonder moeite, zijn ergernis van zich zette en elken ochtend, onder het trekken van de scheiding, weer vol aandacht het dagelijksch college van zijn belezen meester volgde, dan vond hij met den dag ook zijn belangstelling weer terug.

Eenige afleiding bezorgden hem de andere reizigers niet. De trein was matig gevuld, doch al die menschen schenen zich alleen met zichzelf te bemoeien. Aan de maaltijden, welke op verschillende uren van den dag door hen werden genuttigd, werd niet gesproken. En het was eerst na eenige dagen, dat Pass' van sommigen van zijn medereizigers te weten kon komen, wie en wat zij waren. Het overgroote meerendeel bestond uit Russen, die geen boe of ba zeiden, al putte Pass' zich uit in kleine voorkomendheden, en in vriendelijke Russische woordjes, die hij uit zijn hoofd geleerd had. Doch geen van al die Russen sloegen daar hun aandacht op.

Eén Rus was er slechts, die eenige notitie van Passepartout nam; het was een man in uniform, vol epauletten en tressen en medailles, met een leelijk verwrongen gezicht. Pass' had het gevoel, dat hij dat onaangename snuit reeds ergens anders gezien moest hebben, doch hij wist zich maar niet te herinneren waar. De Russische kolonel scheen bizonder op Pass' te letten; telkens merkte hij weer, dat het kikkergezicht op hem loerde. Als hij in zijn coupétje zat, wanneer hij bij den heer Fogg binnentrad, wanneer

hij naar den eetwagen ging, telkens was er het grijnzende kolonelsgezicht, dat hem achter het een of ander deurtje, of uit de treingang bespionneerde. Maar Pass' was verstandig genoeg, er geen acht op te slaan.

Er was nog een andere vreemdeling, die eenigen indruk op hem maakte, een vreemde man met zwarten baard en donker sluik haar. Vooral zijn oogen, die ernstig stonden doch vurig konden oplichten, gaven Pass' het gevoel, dat hij ook dezen man vroeger gezien moest hebben; hij wist zich echter evenmin te herinneren waar. Het hem vragen ging niet, want telkens, wanneer hij een praatje met hem trachtte te maken, scheen de man hem te ontwijken; hij maakte dan een geheimzinnig gebaar, legde den wijsvinger op zijn lippen, en verdween haastig.

Een lange uitgedroogde zendeling, die uit Amerika kwam, en in Europa had gereisd, keerde naar zijn standplaats in China terug. De man was niet onvriendelijk, doch erg zwaar op de hand; en nadat Passepartout vergeefs getracht had, hem met zijn Engelschen meester in aanraking te brengen, ontweek hij den zendeling en zijn slaap-wekkende zedepreeken over Chineesche bekeeringen zooveel mogelijk.

Aan zijn reisgezelschap had Passepartout waarlijk niet veel.

En toch zou hij er veertien dagen mee opgescheept zitten!

Het laatste deel van Rusland, de breede Samara-vlakte, hadden de reizigers slapend aan zich voorbij laten gaan. Toela, de hoofdstad van het gelijknamige gouvernement; Rjalsk, het kruispunt voor de spoorwegen naar Rjasan en Koslof bekeek hij van achter zijn smakelijk ontbijttafeltje.

De streek was niet onbelangrijk en het ontbijt overdadig. Aan weerszijden kon hij door de spiegelruiten uitzien over uitgestrekte graanvelden, waarin op afstanden van uren en uren ver wat slordige dorpjes verloren lagen. Pass' stootte langzaam de klontjes suiker stuk in zijn glas thee met citroen; de trein reed aarzelend, alsof dit slechts half te vertrouwen was, voorbij Morschansk een groote ijzeren brug op, over de Z n a . Daarachter volgden weer, in telkens wisselende kleuren van zomerbloei, de glooiende graanvelden, die van hier tot Kaukasus en Zwarte Zee aan Rusland den naam van ‘graanschuur van Europa’ bezorgden; dien naam had hij onthouden.

Bij het langzaam lepelen van zijn eitje had Pass' toch wel medelijden met dit contrast, waarover elk Russisch boek van zijn meester - de officieele uitgezonderd - sprak. Zelfs, indien Pass' het niet uit den mond van dezen vernomen had, dan zou het paar Hollandsche oogen, dat hij in zijn hoofd had, en dat hem thuis wel het verschil had doen zien tusschen Jordaan en Museum-kwartier, hem ook hier niet in den steek hebben gelaten. Het verschil sprak hier nog duidelijker. Deze beeldrijke naam ‘korenschuur van Europa’ en daarin een bevolking, welke jaar in jaar uit hongersnood leed, welks dorpen een slordig schraapsel van houten krotten vormden, waar de kleeren der boeren op lompen leken, en wier houdingen, gezichten en onderdanige, schroomvallige bedelaarsgebaren een beschamend menschelijken indruk wekten.

De heer Fogg haalde middelerwijl heele stukken aan uit Parvus en Lehmann, wier ontzettend boek ‘Het hongerend Rusland’ één doorloopende aanklacht is tegen de moordende verwoestingen van de scheurbuik, de groote kwaal van het Russische rijk; met zijn belezenheid haalde hij de

cijferreeksen aan van de opeenvolgende hongersnooden, welke jaar op jaar de boeren van honger doen sterven in de rijkste landstreek van de wereld.

En Pass' keek langs de rechte scheiding van zijn meester, welke slechts langzaam vorderde, naar buiten en zag het wuivend graan en dan de verspreide woningen der rentmeesters, die het land beheerden voor hun meesters in Petersburg en Parijs, en hij keek ook met twijfelende verbazing naar de ver-verspreide, bitter-armelijke dorpjes, in welker midden zich de schitterende pracht verhief van een kerk, reuzengebouw, dat trotsch en blinkend zoo hoog mogelijk boven de krotten uitstak en op zijn vijf gouden koepels alleen de bundels van dalende avondzon tot zich trok.

Dan stommelde Pass', die - zoover hij wist - volstrekt geen bespiegelenden aard bezat en zich nooit te veel bekommerd had over de tegenstrijdigheden dezer wereld, moe van het kijken, naar zijn mooi, altijd verder voortrollend slaapkamertje, en liet het electrische bolletje licht en donker spelen, alsof hij het in zijn hand had, met één knopdruk deze toovermachten, die in Rusland nog te sluimeren liggen, te regeeren, totdat een grommige snork van een Russischen medereiziger uit een der bovenste hangbedden hem beduidde, dat deze vertegenwoordiger van Rusland het voorloopig nog duister om zich heen wilde laten.

De heer James Fogg had een coupé voor zich alleen; men zou zich niet goed kunnen voorstellen, hoe hij een coupé met iemand anders gedeeld zou kunnen hebben! Hij paste zich zóó weinig aan, dat zijn persoon, hoewel naar

het uiterlijk niet onaangenaam, wel iedereen afgeschrikt moest hebben. Het had hem een niet onaanzienlijk bedrag aan Russisch bankpapier gekost, doch de heer Fogg kon nu dan ook zichzelf zijn. Hij had zijn reisknecht de weinige bagage, die hij vlug in Moskou gekocht had, laten ver-

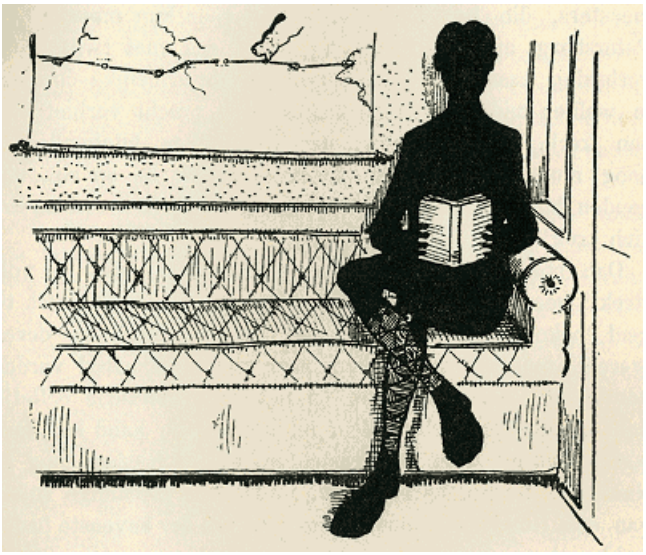

deelen over de haken en de bagagerekken; de toiletartikelen lagen onberispelijk op het marmeren waschstel in volgorde van gebruik; het zou een onvergeeflijke fout geweest zijn, indien Pass' de behoorlijke volgorde niet in acht had genomen en diens voornaamste zorg was, van tijd tot tijd, wanneer de trein weer met een schok stil had gehouden, te komen kijken, of alles nog wel behoorlijk op de juiste plaats lag.

Aan den wand, waar des daags de breede rustbank stond

en 's nachts het bed werd opgemaakt, had de heer Fogg de wereldkaart bevestigd. Het was niet dezelfde, die in zijns vaders studeerkamer had gehangen. Ook het rouwstrikje prikte niet meer op den zwarten mop, welke de Engelsche hoofdstad voorstelde; nu prijkte Amsterdam, waar, door een samenloop van omstandigheden, waarvan Passepartout Jr. de hoofdpersoon was, 's heeren Fogg Jr.'s wereldreis was aangevangen, met een klein pijltje. Zijn richting was naar het Oosten. Elken dag, precies te twaalf uren naar den plaatselijken tijd, welke Pass' hem dan melden kwam, nam de heer Fogg een gekleurd speldje en prikte het op de kaart, zooveel naar rechts als de afstand bedroeg, welke sedert den vorigen dag was afgelegd.

Elke prik in de kaart beduidde één dag verder. En als een geperforeerde strook zou de lijn, welke Amsterdam met Amsterdam verbond, aan het eind van de reis om de wereldkaart loopen.

Dit was de eenige lichamelijke arbeid, welke de heer Fogg per dag verrichtte; zijn geestelijke arbeid moest ongetwijfeld grooter zijn! Doch ook in dit opzicht bleef deze raadselachtige zoon van een raadselachtigen vader zichzelf gelijk. De uitgebreide kennis, welke hij aan zijn eigenaardige opvoeding te danken had, moest hem in staat stellen, van deze moderne wijze van reizen een ideaal genot te maken. Hij zàg niet slechts, doch hij moest ook weten wàt hij zag.

En toch scheen zijn eenige zorg, zijn officieele reisgidsen bladzijde voor bladzijde na te slaan, alsof het een contrôle-reis was, om na te gaan of elke stad, elke rivier, elke brug, elke berg, elk dal, elk bosch, wel in werkelijklijkheid op de goede plaats was aangegeven, waar de officieele reisgids zulks had bevolen.

Leefde zijn geest wel mee met de voor het uiterlijk

verborgen mysteriën dezer landen? Men zou het niet hebben kunnen zeggen!

Men zou geneigd zijn, hem voor een dier excentrieke reizigers te houden, die slechts reizen om het eindpunt van hun reis te bereiken. En toch was juist deze persoonlijkheid, als geen tweede wellicht, doordrongen van het wezen van al deze landen, van hun wonder-schoone scheppingen van natuur en mensch. Was dit hem wellicht voldoende en verlangde hij het beeld zelf niet voor oogen te zien, nadat zijn verbeelding het reeds vorm had gegeven in de strenge studeerkamer van zijn vader? Raadselen bleven het!

De trein zwoegde nu met kuchend gehijg en erbarmelijk getrompetter uit zijn toeterfluit door het Oeral-gebergte. Dit was een heerlijk stuk arbeid van de natuur. Het leek volkomen ongerept. Zelfs de herinnering, dat menschenhanden hier den ijzeren weg tusschen de rotsen hadden moeten uithakken was verdwenen; de vreeselijke wonden in de bergmuren schenen weer geheeld en in ruwen bloei brak overal de plantengroei uit. De dichte, onaangetaste wouden groeiden de bergruggen af; de ruige sparren lieten als speelsche woudreuzen hun uitstekende takken over den trein afhangen: naar elken voorbijrijdenden wagen strekten ze zich dan weer als grijpende vingers vooruit.

En eensklaps in deze ongerepte wildernis hief zich op een eenzamen heuvel een teeken uit menschenhanden geschapen; het was een ronde effen zuil, welke er als een uitroepteeken stond. In zuchtenden gang kroop de trein den berg op. En met een stugge wending van zijn hoofd las de heer Fogg het opschrift:

‘Europa’.

En terwijl de trein verder kroop, kon hij aan den anderen kant lezen:

‘Azië.’

De heer James Fogg had zijn hoofd weer recht gewend; hij zat weer stijf. De man, die nooit gereisd had, zelfs nooit de bus van zijn huis in Saville Road naar Trafalgar Square gebruikt had, zag de grens tusschen twee werelddeelen: Europa en Azië.

James Fogg kende deze beide werelddeelen tot in hun diepste kern - in wit en geel gekaft.

Nu had hij hun scheidingsgrens gezien, de eenzame obelisk met slechts twee woorden er op.

Siberië lag vóór hem. De laatste afwaartsche glooiingen van den Oeral hielpen den trein wat meer snelheid krijgen. Met een vaartje, waarlijk eenigszins op den gang van een West-Europeeschen sneltrein gelijkende, stoof hij het station Tsjeljabinsk binnen. Doch de heer Fogg zat recht, keek niet naar buiten.

Hij wist dit immers alles.

Pass' kwam bescheidenlijk tikken. Hij had weliswaar reeds eenmaal een duidelijken wenk gekregen, dat hij zijn meester voor geen grens had te storen. Doch Pass' had het er op gewaagd, omdat een scheiding tusschen twee werelddeelen hem in haar soort eigenaardig genoeg voorkwam. De heer Fogg maakte ditmaal zijn vage gebaar niet.

- ‘Ik moet u juist spreken,’ zei hij op zijn gewonen afgemeten toon.

Pass' was dadelijk vol aandacht. Zijn meester richtte nooit het woord direct tot hem; het ochtend-college werd steeds in den algemeenen toon uitgesproken. Ditmaal moest het dus iets bizonders zijn.

En de heer James Fogg sprak dit, voor zijn doen, stellig lange verhaal:

- ‘Wij bevinden ons nu in Azië. Mijn vader, de heer Phileas Fogg, had het voorrecht op Aziatischen bodem kennis te maken met de vrouw, van wie ik de eer heb de zoon te zijn. Mijn vader vond zijn levensgezellin, die mevrouw Phileas Fogg en mijn moeder werd, op zijn reis om de wereld. Derhalve is het mijn voornemen, op gelijke wijze in aanraking te komen met de toekomstige mevrouw James Fogg. Daar gij in den meest uitgebreiden zin in mijn dienst zijt, en ik mij met zulke onderdeelen van mijn reis niet kan bemoeien, draag ik u hierbij op, daarvoor zorg te dragen. Hebt gij mij begrepen?’

Passepartout was reeds voldoende aan zijn meesters eigenaardigheden gewend, om zich nooit te verwonderen en zich in elk geval te beheerschen. Hij boog dus slechts beleefd het hoofd en zei kort-af:

- ‘Tot uw dienst, meneer.’

Daarmee liet hij zijn meester alleen. Doch in zijn eigen coupé teruggekeerd kroop hij in een hoekje, kneep zijn oogen dicht en dacht ernstig na over deze zonderlinge opdracht, welke zijn zonderlinge meester hem gegeven had.

Hij moest dus een echtgenoote zoeken voor zijn meester. Dat klonk eenvoudig genoeg! Zijn meester was een Engelsch gentleman, drager van een beroemden naam, welke hij aan zijn vader had te danken, doch zelf met het vooruitzicht op een nog beroemder naam, wanneer hij er in slagen zou, de nieuwe opdracht te vervullen, welke hij zichzelf had gesteld, de reis om de wereld te volbrengen in veertig dagen; dan was de heer James Fogg welgeschapen van lijf en leden, hij was geleerd, had goede manieren; hij was rijk

en bezat een fraaie woning in Londen. De heer James Fogg was ongetwijfeld een goede partij.

Doch hoe aan een mevrouw Fogg te komen? En dat juist hier, in Siberië, in een altijd maar voortrollenden trein! Ja, er waren wel dames in den trein, doch Pass' wist amper wie en wat ze waren. Waarlijk, de moeielijkheid scheen niet gering!

Doch aan den anderen kant zei hij tot zichzelf, dat zijn meester het volste recht had, hem deze verantwoordelijke taak op de schouders te leggen; hij was de reisknecht, de rechterhand zijns meesters. En deze betrekking behoefde volstrekt niet uitsluitend te bestaan in het koopen van spoorwegkaartjes, het in- en uitpakken der bagage, het trekken van een scheiding, en het aanhooren van geleerde betoogen over de verschillende landen van den aardbol.

Wat beteekende het op slot van rekening, een vrouw te zoeken voor zijn meester! Wanneer hij zoo iets niet binnen de vier-en-twintig uur had klaar gespeeld dan verdiende hij de onderscheiding niet, eenmaal met den heer James Fogg de eer te deelen, de reis om de wereld in veertig dagen te hebben volbracht!

Terwijl hij zoo zat te denken, had hij zijn plan reeds half voltooid. Hij was met den hoofdconducteur van den trein, die zich deftig ‘chef’ liet noemen, al dadelijk op vertrouwelijken voet geraakt; het was een Belg, die al jaren dienst deed op alle mogelijke internationale treinen in Europa, doch die zijn Vlaamschen tongval nog niet verleerd had, en het Fransch-Hollandsche mengelmoesje van Pass' wel zoo'n beetje verstaan kon.

Pass' nam hem denzelfden dag nog terzijde en vertelde hem:

- ‘Kijk eens hier, chef, er is een kwestie van kieschheid en vertrouwen. Mijn meester is een zonderling, die

een zonderlinge reis maakt. Waarom, is een geheim en daarom mag ik u daarvan niet meer vertellen. Doch hij heeft groote haast. Desniettemin wil hij in het huwelijk treden; evenwel, zijn reis daarvoor onderbreken wil hij niet. Hoe onder deze omstandigheden nu een vrouw voor hem te vinden?'

De treinchef, die een man van veel ervaring was en in

zijn leven al heel wat eigenaardige voorvallen had meegemaakt, scheen bij deze kleine toespraak van Passepartout toch even verwonderd. Dit duurde niet lang. Hij tikte met zijn wijsvinger tegen zijn voorhoofd, en riep:

- 'Ik weet al wat. Het zal een geweldige reclame zijn voor onze maatschappij, wanneer men over de heele wereld, verneemt, dat in onze treinen midden in Siberië zelfs huwelijken worden gesloten. Ik weet al wat!'

Maar Pass' wilde weten wat de ander wist, en hij drong er op aan, het plan te mogen vernemen. Toen hij het gehoord had, vond hij het uitstekend.

In den algemeenen eetwagen van den Siberischen trein was een bord opgehangen, waarop verschillende mededeelingen werden bekend gemaakt, welke de reizigers konden interesseeren. Op dat tijdingsbord nu zou de treinchef een papier bevestigen van den volgenden inhoud:

> HUWELIJK!
> 'Door een heer van vermogen, onafhankelijke maatschappelijke positie, jong, knap van uiterlijk, wordt langs dezen nog weinig gebruikelijken weg een levensgezellin gezocht, ten einde na gezamenlijk overleg in het huwelijk te treden.
> Ernstige reflectanten worden verzocht als herkenningsteeken een punt van haar zakdoek uit den zak te laten steken.'

- 'Als dat niet trekt, trekt niemendal!', zei de treinchef. En Pass' vond dat ook, en beloofde al vast zijn vriend op de bruiloft te zullen vragen, wanneer die tenminste in den trein gevierd zou worden.

Het papier, in het Russisch gesteld, werd op het bord bevestigd en Pass' begaf zich naar zijn coupé, om vooral niet de aandacht op zijn persoon te vestigen. De treinchef zou hem wel op de hoogte houden van de uitwerking.

's Middag fluisterde hij Pass' toe, dat eenige reizigers het bericht gelezen hadden, en dat, zoover hij had kunnen nagaan, eenige dames gebloosd hadden.

- 'Wat voor dames?', vroeg Pass', die sterk zijn verantwoordelijkheid voelde bij het doen van een keus,

wanneer meer dan één huwelijkscandidate zich mocht aanmelden; doch de treinchef gaf slechts vage aanduidingen. Pass' deed den verderen dag niets anders dan in elken waggon loeren, in de wandelgangen, in den eetwagen naar elk tafeltje kijken, of hij ook een tipje zakdoek kon ontdekken. Doch hoe hij ook keek en zocht, niemand droeg dien dag het afgesproken teeken.

En den volgenden ochtend was het met eenige teleurstelling, dat hij tot zijn meester zei:

- 'Nog niets, meneer.'
- 'Wat?', deed de heer Fogg onbewogen.
- 'Nog geen vrouw voor u,' zuchtte Pass'.

De heer Fogg gaf geen antwoord; hij hief slechts even den arm op, om daarmede een vaag onverschillig gebaar te maken, dat beteekenen kon: dat gaat mij niet aan, immers; daar heeft mijn reisknecht voor te zorgen.

Den tweeden dag speurde Pass' vergeefs; den derden dag eveneens. En alle volgende dagen evenzoo.

Het begon hem geweldig te hinderen.

Wat! een man als hij zou niet in staat zijn, zulk een opdracht uit te voeren! En hij schaamde zich tegenover zijn meester, als hij 's morgens diens scheiding kwam trekken, hoewel de heer Fogg niet de flauwste toespeling op de eenige dagen geleden gegeven opdracht maakte.

Intusschen volgden de treindagen elkaar op en leken slechts al te veel op elkaar.

Zou men dan nooit aan het eind van de veertien-daagsche treinreis komen? Het werd tijd, want het dreigde te veel te worden. Doch men reed nog steeds in het hartje van Siberië!

Pass', die een geheel ander gemoed had dan zijn fleg-

matieke meester, kon zich niet tevreden stellen met het wijsgeerig verder prikken van één speld per dag. Hij telde de dagen al lang niet meer; hij wist nog slechts, dat het gevaarlijk lang begon te duren. De verveling dreigde hem soms te machtig te worden.

De trein bleef echter onverstoorbaar voortsukkelen. De steppen bleven voorbijtrekken, bosschen vertoonden zich aan den horizon en kropen traag naderbij. Dan was het uren lang niet anders dan boschgezicht. Alsof het lichte wolkjes waren kwamen de flauwe omtrekken van bergen opdoemen; en uren en urenlang waren het weer heuvels. Dit alles was op zichzelf beschouwd misschien aantrekkelijk en bezienswaardig, wellicht zelfs mooi. Doch het was alles te groot, en te veel, en te lang!

Pass' werd dan soms ontembaar in zijn glazen paleis op wielen; uit pure baldadigheid dreigde hij de ruiten stuk te slaan om naar buiten te kunnen springen, en eens een paar heerlijke uren in die onbetreden bosschen te zwerven, of zoo'n half wild paard op te vangen, op zijn rug te klauteren en als zoo'n barbaarsche kozak de oneindigheid der steppen in te rossen. Soms voelde hij zich als een gekooide tijger, die achter zijn tralies de verlaten kermissen van Siberië werd langs gereden.

En juist de statige gelijkmatigheid van zijn meester kon hem dan met moeilijk bedwongen, driftige halen, de kam langs diens streep-rechte scheiding doen trekken.

Met den dag groeide de verveling. Zelfs de andere reizigers verloren er ten laatste hun geduld bij en verschenen met betrokken gezichten in den eetwagen.

In dezen laatsten staat van menschelijke verveling had de trein weer gefloten; doch zulk een reactiemiddel werkte reeds lang niet meer. Een vervallen stationnetje met wat houten

huizen er omheen lag aan de spoorlijn en de trein scheen daar weer eens te zullen stoppen.

Toen had Pass' eensklaps een gevoel van verzet tegen die gevaarlijke verveling. Met zijn brutale leukheid van Amsterdamschen kwajongen ging hij de tafeltjes in den eetwagen langs, klopte bescheiden aan de deurtjes der coupékamertjes, en bood in een mengelmoes van alle talen, die hij nu al machtig was, aan een ieder die wilde, zijn hulp aan als gids.

Hij wilde een verzetje hebben, dit gehucht eens zien, en tegelijk wilde hij een nieuwe poging doen, om als huwelijksmakelaar zijn doel te bereiken.

En waarlijk waren er eenigen - een paar oudere dames, een jong gehuwd paar, de wantrouwige kolonel van het Russische leger, die altijd naar hem loerde, de somber uitziende Pool, dien Pass' al eerder ergens meende gezien te hebben, al wist hij zich niet te herinneren waar; dan de deftige Amerikaansch sprekende zendeling. Dezen waren allen van de partij. Natuurlijk onthield de heer Fogg zich.

Of Pass' nu in Amsterdam vreemdelingen rondleidde, of dat hij het ergens in Siberië deed, dat kwam, meende hij, op hetzelfde neer! Hij was in Amsterdam zeker beter thuis dan in dezen onbekenden uithoek der wereld, doch per slot van rekening was het hem slechts om het verzetje te doen.

Hij bood sierlijk zijn arm aan een van de oudere dames en stapte voorop. Een straat was er niet, doch er liep langs de vuile huizen een houten voetpad, waarover eenige bewoners van het gehucht zich bewogen; het meerendeel van hen maakte een sterk vervallen indruk; Pass' herinnerde zich niet, ooit een weerga van deze gemeene tronies gezien te hebben. Zijn meester had hem verteld, dat

de ergste misdadigers, die naar Siberië en Sachalin verbannen worden, na afloop van hun straftijd in dit land vrij mogen rondgaan. Overal in de Siberische steden kan men er aantreffen, als stationskruiers, hôtelbedienden, handwerkslui.

Pass' vond de gelegenheid geschikt, zijn kennis omtrent de Siberische ballingschap aan den man te brengen; hij deed dit op bescheiden, waardeerende wijze, omdat zijn sympathie eerder aan den kant was van de ballingen dan van degenen, die hen in ballingschap hadden gezonden; want niet voor niet had de heer Fogg de groote ballingen Leo Deutsch, Tsjernisjewski, Lawroff, Bakoenine aangehaald en gewezen op wat Tolstoï, prof. Thun, George Kennan, Adelrod, Georg Plechanoff geschreven hadden; hij had een beeld trachten te schetsen van het ontstaan van het ‘terrorisme’, de haatuiting door de in Rusland ingevoerde nieuwe West-Europeesche denkbeelden, en hoe deze door het opgeschrikte Tsarisme werden onderdrukt.

Deze sombere achtergrond stond Pass' wel niet in al zijn grootsche beteekenis voor oogen, doch wat er uit den geleerden trechter des heeren Fogg drupte was gretig door hem opgevangen. En zijn verhandeling in de eenige straat van dit verloren Siberische gehucht over de Russische geschiedenis, over het groote Rusland, dat te plotseling ontwaakt was uit zijn loomen Slavischen dommel, en nu slaapdronken rondstommelde tusschen industrieele en textiele vraagstukken, wankelende adellijke tradities en opkomende handelsbelangen, werkstakingen en opstanden, schilderde hij zoo beeldrijk, dat het hem zeker tot een ‘kind des ongeluks’ - zoo is de naam der Siberische gevangenen - gemaakt zou hebben, indien men hem geheel verstaan had. Doch de onovertrefbare Pass' sprak, teneinde het gezelschap te believen, in alle talen tegelijk, een poespas van Engelsch,

Fransch, Duitsch, met bewonderenswaardige vrijmoedigheid dooreen gewerkt, voorts Russisch, om de oudere dames in het gevlei te komen, en telkens ook simpel en puur Amsterdamsch, om zijn eigen gedachtengang te leiden.

De internationale achting voor den voortreffelijken jongen scheen niet weinig door deze excursie te stijgen. Slechts de Russische kolonel bleef wantrouwig kijken, en telkens als Pass' een van de namen uitsprak, welke hij van het college van zijn meester onthouden had, schraapte de kolonel zijn keel, en werd hij rooder in zijn gezicht.

Pass' merkte niets en ging door met zijn bloemrijke verhandeling over anarchisme, nihilisme en terrorisme - al was dit alles hem zelf slechts ten deele duidelijk.

De kolonel echter stond op springen.

Men spreekt over zulke onderwerpen niet in Rusland, zeker niet in het publiek, en stellig niet, waar een vertegenwoordiger van het openbaar gezag aanwezig is. De kolonel kleurde rood van drift; hij schraapte zijn keel, alsof hij een heel regiment moest commandeeren. Het dreigde spaak te loopen.

Toen wilde een van de dames den toestand redden. Om Pass' opmerkzaam te maken op het gevaar, dat hij liep, en zelf toch niet door den Russischen kolonel gezien te worden, ging zij achter dezen staan, nam haar zakdoek en wuifde daarmee.

Pass' zag het, en midden in zijn betoog brak hij af.

Een zakdoek?

Eindelijk!

En, zonder één woord te spreken, trad hij recht op den kolonel af, achter wiens rug hij het zakdoek-tipje zag wuiven. De kolonel fronsde zijn wenkbrauwen, want hij meende, dat de oproerige jonge man op hem afkwam.

Doch Pass' stapte om hem heen en knielde voor de dame neer. Het was een oudere dame, wat opgeblazen en gezet, met een plat Russisch gezicht, de handen en voeten wat groot.... Doch wat maakte dat uit! Pass' had toch geen persoons-omschrijving van zijn meester gekregen? Zij had met haar zakdoek gewuifd, juist hier, niet in den trein. Dit deed zij opzettelijk; zij moest dus een huwelijkscandidate zijn!

- 'Dame!', sprak Pass', ontroerd van opgewondenheid, 'namens een derde vraag ik u hand en hart.'

Doch de dame in kwestie scheen hevig te schrikken en riep eenige Russische woorden, welke Pass' tot zijn spijt niet verstond.

En meteen veranderde het geheele tooneel. De andere leden van het gezelschap keken Pass' nu verwijtend en bestraffend aan, al begreep niemand wat voor inval hem op zijn knieën voor de dame deed vallen. De kolonel echter kon zich niet meer bedwingen.

- 'Zulk een beleediging, een dame, in mijn tegenwoordigheid aangedaan!', brulde hij, en hij vloog op Pass' aan. Deze wachtte hem evenwel niet af; hij dook tusschen de beenen van den kolonel door, zoodat deze bijna over zijn hoofd buitelde. Het gaf een groote verwarring; de kolonel lag te trappelen op den grond, omdat hij met zijn beenen tusschen de riemen van zijn sabel verward was geraakt; de zwartharige Pool stond bij hem en trachtte hem tot bedaren te brengen door hem op den grond te houden; de jong-gehuwde man had zijn jonge vrouw beschermend in zijn armen genomen; de andere dames gilden in het Russisch; en de Amerikaansche zendeling had Passepartout bij den kraag gegrepen en sprak op strengen toon een zalvende Engelsche preek uit, terwijl Pass', nu in vlot Hollandsch, van zich afsprak.

Dit alles gebeurde in het hartje van Siberië, doch het leek een Babylonische spraakverwarring, dat hooren en zien verging!

En op ditzelfde oogenblik klonk van het station een schorre fluitstoot van de locomotief.

Dat geluid kenden allen; het was het sein van vertrek. Men had geen bel, geen conducteursfluitje, niets gehoord!

En plotseling, terwijl niemand meer dacht aan ruzie of krakeel, vloog alles het vuile straatje door, naar het station.

De meeste woningen waren niet eens van planken gebouwd, ze waren als holen in den grond uitgegraven; het dak, bijna gelijk met den begaanbaren bodem, was bedekt met kluiten gras; diep in den grond zag men de gaten, welke deur en vensters moesten voorstellen. Het gezelschap haastte zich langs deze krotten, waar kinderen in den modder speelden en het magere vee tusschen de woningen liep. Het was een toonbeeld van arm steppengehucht zonder weerga.

Toen was men aan het station; Pass', als de vlugste, liep vooraan; hij lachte even, toen hij dacht, dat hier geen lastige tourniquets waren en geen grimmige conducteurs, die perron- en gewone kaartjes knipten.

Hij snelde de houten wachtzaal door, waar reeds mannen en vrouwen op de banken lagen te slapen; op de aanrecht van het buffet stonden al die smakelijke gerechten van de Russische ‘Szoeska’ klaar. Hij moest zich echter haasten; de trein had voor vertrek gefloten.

Pass' trad op het perron. Maar hij moest zijn oogen uitwrijven!

Er was geen trein te zien!

De schrik sloeg hem even in zijn beenen. Hij vloog weer naar binnen, liep tegen een ge-over-schoenden en gelaarsden man, met een groote pet op en een riem om het middel; daaraan herkende hij, dat het een stationschef was; hij had er wel honderden zoo gezien.

Pass' maakte zulk een wanhopig gebaar, dat de man hem dadelijk begreep. Zijn antwoord was even welsprekend: de trein was vertrokken!

Pass' keek langs de spoorbaan, of hij er nog iets van kon zien. Maar de twee rechte ijzeren strepen kropen in een flauwe bocht achter een heuveltje weg. Hij luisterde scherp, alsof dat hem nog iets zou kunnen helpen; doch hij hoorde geen geluid.

Inmiddels waren ook de anderen op het perron gekomen; ze begrepen dadelijk wat er gebeurd was. De dames braken in jammerklachten uit; het jonge paar viel weenend in elkaars armen; de zendeling sprak een leelijk woord, dat hij niet verantwoorden kon; de man met den zwarten baard en het sluike zwarte haar grijnsde somber; de kolonel gromde en schraapte, alsof hij er in stikken zou.

Men moest overleggen en raad schaffen. Er kwamen hier slechts drie sneltreinen per week langs; twee dagen zouden de achterblijvers dus te wachten hebben. Doch waar een onderdak te vinden in dit verlaten dorp, temidden van deze verdachte bevolking?

Het zag er ernstig uit.

Terwijl de anderen nog weeklaagden en de handen wrongen, hield Passepartout zijn hoofd erbij. Wanneer hij hier twee dagen bleef wachten, zou hij zijn meester stellig kwijt raken; in dien tijd zou de heer Fogg in Wladiwostok zijn aangekomen, de eerste de beste scheepsgelegenheid naar Japan hebben genomen, en niet meer in te halen zijn.

Dit bracht Pass' plotseling op een denkbeeld: Als hij den vertrokken trein probeerde in te halen?

Hij vergat de anderen van het gezelschap iets te zeggen, zóó'n haast had hij om zijn plan uit te voeren. In het dorp had hij een soort wagen zien staan, een toestel op vier wielen met balken verbonden en een gevlochten mandje er op bevestigd; buiten graasden de paardenkudden der Boeriaten, die in deze streken woonden.

Pass' sprong de wachtzaal binnen en trok den eersten den besten slaper overeind. Het was een mannetje met donker glimmend gezicht en een stuk of wat grijze hangharen terzijde van mond en kin. Hij trok hem buiten het stationsgebouw. Eerst stopte hij hem eenige klinkende roebels in de hand, zoodat het mannetje geheel ontwaakt scheen. Toen wees Pass' op het voertuig en naar de paarden, die in ontelbare kudden overal in het rond graasden. Het mannetje scheen niet te begrijpen, wat de ander wilde; maar Pass', die het in Rusland al aardig ver in de pantomime gebracht had, ging zelf voor den wagen staan en beduidde hem aldus, dat hij dit voertuig ingespannen wilde hebben. Het mannetje scheen nu te begrijpen; hij klapte op eigenaardige wijze met zijn tong en draafde naar de dichtst-bij-zijnde paarden; ze waren allen gekluisterd, maar hij had er dadelijk eenige bij de manen gegrepen. Pass' hield ze vast, terwijl de koetsier ze een ruw halster van

touw over den kop deed en ze met een paar strengen aan den langen distel en de voorwielen van het wagentje bond.

De troïka stond klaar met een kranig driespan ervoor; Pass' kon instappen. Doch hij was te goedhartig, om de andere reizigers achter te laten. Hij trad het houten plankiertje op, en zei alsof hij nog de gids was, die het gezelschap leidde:

- 'Het rijtuig voor de dames en heeren staat klaar.'

Men trad achter hem naar buiten en slaakte een kreet van verrassing! Wat, deze vreemdeling wilde het wagen per rijtuig door de Siberische eenzaamheid te rijden? al die gevaren van eenzaam land te trotseeren? Waarheen wilde hij rijden? Hoever lag de naaste stad? Zou men die bereiken met dit driespan?

- 'Instappen!', beval Pass' kortaf. Hij wilde geen tijd verliezen. Wie niet mee wilde, moest maar achter blijven.

Hij ging zelf naast het oude mannetje zitten, dat met moeite de teugels vasthield van het wilde span steppenpaarden. Toen keek hij achter zich. Het jonggehuwde paar, arm in arm, dicht tegen elkaar, stapte het eerst in het voertuig; dan stak de Amerikaansche zendeling zijn lange beenen uit en kwam naast hen zitten, de dame, voor wie de kolonel zoo onhandig in de bres was gesprongen, en haar vriendin heschen zich er moeilijk in, beiden een zakdoek in de hand, om haar natte wangen te drogen. Alleen de zwartgebaarde Pool en de driftige kolonel stonden nog op den weg. Er was nog slechts één plaats in het nauwe voertuig. Wie van beiden zou meegaan? Allen keken naar Pass'. Hij was de man, die beslissen moest. Reeds maakten de dames, een wanhopend gebaar naar hem, en slikte de kolonel iets, dat op een verontschuldiging leek, toen de Pool, met een geheimzinnigen wenk opzij trad en den

kolonel liet instappen. Doch voordat het koetsiertje de teugels vrij liet, trad de Pool naar Pass', drukte hem de hand en fluisterde hem in het oor: ‘Ik ben uw vriend. Rijd door de taiga naar de toendra. Ik zie u weer.’

Toen verdween hij. Pass' keek even verwonderd, doch had geen tijd om dit raadseltje op te lossen. Hij gaf het teeken van vertrek.

En dadelijk liet de koetsier de toomen vieren en schoten de schichtige dieren van hun plaats. Het waren drie kleine vurige paarden; ze holden in ongelijken tred, het middelste, onder den grooten, houten beugel, draafde, terwijl de buitenste paarden naar links en rechts galoppeerden; hun lange staarten striemden soms in het gezicht van den Tartaarschen koetsier en van Pass'. Het rijtuig sprong met schokken over kuilen en gaten, zoodat Pass' elk oogenblik achter zich keek, of er ook een van de medereizigers uit het mandje dreigde te vallen. Doch toen ze buiten het dorp waren gekomen lag er een kronkelende weg als een lang grijs lint eindeloos ver door het groene vlakke steppenland; het schokken werd hier veel minder.

Pass' had eerst in zijn moedertaal den koetsier beduid, dat hij in de richting van den trein wilde rijden, en ook dat hij den trein wilde inhalen; hij bootste het getoeter van de stoomfluit, het gesis van den stoom, het trekken van de zuigers na. Het oude mannetje knikte van ja; hij grijnsde, hij had wel begrepen.

‘Den trein inhalen?’ scheen zijn grijnzende, tandelooze mond te zeggen; o! dat was niet meer dan een kleinigheid; het was een van de weinige pretjes van het land, om te paard langs den trein te rijden en hem in snelheid den loef af te steken!

Spraakzaam scheen het mannetje overigens niet. Waar-

over zou hij ook gepraat hebben? Wat kon hij vertellen van zijn Siberische eenzaamheid wat Pass' verstaan kon?

In het rijtuigje zaten allen zwijgend. De zendeling scheen te slapen; het jonggehuwde paar wisselde van tijd tot tijd een fluisterend woord.

Ook Pass' was in stilzwijgen verzonken. En dit scheen de eenige taal, welke in deze onmetelijkheid zonder grenzen paste. Hij geraakte er geheel van onder den indruk. Zoo

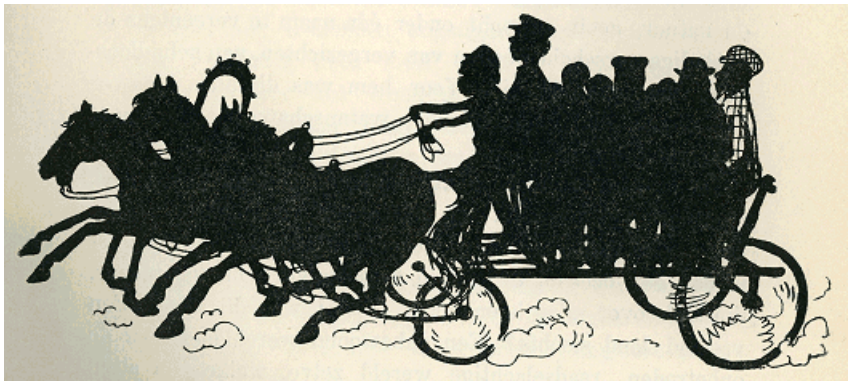

iets groots had hij zelfs met zijn verbeelding nooit kunnen scheppen.

De toendra lag als een beweeglooze zee om hem heen; de bodem was kleurloos grauw van een kort stug gras; de lucht daarboven was mat blauw zonder eenige wolk.

Pass' voelde hier voor het eerst tot welke grootheid de natuur in staat was, juist wijl hier niets was, waaraan hij zijn oog, zijn gedachten houvast kon geven. Dit was in één woord boven-natuurlijk. Hij was maar een eenvoudige jongen, getogen uit den Amsterdamschen Jordaan, misschien met wat meer verbeeldingskracht dan zijn buurlui uit die

dichtbevolkte groote-stads-buurt, die zeker niet kon bogen op volmaaktheid. Voor het eerst voelde Pass' heel sterk dit contrast: zijn Jordaan, straat aan straat gedrongen, slop na slop gepast, huis aan huis, kamertje op kamertje - en hier de onmetelijkheid van Siberische steppe!

Hij was niet bang, doch hij voelde zich wanhopig klein; zijn indrukken waren onbevangen als van een kind, maar hier vormden zij zich met de diepte en kracht van een mensch. Hij had nog nooit een naam pogen te vinden voor de natuur, nooit getracht onder één naam te vereenigen de oneindige verscheidenheden van vergezichten, van geluidloosheid, van oneindigheid. Voor hem was dit alles nieuwer dan nieuw, niet omgeven door wetenschappelijke namen of geleerde formules.

De toendra lag daar naakt om hem heen, vlak, grensloos, reusachtig, ontzagwekkend, niet onder woorden te brengen. Deze kale groen-grauwe, bloemlooze aarde, die eenzamer is dan een oceaan, de groote fletsblauwe stolp van azuur, die zich over alles heen boog - wat was dit alles? Een vreemd land slechts? Een onbewoond werelddeel? Of de onbetreden, raadselachtige wereld zelve, welke wel altijd ondoorgrondelijk zal zijn voor ieder, die zich inspant er over te denken?

Het driespan reed nog steeds in wilden galop op één punt aan, dat als een blauwe, schemerachtige vlak aan den verren horizon rustte. Pass' wees er den koetsier naar.

- ‘Taïga,’ zei het mannetje slechts.

Tegen den avond zag Pass', dat men een bosch naderde; doch tegelijk daalde de nacht, snel en licht. Er was geen zon, die plotseling in purper wegdook aan de steppengrens, en aan den anderen einder bleekte ook geen maan. De hooge hemel bleef licht en de aarde dekte zich slechts met

schemer; een ster stond ver vooruit te glanzen, hoe meer de schemer viel hoe sterker werd haar glans, tot ze daar ten laatste stond als een paarse diamant, een woest spookachtig hemellicht, neerstralend over de eenzame taïga.

Zij reden nu door het bosch. De weg klom en daalde. De paarden renden onvermoeid voort.

Het was hier een zelfde stilte als op de toendra, doch deze stilte, die tusschen boomen en struiken en heesters hing, was nog treffender, angstiger haast. Met een onbestemde verbazing keek Pass' om zich heen; hij zag het bleeke pad door het woud schemeren, den zilvergrijzen ruigbestruikten bodem; tegen de nevelachtige sterrenlucht staken de strakke stammen der dennen uit. Soms was er een larynx omgevallen, zijn takken wrongen zich als grijpende vingers omhoog, de stronk boog als een gebroken reuzenlichaam neer. Het vreemdste stonden hier de berken; hun witte sierlijke stammen streepten in den nachtnevel nog witter dan overdag; zij schenen de kinderen van het stille bosch, die in groote wilde, toch beweeglooze groepen te zamen speelden.

Dit was het Siberische woud, een bijna onbetreden gebied, welks langzame groei dagteekende uit onbekende duizendtallen jaren. Het was of de wereld hier nog in haar eerste kindschheid was, een trage achterlijke kindschheid, waar de winter negen lange, grimmige maanden tè koud, en zijn plaatsvervanger de woeste korte zomer tè heet is, om den gewilligen bodem voldoende voor te bereiden. Wat kon hier dan groeien of gedijen? Welke boom wilde er zijn wortels schieten? Zelfs deze zomernacht was koud, zoodat het leek alsof een kille huiver door het woud beefde bij de herinnering aan de winterverschrikking, pas eenige maanden geleden,

of al vooruitdenkend aan den komenden winter, nog slechts eenige maanden - en dan al weer daar!

De enkele huidenjagers, de schaarsche woud-vellende houthakkers, de zwervende goudzoekers hadden nergens een spoor achtergelaten; de Siberische zwervers en bannelingen meden zelfs de woeste eenzaamheid dezer ongetemde bosschen, waar de natuur niet overwonnen wilde wezen.

Een klemmende, vermoeiende zwaarmoedigheid drukte Pass'; hij dacht slechts vaag aan den trein, dien hij achterna joeg; hij voelde alleen, en nu eerst duidelijk, zijn grenzenloos medelijden met dit prachtige, vreeselijke Siberië.

Van zijn medereizigers merkte hij weinig gedurende den geheelen rit. De Amerikaansche zendeling had vergeefs getracht met de verschillende leden van het gezelschap een praatje aan te knoopen; doch de Russen verstonden noch zijn Engelsch, dat met Amerikaanschen neusklank werd gesproken, noch zijn Russisch, dat weinig op Russisch leek; toen had de lange zendeling zijn beenen maar hoog opgetrokken onder zijn kin, en geen boe of ba meer gezegd. Het jonge paar had eerst gefluisterd en een enkele maal elkaar verliefd aangekeken, doch toen de rit zoo onheilspellend ging door het bosch, waren zij tegen elkaar aangekropen en zaten hand in hand te bibberen. De twee oudere dames waren ook dicht tegen elkaar gaan zitten. De eene, voor wie Pass' op de knieën was gevallen, had eerst nog wel vertoornde blikken op den rug van den gids geworpen, doch aangezien Pass' zich daarvan weinig aantrok en deed of hij de heele gebeurtenis vergeten was, keek zij minder vertoornd en redeneerde waarschijnlijk bij zichzelf, dat Passepartout de eenige was, die haar weer in behouden

haven kon brengen. De andere dame bleek haar zuster te zijn; ze leek veel op haar, doch had zoo'n wezenloos gezicht, dat Pass' een bepaalde minachting voelde voor dit stuk bagage, dat meegevoerd moest worden en hem maar noodeloozen ballast toescheen, die de snelheid van het voertuig vertraagde.

En ook de kolonel had hij wel aan den kant van den weg willen zetten! Pass' kon het dien opgeblazen leelijken kerel met zijn kikkergezicht maar niet vergeven, dat hij als een dolleman op hem was aangevlogen; die uitroep van den kolonel: ‘de beleediging van een dame!’ had zelfs even gedreigd hem geheel van de wijs te brengen. Dat de vechtpartij met een sisser was afgeloopen, speet hem maar half, want Pass' had een paar stevige knuisten aan zijn armen en hij zou zich door niemand mores laten leeren, vooral niet als het er op aankwam, voor zijn meester een opdracht te vervullen. Dat de dame in kwestie onder bescherming van den kolonel stond, kon hem niets schelen! Maar waarom had zij dan toch haar zakdoek zoo opvallend getoond? Hij wilde er niet te lang over nadenken. Het was niet zijn schuld, wanneer hij niet dadelijk slaagde, een geschikte mevrouw Fogg te vinden. En daarenboven, hij had nu wel aan andere dingen te denken.

Pass' hoorde den kolonel telkens achter zich kuchen en hummen en zijn keel schrapen, alsof hij iets zeggen wilde. Doch als Pass' naar hem omkeek, zag hij in een nijdig gezicht, in twee kleine weggeknepen oogen, die hem met boozen loer aanstaarden.

- ‘Die man is mijn vijand!’, dacht Pass'; ‘doch als hij weer begint, smijt ik hem uit onze equipage. In elk geval zal ik voor hem oppassen.’

Hoe langer de rit duurde, hoe zwijgender het gezelschap

in den wagen werd. Iedereen dommelde. Alleen Pass' bleef wakker.

Het werd ochtend. Toen ging aan den anderen kant van het woud de zon op. Doch geen vogel floot haar zijn ochtendlied tegen en geen vlinder dwarrelde uit het gras op. De lucht werd wat blauwer tusschen de stammen; boven de heuvels aarzelden de roze tinten; doch in het woud zelf zag men den rooden bal, die nu boven de nevelachtige steppen langzaam moest uitstijgen, niet. Zij zou er zelfs niet doordringen, den geheelen dag niet. Een droeviger beeld van achterlijke natuur, van een verleden dat wellicht nooit beter toekomst zou kennen, was niet denkbaar.

Het driespan hield het vol tot den laten ochtend.

Toen doorsneed eensklaps een angstige noodkreet de onaantastbare stilte der taïga. De paarden steigerden, de oude man trok de teugels aan. Pass' schrok er van wakker uit zijn doffe mijmeringen. Doch meteen herkende hij het loeiend steunend getoeter, het eerste geluid, dat hij hier hoorde, en dat als het getrompet van een olifant klonk.

Het was de trein!

Het wagentje ratelde in-eens met schokken en stooten een uit krotten bijeengelapt gehuchtje binnen, waarachter het stationsgebouwtje stond. De luie trein reed slaperig binnen.

Toen Pass' de coupé van zijn meester binnentrad, voelde de brave jongen zich werkelijk aangedaan. De heer Fogg droogde juist zijn scheermes af, sprak bedaard:

- ‘Niet op tijd.’

Pass' was te ontroerd na zijn nachtelijken rit en door de vreugde, dat hij zijn meester had ingehaald, om veel te kunnen zeggen; toch zocht hij naar woorden, om zich te

verontschuldigen. Doch de heer Fogg liet hem niet aan het woord komen:

- ‘Drie minuten te vroeg,’ zei hij.

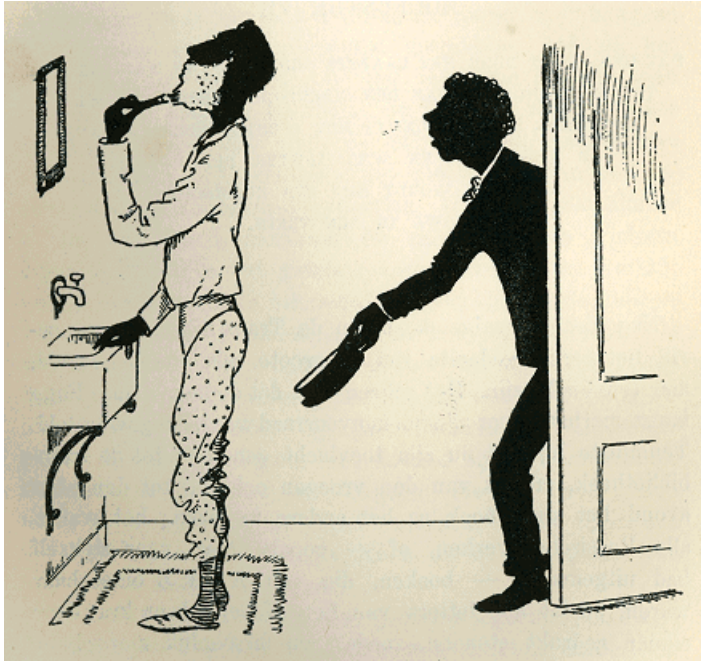

Hoofdstuk VII.

Dat ons voert door het laatste gedeelte van Mandsjoerije tot het eindpunt van den Siberischen spoorweg Wladiwostok, en dat, omdat het eerste gedeelte van de reis goed en wel achter den rug is, besloten wordt met een Russischen bowl in den trein.

Nog slechts eenige dagen en de Trans-Siberische spoorrit, het eerste gedeelte van de groote reis om de wereld, zou ten einde zijn. Het scheen wel, dat de heer James Fogg langzamerhand door zijn boekenvoorraad was heen geworsteld. Tenminste hij had nu zijn toevlucht genomen tot de trein-bibliotheek, en zat van den vroegen ochtend tot den laten avond het eene boek na het andere te lezen; het waren alle Russische werken, of - zooals Pass' voor zichzelf had uitgemaakt - boeken, die van A tot Z onleesbaar waren, omdat alle letters van het alfabet kris en kras door elkaar gedrukt stonden, zoodat een fatsoenlijk mensch er geen woord van lezen kon.

Terwijl de heer Fogg onaandoenlijk de laatste dagen van de veertien-daagsche reis lezend doorbracht, zat Passepartout in zijn coupé-hoekje uit te kijken. Na het avontuur

met de Russische dame en den kolonel, had hij iets van zijn vrijmoedigheid tegenover zijn medereizigers verloren, en ofschoon allerwege zijn lof werd gezongen over de doortastendheid, waarmee hij het achtergebleven gezelschap per rijtuig weer den trein had laten inhalen, zoo voelde hij voorloopig behoefte aan eenzaamheid. De laatste dagen van de reis wilde hij besteden aan uitkijken.

De trein was om het Baïkalmeer gereden; 's morgens vroeg, toen de ochtendnevelen optrokken, had hij het grootste meer van Azië, in een rand van heuvels, zien liggen. Het plateau, waarlangs de trein nu reed, bereikte een hoogte van 2000 voet; de uitloopers van het gebergte wrongen zich tot dicht aan het meer en omringden gezamenlijk dit reuzenwateroppervlak. Want het Baïkalmeer is na de Noord-Amerikaansche meren en de Victoria Nyansa in Afrika het grootste zoetwatermeer ter wereld; het is meer dan 600 kilometer lang, en zijn breedte wisselt tusschen 30 en 60 kilometer, met een oppervlak van 34000 vierk. kilometer. Zijn naam ‘bai-koel’ beteekent, ‘het rijke meer’, hetgeen betrekking heeft op zijn vischrijkdom. Daarnaast neemt het meer bij zijn omwoners een belangrijke plaats in om zijn sagen, voortlevend bij de verschillende stammen, de Boeriaten en Mongolen, die het meer ‘dalainor’, d.i. ‘het heilige meer’ noemen, omdat zij in den vóórtijd het eiland Tsjingis Khan als de woonplaats van hun groote helden aanwezen.

De trein reed het Jablonowny-gebergte tegemoet; en Pass', die een open oog had voor alles wat de natuur raakte, kon niet ontkennen, dat er in Siberië toch wel prachtige landschappen voorkwamen, en dat het uitzicht hoe langer hoe aantrekkelijker werd. De trein had geruimen tijd het dal gevolgd van de allerliefste Selenga, welke haar water uit

Mongolië verzamelt, om het in het Baïkalmeer te storten. Daarna waren het de dalkronkels van Chilok, welke geleidelijk het gebergte invoerden. Bij Werchne-Oedinsk, was het uitzicht werkelijk verheffend schoon, zoodat de goede Pass' te popelen zat, of hiervan niet ergens een mooie duidelijke prentbriefkaart te krijgen zou zijn, om die aan moeder en Dientje thuis te sturen.

In de verte verhief zich het Jablonownygebergte met zijn hooge, ruwe kammen. Met twee locomotieven, één voor en één achter, zwoegde de trein omhoog. Omlaag lag het rivierdal in lange begroeide slingers, met bleeke lage wilgen omzoomd. Dan ratelde de trein een tunnel, de eerste, dien hij op zijn eindelooze reis ontmoette, in; boven den ingang stond gebeiteld: ‘K Welikomm Okeam’ (naar den Stillen Oceaan), en aan den uitgang: ‘K Atlantischskomm Okeam’ (naar den Atlantischen Oceaan).

De trein reed nu door Mandsjoerije, het tooneel van den laatsten grooten oorlog van 1904 tusschen Rusland en Japan, waar het groote Rusland zoo gevoelig klop had gekregen van het kleine onweerstaanbare Japan. Ja, dat herinnerde Pass' zich nog alles, en de heer Fogg hoefde dien ochtend niet eens het geheele lijstje van al de Mandsjoerijsche steden en gehuchten op te noemen, waar al die reuzenveldslagen, met hun tienduizenden dooden en gewonden, hadden plaats gehad.

Aan het landschap viel niets te zien. De beruchte Aziatische zandwoestijn, de Gobi, zond zijn uitloopers tot hier; het waren leege, verlaten, dorre vlakten, waarin zich hier en daar een lage heuvel verhief.

- ‘Dat ze dààrom oorlog hebben gevoerd!’ was de wijsgeerige bespiegeling van den nuchteren jongen, die, naast

tal van deugden, wellicht niet die bezat, welke de fijne diplomaten vormt.

De reisknecht had trouwens wel andere dingen aan zijn hoofd. Hij begon nu zoo langzaam-aan alles in gereedheid te brengen voor de naderende aankomst. Veel te pakken viel er niet, want die nare koffers waren nog altijd niet terecht; daarom had hij hier en daar aan de kleine houten stationsgebouwtjes, waar zij op reis even stil gehouden hadden, het een en ander gekocht voor zijn meester en zichzelf; en in een kostbare tasch van echt bont, afkomstig van de wereldberoemde stapelmarkt Noord-Siberische huiden te Chabarowsk, pakte Pass' zijn boeltje nu netjes bijeen.

Hij wilde geen minuut verliezen, wanneer de trein aankwam. Hij vond dat dit eerste deel van de reis veel te langzaam was gegaan, en zoo'n slakkegangetje, van gemiddeld 25 Kilometer per uur voor den ‘Grand Sibérien’, zooals de trein heette, kwam hem op den eindeloozen afstand Moskou-Wladiwostok, ergerlijk voor. Was dat nu een tempo voor een reis om de aarde, welke straks de geheele menschheid van oude en nieuwe wereld in verbazing moest zetten! Als men over dit eerste deel veertien dagen vermorste, hoe moest het dan gaan met het verdere gedeelte, dat, zooals Pass' vaag begreep, nog veel en veel uitgestrekter moest zijn?

Intusschen, behalve de enkele incidenten en kleine avonturen, was het eerste traject vrij voorspoedig gegaan; want het Russische grensavontuur, de wilde treinrit op Moskou af, ook de vreemde rit door een deel van de Siberische toendra en taïga, nam men gaarne op den koop mee!

Wanneer hij het in zijn gedachten weer herleefde, dan

was het toch met eenig ontzag, dat hij die lange rechte streep achter zich zag uitstrekken, welke dwars door het reusachtige vasteland van Azië liep. Van Tsjeljabinsk, waar de Europeesche Slatoestbaan in den Siberischen spoorweg overgaat, over de Tobolrivier bij Koergan, voorbij Petropaulofsk, van Kainsk tot Omsk aan de groote Irtisj-rivier, verder de Ob, die, naast Lena en Jenisseï, een van de grootste rivieren van Siberië is en evenals deze door geweldige sterke viaducten overbrugd is; langs al die kleine en groote Siberische plaatsen en stations, waarvan de namen dikwijls onuitsprekelijk waren en door Pass' dan maar bij hevige niesbuien vergeleken waren; verder door het onvergetelijke Siberische steppengebied, de toendra, het vlakke verdorde landschap, waar uren en dagen in het rond geen rustpunt voor het oog te vinden was; daarna de bosschen van Siberië, de taïga; eindelijk Irkoetsk voorbij, de voornaamste stad in dit onmetelijk gebied, een stad met steenen huizen, kerken en straten, met een bevolking van 30.000 menschen; dan eindelijk Mandsjoerije,... en nu morgen, den veertienden dag, ten slotte, het eindpunt van de spoorreis, Wladiwostok aan de Japansche Zee!

Hoezee! juichte Pass' reeds.

Nu het werkelijk op zijn laatst liep, kwam bij Pass' al zijn leut weer boven. Wat koekkoek! al waren het dan in den trein geen oolijke kornuiten geweest, zooals er bij hem thuis in zijn Jordaanbuurt woonden, hij had dan toch bijna twee weken met al die menschen doorgebracht. Hij kende wel niemand van naam, hij had wel met niemand vriendschap kunnen sluiten, doch Pass' was een Hollandsche jongen; die niet hield van mokken en die vol hartelijkheid was; en ook was hij er een, die, als zijn gevoel in hem opwelde, dat niet onderdrukken kon.

Hij was vol vreugde en opgewondenheid, dat de reis in Wladiwostok weer verder zou gaan, dat daar een aardig vlug schip op zijn meester en hem lag te wachten, om hen een-twee-drie naar Japan over te brengen. Hij zou al deze treinmenschen waarschijnlijk in zijn leven niet meer terugzien; maar dat was juist een reden, om hartelijk afscheid van ze te nemen, vond Pass'. En met zijn vroegeren vertrouwde, den Belgischen treinchef, had hij een lang onderhoud, en die knikte goedkeurend, want Pass' had een afscheidsfeest bedacht. Het zou een Russische punch worden. En deze verscheen op tafel in een kom, waarvan Pass' de weerga in grootte nog nooit had gezien, of het moest als kuipbad zijn; de eetwagen, waar het algemeene feest zou plaats hebben, was met frissche ruikers veldbloemen, pioenrozen, roode miniatuur-lelies en wat late Siberische seringen versierd. De kom was gevuld met wonderlijke voorwerpen, die er in rond-dobberden op de schokkende maat van den trein. De treinchef vulde de glazen; allen stonden dicht om de kom. Een blad glazen werd nog gevuld voor het machinepersoneel, doch een boodschap ging, op verzoek van Pass', naar de locomotief, dat men niet verder zou putten dan een halven voet van den bodem, indien de machinist nuchter bleef en nog dien nacht zijn plicht behoorlijk volbracht.

Daarop slikte de kolonel, vertrok zijn kikkergezicht tot den vriendelijksten grijns, humde eenige malen alsof hij iets belangrijks wilde zeggen, maar bedacht zich, hield zijn glas naar het licht der electrische lichtbolletjes, dronk het leeg, en mompelde iets, dat op alles kon lijken, al verstond Pass' er slechts ‘Nitsjewo’ uit.

Dat leek hem te saai! Wat! men had veertien eindelooze dagen samen lief en leed gedeeld, men had samen gegeten,

gedronken, geslapen, gegeeuwd, langs de perrons geijsbeerd; men had in elkaars gezelschap twee werelddeelen van West naar Oost doorsneden! En men zou zonder één hartelijk woordje afscheid nemen?

Hij wachtte, bescheiden naar zijn aard, zijn beurt af; maar toen iedereen zich tevreden stelde, zijn glas leeg te drinken, met de tong te klappen, en het glas opnieuw te laten vullen, begreep Pass', dat het zijn plicht was, een toepasselijk woord te spreken. Hij stond vlak bij de punchkom en zag hoe de inhoud verrassend snel verminderde; hij liet zijn glas vullen en sprak:

- 'Dames en heeren!'; dit in goed, oud, gemoedelijk Hollandsch, zooals het in zijn verre vaderland gebruikelijk was.

Aan alle kanten spitste men de ooren; de oudere dames, die altijd erg op zijn hand waren geweest en hem het zakdoek-avontuur wel vergeven hadden, lispelden enkele malen achtereen: ssst!

- 'Dames en heeren!', herhaalde Pass', en sprak daarmee ook zijn laatste woord Nederlandsch. Van de tien, twintig woorden Russisch, welke hij had geleerd, en die zijn meester en hem vlot door Rusland en Siberië hadden geholpen, maakte hij een geweldig knaleffect. Met: 'izweniete' (pardon) verkreeg hij een algemeene goedkeurende stilte; toen vervolgde hij met: 'gawariete lie voei poo franzoeskie?... Njet!' - wat in vragenden zin beteekende, of men Fransch verstond, met het eigen antwoord daarop; neen! Hij herhaalde dezen zin, omdat zijn voorraad niet rijk was, en omdat hij hem vlot kende, eenige malen, daarbij 'Franzoeski' in 'German', 'Italian', 'English' veranderend; en telkens antwoordde hij zichzelf met een krachtig: 'Njet!'

Men was één en al aandacht. Toen vroeg hij met klagende

stem; ‘Gawarie ja lie poo Ruskie?’ - (spreek ik Russisch?) - en tegelijk, met zijn zakdoek theatraal voor zijn oogen en bijna snikkend: ‘Njet, njet, njet!’ Het gezelschap, dat zijn Russisch werkelijk verstaan had, wilde hem tegenspreken, doch Pass' vervolgde zijn rede reeds met een hoffelijk glimlachend: ‘ja was blagadaroe’, wat ongeveer beteekent: ‘ik dank u.’ Hij was daarmee nog lang niet aan het eind van zijn Russische vocabulaire; doch hij dronk niettemin zijn glas half leeg, om meer indruk te maken voor wat nog moest volgen.

- ‘Izweniete!’ (pardon) haastte hij; toen, eerst statig tot den kolonel: ‘Gaspadien’ (mijnheer), en vervolgens tot de anderen: ‘Moi droegie!’ (mijne vrienden). Hij wilde een beeld geven van hun gezamenlijke reis. ‘Adien’, (een) telde hij; ‘dwa’ (twee), toen zijn tien vingers in de lucht en nog vier na; daarbij maakte hij het geluid van een sissende locomotief, bootste bedriegelijk het getrompetter van den locomotieftoeter na. Men begreep hem en mompelde van alle kanten goedkeurend. Hij somde verder op, met breed gebaar de aanwezigen omvattend: ‘Santrak’ (ontbijt)... sakoeski (voorspijs)... blinni paressonak (soep)... Wodka!’

Men wilde hem voor het laatste toejuichen, doch hij riep weer: ‘Izweniete!’ Met moeite zweeg men. Hij wist nog drie woorden, welke hij met succes aan de stations gebruikt had.

- ‘No panjwema jieie!’ (ik versta u niet), zei hij op somberen toon. Doch van alle kanten riep men: ‘Da, da, da!’ (ja, ja). - ‘Kakpajoeaïté?’, zei weer Pass; dit beteekende slechts ‘Hoe maakt u het?’ doch, het ernstig gebaar, waarmee hij het vergezeld liet gaan, deed het als een laatste afscheidswoord klinken.

De oudere dames waren ontroerd; de kolonel slikte moeilijk.

Toen sprak Pass' zijn laatste Russische woord uit; eerst zei hij het met lage stem en somber:

- ‘Garochos?’ (goed)

Doch meteen liet hij er met hoogen inzet, zijn gezicht vroolijk en blij, op volgen:

- ‘Wladiwostok - Garochos!... Da! da!’

Hij riep dit laatste met zóó'n overtuiging, dat hij zelf geloofde, dat elk dezer woorden een volledig hoofdstuk vol hartelijke gevoelens was geweest.

Trouwens, aldus namen de anderen het op. Verstaan hadden ze hem waarschijnlijk niet, de Russen evenmin als de andere nationaliteiten. Doch zijn woorden bezaten deze deugd, dat ze als Russisch klònken. Dus waardeerden zij de bedoeling.

Hierop stootten allen aan, en de kolonel zei nog eens ‘Nitsjewo’, misschien omdat dit het eenige woord was, dat Pass' vergeten had te pas te brengen.

Het werd een gloeiend feest in den rollenden trein. De lange zendeling zong eerst een Canadeesch wiegeliedje en daarop een Chineesch krijgslied; de Russische reizigers trokken met iedereen lijntjes en tikten den slikkenden kolonel vergoelijkend op den rug; eindelijk hoorde men van het voorste deel van den trein het machinepersoneel zingen, en bij elk refrein toeterde de locomotief een fanfare, zoodat de waarschijnlijkheid groot was, dat de machinist tòch van de punch te proeven had gekregen. Pass' leende van den kok een harmonika en speelde en danste Jordaansche liederen. Hij arrangeerde een polonaise, die echter mislukte, behalve de omhelzing van het jong gehuwde paar. Ten laatste geraakte men tot een groote internationale apotheose,

waarbij de bleeke Siberische ochtend door de salonruiten kwam schijnen.

Daarop moest de trein lang stil staan, omdat de machinist een van zijn kaplaarzen had verloren; en voor het laatst wilden allen de wandeling langs den trein maken, allen wilden gearmd loopen; doch dit gaf tot ernstige verwarring aanleiding. De machinist vond zijn kaplaars terug, en men reed langzaam voort. Telkens stond de trein stil, omdat de machinist een andere machine vóór zich op de rails zag rijden; dan ging men kijken en zag, dat het slechts verbeelding van den machinist geweest was. Men overtuigde hem dan zoo goed mogelijk, prees hem om zijn voorzichtigheid en reed verder. Tot men eindelijk weer stilstond en den machinist vast in slaap vond, waarop men hem zijn glas punch afnam en rustig slapen liet.

Doch Pass' ging op de locomotief - er was meer dan plaats genoeg op die Russische kolossen! - en achtte het zijn plicht uit te kijken en op te letten, dat het overige personeel wakker bleef; hij wist al van het begin van zijn reis, hoe men moest omgaan met Russische machinisten en locomotieven!

Hij zag de zon omhoog stijgen boven de woeste kammen van een prachtig gebergte, welks naar een diepe baai afloopende wanden met huizen bedekt waren. Hij voelde zich daar, aan het eind van de veertiendaagsche treinreis, het einddoel voor zich, als een jonge overwinnaar.

Vooruit lag Wladiwostok.

Doch boven de stad hing een gordijn van rook. Hier en daar zag hij zware wolken opstijgen. Telkens dreunden doffe schoten. Hij zag de Russische vlag op enkele gebouwen wapperen. Op andere stond een zwarte standaard. In de straten, waarlangs de trein de stad binnenreed, zag hij

geen menschen loopen; eenige woest-uitziende soldaten liepen er slechts, wild zwaaiend met hun geweren.

Zoo reed de trein het verlaten station van Wladiwostok binnen.

Hoofdstuk VIII.

Hetgeen een zeer rumoerig hoofdstuk is, omdat de heer Fogg en zijn knecht midden-in een militair oproer terecht komen, waarin zij buiten hun schuld betrokken worden, om er een belangrijke rol te spelen.

De heer James Fogg en zijn reisknecht Passepartout Jr. hadden den voet nog niet gezet op het perron van het station van Wladiwostok, of twee zware gendarmen traden op hen toe; de eene plaatste zich vlak voor den heer Fogg de ander voor Passepartout, en bijna tegelijk zeiden zij:

- 'In naam van den Tsaar bent u onze gevangenen.'

Beiden zeiden dit in het Russisch; wellicht zou het in een andere taal meer indruk gemaakt hebben dan nu. Tenminste de heer Fogg maakte met de eene hand, die vrij was - in de andere hand hield hij een tamelijk dik boek, in geel kaft, waarop gedrukt stond: 'Beschrijving van Wladiwostok en den Gouden Hoorn' - een vage beweging, waarmee hij te kennen scheen te willen geven, dat de woorden van de gendarmen hem onverschillig waren. En wat Passepartout aangaat, die dacht aan geen kwaad; integendeel, want met een gelukkig gezicht keek hij den

politieman aan en vroeg in zijn talenmengelmoesje: ‘Zijn er misschien al twee groote koffers aangekomen?... die zijn van mijn meester. En we stellen er heel veel prijs op, ze zoo vlug mogelijk in ons bezit te hebben, want er zitten allerlei belangrijke dingen van ons in.’

Zoowel het gebaar van den heer Fogg, als de woorden van Passepartout deden de gendarmen de wenkbrauwen fronsen. Een haalde er een papier voor den dag en las voor:

- ‘Bevel tot aanhouding van een jongen man met blozend gelaat en blonden krullebol, bijzonder kenteeken: een winkelhaak in de rechter-broekspijp, dewelke in gezelschap reist

van een tweeden jongen man, wiens teruggetrokken houding en manieren zeer opvallend zijn.'

Dit werd wederom in het Russisch gezegd, doch ditmaal lieten de twee gendarmen die woorden vergezeld gaan van een welsprekend gebaar; op hetzelfde oogenblik hieven zij hun langen rechterarm omhoog, en legde elk een hand op den schouder van den heer Fogg en van diens reisknecht.

Doch zoowel de heer als de knecht maakten een krachtig gebaar van verdediging. De heer Fogg legde de vlakke hand op de borst van den gendarme en duwde dezen achteruit. Daarbij sprak hij duidelijk en kort-af:

- 'Engelsch onderdaan. Breng mij voor den Engelschen consul.'

Doch Pass' was welsprekender, want een stortvloed Jordaan-scheldwoorden liet hij op den Russischen politie-dienaar neerregenen, en meteen probeerde hij zich uit den greep van zijn aanvaller los te rukken. Het zou hem zeker gelukt zijn, wanneer geen versterking ter plaatse was gekomen. Aan een van de deuren van het stationsgebouw was de Russische kolonel, dezelfde, die den treinrit had meegemaakt, verschenen; achter hem traden een korporaal met vijf soldaten op het perron en omringden de twee reizigers.

Toen Passepartout het kikkergezicht van den kolonel zag, was hij even sprakeloos van verbazing, in het volgende oogenblik begreep hij hoe de vork in den steel zat; hij zou den kolonel naar de keel zijn gevlogen, wanneer de gendarmen en de soldaten dit niet hadden belet.

- 'Schobbejak!', brulde Pass' op z'n Hollandsch, terwijl de soldaten hem meesleurden, 'als ik je ooit weer ontmoet dan zal ik nog een rekeningetje met je vereffenen voor achterstallig gidsloon, plus een rijtoer door Siberië. En

kom jij maar nooit in de Goudsbloemdwarsstraat, want dan roep ik de heele buurt tegen je bij elkaar!'

Doch de kolonel was op eerbiedigen afstand gaan staan en bleef daar met zijn leelijke vertrokken gezicht grijnzen, tot Pass' door de soldaten het perron was afgeleid. Toen trad hij op den heer Fogg toe, sloeg even aan en zei:

- 'Ik heb alle reden als verantwoordelijk Russische autoriteit het gedrag van u beiden te wantrouwen. Uw zoogenaamde reisknecht is, naar mij reeds eerder is gebleken, zonder behoorlijk paspoort de Russische grens overgegaan. Van af de Russische grens heb ik, in opdracht van den Russischen minister van politie, de reis in den trein meegemaakt en elk van de bewegingen van den verdachte gevolgd. Er broeit in geheel Rusland en Siberië, doch vooral in Wladiwostok een gevaarlijke geest van verzet, en op alle vreemdelingen dient zorgvuldig acht te worden geslagen. Zijn gedrag op reis heeft mij aanleiding gegeven, een bevel tot in hechtenisneming naar Wladiwostok te seinen. En wat u zelf betreft, meneer, u reist zonder bagage en heeft u gedurende de geheele spoorreis door Siberië angstvallig schuil gehouden. Naar mij voorts gebleken is, heeft u het grootste gedeelte van dezen tijd doorgebracht met studies op de kaart, benevens de lezing van boeken, welke door de keizerlijke Russische politie verboden zouden zijn, indien zij den inhoud kende. Ik heb dus tevens tegen u een bevel van gevangenneming afgegeven. Doch aangezien Rusland op voet van bevriende natie tot Engeland staat, en u Engelsch onderdaan is, zal ik u in de gelegenheid stellen, u in tegenwoordigheid van den Engelschen consul te Wladiwostok te verantwoorden.'

De heer Fogg had tot nu toe geen spier van zijn gelaat bewogen:

- ‘Kan dit onderhoud onmiddellijk plaats hebben?’ vroeg hij stijf.

- ‘Waarom?’, vroeg de kolonel.

- ‘Ik heb haast,’ sprak de heer Fogg.

- ‘Dan zal ik u moeten teleurstellen,’ antwoordde de kolonel. ‘In Wladiwostok is sedert hedennacht een ernstig oproer uitgebroken, de kleine staat van beleg is voor de stad afgekondigd; door de straten gaan gewapende militaire patrouilles, overal wordt gevochten; alle huizen zijn gesloten. En de Engelsche consul heeft tijdelijk de wijk genomen aan boord van het Engelsche oorlogschip ‘The Warrior’, dat in de haven ligt.

- ‘Breng mij daar onmiddellijk aan boord,’ zei de heer Fogg op een toon, welke geen tegenspraak toeliet. Zelfs de onhebbelijke kolonel durfde niet tegenspreken. Hij trad een stap achteruit en beval den twee gendarmen:

- ‘Volgt mij met den arrestant.’

Hij trad het stationsgebouw door; buiten stond een gesloten rijtuig, waarin de heer Fogg met de twee politiebeambten plaats nam; de kolonel stapte ook in.

- ‘Naar de haven, aan boord van ‘The Warrior,’ beval hij den koetsier.

Doch vóórdat het portier gesloten werd, stak de heer Fogg het hoofd naar buiten en sprak in vloeiend Russisch:

- ‘Ik loof een premie van vijftig roebel uit, wanneer ge snel rijdt.’

Voor vriend Passepartout werd niet zooveel omslag gemaakt. De soldaten, die hem in hun midden hadden genomen, dwongen hem voort te gaan, en vooral de korporaal had hem stevig in zijn kraag gepakt en duwde hem vooruit. Zoo werd hij ruw het perron afgesleurd, tot men uit de

oogen van den kolonel was. Maar toen veranderde eensklaps de houding van de soldaten; zij lieten Pass' los, de korporaal boog zich zelfs beleefd naar hem over en fluisterde hem in het oor:

- ‘Hartelijk welkom in Wladiwostok, namens de partij!’

Pass' keerde zich verwonderd om en zag den militair in het gelaat. Hij meende het gezicht te herkennen en eensklaps riep hij uit:

- ‘De Poolsche reiziger uit den trein!’

- ‘Stilte!’, zei deze snel. ‘Ik zal u alles uitleggen; doch neem intusschen den schijn aan, alsof gij tegen uw wil met ons meegaat. Wij zullen u op een veilige plaats brengen.’

En terwijl de soldaten nog om Pass' geschaard bleven en hem stevig vasthielden, marcheerde het troepje vlug

door een breede straat, met groote steenen huizen, waarvoor de luiken gesloten waren.

- 'Heel Wladiwostok is in staat van oproer,' vervolgde de man, in de uniform van Russisch korporaal, in wien Pass' werkelijk eenige moeite had zijn geheimzinnigen reisgenoot te herkennen, die hij in het Siberische plaatsje had achtergelaten, omdat er geen plaats meer voor hem was in het rijtuig, waarmee de anderen den Siberischen trein achterna gereden waren.

- 'Een groot militair oproer is uitgebroken, door het Russisch Comité van Actie op touw gezet. Men heeft gewacht op de komst van u en mij, om de officieren uit de forten te jagen, de kazernes te sluiten en de vlag van den Tsaar omlaag te halen. Ik ben gisteravond laat aangekomen, nog vóór u, wat mij door onze geheime middelen van verkeer zonder veel moeite is gelukt. Dadelijk heb ik uw komst per Trans-Siberischen trein aangekondigd; doch meteen bleek ons door onzen geheimen inlichtingendienst, dat kolonel Mastrowonojitz, die met ons in den trein reisde, een telegram vooruit had gezonden, om u en dien anderen vreemdeling, die met u reisde, te laten arresteeren. Ik wilde persoonlijk voor uw veiligheid zorgen, en maakte, dat deze vijf vertrouwde mannen van het Zwarte Comité van "Ware Nationale Mannen" gecommandeerd werden, om de stationswacht te betrekken; ik vermomde mij als korporaal - en zie daar! Doch wat uw reisgenoot betreft is ons plan gedeeltelijk mislukt. Op de twee gendarmen konden we niet rekenen; en bovendien bevindt de kolonel zich zelf in zijn gezelschap.'

Pass' had met stille verbazing naar het fluisterend voorgedragen verhaal van zijn geheimzinnigen vriend geluisterd. Waarom gaf die zich zooveel moeite voor hem? Waarom

wachtte men hier in Wladiwostok op zijn komst, om een opstand te beginnen? Hij begreep daar niets van! Maar wat hij wel begreep was, dat het reisplan van zijn meester ernstig gevaar liep, door dit onverwachte oponthoud in de war te worden gestuurd.

Zij waren niet in Wladiwostok om een soldatenoproer mee te maken, doch zoo snel mogelijk een middel te vinden, om naar Japan over te steken. Geen kapitein zou het echter wagen, in verband met de verwarring, die in de oproerige stad heerschte, te vertrekken. Van den kant van de haven hoorde hij telkens het doffe gedreun van kanonschoten; hij begreep wel, dat het daar ernst was.

Hij zelf bevond zich gelukkig in veilige handen. Doch zijn meester? waar werd die heen geleid, en wat kon hij doen, om den heer Fogg te helpen, uit handen van den kolonel te geraken?

- 'Waar gaan wij heen?', vroeg hij aan zijn vriend, den verkleeden Poolschen reiziger.

- 'Er is nu juist krijgsraad,' antwoordde zijn geheimzinnige geleider, 'aan boord van de "Askold", een van de Russische oorlogsschepen, waarvan de bemanning dadelijk onze partij heeft gekozen. Al de mannen van het Zwarte Comité zijn aan boord verzameld. Aan de havenkade ligt een motorboot gereed, om u en mij vlug aan boord te brengen, waarna het algemeene plan van aanval op de stad zal worden opgemaakt; want alle officieren en een groot gedeelte van de troepen zijn nog tegen ons.'

Pass' zweeg al begreep hij niet, waarom juist hij den aanval op Wladiwostok moest helpen beramen.

Pass' werd door zijn militaire eskorte de hoofdstraat langs gevoerd. Men kwam geen sterveling tegen; een enkele

Chinees kroop als een angstige hond langs de huizen. Alle winkels van de hoofdstraat waren achter stevige luiken gesloten; Wladiwostok, een stad van 40,000 inwoners, scheen wel een uitgestorven plaats. Hoe meer men de haven naderde, hoe zwaarder de kanonschoten dreunden.

- 'De onzen hebben de landbatterijen nog niet kunnen bezetten,' zei de zonderlinge korporaal, 'doch de bemanning van de "Askold", het groote oorlogsschip, heeft onze partij gekozen; het hoofdfort in het zuiden van de stad en eenige torpedobooten worden door officieren bezet gehouden; zij onderhouden een geregeld bombardement op het schip, waarop al onze hoop is gevestigd, doch onze kanoniers schieten kranig terug.'

Men was nu aan de haven gekomen. Deze bood een prachtigen aanblik. Wladiwostok is de Russische benaming voor 'beheerscheres van het oosten'; de stad troont daar als een rijke, vreemde vorstin op haar troon. De witte huizen liggen in een lang gelid tegen de heuvels, welke den inham van den Gouden Hoorn omkransen; de stad ziet er, vooral op een afstand, aantrekkelijk uit. Over een lengte van zes kilometer strekt zij zich langs de Amoerbaai uit. Wladiwostok - zoo was de wensch van haar stichter - zou, bij gebrek aan een geschikten uitgang voor Rusland naar de Middellandsche zee, welke door Konstantinopel versperd werd, een nieuwe weg voor het Russische wereldverkeer worden; en men koos daartoe, negenduizend kilometer van huis, dit eindpunt aan de Japansche Zee. De haven is zes kilometer lang, een kilometer breed; de baai is zoo rustig, dat de grootste zeeschepen kunnen binnenvaren en er voor anker komen liggen.

De Russische regeerders bouwden er kazernen, forten, batterijen, dokken, huizen en kerken.

Aan de breede havenkaden had Pass' een overzicht van dit alles.

In de baai zag hij een aantal groote schepen liggen. Een er van, een grijs geschilderd oorlogsschip, lag zonder ophouden te schieten; telkens hoorde hij een doffen dreunenden slag en eenige sekonden daarna spoot een dikke straal rook uit den scheepswand. Doch heel aan den anderen kant van de baai, waarheen zijn geleider hem wees, zag hij een drietal laag op het water liggende zwarte booten

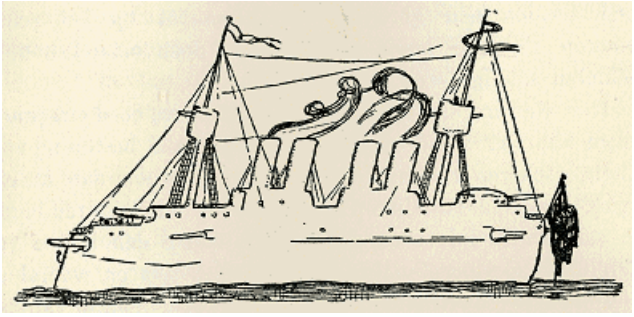

heen en weer varen; het waren torpedobooten, die ijverig terugschoten; terwijl uit de wanden van een schijnbaar glad-begroeiden heuvel soortgelijke rookpoefjes opstegen. Hij begreep, dat het schip in de baai en het fort op den heuvel elkaar bombardeerden.

Het was zeker een interessant schouwspel; doch Pass' had haast, om iets omtrent zijn meester te weten te komen; en zijn geleider eveneens, om hem aan boord te brengen. Aan de kade lag een kleine nette motorboot gereed; ze zag er uit als een pleiziervaartuig, netjes wit geschilderd. Doch een dreigende zwarte vlag wapperde boven het water;

eenige mannen, allen met een zelfden zwarten strik op den arm, bevonden zich aan boord.

Toen zij het eskorte soldaten zagen naderen, trokken zij hun revolvers, doch de soldaten wuifden met de hand en de korporaal riep eenige woorden, die Pass' niet verstond. Daarop zei hij in zijn gebroken Duitsch tot Pass':

- ‘Men wacht u aan boord van de “Askold”. Stap snel in; de tocht is gevaarlijk, want het vuur, dat het fort op ons schip richt, wordt steeds heviger, en ook de torpedobooten schijnen op ons te loeren.’

Pass' was niet voor een kleintje vervaard; toen hij in zijn land onder de wapenen was, gold hij bij den troep voor een goed schutter en soldaat. Doch een echt bombardement had hij nog nooit meegemaakt; de eerste kogel, die met een lang-gerekt gefluit over hun hoofden vloog en verderop met een zwaren plomp in het water siste, deed hem het hoofd snel omdraaien.

Zijn geleider, nog altijd gestoken in de vermomming van korporaal, keek hem even vorschend aan.

- ‘Gij zijt toch niet bevreesd?’, vroeg hij met eenige verwondering. ‘Gij kent toch den eed, om onverschrokken en zonder eenige vrees de zaak der vrijheid te dienen; zelfs al kostte het ons leven?’ Deze laatste woorden sprak hij zóó geheimzinnig, op zulk een heeschen, doordringenden toon, dat Pass' er nog meer door van streek raakte, dan van het donderend geschiet tusschen het oorlogsschip en het fort op den heuvel. Hij keek den ander recht aan en zei flink:

- ‘Wat bedoelt u toch? Voor wien houdt u me? En wat verlangt u van me?’

- ‘Trouw aan onzen eed,’ antwoordde de ander op denzelfden toon.

- ‘Dan is er hier een misverstand,’ zei Pass' openhartig, ‘en het spijt me, dat ik er onwillekeurig aanleiding toe gegeven heb. Ik weet van geen eed af, behalve mijn eed van trouw aan meneer Fogg.’

- ‘Bent u dan niet de man, dien wij wachten?’, vroeg de ander steeds dringender.

- ‘Ik heet Passepartout,’ zei Pass', ‘ik kom uit Amsterdam en woon in de Jordaan. Ik maak een reis met mijn meester. En hoe eerder wij uit dit wespennest zijn, hoe liever het mij is.’

De man in korporaalsuniform, dien Pass' in de treinreis door Siberië wel eenige malen om zijn geheimzinnig gedrag had opgemerkt, keek hem nog eenmaal twijfelend aan.

- ‘O,’ zei hij, ‘dan zou onze zaak verloren zijn! Ik dacht, dat gij Jorissen waart, de Zwitsersche apostel der bevrijding; alles zeimij, dat gij het waart;... uw persoonsbeschrijving, uw blond krullend haar, uw open gelaat, waarop de jonge wilskracht, de overtuiging voor het ideaal te lezens tonden... Gij kwaamt uit Europa, over Berlijn. Aan de grens wachtte ik u namens ons geheime genootschap. Ik was getuige van uw arrestatie aan de grens. Ik had reeds maatregelen beraamd, u te verlossen. Gij wist zelf te ontsnappen. Hoe gij het wonder tot stand bracht, door het voor u vreemde Rusland te reizen, hebt gij voor een deel aan mij te danken, daar ik aan onze partijgenooten onder het spoorwegpersoneel bevel zond, uw locomotief overal door te laten; toen, in Moskou, vond ik u terug. Ik reisde met u in denzelfden trein, zonder mij aan u te durven bekend maken, uit vrees voor de honderden spionnen, die overal loeren. Doch geen oogenblik verloor ik u uit het oog. Ik heb u bewonderd om de handige manier, waarop gij met uw metgezel uw rol in den trein hebt weten te spelen. Doch uw spel ging

te ver, toen gij den Russischen kolonel Mastrowonojitz tegen u in het harnas hebt gejaagd. Toen begreep ik, dat er gevaar dreigde... Terwijl gij per troïka door de Siberische taïga rendet, wist ik, met behulp van het stationspersoneel, dat op onze hand is, een extratrein te krijgen en zelfs nog vóór den Trans-Siberischen trein in Wladiwostok aan te komen, om de maatregelen, welke men tegen u mocht willen nemen, te verijdelen, en alles voor den opstand gereed te maken.'

Hij had vlug gesproken en Pass' had hem in stomme verbazing aangehoord. Doch nu liet de andere zijn stem dalen, en met iets innig droefs in zijn toon vervolgde hij:

- 'En zouden wij ons nu in uw persoon vergist hebben, terwijl onze partij, onze organisatie, een groot deel van ongelukkig Rusland, op hèm wacht, als op een van onze leiders bij deze revolutie!'

De Pool had iets in zijn toon, alsof hij Pass' wilde smeeken, toch te zeggen, dat hij wel degelijk was de Zwitsersche anarchist, van wien de Russische revolutionnaire partij blijkbaar haar heil verwachtte.

- 'Breng mij eerst bij mijn meester, den heer James Fogg, terug,' zei Pass', 'en die zal u nog beter uitleggen dan ik, hoe de toedracht van deze zaak is.'

- 'Gij zoudt een rol kunnen spelen,' fluisterde de ander dringend; hij had de hand van Passepartout genomen, en keek hem diep in de oogen...

Doch op hetzelfde oogenblik klonk een donderende knal over het water, en met drie scheurende slagen brak de echo dit oorverdoovend geweld tegen de rond-omliggende bergen. De golven sloegen in-eens wild omhoog; een zuil rook en water en vlammen steeg op. Het

motorbootje dreigde te kantelen; door een geweldigen luchtdruk werden alle opvarenden tegen het dek geslagen.

Toen men bijkwam uit de verdooving was het vreemd stil rondom; de dreunende kanonslagen klonken niet meer; het wilde geschreeuw van de manschappen aan boord van het oorlogsschip was verstomd...

De ‘Askold’ was geheel verdwenen!

Op de plek, waar het schip nog geen halve minuut geleden had gelegen, dobberde nu op de nog wild bewogen golven wat wrakhout; anders niets.

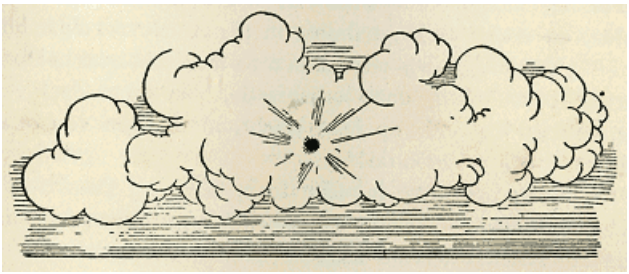

De Pool was doodelijk bleek geworden.

- ‘De “Askold” is in de lucht gesprongen,’ steunde hij moeilijk. ‘O! dat is een onherstelbare ramp, want op de “Askold” was al onze hoop gebouwd... We moeten zoo snel mogelijk naar den wal terug. Men schijnt op het fort met de bediening van het geschut maar al te goed vertrouwd te zijn. Wanneer men ons bootje ziet met de zwarte vlag, dan zal men ons onder vuur gaan nemen.’

Doch het fort had nu het vuur geopend op de stad. Men zag de granaten reeds boven de huizen springen; een enkele muur werd geraakt en stortte met krakend geweld omlaag. Overal klonken kreten van angst. Men zag de

menschen vluchten langs de straten. Geweervuur klonk uit de bovenstad.

De Pool stond onbeweeglijk voor op het bootje; zijn gloeiende oogen waren niet afgewend van de stad. Met elk schot, dat boven de huizen ontplofte, schokte hij even op.

- 'De geheele poging is mislukt,' sprak hij somber. 'De dag der bevrijding is nog niet daar. We moeten ons overgeven in de handen van onze vijanden, òf een schuilplaats zoeken, en den nieuwen dag der vrijheid verbeiden.'

Hij wenkte naar den man aan het roer; deze liet zijn stuur snel draaien, en met een wijde bocht beschreef het motorbootje een halven cirkel en stuurde langs de kaden, de haven door naar de opening van de baai.

Doch reeds floot een zwaar projectiel over het bootje heen en striemde het water op geen twintig meter vooruit wild omhoog.

- 'Mooi zoo,' bromde Pass', 'ze hebben ons gezien en nu wordt het mikken op ons.'

De kleine motorboot lag laag op het water en bood een slecht mikpunt; de stuurman stuurde bovendien dan links, dan rechts, en wist zoo de projectielen te ontwijken, die aan alle kanten van het vaartuigje neerploften.

Geen van de mannen sprak een woord.

De Pool, die voorop de smalle plecht stond, wees met zijn hand vooruit; aan het eind van de baai was een nauwe opening, waar de Amoerbaai in den Gouden Hoorn overgaat. Doch een van zijn handlangers had de hand op zijn schouder gelegd, wees hem naar den achterkant van de baai. Ook Pass' keek om. De torpedobooten, welke daar onder bedekking van het fort lagen, hadden nu stoom op; zwarte rookstreepen vlekten langs de groene glooiing

van den berg, een smalle witte reep schuim teekende zich achter hun kiel. De lage stoompijpen helden scherp naar achteren als de ooren van een renpaard. Met volle vaart sneden de booten door het water, langs den tegenoverliggenden oever van de baai, blijkbaar met de bedoeling, de kleine motorboot den doortocht af te sluiten; zij hadden het schieten gestaakt. Het waren drie lange, zwarte booten, waarvan er twee in één lijn vlak achter elkaar stoomden, terwijl de derde recht koers zette op het bootje, waar Pass' zich aan boord bevond.

- ‘'t Is om ons te doen,’ zei de Pool, ‘de spionnendienst is het eenige wat goed werkt in het Russische rijk. Er is geen twijfel aan, of men weet, dat gij - of den man voor wien men u houdt - in Wladiwostok is aangekomen. Daarom hebben alle batterijen hun vuur gericht op de “Askold”, in de veronderstelling, dat onze hoofdmannen en de vreemde leider uit Europa zich daar aan boord zouden bevinden. Nu men ons bootje heeft gezien met de zwarte vlag, concentreeren zij al hun krachten op ons. Omdat er niet meer wordt geschoten, veronderstel ik, dat zij u en ons levend in handen willen krijgen...’

- ‘Dat zou mij ook wel zoo aangenaam zijn,’ merkte Pass' op, die volstrekt niet rouwig was, dat hij het naar-

geestig gefluit van de zware projectielen niet meer om zich heen hoorde.

- ‘Doch als zij ons gevangen nemen,’ vervolgde de Pool somber, ‘dan...’

- ‘Welnu?’, vroeg Pass'. Het was hem vrijwel onverschillig, of hij zich in handen van de eene, of van de andere partij bevond.

- ‘... Dan wacht ons de krijgsraad en de strop,’ vervolgde de Pool zijn zin.

Dit was nu niet bepaald iets, waarop Pass' was gesteld.

- ‘Kunnen wij den dans nog ontspringen?’, vroeg hij zoo kalm mogelijk, om niet te laten merken, dat al die emoties hem langzamerhand wel een beetje uit zijn gewone doen hadden gebracht.

- ‘Onze motorboot is snel,’ zei de Pool kalm, ‘doch tegen een torpedoboot kan zij onmogelijk den wedstrijd aanbinden. Wanneer wij er slechts in slagen, vóór onze vervolgers buiten de baai te komen, is er eenige kans op ontkomen; daarachter verheft zich de rotsige kust van het vasteland van Azië met tal van kreken en kleine ondiepe inhammen, waar de diepgaande torpedobooten niet kunnen binnenloopen, terwijl ons bootje er in kan gaan en zich verschuilen. Achter het voorgebergte, dat denzelfden naam draagt als het in de lucht gevlogen oorlogschip, Askold, ken ik een vluchthaven, vanwaar reeds menig Siberisch banneling op geheimzinnige wijze werd ingescheept, om over de Japansche en Chineesche Zee de zuidelijke havens van Japan of China te bereiken, waar de vrijheid hem wachtte. Doch onze vervolgers moeten daarvan wel op de hoogte zijn; hun doel is natuurlijk, ons zoo snel mogelijk in te halen.’

De torpedobooten liepen met volle vaart en schenen een

weinig op het motorbootje te winnen; doch dit laatste lag rank op het water en zijn sterke motor dreef den spitstoeloopenden kiel als een vlijmscherp mes door de golven. De stad lag reeds achter hen, de witte huizen kwamen vroolijk uitsteken boven het groen der heuvels. Het was een vriendelijk, aanlokkend gezicht, zooals Wladiwostok daar aan haar blauwe baai gelegen was; de zwarte rookpluimen met de gele vlamtongen sloegen echter boven de huizen uit en het scherp geratel van geweersalvo's klonk nog over het water.

Men was er bezig den opstand op Russische wijze te dempen!

Het werd nu een spannende strijd tusschen de kleine snelle motorboot met de zwarte vlag achterop en de drie achtervolgers, als een haas, die door een koppel hazewindhonden wordt achtervolgd. De opening van de Amoerbaai, de twee elkaar naderende voorgebergten van den Gouden Hoorn, lagen reeds recht vooruit. Het scheen zeker, dat de torpedobooten, welke langs den oever stoomden, niet het eerst den uitgang bereikt zouden hebben. Doch dan zou eerst recht de jacht beginnen, want de rotsige kust van het Aziatische vasteland boog zich daarbuiten in een wijde bocht naar weerszijden en achter het grijze gordijn van wolken moest pas het laatste voorgebergte, Askold, als een steile rechte rotsmuur zich uit zee verheffen.

Telkens als Pass' omkeek, kon hij zien, hoe zijn achtervolgers een weinig op zijn bootje wonnen. Hij kon reeds vrij duidelijk de voorwerpen aan boord onderscheiden, de dreigende kanonmuilen, de lage verschansing, de commandotorens.

Doch hij wist niet wat hij wenschen moest: met de revolutiemannen van het Zwarte Comité ontkomen, of in handen vallen van de Russische regeering. Het een was

in deze omstandigheden al even erg als het andere. Hij voelde zich zoo onschuldig als een lam; zelfs zijn eenige vijand in geheel, onbegrensd Rusland, kolonel Mastrowonojitz, zou hem toch niet, om dat onschuldige avontuur met den zakdoek, aan de galg brengen, dacht hij. Het eenige wat hem ernstig bezig hield, was het lot, dat zijn meester wedervaren was, en of dit avontuur in Wladiwostok dezen niet zooveel van zijn kostbaren tijd zou ontrooven, dat de reis om de wereld er door in gevaar kwam?

Hij zat echter in het schuitje en moest wel meevaren, of hij wilde of niet.

Toen hij weer omkeek, zag hij, hoe nu de drie torpedobooten op één gelid lagen en om het snelst achter hun wild aanjoegen. Ze hadden blijkbaar weer gewonnen, want hij onderscheidde nu duidelijk de bemanning aan dek van de drie schepen. Toen trad de Pool op hem toe.

- 'U zoudt verstandig doen,' zei hij beleefd, 'evenals wij een uniform aan te trekken, men vermoedt aan boord van onze vervolgers, dat een Europeesche vreemdeling zich op dit motorbootje bevindt en het is ongewenscht de aandacht op u te vestigen. Gij kunt u beneden in de kajuit verkleeden.'

Pass', die er wel van hield, zich te verkleeden, had geen bezwaar; en twee minuten later verscheen hij aan dek in de wijde uniformjas van een Russischen gardeofficier.

- 'Dit zal hen wellicht op een dwaalspoor brengen,' sprak de voorzichtige Pool; 'onze vijand weet, dat van het garnizoen en van de marine slechts de minderen tot den opstand zijn overgegaan. Alle officieren zijn hun vaandel trouw gebleven. En men zal niet begrijpen welke officier zich hier aan boord bevindt, temidden van de vluchtelingen. Wellicht houdt men u voor onzen gevangene, en dan kan

het goed zijn, zoo gij van tijd tot tijd uw armen uitstrekt, alsof gij onze achtervolgers smeekt, u te hulp te komen.'

- 'Best!', zei Pass', die zich zoo gewillig mogelijk wilde gedragen. 'Ik zal ze daar op die andere schepen wel een mooie pantomime vertoonen.'

En hij sloeg zijn armen omhoog, en vouwde zijn handen, en viel op de knieën, en wrong zijn lichaam, alsof hem de grootste ellende te beurt was gevallen.

- 'Uitstekend!', moedigde de Pool hem aan; 'men kijkt met scheepskijkers naar ons; men zal niet durven schieten, uit vrees u te raken.'

Zoo duurde de jacht voort.

Wladiwostok was reeds achter de twee vooruitspringende gebergten, die den ingang van den Gouden Hoorn vormen, verdwenen. Vooruit zag men de vage omtrekken van een hooge, eenzame rots. Dat was het beruchte voorgebergte van Azië, het schiereiland Askold. Men naderde het snel.

Doch even snel schenen nu de torpedobooten in te loopen. Men kon de woedende kreten daar aan boord reeds hooren. Officieren in hun witte uniform-kielen wenkten met driftige gebaren en dreigden met hun revolvers. Doch terwijl aan boord van de motorboot niemand een woord sprak, ook de Pool met sombere gloeiende oogen donker voor zich uit staarde, bleef Pass' zijn wanhopige gebaren volhouden; bij elke nieuwe smeekbede om hulp, hoorde hij tot zijn groote voldoening een gehuil van woede uit de achter hem aanjagende schepen opstijgen.

Er was echter geen twijfel, of de torpedobooten zouden binnen weinige minuten hun buit hebben ingehaald. Men zag de zwaar-gewapende officieren reeds op het voordek samendringen, lange haken werden gereed gehouden, zware trossen lagen reeds uitgerold; de drie torpedobooten stoom-

den haast boord aan boord, teneinde elkaar de eer niet te laten, wie het eerst de kleine, vlugge vluchtelinge zou hebben ingehaald.

- 'Wij zijn verloren.'

Dit woord sprak de Pool zoo kalm en gelaten, dat Pass' een waarachtig medelijden met hem voelde.

- 'Kom, vriend,' zei hij, 'bij ons in Holland hebben wij een spreekwoord, dat zegt: 'Waar de nood het hoogst steeg, is de uitkomst nabij.'

Passepartout had deze woorden nog niet gezegd, of een dof kanonschot had geklonken. Het was niet van een der torpedobooten, dat het schot gevallen was; het klonk vooruit, en tegen de brokkelige rots van het Askold-voorgebergte echode de knal ratelend terug. Tegelijk verscheen een wit-geschilderd oorlogsschip, een prachtig groot vaartuig, dat met volle stoom om den berg aan kwam, en recht op de motorboot en haar vervolgers koers zette. Van den achtermast golfde breed de Engelsche vlag, en in den voormast wapperden drie kleine wimpeltjes, waarmee signalen werden gegeven.

- 'Wat is dat!', riep de Pool. 'Een vreemd oorlogsschip, dat ons praait en ons beveelt onze vlag te vertoonen?'

Aan boord van de drie Russische torpedobooten had men tegelijkertijd het zoo onverwacht te voorschijn komende oorlogsschip gezien. Blijkbaar had men daar het vlagsignaal eveneens opgemerkt; want in de drie masten werden tegelijk drie vlaggen geheschen met den Russischen dubbelen adelaar.

- 'Onze vlag is de zwarte standaard,' zei de Pool. 'Het is de heilige revolutievlag, wij voeren geen andere.'

- 'Maar ik wel!', riep nu Pass'.

Hij had wel willen juichen van pleizier! Want als hij niet had weten te kiezen tusschen de twee Russische tegenstanders, die beiden om hèm vochten - hij dacht onwillekeurig even aan twee honden, die om één been vechten - dan mocht voor zijn part de derde, het Engelsche oorlogsschip de hond zijn, die ten slotte met hem heen liep!

- 'Ik heb wèl een eigen vlag!', had hij geroepen. Hij was naar het kajuitje gesneld. Daar was hij al terug; hij had een paar gekleurde wollen dekens uit een van de kooien gehaald, een wit beddelaken hield hij onder zijn arm. En in minder dan geen tijd had hij de dekens en het laken aan den vlaggestok vastgemaakt, zwaaide hij er mee boven zijn hoofd.

Van het Engelsche oorlogsschip klonk een schot. Men had de vlagsignalen gezien, op de torpedobooten de Russische standaard, en op het kleine motorbootje een vreemde vlag, bestaande uit drie kleuren; rood, wit en blauw - de Hollandsche vlag!

Het reusachtige oorlogsschip was nu zoo dicht bij, dat de kapitein op de brug van zijn schip zich al over de

hooge verschansing omlaag boog, om de torpedobooten te praaien. De volgende vraag werd door den scheepsroeper in het Engelsch geroepen:

- ‘Hoe staat het met den opstand in Wladiwostok?’

Doch van geen van de drie torpedobooten kwam eenig antwoord. Een dikke harige man in de uniform van Russisch majoor had zijn handen voor de mond gebracht en schreeuwde in het Russisch een lang verhaal terug, waarvan Passepartout de woorden ‘opstand gedempt’ ... ‘Askold in den grond geboord’... ‘vluchtelingen achterhalen’ opving. Doch van het Engelsche oorlogsschip werd teruggeroepen:

- ‘Wij verstaan jullie taal niet. Is er iemand, die Engelsch spreekt?’

Er kwam geen antwoord.

Toen trad Pass' in eens naar voren en met zijn heldere, duidelijke stem riep hij:

- ‘All right, captain! Ik spreek en ik versta een beetje Engelsch.’

Hoe zegende de Amsterdamsche jongen op dit oogenblik zijn moeielijke ingespannen lesuren op zijn vlieringkamertje in de Goudsbloemdwarsstraat, waar hij bij een kaarsstompje de grondbeginselen van zijn Engelsch had geleerd uit: ‘Hoe men in 20 lessen Engelsch spreekt’, en hoe erkentelijk was hij zijn braven meester, den heer Fogg, voor zijn geregelden ochtendcursus, in het Engelsch voorgedragen.

- ‘Wat willen die torpedobooten?’, vroeg de stem van den Engelschen kapitein van omhoog.
- ‘Het zijn Russische torpedobooten, die het ons lastig maken,’ antwoordde Pass'.
- ‘Is het de Nederlandsche vlag, die uw bootje voert?’
- ‘Het is de Nederlandsche.’

- ‘Hebt gij bescherming noodig?’

- ‘Gaarne.’

- ‘Welke uniform draagt gij?’

- ‘Die van Russisch officier,’ antwoordde Pass'.

- ‘Dat is vreemd! Maar ik zal u een Russische autoriteit aan boord zenden met een tolk. In dien tusschentijd zullen wij die drie torpedobooten wel op een behoorlijken afstand houden. Wij zijn neutraal, en varen onder Engelsche vlag, maar geen Engelschman zal ooit toestaan, dat drie zwaar gewapende oorlogsschepen op één ongewapend pleizierbootje jacht maken.’

Het oorlogsschip manoeuvreerde zoo, dat het tusschen de torpedobooten en het motorbootje in kwam. Meteen werd een ladder buiten boord gestoken, en toen het kleine motorbootje tegen de stalen wanden van het reuzenschip lag, klommen twee mannen achter elkaar de sporten af van het laddertje; de een droeg de uniform van hooggeplaatst Russisch militair, de andere was gekleed in norfolk jacket.

Toen beiden op het dekje van hun bootje stonden kon Pass' een kreet van verrassing niet onderdrukken: het waren kolonel Mastrowonojitz en de heer James Fogg.

Noch de Russische kolonel, noch de heer Fogg toonden zich echter verwonderd.

De heer Fogg trad een stap vooruit en sprak:

- ‘De Engelsche consul, die zich aan boord van “The Warrior” bevindt, waarheen ik ben overgebracht, heeft mij als Engelsch onderdaan algeheele volmacht gegeven, te handelen gelijk ik wilde. Daarom vraag ik: wie is het hoofd hier aan boord?’

Pass' kon geen woord uitbrengen, toen hij daar zoo geheel onverwacht de kalme droge stem van zijn meester

hoorde. Hij wees slechts naar den Pool. Doch deze verontschuldigde zich en wees naar Passepartout.

- ‘Welnu,’ vervolgde de heer Fogg, met het vage gebaar van de eene hand, waarmee hij zijn onverschilligheid voor dit ondergeschikte punt scheen te willen aangeven, ‘wil mij slechts antwoorden, waarheen de koers van dit vaartuig is?’
- ‘Zoo vlug en zoo ver mogelijk weg van Wladiwostok,’ antwoordde Pass'.
- ‘Loopt dit motorbootje snel?’
- ‘Zeer snel.’
- ‘Zijn de opvarende zeelui bereid, mij naar de Japansche kust te brengen?’
- ‘Dat zijn zij, zij willen overal heen, mits zij zelf slechts in veiligheid komen.’
- ‘Dan mogen wij geen minuut verliezen.’ sprak de heer Fogg.

Pass' trad op den Pool toe en deelde dezen met eenige woorden het gesprek mede, dat hij met den heer Fogg gevoerd had.

- ‘Neen,’ sprak de Pool, ‘ik wil niet vluchten. Ons ongelukkig land ligt daar. Het is onze plicht er te blijven.’
- ‘Gij wilt u toch niet aan boord van een der torpedobooten begeven?’, zei Pass' dringend.
- ‘Er is nog het Engelsche oorlogsschip,’ sprak de heer Fogg. ‘De kapitein zal u op mijn verzoek naar Wladiwostok terug brengen.’
- ‘En onze boot met de zwarte vlag?’, vroeg de Pool.
- ‘Die brengt ons naar Japan,’ zei de heer Fogg.
- ‘Met de Hollandsche vlag in top,’ voegde Passepartout er bij.

Toen nam de Pool een kort en haastig afscheid.

- ‘Gij hebt beiden Rusland en Siberië gezien,’ waren zijn

laatste woorden, ‘vergeet dat nooit. Herinnert u een schoon land, dat ongelukkig is, en verheugt u met ons, wanneer gij eenmaal verneemt van den dag onzer bevrijding!...’

Hij klom de ladder op, gevolgd door de andere mannen met de zwarte strikken, die aan den heer Fogg en Passepartout een diepen groet brachten.

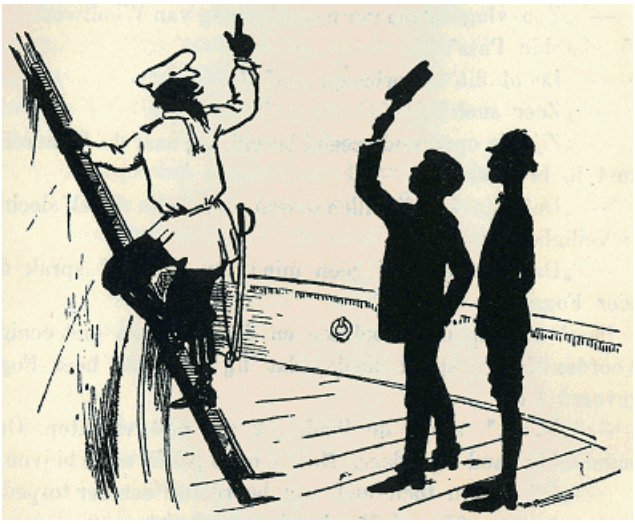

De laatste was de Russische kolonel. Hij had het gesprek blijkbaar niet begrepen. Met zijn leelijken grijns had hij terzijde gestaan, doch nu trad hij een stap nader en sprak met zijn krassende stem tot den heer Fogg:

- ‘Gij zult mij ook weer aan boord moeten volgen, want gij zijt nog altijd mijn gevangene.’

Doch de heer Fogg verwaardigde zich niet, den kolonel eenig antwoord te geven; hij trad naar den achterkant van het bootje en, alsof hij zijn leven nooit iets anders had gedaan,

haalde hij den handle over en liet het stuurwiel vlug tusschen zijn handen draaien. Het motorbootje dreef reeds van het groote oorlogsschip af.

Toen stormde de kolonel met een vuurrood gezicht op Pass' af, en riep met zijn heesche kraakstem:

- 'Gij die de uniform draagt van Russisch officier...'

Doch eer hij zijn zin had kunnen voltooien, had Pass' de wijde jas reeds afgeworpen en de uniformpet afgezet. Hij stond daar weer als Passepartout.

- 'Maar,' stotterde de kolonel, 'ik herken u...'

- 'En ik u!', zei Pass'. 'Ik heb veertien dagen lang de ergernis gehad naar je te kijken. Dat is lang genoeg geweest, dunkt me. En hoe minder ik je ooit weer zie, hoe aangenamer het mij zal zijn.'

- 'Maar je bent eveneens mijn gevangene!', hakkelde de geheel onthutste kolonel. Hij stak zijn hand uit naar Pass'. 'Ik heb u al sedert Moskou bespied. U zult mij nu niet ontsnappen.' Hij wilde Pass' werkelijk aangrijpen.

Pass' wist niet wat hij doen moest. Het vlugge bootje schoot al vooruit. De wijde zee lag naar alle kanten open. Achter hem lag het groote Engelsche oorlogsschip, dat de drie torpedobooten belette, de vervolging op nieuw te beginnen. Pass' keek naar zijn meester wat hij moest doen.

Doch de heer Fogg had een kort trekken boven zijn wenkbrauwen; zijn eene hand, die op het stuurwiel rustte, hief hij even op, en daarmee maakte hij ditmaal een gebaar, dat volstrekt niet vaag was, doch waarvan de bedoeling voor zijn bediende allerduidelijkst was.

Passepartout trad dan ook op kolonel Mastrowonojitz toe, keek hem voor het laatst nog eens flink in zijn leelijk, terugstootend kikkergezicht, en gaf hem een oorveeg, zooals hij er nog nooit een in zijn leven had uitgedeeld.

De kolonel struikelde achteruit, wilde zich vastgrijpen, vond geen houvast, en tuimelde ruggelings te water. Toen hij weer boven kwam, proestte hij een woord, dat slechts onduidelijk te verstaan was.

- ‘Hij zegt nitsjewo,’ zei Pass' met een strak gezicht naar den heer Fogg. Dit was het laatste woord Russisch, dat Pass' over zijn lippen liet komen.

Hij keek nog eenmaal achter zich, naar den spartelenden kolonel, die door een van de torpedobooten met een langen haak binnen boord werd gehaald; hij zag de woeste hooge kust van Siberië, de golven, die met een witte schuimstreep de grens van het Aziatische vasteland trokken.

Dan wendde hij zijn hoofd om, keek vooruit, de zee op, achter welker horizon hij een opgaande zon meende te zien oprijzen, de dagende zon van Japan.

Hoofdstuk IX.

Hetwelk beschrijft den gevaarlijken overtocht in een motorbootje van Wladiwostok naar de Japansche kust; in de Japansche zee woedt een tifoen, doch de heer Fogg neemt zelf plaats aan het stuur en koerst het bootje om den orkaan heen, zoodat de twee reizigers behouden in Japan aankomen.

Het was werkelijk, zooals de Poolsche opstandeling gezegd had: het was een snel motorbootje, waarop de twee wereldreizigers zich bevonden. Doch kon men met zulk een klein open schip de zee bevaren? De Japansche zee was breed en gevaarlijk. De heer James Fogg stond onbeweeglijk aan het roer; zijn stroef strak gelaat onder de geruite pet zag er zoo vertrouwenwekkend uit, dat er geen kapitein geweest zou zijn met wien Pass' met een geruster hart de reis zou durven aanvaarden dan met hem.

En toch moest dit de eerste zeereis van den heer James Fogg zijn!

Doch op de boekenplanken van den ouden heer Phileas Fogg hadden ook de boeken hun plaats over mechanika, over scheepvaart, over zeevaartkunde, over al die wetenschappen, welke de menschheid beoefent, en welks inhoud hun lezers den een of anderen dag van nut kan zijn.

Ditmaal was echter ook Passepartout in staat, zijn meester gewichtige diensten te bewijzen, want onder al de baantjes, die hij in Amsterdam al bij de hand had gehad, was ook dat geweest van chauffeur; hij wist wel genoeg van zoo'n motor af.

Terwijl de heer Fogg aan het roer stond, kroop Pass' omlaag in de kleine machineruimte, waar de petroleum-motor te ronken stond; hij snuffelde het kajuitje af, het reservoir, het kleine voorruim en de bergplaatsen. Met een vroolijk gezicht kwam hij aan dek terug en bracht zijn rapport uit.

- 'Meneer,' zei hij, 'we boffen ditmaal. Ons bootje heet de 'Watervlieg'; ze heeft voor ongeveer één dag petrolie aan boord; de motor is goed in orde en 't is er een van dertig paardenkrachten, wat een snelheid geeft van ongeveer dertig kilometer per uur; er is een keukentje voor mij en een slaapkajuit voor u; en ik zie kans, u dadelijk een uitstekend ontbijt voor te zetten van beschuit en kaviaar.'

De heer Fogg was niet gewend, een gesprek te voeren; wanneer hij praatte was het een onafgebroken verhaal, dat klonk als een fonograaf, die afliep. Ook nu hoorde Pass':

- 'De Japansche Zee strekt zich uit tusschen de oostkust van Siberië en die van Korea aan den eenen kant, en de Japansche westkust aan den anderen; de zee is berucht om zijn tifoens en misten. De afstand van Wladiwostok tot de kust van het Japansche hoofdeiland Yeddo is ruim duizend kilometer; met een stookvoorraad voor één etmaal lijkt dit dus onvoldoende. In zulke gevallen is er evenwel nooit reden van vrees, alvorens men zich een juiste voorstelling der feiten heeft kunnen maken. Langs de kust van Japan loopt een sterke golfstroom van het noorden tot het zuiden. Wanneer wij er derhalve in slagen, de zee

dwars over te steken, is er mogelijkheid, dat de stroom ons verder zuidwaarts stuwt tot aan de Japansche kust.'

Dit dempte de opgewondenheid van Pass' aanmerkelijk; hij zweeg. En het werd een stille, ernstige vaart.

De zee was kalm, de lucht helder; men hoorde niets dan het eentonig tjok-tjok-tjok van den motor.

Dit duurde zoo do lange uren van den middag. Doch tegen den avond klom vooruit aan den hemel een rechte grauwe bank omhoog, steeds hooger en hooger, tot het geheele hemelgewelf er mee bedekt was. De kleur was onheilspellend grauw en geel, zoodat Pass' er angstig naar keek en er zijn meester naar wees. Deze had het stuur omgedraaid en een anderen koers genomen; het kleine kompas, dat op het dek vaststond wees nu noordelijk. Dit was zeker niet de richting om Japan te bereiken.

Pass' keek om zich heen; aan den anderen hemeltrans was een loodblauwe wolkenwal komen staan, welke op de zee rustte, doch tusschen het water en de wolken liep een donkere streep, en deze scheen snel naderbij te schuiven.

- 'Het zijn twee buien, welke op elkaar indrijven,' sprak de droge stem van den heer Fogg, juist alsof hij eenige bijzonderheden vertelde over de landen, welke men doortreinde. 'De eene is een mistbui, de andere een storm of tifoen. Het zal er van afhangen, welke ons het eerst bereikt.'

Pass' wilde weten wat het minst erge was van de twee; doch op zijn vraag hief zijn meester slechts even de hand op en maakte daarmee het vage gebaar, waarmee hij de nutteloosheid van alle veronderstellingen placht aan te duiden.

De donkere streep kroop snel nader; het was of het water aan dien kant zwart gekleurd werd; terwijl de andere

bui een witte schuimstreep over de geheele lengte der zee vooruit schoof.

De heer Fogg gaf op kalmen toon eenige bevelen; hij liet zich door Pass' vastbinden aan het stuur, opdat de storm hem niet uit het lage open bootje weg zou slaan. Tegen Pass' zei hij, omlaag te gaan, daar alles te sluiten, en op den motor te passen. Pass' wilde protesteeren; zijn meester mocht hij in het gevaar niet alleen laten. Doch kort-af sprak de heer Fogg:

- 'Hier zijt gij niet noodig... beneden wel!'

Toen trok Pass' de touwen nog eens stevig aan, waarmee hij zijn meester aan het dek gebonden had, haalde de zwarte vlag op den boeg neer - dat was een ongelukskleur! - en bond de drie banen van zijn Hollandsche vlag wat beter samen - want dat waren de gelukskleuren! Toen nam hij beleefd zijn pet voor den heer Fogg af en zei eenvoudig:

- 'God zegene u, meneer.'

- 'Dank u,' luidde het antwoord.

Pass' keek nog even voor het laatst om zich heen; hij zag hoe de twee buien elkaar bijna genaderd waren, de eene bui met de gele stormvlagen roerig, wild en valsch, als een bende woeste dieren, die zich moeilijk bedwingen kunnen, op hun prooi aan te vallen; en de grauwe bui, loom, zwaar, traag, als een loodzwaar pak dikke mist, een berg watten, die langzaam voortgewenteld wordt. Daartusschen lag het kleine motorbootje.

Juist toen Pass' in de kajuit verdween, hadden de twee buien elkaar bereikt. Hij hoorde nog even een geluid, alsof een zwerm van honderdduizenden vogels klapwiekend en vleugel-klepperend door elkaar joeg; alsof een onnoemelijk aantal misthorens en sirenen tegelijk aan het werk waren

gezet. Tegelijk werd het bootje opgetild, heel hoog, en meteen losgelaten, alsof het in een bodemloozen put omlaag tuimelde. Daarna kon hij zich geen rekenschap meer geven van wat er boven en onder, aan alle kanten om hem heen gebeurde. Het was ontzettend! Doch Pass' lette nog slechts op zijn werk. Boven stond zijn meester aan het roer, en als hij op iemand vertrouwen had, was het op den

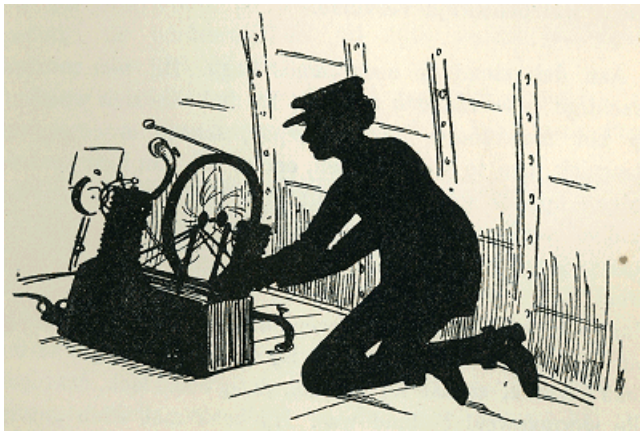

heer Fogg. Zijn taak beneden was niet geringer, want de woedende kracht van het water beukte tegen de scheepswanden, en scheen er een wilde pret in te scheppen, de schroefbladen tegen te houden; dan sloeg de motor in de kleine nauwe machinekamer als razend door, en Pass' had handen te kort, om te voorkomen, dat er een defect aan de machine kwam. De ruimte was klein; met alle krachtsinspanning moest Pass' zich vastklemmen, om niet telkens tegen den motor geslingerd, of door een van de zuigers gegrepen te worden. De olielucht en de giftige stank van de afgewerkte gassen, welke niet naar buiten geloosd kon-

den worden, wanneer het achterschip weer onder een berg water bedolven werd, verstikten hem bijna. Maar hij vocht onvermoeid voort. En als het kraakte en barstte en de golven als met zware hamers tegen de scheepswanden beukten, luisterde hij voorovergebogen naar zijn motor en onderzocht de kleppen en kranen en schroeven, om te zien of de machine, waarvoor hij verantwoordelijk was, haar plicht wel behoorlijk vervulde.

Aan dek stond de heer James Fogg. Hij was zoo het prachtige type van den zeeman. De bui, die zich woedend op het motorbootje had geworpen, scheen er eerst wat plaagziek mee te willen spelen, eer ze een van haar reuzengolven op het notendopje afzond, om het met één gebaar te doen verdwijnen. Een stortvloed van zware harde druppels striemde ze neer uit haar gele flanken. De heer Fogg stond daar druipnat, zijn gelaat en handen doorweekt. Maar hij hield zich onbeweeglijk rechtop, vastgeklampt aan het stuurtoestel, waarmee hij het bootje langs de bui heen stuurde, zoodat hij wel een statig beeld leek, dat tegen alle stormgeweld bestand was. Hij keek met effen gelaat, waarop geen spier bewoog, naar het kompas, dat strak naar het noorden wees, en slechts even wendde hij het stuurwiel om, wanneer er weer zoo'n nieuwe overweldigende waterberg naast hem uit de woedende waterkolken opstond, als om een onoverkomelijken muur te bouwen, waartegen zijn scheepje te pletter moest stooten.

Het was een handig vaartuigje, en juist omdat het zoo klein was, scheen de woede van den razenden tifoen er geen vat op te hebben. Elke nieuwe vlaag, welke met een razend gehuil zich uit de gele bui neerstortte, scheen over het scheepje heen te jagen, zonder ergens houvast te

kunnen krijgen; en hoe wild en woest de golven ook omhoog steigerden, de sterke kleine schroef dreef het scheepje recht tegen hen in. En dan hoog op een golfrug, dan weer verzonken in een diep dal, tusschen twee waterbergen in, spoedde de ‘Watervlieg’, zooals Pass' het scheepje genoemd had, zich voort.

De heer Fogg had echter juist gezien, toen hij de eene bui als een storm, de andere als een mistvlaag had aangeduid; de boekenwijsheid uit zijns vaders bibliotheek bedroog hem ook ditmaal niet.

Doch het zeldzame verschijnsel deed zich nu voor - en in geen van zijns vaders boeken had de heer James Fogg

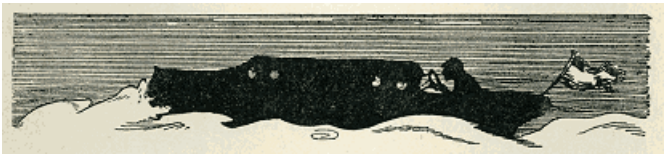

daaromtrent iets gelezen - dat de twee buien zich vermengden. En over het scheepje heen wierp de gele bui zich met dolle stormdrift op de trage, grauwe bui van mist. Het waren tegenstanders, die aan elkaar gewaagd schenen. De gele stormvlagen waren de aanvallers; maar waar moesten zij den grauwen mist aanvatten? De loome zware lagen boden geen houvast; zij putten de kracht uit van elken nieuwen wervelwind, die op hen instormde. Steeds drong de grauwe wand meer op. En telkens werden de stormloopen van de gele aanvallers krachteloozer.

Zoo kampten de twee gevaarlijke tegenstanders van de Japansche Zee den langen, bangen nacht om de overwinning; en terwijl zij streden glipte het bootje tusschen hen door. Was de gele tifoen er alleen geweest, van het motor-

bootje zou geen splinter zijn overgebleven; en had de grauwe mistbui het bootje in haar loome vlerken opgenomen, tien tegen één, dat het scheepje er in verdwaald, verloren, verongelukt ware.

Nu zij zich tegelijk vertoond hadden, de gele bui aan den eenen horizon, de grauwe bui aan den anderen, nu negeerden zij het bootje en vielen op elkaar aan; de vlugge kleine motorboot bleef niet wachten, om te zien wie overwinnaar zou zijn!

Toen hij de bui goed en wel achter zich had, liet de heer Fogg zijn stuurwiel snel draaien en wendde zich de scheepsboeg een kwart kompasslag naar het oosten.

Hij had geen instrumenten aan boord, slechts het kompas en een wonderlijke dosis aardrijkskundige kennis van den aardbol. Zouden die samen voldoende zijn, hem de verre tegenoverliggende kust te doen bereiken?

Vooruit was niets te zien. En toch lag in die richting de Japansche eilanden-reeks.

Intusschen moest achter hem de zon al opgekomen zijn na den zwarten stormnacht; doch de twee buien, die elkaar nog bekampten, beletten den heer Fogg, den zonnebal te zien, en daarnaar zijn berekening te maken.

Op dit oogenblik ging het deurtje van de kajuit open en het hoofd van Passepartout verscheen. Hij had een blaadje in zijn hand, waarop een bordje met het ontbijt voor zijn meester. Toen de storm bedaard was, had hij zijn plicht van machinist verwisseld met dien van kok. In het keukentje had hij voldoenden mondvoorraad gevonden, om een behoorlijk ontbijt voor zijn meester gereed te maken.

- ‘Uw ontbijt, meneer,’ zei Pass' gewoon.

- ‘All right,’ antwoordde de heer Fogg, zonder eenige verbazing; het was zijn gewoonte niet, zich te uiten, of eenige

verwondering te toonen. Dat beiden aan een bijna zekere schipbreuk ontgaan waren, vond hij achteraf geen woord waard.

Doch beneden, uit de machinekamer, klonk nu een vreemd, dof geluid; het eentonige gedruisch van den motor, het onophoudelijke tjok-tjok-tjok scheen te stokken. Men hoorde nog eenige aarzelende, onregelmatige zuigerstooten; toen stond de machine stil.

- 'Ik kwam u zeggen, meneer, dat het petroleum-reservoir leeg is. De motor heeft van het oogenblik, dat wij Wladiwostok verlieten, met volle kracht geloopen; bovendien heeft het geslinger vannacht een boel doen verloren gaan; ik heb zelfs drie maal een begin van brand moeten blusschen.'.

Pass' had van zijn meester de kalme, korte manier van spreken overgenomen, wanneer het zakelijke dingen betrof. Voor den brand had hij zijn meester zelfs niet lastig gevallen, omdat hij dien zelf gebluscht had, al had hij in de lange angstige uren van den stormnacht, gemeend te zullen stikken in die kleine, bedompte ruimte beneden. Toen had hij het ontbijt voor zijn meester gereed gemaakt, en op het oogenblik, dat de motor bleef stilstaan, was hij aan dek gekomen, om zijn mededeeling te doen.

- 'Hijsch de zeilen', sprak de heer Fogg rustig. Hij had in zijn boeken gelezen over zeilschepen. En hij commandeerde nu als een kapitein, die dertig jaren in de groote vaart is geweest.

Pass', die meer practisch van aard was, wist dat er geen lapje zeil aan boord was. Maar zijns meesters woord was een bevel. Hij liet vlug zijn hersens werken; toen knoopte hij de drie lappen van zijn Hollandsche vlag los en bevestigde de dekens zoo, dat zij den harden wind,

welke de gele stormbui hen nog achterna blies, opvingen.

Het motorbootje, nu in een zeiljacht veranderd, sneed door de golven; met den wind achter schoot het vlug vooruit.

De heer Fogg stond nog steeds aan het roer; Pass' was naar het uiterste puntje van den boeg gekropen en keek recht vooruit.

Zoo zeilde de ‘Watervlieg’ in drieste vaart het eene uur na het andere voort.

Tot Pass' plotseling overeind sprong.

- ‘Meneer Fogg,’ zei hij, ‘ik geloof, dat....’
- ‘Japan,’ zei zijn meester onbewogen. En meteen liet hij er op volgen:
- ‘'t Is tien uur, maak mijn scheiding in orde.’

Ver vooruit was een flauwe fletse lijn te zien. Het moest een hooge kust met bergen zijn. De zon had zich nu door de laatste nevelen van de mistbui heengeboord. Aan den verren horizon achter hen vluchtte de loodzwarte tifoen haastig weg, om elders zijn wild bedrijf voort te zetten. De lucht was blauw; het was zacht warm weer.

Niet zoodra had de heer Fogg de zon gezien, of hij stuurde een weinig zuidwaarts. Deze wonderlijke man scheen te weten, alsof hij zijn leven lang in deze vreemde wereldzee loods was geweest, op welk punt van de kust hij moest landen. De wind was in hevigheid verminderd, doch had nog voldoende kracht, om de zeilen gevuld te houden en het handige scheepje voort te drijven op de kust aan, die nu steeds duidelijker te zien kwam. Een zoete, weelderige geur van bloemen en bloesems drong

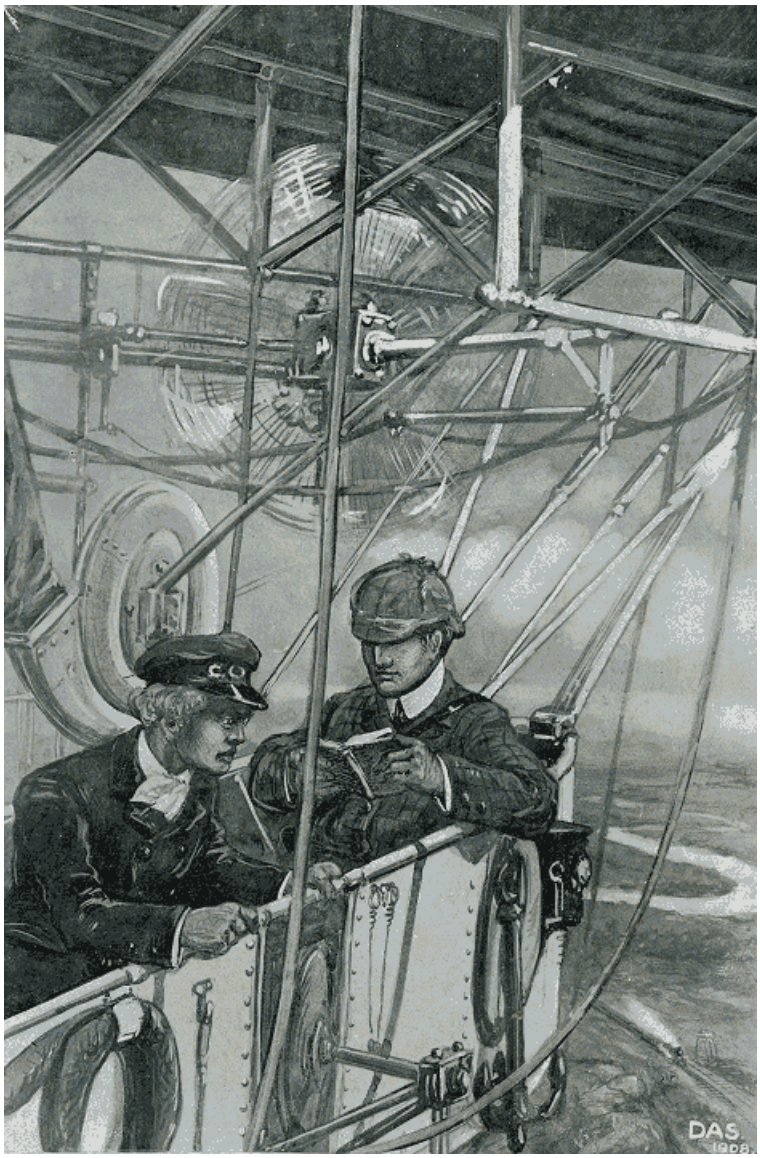

‘Welk een uitvinding zoo'n vliegmachine, die zich liet regeeren en sturen met één enkele handbeweging.’ (Pag. 272).

reeds tot hen door. Men zag de kleuren der begroeide bergen, de groene boomen, de volle heesters.

De heer Fogg stond nog altijd recht-op aan het stuurwiel; sedert hij vertrok van het Aziatisch vasteland was hij niet van zijn plaats geweken.

Het was of geen levensgevaarlijke storm in al zijn woede over hem heen was gebulderd! Zijn kleeren waren weer gedroogd; zijn uiterlijk was weer onberispelijk; zijn scheiding zat weer, alsof ze langs een lineaal getrokken was; - en toch had Pass', die hem elken ochtend kappen moest, geen enkel stuk bagage, zelfs geen kam, mee aan boord kunnen nemen!

Maar ook Pass' had zich zoo goed mogelijk opgeknapt na zijn ingespannen arbeid in de machinekamer; zijn frissche wangen glommen van gezondheid, zijn haar krulde in honderde krulletjes, zijn oogen lachten van de pret, nu hij het nieuwe land vooruit zag, Japan, dat zoo bizondere, aantrekkelijke land, waarvan zijn meester hem, volgens zijn stipte gewoonte, bij dit eigenaardig toilet aan boord van een klein open motorbootje, eenige noodzakelijke wetenswaardigheden had verteld. Er was slechts één ding, dat den braven jongen hinderde; achter in zijn broekspijp kierde nog altijd de winkelhaak, want hij had tot dusver niemand kunnen vinden, en eigenlijk ook geen tijd gehad, om dit mankement in zijn overigens zeer behoorlijke kleeding te herstellen. Hij hoopte nu slechts op Japan!

De heer Fogg stuurde recht op de kust aan, waar twee dicht bestruikte bergen een kleine smalle opening lieten. Daardoor glipte de ‘Watervlieg’, op een laatste windzucht, een baai binnen.

En wat Pass' nu zag, leek hem een mooie droom. Het water was doorzichtig blauw en zoo effen als een spiegel; daar

omheen stond een dichtbegroeide bergwand; op den vlakken oever lag een aardig dorpje met kleine huisjes als uit een speelgoeddoos; menschjes in bonte kleeren kwamen naar buiten loopen, om naar het binnenglijdende bootje te kijken.

Toen draaide de heer Fogg handig het stuurwiel om; het scheepje schuurde langs een steigertje van bamboe. Kleine sierlijke mannetjes, aardige bonte vrouwtjes, poppetjes van kindertjes snelden toe, om met diepe herhaalde buigingen de twee vreemdelingen, die daar zoo onverwacht op hun scheepje met de bonte zeilen van de zee in hun baai binnenkwamen, welkom te heeten.

- Wel, dat is pas een aardige ontvangst,' zei Pass' 'dat belooft hier een prettige tijd te worden!'

Doch de heer Fogg had zijn aanteeken-boekje voor den dag gehaald, en tot een oud mannetje, met kleine zwarte oogjes en lachenden mond, gekleed in een donkerblauwen korten kimonomantel, welke versierd was met een groot mooi rugstempel, en die zelfs witte handschoenen droeg, vroeg hij:

- 'Verstaat u Engelsch?'
- 'Iedereen in mijn nederig land tracht de aanzienlijke

vreemdelingen, die ons de eer van hun bezoek gunnen, te woord te staan,' kwam dadelijk het antwoord, met veel buigingen en vriendelijk lachen.

- 'Hoe heet deze plaats?', vervolgde de heer Fogg, die evenmin vatbaar was voor Russische onbeschoftheid, als voor Japansche vormelijkheid.

- 'Tsoeroega, wanneer het onzen hoog-geëerden gast behaagt,' boog het Japannertje terug.

- 'Zijn er verkeersmiddelen?'

- 'Een trein, welke zich ongetwijfeld haasten zal, u verder te brengen, nadat wij u de noodige eer zullen bewezen hebben,' boog nog altijd de ander.

- 'Geen tijd,' antwoordde de onaandoenlijke Engelschman; 'wanneer vertrekt een trein naar de oostkust?'

- 'Ons land is slechts nietig in vergelijking met de uitgestrekte landen van onze vreemde vrienden; doch een trein staat nu gereed aan den voet van gindschen berg, en in snelle vaart spoedt deze zich in een half etmaal om den voet van den hemelhoogen Foejijama, onzen heiligen berg, naar de andere kust, waar de vele schepen uit de verre landen der aanzienlijke vreemdelingen ankeren.'

De heer Fogg wuifde even met de eene hand naar den hoffelijken Japanner, die nog steeds lachend te buigen stond; daarop wendde hij zich tot Pass', die met stille verrukking naar dit heerlijke landschap keek.

- 'Ga een coupé in den trein voor mij reserveeren; ik vertrek onmiddellijk naar Yokohama. Over vierentwintig uur vertrekt de "Good Hope", de snelste boot der "Empress Line", welke eenmaal in de veertien dagen op Vancouver loopt, en ons daar in dertien dagen afzet; vandaar voert de Canadeesche spoorweg ons naar Quebec, terwijl een aansluitende scheepsgelegenheid ons naar Liverpool zal bren-

gen. Wij zijn sedert Amsterdam zestien dagen onderweg. Er is geen dag te verliezen.'

Pass' snelde reeds vooruit, alsof hij geboren en getogen was in Tsoeroega, om het station te zoeken. Hij draafde het havenstadje door, tusschen de aardige, lage huisjes. Dicht daarachter lagen de bergen met groene bebloemde struiken, overal staken grillige boomen uit met veelkleurig blad; de diep-blauwe lucht welfde zich daarboven. Het schenen hem andere kleuren, een andere hemel, een andere geur, een andere wereld toe; ook leek alles veel bonter en toch weer zachter van kleur.

O, wat was Japan een heerlijk land!

En daar draafde hij al naar het station, naar een alweer wachtenden trein? Even voelde hij een wrevel in zich tegen die dolle, haastige reis van zijn meester, waarbij de opdracht was, om overal zoo kort mogelijk te vertoeven en nergens even tot rust te komen, noch het hart eens op te halen aan al dat moois!

Maar hij was immers de reisknecht van den heer Fogg. Hij had immers verlangd te reizen, de wereld te zien? Welnu - hij reisde, hij zàg de wereld! Er was dus geen reden zich te beklagen, dat het wat haastig ging.

Hij stond voor een aardig houten huisje, in licht hout opgetrokken, met gekleurd papier beplakt; bonte lampions hingen aan het luifeltje. 'Station' stond boven den lagen, kleinen ingang.

Pass' vond het bijna een ontnuchtering, een teleurstelling, dat dit woord er juist zoo stond, als bij hem thuis in Amsterdam; dat hier een trein zou staan, zooals overal elders. Dit strookte niet met zijn verwachtingen van dit sprookjesland.

Toch vond hij het heel makkelijk en eenvoudig, dat hij slechts

een handvol geld op een plankje had te leggen en twee kaartjes in ruil kreeg.

Aan het kleine perron stond een kleine trein, bestaande uit een kleine nette locomotief met kleine sierlijke wagens, te wachten; een machinist als een schooljongen, met een lachend gezicht en witte handschoenen aan, stond op zijn machine;

een aardig conducteurtje opende buigend voor hem het portier van een leegen wagen.

- ‘Neen, hooggeachte vriend,’ zei Pass', net zoo buigend en lachend als hij 't het eerste Japannertje aan de aanlegplaats had zien doen, ‘deze coupé is voor mijn meester. Ik stap liever in de derde klas, om kennis te maken met mijn aanzienlijke en vriendelijke Japansche gastheeren.’

- ‘Wil u dan haasten,’ boog en lachte het conducteurtje, ‘want de treinen rijden stipt op tijd in Japan, om onze

vrienden uit de vreemde landen een goeden dunk van onzen treindienst te geven.'

Hij zette zijn fluitje reeds aan den mond en floot. Uit de andere coupé's keken overal de Japansche reizigers, allen met zwarte, glinsterende oogjes en witte lachende tanden.

Men was er wel heel beleefd in Japan, doch zóó ver ging die beleefdheid niet, dat men op den aanzienlijken vreemdeling scheen te zullen wachten.

Ging de trein vertrekken zonder den wereldreiziger?

Op dat oogenblik verscheen de heer James Fogg; iedereen boog voor hem. En als een koning, die zich deze hulde welgevallen liet, schreed de heer Fogg het perron over, op zijn waggon toe, en stapte in den trein, die zich reeds in beweging had gezet.

Hoofdstuk X.

Dat handelt over de spoorreis door Japan, welke voorspoedig gaat tot het oogenblik, dat een overstrooming de treinreis onderbreekt. De reizigers zetten er echter alles op om de Japansche haven te bereiken, vanwaar zij zich wenschen in te schepen voor hun zeereis over den Stillen Oceaan.

In Wladiwostok had de heer Fogg het weinige, dat hem van zijn bagage restte, achtergelaten; doch de inhoud van zijn boeken zat hem zóó vast in het hoofd, dat hij zijn reizende bibliotheek gerust missen kon. Trouwens een bibliotheek over Japan, welke eenigszins aanspraak kan maken op volledigheid, ware moeilijk mee te voeren geweest. Het is zeker niet te veel gezegd, wanneer men het aantal werken, dat over Japan verschenen is, op ongeveer duizend schat. Want telkens zijn er weer nieuwe geleerden en kunstlievende schrijvers, die zich tot dit onderwerp aangetrokken gevoelen, om de telkens weer verleidelijke poging te wagen, dit merkwaardige Japansche volk te beschrijven. Eigenaardig is zeker, dat de oudste van deze schrijvers, de eigenlijke ontdekker van Japan, een Hollander was, Engelbert

Kämpfer, geneesheer in dienst van de ‘Hollandsche Oost-Indische Compagnie’, wiens geleerd en toch bevattelijk boek eerst in het Engelsch verscheen, en daaraan dan ook waarschijnlijk zijn plaats in de beroemde boekenkast van den heer Phileas Fogg in Saville-road te Londen dankte.

Door tal van schrijvers van allerlei landaard, in hoofdzaak Engelsche, Duitsche, Amerikaansche en Fransche, is daarna over het Japansche onderwerp geschreven. De boekenplank thuis kon er van gewagen! Wat Griffis, Arnold, Walter Denning, Alcock, Lowell, Norman, Chamberlain, Mitford, Hearn, Wingfield, Pierre Loti en Netto schreven - om de Hollandsche schrijvers niet eens te vermelden - was behoorlijk door den jongen Fogg gelezen, m.a.w. hij kènde Japan, evenals hij de landen, welke hij zoo juist reeds was doorgereisd, uit boeken gekend had! En zijn gewoonte getrouw had hij dien ochtend aan boord van het kleine motorbootje in een enkel kort, statig college, onder het trekken van zijn scheiding, Passepartout omtrent Japan het een en ander meegedeeld.

Toen het tweetal wereldreizigers den voet op Japanschen bodem zette, had Pass' zich een besliste voorstelling gemaakt van hetgeen hij zien zou. Doch nadat hij de werkelijkheid had gezien was dit dadelijk heel anders geweest! O, heel anders!

Eerlijk gezegd betrad hij Japan met een soort huiverigen argwaan; hij wist, dat dit volk vlijtig, vriendelijk, goedhartig werd genoemd; doch hij wist ook van hun onverbeterlijke neiging, om vreemdelingen te misleiden waar het de waarheid betrof. ‘Liegen en bedriegen zijn nationale gewoonten,’ had de geleerde schrijver Sir Rutherford Alcock geschreven, ‘waarheidszin en eerlijkheid zijn in Japan nooit tot een deugd opgevoerd.’ En een andere

schrijver, nauwkeurig door den heer Fogg aangehaald, de geleerde volkeren-kenner Savage Landor, had dit vernietigende vonnis over hen geveld: ‘De Japanners zijn door en door valsch en verraderlijk, ofschoon naar het uiterlijk vriendelijk en bestudeerd hartelijk.’

Doch toen Pass' slechts even in dit nieuwe land had rondgekeken, verwierp hij reeds deze strenge oordeelvellingen; hij geloofde er geen woord van!

Wel was hem uit de toelichting van zijn meester duidelijk geworden, dat dit Japan een raadselachtig land moest zijn, en dat geen der duizend beschrijvers van Japan of van de Japanners er in geslaagd was, land en volk ooit volkomen te begrijpen.

En zoo was het Pass', die reeds van Rusland en Siberië zulk een eigenaardigen indruk had meegenomen, niet kwalijk te nemen, dat hij dit nieuwe land met gespitste nieuwsgierigheid aankeek. Doch geen oogenblik schrikte het hem af! Al had zijn meester de reis om de wereld over Noord- of Zuidpool willen maken, of dwars door de aarde heen, of desnoods met een omweg langs Jupiter, - Pass' zou den heer Fogg overal blindelings gevolgd zijn.

De reisroute ging echter over Japan... Zooveel te beter! Dus zou het Japan zijn.

Trouwens, dit gedeelte van de reis beloofde weinig hinderpalen op te leveren. Japan is een eilandenreeks, welke zich in lang-gestrekte richting langs de oostkust van Azië van 44° tot 32° N.B. uitstrekt; zijn breedte is betrekkelijk gering, en, in plaats van een treinreis van veertien eindelooze dagen, zou deze moderne treinreis van de Japansche west- tot de oostkust nauwelijks een half etmaal duren. Aan de andere zijde van het eiland lagen de groote havens Kobe, Tokio en Yokohama, vanwaar de verschillende stoomvaartlijnen

haar schepen over den Stillen Oceaan uitzonden. Vooral de laatste stad was een voorname haven van Japan. De hoop van den heer Fogg was, een van de snelloopende passagiersbooten van de ‘Express’-maatschappij te vinden, welke hem in aansluiting met de sneltreinen door Canada en de snelbooten over den Atlantischen Oceaan, in den ongelooflijk korten tijd van drie-en-twintig dagen naar Europa over zou brengen.

De heer Fogg zat, even stijf en statig als hij veertien dagen geleden in den Trans-Siberischen trein gezeten had, in dit Japansche treintje. Hij had wel geen boeken in geel kaft bij zich om zijn onafgebroken lectuur voort te zetten, doch, al was niet te zeggen hoe en waar, toch had hij ergens een krant weten te koopen en zat nu ernstig te turen naar de spinnekopppen van Japansche letters, welke ideogrammen heeten en waaruit de Japanners, evenals hun oudste leermeesters, de Chineezen, niet in letterteekens, doch met enkele lijnen de gedachte, welke een woord weergeeft, teekenen. Kende de heer Fogg dit Oostersche schrift met zijn duizenden moeilijke woordteekens? Men zou het hebben

moeten veronderstellen, want op de plaats, waar in Europeesche kranten de scheepstijdingen staan, zag men hem nauwkeurig de uit de Oost-Japansche havens vertrekkende schepen nalezen. Daarna las hij de geheele krant, van het begin tot het einde, achter elkaar uit; en dat hij werkelijk begreep wat hij las, zou men daaruit hebben kunnen afleiden, dat hij, op z'n goed Japansch, de krant onderaan de laatste kolom op het laatste blad aanving en haar uitlas tot het eerste letterteeken bovenaan de eerste kolom. Want dit is de manier, waarop Japanners schrijven en lezen, van beneden naar boven.

Toen Pass' dit vernam had hij dadelijk gezegd: ‘O, dat is net als Dientje thuis, want die leest ook altijd eerst het post scriptum als ik haar een prentbriefkaart stuur!’

Wat deed Pass' onderwijl? Hij zat in zulk een vreemde omgeving, tusschen wild-vreemde mede-reizigers, die in kleeding, in taal, in manieren, in uiterlijk zoo geheel anders waren dan hij gewend was de menschheid te zien, die weer zoo geheel anders waren dan de Russen, naar wie hij veertien dagen had zitten kijken. Doch Pass' had daarvoor eerst geen oogen; het landschap, waarlangs het treintje in reppende vaart zich spoedde, hield zijn aandacht geheel vast. Ja, dit was wel een wonderland, en - in het midden gelaten, welke onvriendelijkheden de geleerde schrijvers over den volksaard verkondigden - de Amsterdamsche jongen dacht bij zichzelf, dat, wanneer Siberië hem een hel had geschenen, dit dan wel de hemel moest zijn!

De coupé's waren laag, lang en smal, met breede, makkelijke banken; groote vensters van spiegelglas gaven uitzicht op het landschap, dat telkens afwisseling bood: rivieren, watervallen, bergpartijen, vlakten, rijstvelden, maïs-akkers, theetuinen, dorpen, tempels en pagoden; en overal

de bont-gekleede aardige bevolking tusschen het groen.

Pass' liet zich met het volste vertrouwen verder voeren door dit vreemde, mooie, aantrekkelijke land.

En alles was daarbij even intiem, knus, klein en sierlijk. Nergens vond hij in het landschap, waar de trein zich tusschen de eindelooze afwisseling van uitzichten doorspoedde, de groote afstanden, de eindelooze verschieten, de onmeetbare akkers, of weiden, of steppen, of wouden, waarnaar hij op het eerste deel van de reis onderweg steeds had zitten kijken.

Lag hier een verschiet tusschen de velden, dan verhief zich tegelijk een verre berg, of een boomgroep, die den afstand verkortte, of in den zachten, dampigen nevel, die als een fijnen sluier over alles geweven lag, doezelden de verre lijnen weg. De bergen leken niet hoog; zelfs de beroemde heilige berg van Japan, de Foeji-jama, welke laat in den middag heel ver aan den horizon te voorschijn kwam, leek wel gepolitoerd met zijn naar alle zijden even glad omlaag-glooiende wanden, al stond de berg er hoog en plechtig midden in het vlakke land.

Eerst echter had de trein zijn weg genomen langs het meer Biwa. Pass' kon zich uit zijn verbeelding geen prent, zelfs geen droom herinneren, zoo mooi als dit! De trein klom langs een bergpad tusschen de bloemen opwaarts, en hij zag neer over het breede meer, waarop een enkel vierkant zeil vlekte; rondom lag de flauwe lijn van zachte bergruggen, die even de kleur kwamen scheiden tusschen het fonkelend blauw van de lucht en het smaragd-groen van het water; hier en daar schoof een boomgroep naar voren, of een fijn-gebouwd steigertje van bamboe-paaltjes lag boven het water; en daar stond dan een visschertje onbeweeglijk te hengelen.

Verderop werd het land vlakker. En het landschap maakte nu op hem den indruk van een legkaart, waar het eene driehoekje precies paste naast het andere. Om elk rijst-akkertje lag een voethoog dijkje, en elk lager stuk land was weer zoo'n omdijkt akkertje. Al die rijstvelden lagen even onder water; de rijst stond er nu onder de warme zomerzon te stoven, ‘met den voet in het water en het hoofd in de zon’, zooals de rijstbouwers dat noemen.

Als de zon tegen den middag wat lager was gedaald, flonkerden haar stralen over al die ontelbare, verdiepings-wijze opgebouwde akkertjes, zoodat heel het landschap dan leek op één grooten spiegel, die aan stukken was gevallen, doch waarvan elke scherf weer zorgvuldig naast de andere was gelegd, zoodat alleen de barsten nog te zien kwamen.

Tusschen de planten bukten zich mannen en vrouwen, die in hun wijd los kleed niet te onderscheiden waren; op het hoofd droegen zij groote, breedgerande zonnehoeden van gevlochten riet, welke hen op paddestoelen deden gelijken. Telkens veranderde het landschap; Pass' keek ernaar in één doorloopende bewondering! Nu waren het theestruiken, welke gesnoeid stonden als de kleine dwerg-palmpjes uit onze Hollandsche tuinen; ze stonden netjes in rijen uitgezet. Dan groeide er weer een bamboe-boschje, of een smal kronkelig landwegje streepte precies langs de akkerpartjes, of weer zoo een dorpje, als uit een bouwdoos daar neergezet, stond naast den spoorweg, of een bergje met bloeiende heesters verhief er zich.

Alles was heel keurig, pasklaar, fijntjes berekend; alsof het met veel overleg zoo bedacht was, zoodat Pass' wel het gevoel kreeg, alsof dit alles kunstmatig was, een groot mooi knutselwerk, een prachtvoorstelling, die ze daar alleen voor de aardigheid zoo bedacht hadden.

Langs een rivier, welker oevers de trein geruimen tijd volgde, verhieven zich aan weerskanten dijken. De heer Fogg had niet verzuimd, zijn reisknecht te vertellen, dat de eerste vreemdelingen in Japan, de Hollanders, hier hun waterbouwkundige kennis hadden toegepast, en overal waar het noodig was sluizen, waterwerken en dijken hadden aangelegd.

- 'Haha!', dacht Pass' bij het uitkijken naar de woest voortstroomende rivier, welke met moeite in bedwang scheen te worden gehouden door twee smalle nauwe dijkjes; 'die hebben ze hier dus aan mijn landgenooten te danken!'

Hij keek er met rechtmatigen trots naar en, wat den Amsterdamschen jongen stellig niet te zwaar aan te rekenen viel, hij zei met wat branie tegen de Japannertjes, met wie hij zich gedurende de reis voortdurend zeer aangenaam onderhouden had: 'dat zijn nu Hollandsche dijken!'

Doch de Japannertjes bogen nog dieper dan anders, lachten nog beleefder, zoo dit mogelijk was, en antwoordden:

- 'Japan is slechts een nietswaardig land in vergelijking met het schoone vaderland van onzen hoog geëerden vriend uit den vreemde. Want Japansche rivieren willen niet gekneld worden tusschen Hollandsche dijken, Japansche rivieren zijn weerbarstig, zij stooten gelijk een dolle stier tegen de schuttende dijken en vernielen het vlijtige werk der kleine Japanners!'

Alvorens Passepartout kon vragen wat deze beeldrijke zin beduiden mocht, stond de trein met een plotselingen schok stil. Pass' meende, dat het weer een dier aardige Japansche stedekens was, gebouwd van luchtig hout en bont papier, waarvan hij er al zoovele op deze aantrekkelijke treinreis was voorbijgespoord, en welker namen hij zorgvuldig had trachten te onthouden - of zij Yanaga,

Takatsoeki, Kisogana, Gamagori, Moritnachi, Shizocoka, of hoe dan ook geheeten waren. Doch het aardige conducteurtje, met de witte handschoentjes aan, draafde reeds langs het treintje en wierp de portieren open. Voor den heer Fogg en Pass' maakte hij een reeks strijkages en sprak met zijn allervriendelijksten lach:

- 'De aanzienlijke vreemdelingen moeten niet te zeer vertoornd zijn op de booze rivier. De verheven top van den Foejijama is steeds met witte sneeuw bedekt, de warme zon heeft deze doen smelten, en overtollige waterstroomen gleden langs de heilige wanden van onzen berg neer. De gulzige Akaba-rivier braakte nu haar overtollige water uit, verbrak den dijk, spoelde de rails weg, en belet aldus de aanzienlijke vreemdelingen hun reis te vervolgen.'

Pass' moest zijn tanden op elkaar klemmen, om niet met een nijdig woord uit te barsten; de onbewogen kalmte van zijn meester deed hem echter zijn drift bedwingen!

Toch leek dit al te veel tegenspoed!... Men had een belangrijk deel van de treinreis dwars door Japan volbracht, een rit van nog enkele uren restte.... en daar was die ellendige Akaba-rivier, die het overtollige water van den heiligen Foejijama moest loozen, buiten haar oevers getreden, en sneed hun den doortocht af!

De heer James Fogg sprak op zijn kalmen afgemeten toon:

- ‘Zeg mij, conducteur, is de overkant te bereiken?’

Het conducteurtje keek den langen schralen Engelschman van beneden aan, alsof hij opkeek tot een van zijn reuzen Boeddha-beelden, hij antwoordde:

- ‘Het leven van doorluchtige vreemdelingen is nog kostbaarder dan dat van arme kleine Japannertjes. Er woont hier slechts één man, Wonosoki, die bekend is in het rond om zijn vermetelheid in het bevaren van de onstuimige Akaba. Men zegt, dat hij de overstroomde rivier overgestoken is. Doch zal hij het kostbare leven van de aanzienlijke vreemdelingen willen wagen?’

De heer Pogg maakte even een lichte beweging met de rechterhand, waarmede hij scheen te willen aanduiden, dat het eene leven overal dezelfde waarde vertegenwoordigt als het andere. Hij liet zich den weg wijzen naar de woning van den aldus genoemden Wonosoki, en begaf zich in den snel vallenden purperen avond met Pass' daarheen op weg.

Aan hun voeten bulderde het klotsende en schuimende water van de hoog-gestegen Akaba-rivier, welke hun op dit spannende oogenblik den doortocht naar het einddoel van hun Japansche reis versperde.

Er liep een smal hoog paadje, dat tusschen het overstroomde land kronkelde, dan was er een laag boschje, dat tegen den voet van een rotsig bergje groeide; en langs een overhuifd paadje, dat in de dichte bebloesemde struiken was uitgesneden, stonden zij opeens voor een van die aardige poppige huisjes, zooals overal op de treinreis tusschen de akkers en tuinen te zien waren geweest. Het gebouwtje leek wel opgetrokken van hout en stroo; het was zóó klein en aardig, met kleurige lampions behangen, dat het een kraampje leek, dat daar zoo maar neergezet was, voor één dag, voor een kermis of een buitenpret.

- ‘Woont hier iemand?’, riep Pass', die zijn meester drie stappen vooruit was geloopen, om den weg te zoeken over het gevaarlijke paadje, dat dwars door de naar alle kanten schuimende zee liep.

Op zijn vraag hoorde hij eenig geschuifel. En toen kwam een klein poppetje, als in een voorstelling, van de treedjes van het open bordesje af en schoof met kleine glijdende pasjes op het tweetal toe. Het was een meisje in een los kleed, dat tot haar voeten afviel en onder de borst was vastgesnoerd met een breeden gordel, die achter op den rug in een grooten vlinderstrik uitstond; het ronde gezichtje, met blozende wangen, rood rond mondje daarin, lachte zoo, dat de twee oogspleetjes er klein en scheef van knepen, en twee rijen witte, kleine tanden streepten vrij. Tusschen het haar, dat met een hooge golf was opgemaakt, glanzend en zwart, stak een groote roode pioenroos.

Zij lachte en kirde eenige woordjes, die te zacht waren om verstaan te worden.

- ‘Woont hier zekere meneer Wonosoki?’, vroeg Pass' zoo duidelijk mogelijk.

Daar slofferde dat kleine poppetje met schuifelende pasjes weer weg, nog altijd lachend en telkens weer buigend, alsof zij antwoorden wilde en niet wist wat, zoodat Pass' een oogenblik ernstig meende, dat dit een niet-sprekende pop was, of een, waarvan het praat-mechaniek eerst opgewonden moest worden.

Dadelijk daarop verscheen een kleine man aan de deur, gekleed in een wijden kimono van donkerblauwe zijde met licht-blauw bloempatroon. Ook hij lachte met een beleefden lach en sprak eenige woorden, waarvan Pass' er echter geen enkel verstond. Doch zijn meester was nu naar voren getreden en wisselde eenige korte woorden met den Japan-

ner, die ongetwijfeld Wonosoki moest zijn. Pass' zag hoe de man het hoofd schudde, hoe de heer Fogg even zijn vage gebaar maakte, waaruit hij altijd kon opmaken, dat er iets was wat een ander mensch onaangenaam moest zijn, doch waarboven zijn meester zich aanstonds wist te verheffen. Daarop wendde zijn meester zich tot hem en zei:

- 'Deze man kan ons niet vóór daglicht aan den anderen oever van de overstroomde Akabarivier brengen. Nu het donker is, vreest hij te veel gevaar. Hij noodt ons zoo lang in zijn woning binnen.'

Wonosoki stond inmiddels nog steeds te lachen en te buigen; toen trad hij uit zijn hooge schoentjes, die op houten klossen rustten, en noodigde de twee reizigers binnen, zonder woorden, doch met een handgebaar, dat de beste tooneelspeler hem niet verbeterd zou hebben.

De heer Fogg trok alvorens binnen te treden zijn schoenen uit; met'n wenk beval hij Pass' hetzelfde te doen; dit was een van de eerste Japansche beleefheidsvormen, om aan den ingang eener woning de schoenen uit te trekken.

Wonosoki ging zijn gasten vooruit door het voorhuis en liet hen in een vertrek. Dit was ruim en groot, doch ongezellig leeg; aan den voor- en achterkant was het open en Pass' zag hoe buiten de nacht snel was gevallen. Meubels waren er niet, er was eigenlijk niets, en toch kon dit geen armoede zijn. Slechts effen matten lagen op den vloer; de twee lengtemuren bestonden uit schuiframen, waarin

de kleine vierkante ruitjes met papier beplakt waren.

De gastheer sprak geen woord; hij was stilzwijgend neergehurkt. De heer Fogg, die de Japansche gebruiken al weer uit menig geel-gekaft boek moest kennen, volgde zonder aarzelen, doch met een statigheid, die hem goed afging, het voorbeeld. Daarom kruiste ook Pass' zijn beenen en zette zich als een kleermaker neer.

Toen klonk weer een zacht geschuifel van voetjes in de kamer en een kleine figuur schoof langs den open achterkant van het vertrek; het droeg een groote brandende lampion van geolied papier. Dadelijk herkende Pass' het aardige kleine poppetje aan haar lachend gezichtje; zij droeg nu een lichtgroene kimono met paarse omslagen aan den blooten hals; een breede siergordel was om het middel gewonden en een bontgebloemd kussen droeg zij op den rug. Zij boog weer en lachte, boog en lachte wel tien keer achter elkaar.

Nu was de leege kamer eensklaps geheel veranderd; het gekleurde licht streepte lange figuren over de effen vloermatten en wanden; op den lagen zolder verfde zich een groote straalfiguur. Het meisje had uit een van de wanden een schuifdeur getrokken, en zoo was diezelfde groote

kamer in-eens gezellig geworden. Er was ook een bijvertrekje vrij gekomen, iets hooger opgebouwd; men zag in een soort nis, waar een lange kakemono - een geteekende prent - met visschen en menschen en sierlijke Japansche letters beschilderd, tegen den achterwand hing; op een laag tafeltje van rood lakwerk rustte een kastje met bronzen versiering, één fijn beeldje van den Japanschen God, den duizendmaal heiligen Boeddha, stond daarop; in een bloembakje was een dwergplantje gestoken als het verkleind model van een van die statige beschermende waaierdennen, welke overal in het landschap als tot versiering schenen neergezet.

Nu kwam het meisje weer nader, met haar zachte, glijdende pasjes; zij droeg een ontelbaar aantal schaaltjes en schoteltjes aan. Het was het middagmaal.

De heer Fogg en Passepartout zaten, alsof deze gastvrijheid de natuurlijkste zaak ter wereld was, aan den maaltijd van Wonosoki aan.

Rijst, in kleine, fijne porseleinen schoteltjes voorgediend, vormde het hoofdvoedsel, doch daarbij waren tal van andere gerechten, ronde koekjes, die naar wrange gerst smaakten, vischspijzen, die onaangenaam proefden door het scherpe vet, waarmee ze gebakken waren; ook smaakte alles wat hen voorgezet werd wel wat rookerig. Soms dacht Pass' zelfs, dat er vergissingen moesten hebben plaats gehad, zoodat voor zout suiker en voor suiker zout gebruikt was.

Doch aangezien de heer Fogg met een staal gezicht van de spijzen nuttigde, bedwong ook Pass' zijn gelaatsspieren, en telkens als hun gastheer lachte, lachte Pass' statig en geluidloos terug. Maar het liefst lachte hij naar het aardige lachende Japansche meisje, want zooiets grappigs had hij nog nooit gezien!

Hij keek voortdurend naar haar, want Wonosoki en de heer Fogg zaten zwijgend tegenover elkaar, elk uit een klein kort pijpje, dat met slechts eenige blaadjes tabak gevuld was, langzaam rooktrekjes te zuigen.

De gastheer had eenige woorden tot zijn dochter gezegd, waarna deze vlug het eetgerei had weggeruimd.

Nu verscheen zij weer met een soort snareninstrument. Zij hurkte in een hoek van de kamer, tokkelde langzaam over de snaren, begon zachtjes wat drenzige klanken uit

te stooten. Pass' vond het niets mooi. Met allen eerbied voor den muzikalen aanleg van het meisje kon hij er niets anders in hooren dan het gemiauw van een Maartsche poes. Doch Wonosoki scheen het wèl mooi te vinden; ook de heer Fogg sprak eenige statige woorden tot zijn gastheer. Deze wenkte daarop weer zijn dochter, en nu begon zij te dansen. Zij verliet even het vertrek om een andere kimono aan te trekken. Toen zij terug kwam, dacht Pass', dat zij nu de een of andere prinses uit een tooversprookje moest zijn.

Zij zong zichzelf de danswijs voor; dit klonk zonder

cadans, er was geen maat, toon, klank, noch inhoud te onderscheiden; een tempo was er evenmin, en zonder merkbare verheffing of stemverandering kwamen de stootende klanken te voorschijn. Maar door dit zachte, mauwende geluid scheen toch een soort rythme te gaan, want telkens sloeg de zangeres de handen tegen elkaar.

Eerst stond zij tegen den donkeren achtergrond als een kijkspelpop, doch van welk een overdadige pracht, zoo stijf en rijk in haar kostbare kleeren, dat zij zich niet scheen te kunnen of durven roeren! Dan boog zij zich langzaam voorover, knielde in haar zware zijden kimono, welke in krakende vouwen meeplooide, en boog het hoofd tusschen de twee, vlak op den grond uitgespreide handen. Zij strekte zich weer overeind; zacht en soepel knerpte slechts het zijden gekreuk van haar gewaad, dat in telkens anderen vorm omlaag viel.

Dan nam zij een waaier, of een sluier, of een bloem in de hand, en terwijl de voeten op dezelfde plaats bleven staan, reikte zij met langzame bewegingen de handen om zich heen. Met den waaier beschreef zij steeds sierlijker gebaren, met den sluier strikte zij altijd weer nieuwe slingers om zich zelf, en met de bloemen, allerliefst omhoog gehouden, teekende zij langzame en wonderlijke figuren.

Zoo danste de dochter van Wonosoki lang achtereen, alsof zij maar niet vermoeid kon worden van al haar nieuwe danspassen en van het mauwende klaagstemmetje, dat zij daarbij liet klinken.

Wonosoki, de Japansche gastheer, zat er onbewogen naar te kijken; maar toen Pass' beter op hem lette, zag hij, dat hij recht-opzittende in slaap was gevallen. En toen hij naar zijn meester keek, zag hij hoe de heer Fogg, zoo lang als hij was, achteruit op den grond was gaan liggen en zoo

in een diepen slaap gevallen was. Zijn regelmatig snurken scheen wel een begeleiding voor het dansende meisje!

Dan hield het bekoorlijke wezentje eindelijk op met dansen. Zij stoorde zich niet aan haar vader, die recht-op te slapen zat, evenmin aan den snurkenden heer Fogg; zij kwam met zwevende glijdende pasjes naar Pass' toe, kwam vlak voor hem knielen en zei met haar fijn stemmetje eenige Japansche woordjes, die Pass' helaas niet verstond. Doch zij beduidde hem, dat ook hij nu slapen moest gaan. Pass' gehoorzaamde gewillig; zij schikte een kussen onder zijn hoofd, en toen hij lang-uit lag op de zachte matten van den vloer in de papieren kamer, nam zij haar waaier en begon hem zachtjes koelte toe te wuiven, terwijl zij heel ingehouden, bijna onhoorbaar neuriënd haar Japansche liedekens verder zong...

Doch Pass' sliep niet. Dit was alles te vreemd en te mooi! Hij lag te denken. Door zijn oogharen zag hij het Japansche meisje gehurkt naast hem zitten. Hij zag hoe haar voorhoofd zich breed welfde, hoe zacht de oogen waren, donker en vochtig, hoe de jukbeenderen iets vooruit staken, en even rood aangetoetst waren; hij zag den kleinen, platten neus, den mond met de rood-gekleurde lipjes, de kleine, heldere tandjes; de hals boog zich rond en gevuld, de polsjes waren fijn en goed-gevormd, de handjes, die uit de mouwen staken wen klein en verzorgd; en vooral lette hij op haar kapsel, dat een glanzende, fluweelige hoofdsier vormde. Hij herinnerde zich haar vriendelijke

manieren, haar lachende ontvangst, het eigenaardige loopen met onbewogen hoofd, doch de schouders naar voren gebogen, de rug wat rond-getrokken, de knieën doorgezakt, de voeten schuifelend binnenwaarts gezet.

Hij zag duidelijk voor zich haar prachtige kimono, de rok voetvrij, zoodat de voetjes, in een wit sokje gestoken, te zien kwamen, de groote teen vrij, en tusschen den eersten en den tweeden teen een fluweelen band, welke de houten schoentjes, een plankje op schraagjes, vasthield. En hij hoorde nog, in zijn half droomenden, half wakenden toestand, het aardige klip-klap! klip-klap! van de klepperende schoentjes. Toen sliep hij in op het neuriënde slaapliedeke van het Japansche meisje en het regelmatige gesnork van zijn meester.

Ook in zijn droom bleef hij nog steeds met de dochter van Wonosoki vervuld.

De brave jongen dacht aan zijn meester. In Siberië had hij geen kans gezien, zijn opdracht te vervullen en den heer James Fogg, volgens diens bevel, een passende mevrouw Fogg te bezorgen, om, zooals ook eenmaal de oude heer Phileas Fogg had gedaan, van zijn beroemde reis om de wereld een vreemde echtgenoote, de schoone Aouda, mee naar huis te brengen.

Waarom zou hij hier in Japan, het land van de liefste meisjes, geen mevrouw Fogg zoeken? En was dan de dochter van Wonosoki niet de meest aangewezene?

Zelfs in zijn slaap was de brave jongen voor zijn meester in de weer! Want hij droomde al van een prachtige Japansche bruiloft, van een huwelijksreis door Amerika naar Europa terug, en hoe de heer Fogg en diens echtgenoote hem als hun huisknecht, met Dientje als keukenmeid, zouden aanstellen.

Zoo werd hij wakker. Terwijl hij zijn oogen uitwreef, dacht hij er over, hoe hij Wonosoki zijn verzoek zou doen, want hij begreep, dat met zooiets, hij en niet zijn meester zelf, zich had te bemoeien.

De heer Fogg lag nog net zoo te slapen als Pass' hem gisterenavond languit had zien liggen; hij snurkte nog even regelmatig en Pass' had gelegenheid op te merken dat de heer Fogg in zijn slapen even onverstoorbaar was als bij zijn waken.

Wonosoki zat er echter niet meer in zijn gehurkte slaaphouding. En ook zijn dochter was uit de kamer verdwenen. Het moest nog héél vroeg in den ochtend zijn; het roze zonlicht drong in de open veranda binnen. Pass' stond op en trad naar buiten, om Wonosoki te zoeken. De twee treden van het bordes af stapte hij in den tuin, welke om het huisje lag. Die zag er allerliefst uit in den vochtigen dauwenden vroegen ochtend; een haag sloot hem af, dadelijk daarachter bruiste het woeste water langs de overstroomde Akaba-oevers. Heel aan den overkant verhief zich de bolle dijk, die nog weerstand bood aan het water, dat zich aan dezen kant een doortocht had gebaand. Naar dien overkant zou Wonosoki zoo dadelijk zijn meester en hem voeren. Er was geen tijd te verliezen, ja, er was zelfs haast, om zoo spoedig mogelijk de groote Japansche haven Yokohama te bereiken, van waar de zeereis naar Canada zou aanvangen. Er was dus ook haast bij het eigenaardige huwelijksaanzoek, waarbij de reisknecht de hand van het meisje zou vragen voor zijn meester.

Doch nergens was de Japansche gastheer te zien; wel zijn dochter. Pass' zag haar in den kleinen tuin tusschen de bloemen rondgaan. Dit was geheel als een kleurig, wonder-fijn plaatje. In het midden van den tuin, welke geen tien meter

in het vierkant groot was, stond een rotsgroepje geknutseld, waarlangs een watervalletje met glinsterende schokjes neergutste; in een klein waterbekken zwommen roode, dubbelgestaarte goudvisschen rond, welker lange vinnen hen als in een wolk van tulle hulden. Kleine smalle paadjes kronkelden zich naar alle kanten; een houten bruggetje spande over een beekje; overal stonden bloemen en heesters geplant. Er was een overdaad van korte, laag-groeiende waaierpalmen en alom bloeiden matgele nymphaliën en taro-planten en bonte camelia's; op het water dreven groote ronde bladen met witte waterlelies er tusschen, en aan het pad-einde was dan nog een soort priëeltje gezet, zóó klein en zóó sierlijk, dat dit nu werkelijk op een sprookje leek, zooals de zware gouden regen den duisteren ingang omsloot.

Daarin zag Pass' het Japansche meisje staan!

En ineens kwam het hem als een misdaad voor, wanneer hij dit Japansche poppetje, dit danskind, dit bloemenmeisje, uit haar omgeving zou wegrukken... Wat zou zij in zijn vreemde werelddeel doen? Zou zij hoeden met veeren en bloemen moeten dragen, lange rokken met allerlei malle modegarneersels, schoenen met hooge hakken? Neen! men plant geen kostbare bloem in vreemden grond over. Zij zou er niet aarden. Zij zou niet bloeien, doch verwelken, haar kleur en schoonheid verliezen, dan verschrompelen!

En dat zou zijn schuld zijn.

Pass' had veel, alles desnoods voor zijn meester over, doch dan moest hij ook voor zichzelf weten, dat het goed was wat hij deed. En dit kon niet goed zijn. De wereld was zoo groot, en er leefden nog zoovele vrouwen, wien het een eer moest zijn, zich eenmaal Mevrouw Fogg te mogen noemen.

En zijn eerste gedachte op dezen reinen heerlijken Japan-

schen ochtend was een goede. Het meisje had hem gezien, zij wenkte hem naar het priëeltje. Pass' trad onder den dichten gouden-regen door als in een poort; steenen treden, in de ruwe rots gehouwen, leidden omlaag; het meisje reikte hem haar kleine hand, om hem, bij het omlaag gaan, te steunen, want de bodem was nat van het wild omhoog spattende water.

Aan de laagste treden dobberde een klein vlot van ineengestrengelde bamboe vervaardigd; Wonosoki hield het met een langen staak in evenwicht, de heer Fogg zat er midden op, statig, onbeweeglijk, alsof hij gezeten was in het makkelijkste hoekje van een zijner luxetreinen. Pass' was met een handigen sprong op het ranke vlotje. Wonosoki greep den staak met zijn twee ijzersterke handen beet en boomde zijn eigenaardige vaartuig van den kant af; dadelijk greep de woeste stroom het vlot, zoodat Pass' bijna zijn evenwicht verloor.

Doch, voordat hij evenals zijn meester een zittende houding aannam, keerde hij zich naar den oever, om het meisje te groeten. Zij was de rotstreden weer opgeklommen en stond daar nu, klein, bevallig, een snoezig bont poppetje gelijk, te midden van die bloeiende kleurige overdaad van bloemen. Zij stond er onbeweeglijk; doch Pass' zag hoe zij hem vriendelijk toelachte. Dan boog zij zich zoo ver mogelijk voorover en terwijl het vlot in wilde vaart onder haar hooge standplaats langs schoot, spreidde zij haar beide handen uit en een bloemenregen daalde op het vlot neer. Wonosoki keek slechts even lachend achter zich omhoog. De heer Fogg had een bloem op zijn neus gekregen, doch scheen noch door dezen poëtischen afscheids-groet, noch door den pijnlijken indruk getroffen; hij zat er onoverstoorbaar als altijd.

En terwijl Pass' een klein mimosa-takje voorzichtig opraapte en het in zijn knoopsgat stak, begreep bij, dat hij een verstandige daad had gedaan door het Japansche meisje in haar kleinen bloemtuin achter te laten.

De Akaba was in gewone omstandigheden een kalme rivier; nu zij buiten haar oevers getreden was, leek zij

wel een verbolgen oceaan in het klein. Naar beide kanten zag men de oevers, doch het was duidelijk, dat slechts iemand, die al deze stroomversnellingen kende en over veel schipperskunst beschikte, den anderen oever zou kunnen bereiken. Het was goed gezien van Wonosoki, zulk een plat vlot te bouwen. Slechts in het midden was de rivier diep, maar op het overstroomde gedeelte stond slechts eenige voeten water, waarboven de oneffen bodem, met vele rotsen bezaaid, zich telkens verhief. De stuurman

trachtte zijn vaartuig in schuine richting de rivier over te loodsen, daarbij slechts zorg dragende, dat al die klippen, welke als nijdige, gevaarlijke knoesten uitstaken, vermeden werden. Wel tien, wel honderd maal scheen het, of het brooze vlot te pletter zou stooten, doch dan was op het juiste oogenblik de bamboestaak van Wonosoki daar, om het vlot af te houden. Nu bevond men zich midden in de rivier; de stroom had een geweldige kracht en sleurde het vaartuig mede. De handige Japansche schipper wist echter van elke kolk en stroomversnelling gebruik te maken en het vaartuig steeds dichter naar den anderen oever te brengen. Men was, na nog geen uur varen, reeds zoo dicht genaderd, dat Pass' zich al gereed wilde maken, aan land te springen. Doch hij begreep, dat hij zijn meester moest laten voorgaan. Wonosoki hanteerde nog altijd op onovertreffelijke wijze zijn langen staak, hij scheen er mee te roeien, te boomen, te sturen tegelijk; hij gebruikte de bamboe-lat als harpoen, drilde haar vooruit tot zij tusschen de rotsen bleef vastzitten en hand voor hand palmde hij hu handig en vlug het vlotje naar den oever. Maar juist toen het vlot den hoogen wal zou raken knapte de staak af en het Japannertje spartelde aan het korte stompje, dat in den rotsigen oever stak. Als een aap zoo vlug sloeg hij echter zijn beenen uit en hoewel de rots glad als marmer scheen, was hij, eer de heer Fogg of Pass' zich rekenschap hadden kunnen geven van hetgeen geschiedde, reeds naar boven geklommen.

Het vlot schoot echter pijlsnel langs den oever en het gevaar scheen groot, want niet slechts was men den schipper kwijt, doch ook de bamboe-staak was weggedreven. De heer Fogg maakte met de rechterhand een vaag gebaar, alsof hij daarmede zijn onverschilligheid over dit nieuwe

avontuur te kennen wilde geven. Pass' maakte ook een gebaar, doch dit was van meer praktische uitwerking. Hij greep een laag overhangenden tak, hield met zijn voeten het lichte vlotje tegen, en klemde zich zoo stevig mogelijk vast.

- ‘Spring, meneer!’, riep hij zijn meester toe. De heer Fogg had niets anders te doen dan zijn lange beenen uit te strekken en zoo den oever te betreden; Wonosoki boog zich trouwens reeds voorover en stak den Eagelschman een hand toe. Doch de heer Fogg, niet gewend de hulp van anderen te aanvaarden, paste eenvoudig toe hetgeen hij in een van de boeken uit zijns vaders bibliotheek gelezen had over ‘Het lijfsbehoud bij gevaarlijke omstandigheden’; dus redde hij zichzelf.

Voor Pass' was de toestand nu eerst recht hachelijk geworden; het lichte bamboevlot, van twee zijner passagiers bevrijd, dobberde stuurloos en wild op de nijdige golven; Pass' had zijn voeten om den bamboe gestrengeld, doch hij voelde dat hij het niet meer zou kunnen houden; hij liet zijn voeten één voor één los, en dadelijk slipte het vlot onder hem weg, om zich te pletter te stooten tegen de eerste de beste rots.

De arme Pass'!... Zoodra hij zijn steunpunt verloren had, boog den tak, waaraan hij zich met wanhopige kracht vastgeklemd had, omlaag en onze held dompelde kopje onder in het water van de Akaba. Een oogenblik scheen er gevaar te dreigen. Wonosoki liet zich reeds langs den oever afglijden om hulp te bieden. De heer Fogg echter deed twee stappen naar den boom aan welks uitstekenden tak Pass' geklemd hing; hij greep den tak beet, en, alsof deze handgreep beschreven stond in het bovengenoemde handboek, zwiepte de heer Fogg met één han-

digen zwaai den elastischen tak omhoog, zoodat zijn knecht, als een baars aan den hengel van een visscher, druipend en spartelend door de lucht vloog, maar toch goed en wel op den oever te land kwam.

De overtocht over de Akaba was volbracht. De heer

Fogg en zijn doornatte reisknecht stonden aan den anderen oever. Eenige honderden meters van de rivier af lag een dorpje.

- 'De naam?', vroeg de heer Fogg.

Wonosoki boog en lachte, zooals hij geen oogenblik bij den levensgevaarlijken overtocht verzuimd had te lachen en te buigen; hij sprak:

- 'Aan genen oever van deze driftige rivier heette

het bescheiden stadje, waar uw nederige vriend Wonosoki leeft, O-iso; aan deze zijde heet de stad van zijn buurlieden Hiratsoeka. Wonosoki zal er niet binnen gaan, want zijn buurlieden aan dezen oever van de rivier heeten niet zijn vrienden. Ik ken de stroomversnellingen van de Akaba even goed als de lijnen van mijn hand; hooger op de rivier steken voldoende rotsen boven het bruisende water uit, dat Wonosoki zelfs droogvoets den overkant, waar zijn eenvoudige woning gelegen is, zal kunnen bereiken. Het is voor Wonosoki een groote eer geweest, de beide aanzienlijke vreemdelingen uit het schoone verre land zijne gasten te hebben mogen noemen. Hij zal deze herinnering nooit vergeten, en groet hen beiden zéér.'

Bijna elk woord had de kleine Japanner vergezeld doen gaan van een buiging; nu hij uitgesproken was, boog hij nog wel tienmaal achtereen, tot de heer Fogg een bankbiljet uit zijn portefeuille had genomen en dit zijn gastheer en schipper aanbood. Doch de Japanner maakte een hoffelijk-afwijzend gebaar, dat zóó beslist was, dat de heer Fogg het geld weer bij zich stak. De heer Fogg maakte daarbij even zijn vage handgebaar, waarmede hij het dwaze scheen te willen aanduiden, diensten te bewijzen, en daarvoor geen betaling aan te nemen. Hij draaide zich stokstijf om en stapte met zijn lange beenen op het dorp af.

Pass' evenwel greep de twee handen van Wonosoki, drukte die zóó stevig, dat het Japannertje er even het lachen bij vergat en sprak op zijn goed Hollandsch, omdat hij tot zijn spijt het Japansch niet meester was, slechts deze woorden, met alle hartelijkheid, welke hij in zijn stem kon leggen:

- 'Hàrtelijk dànk!'

Bij zichzelf dacht hij: ‘Zoodra ik weer thuis ben stuur ik hem en zijn dochter de mooiste Amsterdamsche prentbriefkaart, die ik koopen kan!’ Toen snelde hij in zijn natte kleeren achter zijn meester aan. De heer Fogg was reeds in Hiratsoeka aangekomen; hij beende met zijn groote afgemeten stappen de smalle hoofdstraat door, alsof hij er jaar en dag gewoond had. Hij keek zelfs links noch rechts.

Pass' had hem weldra ingehaald, maar onder het loopen had hij, zooals zijn gewoonte was, zijn oogen goed den kost gegeven. Dit was weer zulk een aantrekkelijk Japansch stadje! De heele straat leek wel één bonte kermisweg; elk huisje daarvan een apart kraampje, dat er maar even zoo was neergezet, om, zoodra de kermis hier zou zijn geëindigd, opgebroken, uit elkaâr genomen, en precies zoo op een volgende kermis in elkaâr te worden gezet. De bonte mengeling van al deze winkeltjes gaf dadelijk aan deze straat een eigen bekoring.

De heer Fogg stond stil voor een winkel, waarin, naar Pass' vermoedde, voertuigen te koop waren; hij zag tenminste wielen, losse spaken, rijtuigkussens, onderstellen en veeren. Winkel, werkplaats, woonhuis, dit alles vormde één geheel met de straat; de vloer, welke ter kniehoogte boven den grond lag, was met matten bedekt. De koopman en rijtuigmaker zat met gekruiste beenen in zijn werkplaats, omringd door zijn zoons of knechten.

De heer Fogg was reeds met den eigenaar in gesprek gewikkeld; dat is te zeggen, op zijn eigenaardige manier stelde de heer Fogg zijn korte, scherpe vragen.

- ‘Hoe ver naar Yokohama?’

De Japansche winkelier boog al weer, en lachte al weer, en begon al weer op de omslachtige, doch beeldsprakige

en hoffelijke Japansche wijze te antwoorden. Doch de heer Fogg stelde zijn vragen snel en kortaf.

- 'Dertig kilometer,' luidde ongeveer het antwoord van den ondervraagde.
- 'Geen spoorweg?'
- 'Neen.'
- 'Welke verkeersmiddelen?'
- 'Per riksja.'
- 'Goed, binnen twee uur moet ik in Yokohama bij den aanlegsteiger van de "Empress" zijn.'

De Japanner had even een vragend gebaar, hetwelk aan duidelijkheid weinig te wenschen liet; hij was rijtuigverhuurder en koopman. De heer Fogg had reeds begrepen:

- 'Ik ben gewend goed te betalen,' zeide hij slechts, 'mits alles vlug geschiedt.'

Pass' keek met eenige verbazing toe; hij zag in het winkeltje verschillende karretjes staan; zij rustten op twee hooge wielen, waartusschen een soort zitstoel bevestigd was, twee boomen liepen naar voren en vereenigden zich daar. Hij wist niet welk trekdier daar voor gespannen zou worden; voor een paard, zelfs voor een hit, voor een ezel, of welk ander trekdier ook, was het toestel bepaald te smal.

Zijn meester had echter reeds plaats genomen in één dezer wagentjes en de Japansche wagenverhuurder beduidde Pass', dat hij eveneens kon gaan zitten. Pass' keek naar links en rechts wat voor beest wel ingespannen zou worden. Maar tot zijn groote verbazing zag hij hoe een kleine sterke Japanner het wagentje, waarin zijn meester gezeten was, reeds voorttrok en zich in snellen draf verwijderde. Bijna tegelijk was ook zoo'n kort sterk gedrongen Japannertje in het gareel van zijn wagentje gaan staan en holde met hem voort, zijn meester achter-

na, sneller dan het vlugste Amsterdamsche aapjespaard het gedaan zou hebben.

De twee wagentjes, achter hun levende trekkers, vlogen door een statige laan. Het was er stil als onder kerkbogen, terwijl het geratel van de wielen er weerkaatst werd, zoo dicht stonden de boomstammen aaneen. Op een enkele plaats was een boom uitgevallen, en de jonge, slanke ceder, welke op de open plek geplant was, liet daar twee

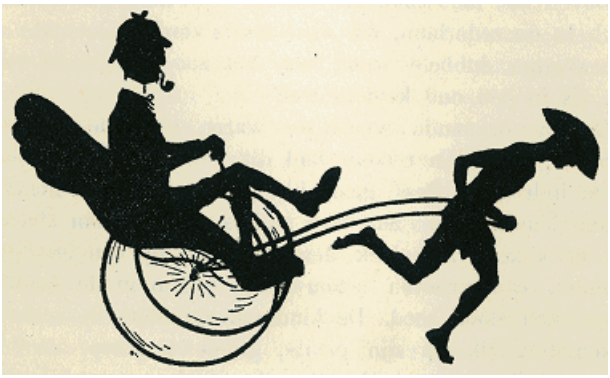

smalle bundels zonlicht binnen, als door de smalle, hooge vensters van een kathedraal. Soms kwam het landschap te zien bij de open plekken als een dwarsweg de cederlaan sneed; dan zag men een verren glooienden bergrug, met fluweelen struiken begroeid, en een hooge denneboom teekende zijn hoekige takken tegen de blauwe lucht af. De cederlaan was niet recht getrokken; met langzame bochten wond zij zich verder; soms zag men van een hoog punt, ver vooruit, den weg als een smalle kronkelende slang tusschen de bergen voortkruipen.

De twee Japanners schenen wel een hardloopwedstrijd

te houden. De heer Fogg kon niet beter verlangen! Maar Pass' zat toch zijn riksjaman voortdurend aan te sporen, om nog sneller te loopen. Inmiddels begreep Pass' niet hoe iemand met gewone menschenspieren en menschenlongen tot zulk een snelheid en taaiheid in staat was, want hoewel hun draf onafgebroken was, bemerkte Pass' niets van hijgen, of eenig ander teeken van vermoeidheid bij de twee hardloopers!

Boven het landschap was de zon reeds hoog geklommen, doch in de cederlaan, die zich steeds verder uitstrekte als een statige dubbele wand, was het zoo koel, soms zelfs kil, als in een oud keldergewelf.

De snel-dravende wagentjes waren reeds door eenige dorpen gerend. En telkens had dit weer een even bekoorlijken indruk op Pass' gemaakt. Hij zat als in een makkelijken leuningstoel, had niet anders te doen dan slechts uit te kijken. Zoo leek hem dit alles op één feestvertooning, een grooten schouwburg, overal in de dorpen, waar men door reed. De kinderen speelden, de ouderen keken toe, elk op zijn plaats, groep bij groep, alsof zij zoo geschikt waren. Haastige bewegingen zag hij niet, luide kreten klonken er niet; alles paste even smaakvol bij elkaar. Hun maniertjes, hun gebaren, hun buigingen, hun schuifelend loopen, het geklip-klap van hun houten schoentjes. Het leek wel of dit volk van Japan, in de mooi-gekleurde kimono's, met de zachte vormelijke gebaren, de bescheiden beleefde gewoonten, met zijn lachen en groeten en buigen, zich zoo gedroeg om zichzelf te vermaken, alsof allen gezamenlijk meespeelden aan het groote bonte Japansche spel.

Zoo waren de twee wagentjes reeds door tal van dorpen gerateld. Tot in-eens, in weer een dorp, de twee dravende

mannetjes, als op een afgesproken teeken stil stonden. Het was een groote plaats, met ook straten en kruiswegen; er waren groote tuinen met breede wegen en overal kronkelden nog paden; hooge ceders en dennen teekenden hun fijne takken tegen de scherpe lucht en wel onderhouden groeide overal de overdaad van bebloemde struiken.

Doch nergens was een bewoner van het mooie groote dorp te ontdekken.

De mannen hadden de wagentjes naast elkaar neergezet aan den ingang van een soort park met rotspartijen en vijvers, dichtbegroeid met groote lichtgroene schelpbladen, lotussen en lelies daartusschen. De riksjamannen waren uit hun gareel gekropen en spraken eenige beleefde woorden. Zij hijgden niet, en schenen volstrekt nog niet vermoeid, hoewel hun snelle tocht reeds langer dan een uur van onafgebroken inspanning moest hebben geduurd. Toch zei de heer Fogg:

- 'Zij zeggen dat ze even rusten moeten.'

Pass' vond dit zeer billijk; doch de heer Fogg maakte een lakoniek gebaar, alsof hij het onnoodige van rust nemen te kennen wilde geven.

Het wachten duurde eenige minuten, en de twee keerden niet terug. Toen hun afwezigheid vijf minuten geduurd had, keek Pass' op zijn dikke horloge, het erfstuk van zijn vader. Hij wist wel, dat het in deze vreemde landen slecht den tijd wees en wanhopig achterliep, doch hij volgde den sekondewijzer, die minuut na minuut rondschokte.

- 'We moeten vertrekken,' zei de heer Fogg.

Zooiets was een bevel. Doch de heer Fogg had even goed tegen de zon kunnen zeggen: 'Hou op met schijnen.'

Pass' was echter een reisknecht, die zijn meester door

en door kende. Wanneer de heer Fogg zoo iets zei, dan was het ook noodig, te vertrekken; dan was er haast, dan spande de tijd van aankomst misschien met slechts weinige minuten, wellicht met luttele sekonden. Anders zou hij zoo niet gesproken hebben.

Pass' was dadelijk uit zijn wagentje gesprongen en snelde in de richting, waarheen de twee riksja-trekkers verdwenen waren, om te rusten. Hij kwam in het park langs grasvelden, waar kinderen speelden; er stonden bont-gesmukte speelgoedkraampjes onder de boomen, en overal drongen groepjes kleurig-gekleede kleintjes omheen.

Aan het eind van deze kermis stond een prachtig gebouw met wanden, uitgesneden tot een kantwerk van vogels en bloemen; om de pilaren wrongen zich rondende drakenlijven; elk steunsel stak vooruit met een grijnzenden kop; onder de grillige baldakijnen stonden ter weerszijden van den ingang twee groote beelden, roodgelakte reuzen, op wacht. Pass' trad binnen. Eén zwarte figuur, gehurkt op de zware matten gezeten, het gelaat voorover gebogen, zoodat het voorhoofd den grond raakte, zag hij er slechts. Er drong zwak licht binnen; in dien schemer zag hij overal in lange rijen op kostbare taboeretten gouden schrijnen rusten; achter in de schemerige diepte van de hooge stille ruimte zag hij op naar een reuzenbeeld van Boeddha, een geweldige figuur met gekruiste beenen, de blik van verheven kalmte, om zijn voeten open lotusbloemen als versiering van zijn grootheid.

Dit moest een Japansche tempel zijn. Doch zij was geheel leeg, behalve de prevelende bonze†), die er den priesterdienst vervulde.

†) Japansche geestelijke.

Pass' trad weer naar buiten. Waar moest hij zijn twee riksjamannen toch zoeken?

Toen zag hij terzijde van de tempel, bijna er tegen aangebouwd, een groote tent, waaruit de eentonige dreun zeurde van een zangstem, bij het langzaam getokkel op een gitaar. Aan twee stokken hing een groot scherm voor den ingang; telkens trok een man, die er bij stond, het omhoog. Pass' keek nieuwsgierig naar binnen, maar meteen flapte het buitendoek weer omlaag. Toen ging hij er haastig in, gedreven door een sterk vermoeden, dat hij er zijn twee harddravers wel zou vinden.

Het was er stampvol binnen. De zaal, als een wafel in gelijke vierkante hokjes verdeeld, elk juist ruim genoeg voor een viertal toeschouwers, was laag. De mannen en vrouwen zaten in gehurkte houding door elkaar. Een gaanderij liep aan den binnenkant van de zaalwanden en daarop waren weer lage, vierkante hokjes aangebracht.

Op het smalle onversierde tooneel waren twee halfnaakte, slanke jonge mannen aan het zwaardvechten; zij zwaaiden met beide handen hunne lange, smalle, lichtgebogen zwaarden. Eindeloos waren hun afwisselende standen; na elken uitval, die beslist en vlug werd gedaan, bleven beiden in den stand staan; dan richtten zij zich op, schoven op elkaar af, bukten, bogen, sloegen hun schijnslagen, en in-eens wachtten zij weer, aan het eind van een reeks ingewikkelde bewegingen, in nieuwe sierlijke houding. Het scheen er beide schermers meer om te doen, hun lichamen in vlugge, sierlijke bochten te wenden, ook hun rompen grillig te buigen, dan wel, om elkaar op de onbedekte plaatsen te treffen.

De toeschouwers vonden dit prachtig, want telkens als

de twee even wachtten, vóór zij hun nog ingewikkelder wendingen weer begonnen, ontwaakte het publiek uit zijn ademlooze stilte met een hartstochtelijk handgeklap.

Pass' begreep, dat de twee Japanners, die hij zocht, zich onder het publiek moesten bevinden; doch hoe zou hij hen herkennen? Al die gele gezichten, met de zwarte oogjes, de witte tanden en het zwarte steile haar, leken zoo op elkaar! En hoe zou hij hen meekrijgen, zelfs als hij ze gevonden had? Pass' zag de ingespannen aandacht, waarmee elkeen naar de voorstelling keek. Hij had van

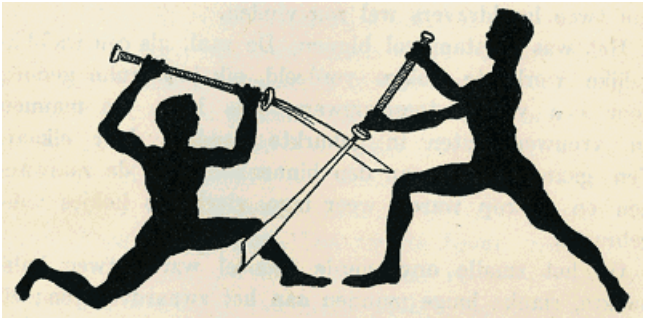

den heer Fogg reeds gehoord, hoe zulke voorstellingen, welke soms dagen achtereen duren, voor het Japansche volk het hoogste genot vormen en dat zij er alles voor over hebben, zulk een schouwspel te genieten.

Pass' begreep het hopelooze om de twee riksjamannen weer in het gareel te krijgen, zoo hij ze al terug zou vinden. En moedeloos verliet hij de tent, al had hij zelf nog wel wat willen blijven kijken. Hij liep vlug het mooie, bonte park door, dat zoowel tempeltuin als kermisveld scheen te zijn, en bereikte de plaats, waar de heer Fogg kaarsrecht en zonder eenig uiterlijk teeken van ongeduld, in zijn wagentje te wachten zat.

- ‘Ze zijn niet te vinden!’, riep Pass' met bijna jammerende stem uit; want hij begreep den vollen omgang van deze ramp. Men was niet ver van Yokohama, vanwaar de boot dezen ochtend vertrekken moest. Het was reeds laat. En nergens menschen, die hen helpen konden, om dezen laatsten afstand van Ofoena tot Yokohama af te leggen.

Toen bukte Pass' zich eensklaps, zonder een woord te zeggen; hij kroop in het gareel van het wagentje van zijn meester, zooals hij het de Japansche riksjamannetjes had zien doen. En meteen zette hij het op een loopen, alsof zijn leven er van afhing.

Pass' was een Hollandsche jongen van het goede slag, hij had gymnastiek geleerd op school, in zijn Jordaan was hij voorzitter geweest van een voetbal-club; daarna had hij als een pootige jongeman de dikke valiezen en zware koffers van vreemdelingen, die Amsterdam bezoeken, getorst. Hij had sterke spieren en taaie longen; een jongkerel die stevig in elkaâr zat!

Hij had nu volop gelegenheid, daar het bewijs van te leveren. Hij had wel nooit als een paard voor een rijtuig gedraafd, menschelijke vrachtjes had hij wel nooit door zijn Amsterdamsche straten gereden; ook hardloopwedstrijden - of het moest een wilde kwajongensvlucht zijn geweest voor den helm van een agent - waren tot dusverre onbekende sportverrichtingen voor hem geweest.

Evenwel, zijn meester, de heer Fogg, zat in het wagentje; Yokohama lag vooruit; het kwam er dringend op aan, in den kortst mogelijken tijd de haven aan de golf van Tokio te bereiken, waar de Oceaanstoomer gereed lag, om op de minuut te vertrekken. Die boot móést zijn meester halen! Het slagen van deze modernste reis om de wereld hing

daarvan af! En hij, Passepartout, was het, die dit alles feitelijk in handen had...

Pass' rende in het gareel van den riksja met vlugge, veerende sprongen. Geen hardlooper, die hem bijgehouden, geen paard in draf dat hein in snelheid overtroffen zou hebben. Hij keek recht vooruit den langen weg af, waarop de zon brandend scheen. Zijn kleeding, zijn nette blauwe reispak, waaraan door de onderdompeling in de Akaba geen draad droog gebleven was, dampte uit; onder zijn pet liepen hem de zweetdruppels langs het voorhoofd, zijn roode wangen waren als purper, uit zijn hijgenden mond hing zijn tong. Maar zijn blauwe oogen schitterden van een ongekend vuur; het was nu niet meer de ondeugende spottende lach van den monteren kwajongen, - het was nu Passepartout, de waarachtige zoon van zijn vader, die ook eenmaal zijn laatste krachten in dienst van dien anderen heer Fogg gesteld had!

Pass' draafde, holde, rende, galoppeerde! De weg scheen onder zijn voeten weg te schieten; de boomen streepten voorbij, de struiken warrelden achter hem heen, de kleine lage Japansche huisjes, links en rechts van den weg, joegen als snippers voorbij. Het was een dolle jacht. Het wagentje sprong, huppelde, bolderde in even snelle vaart voort; een zware wolk stof warrelde er omheen. Daarin zat, hoog tusschen de twee wielen, de onverstoorbare heer James Fogg.

Wat deed hij? Berekenden zijn hersens, welke werkten als een uurwerk, de snelheid, waarmede zijn voertuig zich voortbewoog, in verhouding tot den afstand, welke hem nog scheidde van zijn doel? Bewonderde hij in gedachten de uitnemende eigenschappen van zijn reisknecht?

Wie zou daarop een antwoord kunnen geven! De heer

James Fogg zat rechtop in den voortsnellenden riksja, onbeweeglijk en strak, zooals hij gestaan had naast den stoel, waarin zijn vader den laatsten adem had uitgeblazen, zooals hij gezeten had in den trein, welke hem veertien dagen door Rusland en Siberië gevoerd had, zooals hij zich in den tifoen aan het roer van het motorbootje geklemd had.

De heer Fogg bewoog zich nu eenmaal niet; in elke omstandigheid bleef hij ondoorgrondelijk.

Zelfs op dit oogenblik - nu, bij een plotselinge bocht van den weg, een uitgestrekte stad zich aan zijn oog vertoonde, een huizenmassa van kleine Japansche gebouwtjes, doch ook met hooge steenen huizen naar Europeeschen bouwtrant, een stad, welke slechts Yokohama kon zijn, - zelfs op dit oogenblik bleef de heer Fogg zich zelf gelijk.

De riksja, waarin hij zat, minderde geen oogenblik zijn vaart. Pass' moest longen hebben, sterker dan een paard, beenen, gespierder dan een struisvogel. Pass' had begrepen, dat dit Yokohama moest zijn. Dit gaf hem, naar het

scheen, weer een dosis nieuwe krachten! Nu hij de straten van de stad doorrende, was het of hij zijn snelheid nog hooger opvoerde. De voorbijgangers stoven achteruit, de Japansche bevolking klapte van verwondering in de handen, een klein Japansch agentje trok driftig zijn bril recht op zijn neus en maakte verbolgen gebaren naar dit ongewone verschijnsel, een hond sprong met woedend geblaf naar de beenen van Pass', doch met jankend gehuil kroop hij angstig in een zijstraatje weg. Een breede straat met fraaie winkels, waarin kostelijke zijden goederen, kostbare weefsels, zeldzaam porselein en prachtig bronswerk uitgestald lagen, leidde recht door de stad.

Verminderde nu de snelheid van den onvermoeiden Pass'? Raakten zijn krachten uitgeput? Was de grens van zijn menschelijk kunnen bereikt?

Aan het einde van de straat had men het uitzicht op een breed blauw water met sierlijke Japansche jonken daarin; het moest de haven zijn, daarachter lag de wijde,

groote inham, welke de Stille Oceaan in de Japansche kust had gemaakt. Het was de zee.

Het waren de laatste stuiptrekkingen van den braven kerel, hij wankelde; als hij niet in het gareel had geloopen zou hij voorover gestort zijn. De heer Fogg had het gezien. Zijn lange beenen raakten reeds den grond; hij had Pass' onder den arm gegrepen en steunde den uitgeputten stakkerd, wiens beenen nu niet meer de kracht schenen te hebben hem te dragen, naar de haven.

- 'Laat... u... mij... maar... liggen...' stootte Pass' met moeite uit; door zijn verschroeide keel kon hij de woorden bijna niet meer uitbrengen. De heer Fogg had beide handen noodig, om zijn reisknecht op te beuren en voort te sleuren, anders had hij wellicht zijn bekende vage gebaar gemaakt, waarmede hij zoovele onuitgesproken woorden verving. Zoo bereikten de twee de haven; een breede aanlegsteiger strekte zich in het water vooruit. Aan het einde daarvan stonden eenige menschen te wuiven naar een groot, hoog op het water liggend stoomschip, dat snel de haven verliet, de baai reeds uitstoomde.

- 'Welk schip?', vroeg de heer Fogg op zijn gewonen drogen toon.

- 'De "Empress," luidde het antwoord van de menschen op den aanlegsteiger.

Toen liet de heer Fogg zijn reisknecht los en stak zijn handen in de zakken van zijn norfolkjacket; hij stond er als een onbeweeglijk beeld. Slechts even had hij een kleine trekking boven zijn wenkbrauwen gehad. Doch Pass', die den steun van zijns meesters stevigen greep plotseling miste, zakte als een zoutzak in elkaar.

Hoofdstuk XI.

De reis over den Stillen Oceaan wordt, in weerwil van den tegenspoed, voortgezet; de reizigers bereiken de Hawai-eilanden, maar verwisselen hun trage schip voor een snelle onderzeesche boot, welke hen naar San Francisco brengt.

Drie uur later stond Passepartout op het dek van de ‘Nippon Maroe’ en keek achter zich naar Yokohama, dat langzamerhand onduidelijker werd, en in een lichten nevel verdween.

Het was alles zóó haastig gegaan, dat hij geen tijd had gehad, zich er over te verbazen!

De heer James Fogg had zich op zijn hielen omgedraaid, alsof een stroeve veer hem bewoog, toen de ‘Empress’-boot juist voor zijn neus vertrok; hij moest in die ééne sekonde begrepen hebben, hoe zijn voornaamste, wellicht zijn eenige kans, om de reis rond de wereld in veertig dagen te volbrengen, hem ontging! Doch zonder één noodeloos woord te spreken was de flegmatieke zoon van den flegmatieksten Engelschman ter wereld, de kaden afgebeend, en had zich voor een tafeltje van het ‘Oriental Hotel’, dat aan de haven gelegen was, neergezet. Een Engelsch

sprekende directeur, een Engelsch sprekende portier, Engelsch sprekende bedienden vlogen op de enkele woorden, die hij gesproken had.

- 'Ik wensch te dineeren,' had hij gezegd.

Deze wonderlijke wereldreiziger moest niet weten wat zorgen, zenuwen, emoties waren, om op dit ellendige oogenblik, waarin heel zijn schitterend succes hem scheen te zullen ontgaan, slechts aan dit eene noodige te denken; hij had honger, dus bestelde hij zijn diner.

Doch niet evenzoo Pass'.

De plotselinge schrik, ook de overspanning bij zijn dollen draafrit, waren hem even in de beenen geschoten. Maar toen hij zijn gelijkmatigen meester niet in zee had zien springen, om het schip na te zwemmen, doch juist aan die zee zijn rug had zien toedraaien, was hij opgesprongen en, hoewel nog wat duizelig en buiten adem, den heer Fogg nagewandeld. Het groote hotel was hij evenwel niet binnengegaan. Even had hij verbaasd toegekeken, zooals zijn meester kalm en bedaard voor een der gedekte tafeltjes was gaan zitten.

Hoe nu! Zijn meester ging dineeren? Ja, hij had ook honger, en vooral een dorst, om een emmer leeg te drinken! Maar wie dacht daar nu aan?

Toch had hij zijn meester, die hem geen woord had toegevoegd, meenen te begrijpen. Was hij dan niet de reisknecht? Had zijn meester hem op dien gedenkwaardigen avond in het kantoor van de firma Cook & Son te Amsterdam niet gezegd: 'Heb reisknecht noodig'... Welnu, hij wàs de reisknecht. Zijn meester liet zich reizen! Hij, Passepartout, moest reizen!

En zonder zich een oogenblik rust te gunnen was Pass' op onderzoek uitgegaan.

Twee uren daarna stapte hij het ‘Oriental Hotel’ binnen. Zijn meester moest gedineerd hebben, hij zat niet meer aan zijn tafeltje, doch in de biljartzaal hoorde Pass' de ballen klossen, en na een kort tikje trad hij daar binnen. De heer Fogg was met twee Japannertjes, die op z'n Europeesch gekleed waren, aan het biljarten; de Engelschman moest nooit te voren gespeeld hebben, doch hij kende het spel uit de handboeken van zijn vader; en het telrekje met de gekleurde balletjes wees zijn voorsprong aan.

Passepartout stoorde zich niet aan deze vreemdsoortige omgeving. Hij zei haastig:

- ‘Schip ligt te wachten, meneer.’

De heer Fogg stootte zijn queue vooruit, doch miste zijn carambole, wat de twee Japannertjes stiekem deed grijnzen.

- ‘Haast?’, vroeg de heer Fogg.
- ‘Over een half uur,’ antwoordde Pass'.
- ‘Dan kan ik partij uitspelen,’ zei de heer Fogg.

Hij had gelijk. Het eene Japannertje maakte een serie van zeven, het andere een van negen; toen was de beurt aan den heer Fogg, die in elf stooten de partij van honderd uitmaakte.

Hij groette niet eens naar zijn twee tegenstanders, doch wandelde met zijn lange rustige stappen achter zijn bediende aan. Deze bracht hem de haven langs, een steiger af, de smalle loopplank van een schip op.

Op het dek, dat vol rommel stond van vaten, balen, kisten, die nog door de open achter- en voorluiken ingeladen werden, drentelde een groote vierkante man, met een rood gezicht en een gele snor daarin; twee gele snorren schenen ook boven zijn oogen te groeien. Hij had een

boezeroen aan, dat bepaald vuil was, en droeg een oude afgetrapte broek, die hem wijd om zijn beenen slobberde op zijn hoofd had hij een vreemdsoortig vilten bolletje, bijna zonder rand, met een touw om zijn kin geknoopt.

- ‘Is dat 'm?,’ vroeg die man, zonder Pass' of den heer Fogg aan te kijken.

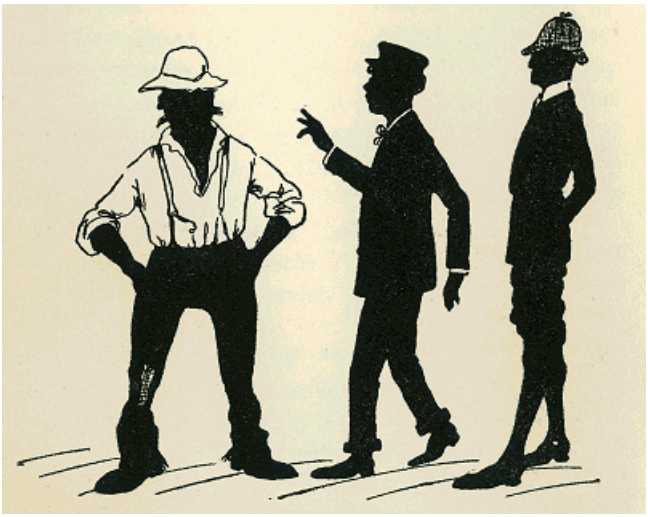

Doch Pass' beschouwde de vraag tot hem gericht.

- ‘Dit is de heer James Fogg,’ zeide hij, ‘de zoon van den heer Phileas Fogg, die de reis om de wereld in tachtig dagen volbracht.’

- ‘Ook 'n treuzelaar!’, zei de norsche slordige man, minachtend, zonder onder het spreken een van tweeën aan te zien; het bleek nu, dat hij hevig scheel keek; ‘ook 'n treuzelaar; de eerste de beste Amerikaan zou 't....’

- ‘De heeren Fogg zijn Engelschen,’ viel Pass' hem

in de rede, ‘bovendien werd de reis dertig jaar geleden gemaakt.’

- ‘Dat raakt me niet,’ riep de schele man, ‘ik wed om tien dollar, dat dertig jaar geleden elke Amerikaan, 't 'm vlugger gelapt zou hebben.’

- ‘Wie is die man?’, vroeg de heer Fogg uit de hoogte.

- ‘De kapitein van de “Nippon Maroe”,’ antwoordde Pass'.

- ‘Waarheen is de bestemming?’, vroeg de heer Fogg aan Pass', zonder in het minst nota te nemen van den vreemden man, die hem als de gezagvoerder van het schip was voorgesteld.

- ‘Vereenigde Staten,’ antwoordde Pass'.

- ‘Welke snelheid?’, vroeg de heer Fogg verder.

- ‘Binnen veertien dagen van Yokohama naar San Francisco,’ zei Pass'.

- ‘Wanneer vertrek?’, vroeg nog zijn meester.

- ‘Onmiddellijk,’ antwoordde de stipte reisknecht.

De loopplank was reeds binnengehaald. Het electrische belletje naar de machinekamer tiengde.

De heer Fogg sprak geen woord. Even scheen hij na te denken. Doch slechts een oogenblik. Toen trad hij, alsof hij den weg aan boord van de ‘Nippon Maroe’ kende, naar de kajuittrap en verdween omlaag.

Pass' bleef aan dek, om het vertrek te aanschouwen. De kapitein had den heer Fogg even nagekeken, zoover als men zooiets van zijn twee oogen, die elk een andere kompasstreek uitkeken, kon zeggen, en had toen met een knallenden vloek gezegd:

- ‘Die dit-en-datsche Engelschen!’

Daarna was hij wijdbeensch de brug van zijn schip

opgeslenterd, had een groote zwarte sigaar opgestoken en was naast den loods aan het roer komen staan.

Terwijl Pass' aan dek bleef, een nauw plaatsje zoekend tusschen den onbeschrijfelijken rommel van de vreemdste goederen, zat de heer Fogg beneden in het achterschip in een klein kajuitje. Hij zat er zoowaar al weer met een boek voor zich, een boek gekaft in half geel, half rood omslag. Hoe dit kaft er om kwam, vroeg de heer Fogg niet; hoe het boek, dat tot titel droeg 'De Stille Oceaan', er als het ware voor hem gereed lag, scheen hem evenmin iets te kunnen schelen. Zoo het er door zijn onovertreffelijken reisknecht bezorgd was, kwam hem dit blijkbaar niets anders voor dan als een staaltje van diens plicht.

Vóór in het boek was een kaart. En daarop rustten nu de blikken van den heer Fogg. Het was een lange lijn, welke van Yokohama tot San Francisco liep, 5000 zeemijlen dwars door den Stillen Oceaan. Langzaam betuurde hij de kaart, met strakke oogen, de lippen stug op elkaar; geen spier van zijn gelaat bewoog.

En toch moesten juist nu in zijn hoofd de gedachten snel elkaar opvolgen!

Hij scheepte zich hier van Yokohama in, voor de tweede helft van zijn wereldreis, in dezelfde haven dus, vanwaar zijn vader indertijd de tweede helft van diens reis had ondernomen. San Francisco zou de Amerikaansche haven zijn, waar hij aankwam; en ook Phileas Fogg, de man van het wereldrecord van tachtig dagen, was daar aangekomen! Waarschijnlijk zou de andere reis dan dwars door de Ver. Staten gaan, naar New-York. Evenals zijn vader dus? En van New-York op Engeland....

Kwam de reis van zijn vader, het geheele beeld van

dezen eigenaardigen man, die voor de geheele wereld als het typisch voorbeeld van den stipten reiziger had gegolden, tot zijn zoon hem zou navolgen, om het vaderlijk record te slaan, hem nu niet sterk voor oogen?

De heer James Fogg was steeds ondoorgrondelijk geweest; nu in zijn kleine kajuit aan boord van de 'Nippon Maroe' zat hij onbeweeglijk met de kaart voor zich van den grootsten oceaan van deze aarde, welke hij in één rechte lijn, van werelddeel tot werelddeel, ging oversteken.

Zoo ooit dan was het wel hier, dat een vergelijking van vader en zoon zich opdrong, tenminste tusschen beider reis om de wereld.

De heer Phileas Fogg, de vader, had van Londen tot Yokohama twee en veertig dagen noodig gehad. Zijn zoon James Fogg van Londen, of Amsterdam, tot Yokohama zeventien dagen. Hun reiswegen, naast elkaar gelegd, zouden er zoo hebben uitgezien:

PHILEAS FOGG.

Londen-Brindisi	7 dagen.
Brindisi-Bombay	13 dagen.
Bombay-Calcutta	3 dagen.
Calcutta-Shanghai	13 dagen.
Shanghai-Yokohama	6 dagen.
	_____
	42 dagen.

JAMES FOGG.

Amsterdam-Moskou	3 dagen.
Moskou-Wladiwostok	11 dagen.
Wladiwostok-Tsoeroega	2 dagen.
Tsoeroega-Yokohama	1 dagen.
	_____
	17 dagen.

De zoon had tot dusver in snelheid zijn vader verre achter zich gelaten. Doch terwijl de vader voor de rest van zijn reis nog 38 dagen over had, bleven er voor den zoon slechts 23 over.

Het was waar, de middelen van vervoer, èn van stoombooten èn van treinen, waren in die dertig jaar, welke tusschen hun beider reis verloopen waren, aanzienlijk ver-

beterd. Want terwijl deze groote zeereis over den Stillen Oceaan door den heer Fogg Vader in 22 dagen was afgelegd, zou de 'Nippon Maroe', aan welker boord de heer Fogg Zoon zich bevond, er slechts 12 dagen over doen.

Doch dan ook geen dag meer! Want daarna bleven er nog slechts tien dagen. En om van San Francisco naar New York te komen, den Atlantischen Oceaan over te steken, en weer op tijd thuis te zijn in Amsterdam, waar de kleine Engelsche notaris op de minuut, op de sekonde, ja, wellicht op een onderdeel daarvan, zou staan wachten, bleef nog een taak, welke slechts kon slagen, wanneer meer dan menschelijke moeiten werden in het werk gesteld.

Voorloopig zat de heer James Fogg aan boord van de 'Nippon Maroe' en trachtte zich in de vrij ongunstige omstandigheden van zijn nieuwe verblijf te schikken.

Want dat dit vaartuig een luxeschip was, zou te veel gezegd zijn! Passepartout had geen andere keus gehad. Bij zijn haastig onderzoek was hem gebleken, dat er slechts één schip met bestemming voor de Ver. Staten in de haven lag. Het was de 'Nippon Maroe' geweest, een schip van 10.000 ton, gewoonlijk voor goederentransport bestemd, doch ditmaal met een eigenaardige lading, welke in hoofdzaak bestond uit Chineesche koelies, die uit hun vaderland, het Hemelsche Rijk, als arbeidskrachten naar Amerika werden overgebracht. Dit levend artikel werd als tusschendeksgoederen vervoerd. Er waren er ontelbare. Pass' had ze niet gezien, doch een ondragelijke lucht steeg uit de open ruimen op; toen hij aan boord was gekomen, om passage te bespreken, had men hem op zijn vraag welke bestemming het schip had geantwoord: 'Een lading Johnies[1)]

1) Scheldnaam in de Ver. Staten voor Chineezen.

voor Amerika.’ Voor Pass' was het vrij onverschillig geweest, of er rijst, thee of Chineezen aan boord waren. En toen hij met den kapitein onderhandelde, waren zij het vlug eens geworden. De reederij, zoo beweerde de kapitein, had er belang bij, de Chineezen zoo vlug mogelijk naar den overkant van den Stillen Oceaan te brengen, omdat in hun overtochtsprijs ook hun ligging en voedsel begrepen waren. ‘Hoe korter reis hoe minder rijst!’, had de onbehouwen kapitein tegen Pass' gegrinnikt.

- ‘Is er voor mijn meester en mij iets anders te eten aan boord dan rijst?’, had Pass' voorzichtig gevraagd.

- ‘Hetzelfde menu als ik,’ was het antwoord van den kapitein geweest.

- ‘En is er een afzonderlijke slaapgelegenheid voor mijn meester?’, had Pass' gevraagd, want hij begreep, dat hij den heer Fogg niet mocht blootstellen aan het onbeschrijflijke Chineezen-luchtje, dat in de opgepropte ruimen het ademhalen onmogelijk moest maken.

- ‘Ik heb twee prachtige kajuiten voor jullie beiden,’ was het antwoord van den kapitein.

- ‘En voor hoeveel geld?’, had Pass' dan gevraagd.

- ‘Heeft die meester van je zoo'n haast om in San Francisco te komen, dat hij het eerste het beste schip noodig heeft?’, had daarop de kapitein gevraagd, en zijn twee schele oogen waren begeerig van links naar rechts gekropen.

- ‘Mijn meester heeft groote haast,’ had Pass' geantwoord.

- ‘Nu dan!’, was er langzaam van den kapitein gekomen; ‘ik zal jullie samen meenemen voor 10.000 dollar per hoofd.’

Dat was Pass' even te machtig geweest! Doch meteen

had hij zich bedacht. Hij kende nu reeds voldoende het vage gebaar van zijns meesters rechterhand, waarmee deze zijn onverschilligheid voor deze en dergelijke zaken scheen te willen aanduiden. De heer Fogg moest heel rijk zijn. In elk geval zou hij het zeker worden, wanneer hij in het bezit kwam van de erfenis van zijn vader. Doch indien hij de erfenis niet kreeg? Dan moest zijn meester een arm man zijn. Hier was dus slechts één beslissing mogelijk! En zonder zich meer dan drie sekonden te hebben bedacht, had Pass' geantwoord met een kort-af: ‘In orde!’

Zoo bevonden zich, met een vertraging van slechts enkele uren, de heer James Fogg en zijn reisknecht Passepartout aan boord van de ‘Nippon Maroe’, met bestemming naar San Francisco.

Doch voor beiden moest deze reis wel een groote teleurstelling zijn. Nog geen twee dagen was de ‘Nippon Maroe’ onderweg, of reeds bleek welk een oud, slecht schip het was. Bij het schieten van de zon, het meten van de snelheid, overal was Pass' bij tegenwoordig geweest. En den derden ochtend, te tien uur precies, toen hij de kam loodrecht door de scheiding van den heer Fogg trok, zei hij:

- ‘Meneer, ik meen u te moeten zeggen, dat het schip, waarop wij ons bevinden, een slecht schip is....’

- ‘Wist ik,’ sprak de heer Fogg onbewogen.

-... ‘En dat het nooit in staat zal zijn de reis van Yokohama naar San Francisco in twaalf dagen te volbrengen,...’ vervolgde Pass'.

- ‘Wist ik,’ sprak de heer Fogg.

-... ‘Omdat de kapitein ons heeft voorgelogen, en zijn schip maar half zoo snel loopt als hij beweerd heeft, dat het loopen zou,’ eindigde Pass' zijn zin.

- ‘Wist ik,’ sprak de heer Fogg.

Hiermede was het gesprek geëindigd. Pass' had volkomen gelijk gehad. Hij had zich op de hoogte gesteld omtrent de snelheid van het schip; de machines waren zoozeer verwaarloosd, de bouw van het schip was zóó verouderd, dat er geen sprake van kon zijn, de 5000 zeemijlen, welke de Japansche kust van de Amerikaansche scheidde, in de beweerde twaalf dagen af te leggen. Zooals het schip nu liep, zou men er het dubbele van den tijd, ruim drie weken over doen. Ook de heer Fogg scheen deze berekening voor zichzelf te hebben gemaakt in de paar dagen, dat de ‘Nippon Maroe’ onderweg was.

Hij scheen er in te berusten. Hij vertoonde zich niet aan dek, doch bleef den geheelen dag in zijn bekrompen hut. Daar zat hij te lezen, langzaam, de eene pagina na de andere, over den Stillen Oceaan en de verre stranden, die zijn golven bespoelen. Hij gebruikte zijn maaltijden alleen. Sprak met niemand een woord. Zelfs niet met Pass', die elken ochtend aan de deur van zijn kajuitje kwam tikken, om zijn haar in orde te brengen. Dan zei de brave jongen met trillende stem:

- ‘Meneer Fogg, het schijnt wel of de “Nippon Maroe” elk etmaal langzamer gaat loopen.’

- ‘Ja,’ sprak dan de heer Fogg.

- ‘En er is niets aan te verhelpen,’ stotterde de arme jongen, die zich de vreeselijkste verwijten maakte, dat hij het geweest was, die zijn meester aan boord van dit trage schip had gebracht.

- ‘Weet ik,’ antwoordde de heer Fogg. Geen woord van verwijt kwam over zijn lippen. Dit was immers in geen enkel opzicht de schuld van zijn reisknecht. Doch de omstandigheden spanden wel tegen hen samen.

Pass' stapte evenwel een der volgende dagen de brug van het schip op. De kapitein was er niet. Er stond een klein Japannertje aan het stuurwiel, dat hem nijdig beval oogenblikkelijk de brug te verlaten.

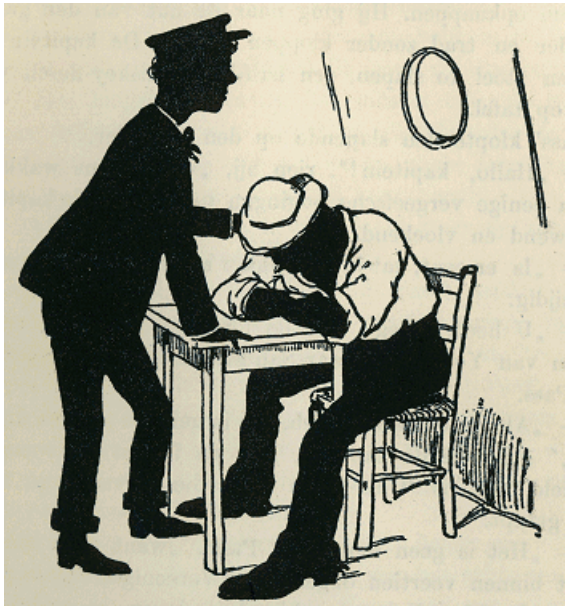

- ‘Waar is dan de kapitein?’, vroeg Pass', die zich niet van zijn stuk wilde laten brengen.

- ‘Die zal vandaag ook wel weer dronken zijn,’ zei de stuurman. ‘Een kapitein die zijn eigen bottelier is, deugt zoomin voor kapitein als voor bottelier.’

Pass' vond dit gezegde bijna zoo mooi als een kernwoord; hij begreep er de beteekenis slechts al te goed van. Trouwens de wankelende gang van den gezagvoerder,

het ruwe gebulder van zijn stem, hadden hem reeds meer doen vermoeden, dat de kapitein een dronkaard was. Hij liet zich daardoor echter niet afschrikken. In Amsterdam had hij in zijn buurt ook wel eens soortgelijke karweitjes moeten opknappen. Hij ging naar de hut van den gezagvoerder en trad zonder kloppen binnen. De kapitein zat in een stoel te slapen, een half-lege whiskey-flesch voor zich op tafel.

Pass' klopte den slapende op den schouder.

- 'Hallo, kapitein!', riep hij, 'wordt eens wakker.'

Na eenige vergeefsche pogingen ontwaakte de kapitein, geeuwend en vloekend.

- 'Is er wat, dat je me wakker komt maken?', gromde hij nijdig.

- 'U heeft gezegd, dat de "Nippon Maroe" in twaalf dagen van Yokohama naar San Francisco zou oversteken,' zei Pass.

- 'Als ik dat gezegd heb, heb ik gelogen als een woekeraar,' grauwde de kapitein. 'En als ik het als waarheid bedoeld heb, is 't de beste mop, die ik van mijn leven heb getapt.'

- 'Het is geen mop,' zei Pass', 'want mijn meester moet binnen veertien dagen in de Vereenigde Staten zijn.'

- 'Laat-ie dan over boord springen en zwemmen, dan gaat-ie misschien vlugger!', brulde de kapitein.

- 'Is er niets te bedenken om de "Nippon Maroe" sneller te laten loopen?', vroeg Pass'.

- 'Nee,' bulderde de dronken kapitein, ''t is een ouwe verrotte schuit, en je mag je vuisten dicht knijpen, wanneer het karkas den anderen oever haalt.'

- 'En die Chineezen, die elken dag, dat het schip langer vaart, toch ook gevoed moeten worden!', riep Pass'.

Toen kreeg de gezagvoerder een lachbui, zoodat Pass' dacht, dat de man er in stikken zou; nadat hij wat bedaard was, grinnikte hij:

- 'Weet je hoe ik dat inpik? Ik krijg een vast bedrag van mijn reederij om het noodige voedsel voor de Johnies te koopen. Ik begin met de eene helft in mijn zak te steken en voor de andere helft koop ik afgekeurde rijst. En hoe langer we varen, hoe minder die gele kerels te eten krijgen. D'r zijn ook geen dankbaarder passagiers dan dat Chineesche tuig als we na zoo'n lange reis aankomen, want dan is 't ook vel over been!'

Toen legde de kapitein zijn hoofd weer op zijn armen en ging opnieuw slapen.

Den volgenden ochtend bracht Pass' verslag uit aan zijn meester, doch deze scheen slechts weinig belang te stellen in de dronkemanspraatjes van den kapitein.

- 'Het ergste is, mijnheer Fogg,' riep Pass', 'dat het wel schijnt alsof het schip elken dag langzamer loopt.'

- 'Zeer juist,' luidde het antwoord van den heer Fogg, 'bovendien drijft de "Nippon-Maroe" in zuidelijke richting af.'

- Pass' zag zijn meester met open oogen aan! De heer Fogg wist dit, en hij deed niets om het schip een andere richting te geven? De heer Fogg was van alles op de hoogte, en hij liet het onverstoorbaar over zijn kant gaan?

Pass' had een ondeelbaar oogenblik van twijfel in de hoogheid van zijn meester. Hij kende maar al te goed de geschiedenis van 's heeren Fogg's vader en van zijn eigen vader zaliger. En hij wist, hoe die in even benarde omstandigheden met de revolver in de hand voor den gezagvoerder van hun schip waren getreden en van hun wil wet hadden weten te maken. Doch aan den anderen

kant zeide hem zijn gezond verstand, dat de omstandigheden onder welke de reis om de wereld in tachtig dagen volbracht werd, wel andere waren dan die onder welke de reis om de wereld in veertig dagen plaats had. Hier had men een schip, dat blijkbaar versleten was en nog slechts gebruikt werd, om Chineesche koelies over te brengen; de machines waren oud en ondeugdelijk, het kompas deugde niet, de bemanning bestond uit uitschot, en de kapitein, een dronkaard, was tot niets anders nut dan deze drijvende doodkist zoo goed en kwaad als het ging den reuzenplas tusschen Azië en Amerika over te brengen.

Al zijn plannen, om den kapitein in zijn kajuit op te sluiten, het scheepsvolk in de boeien te slaan, een oproer onder de gele tusschendekspassagiers te verwekken, moest hij opgeven tegenover de onverstoorbare gelatenheid van den heer Fogg.

Elken ochtend, wanneer hij met een nieuw plan bij zijn meester kwam, en hem dit onder het trekken van de onberispelijke scheiding meedeelde, wenkte de heer Fogg op dezelfde wijze met de hand, alsof hij met dat gebaar het nuttelooze en onbereikbare van dergelijke goed-bedoelde, doch onuitvoerbare plannen wilde aanduiden.

Alweer! - men zat in het schuitje en moest meevaren!

Doch weer een dag later kwam Pass', zenuwachtig, opgewonden en geheel ontdaan, bij zijn meester binnen stormen. Het was precies tien uur, ditmaal zoowel op het stipte gouden remontoir horloge van den heer James Fogg, die deze kostbaarheid als eenige herinnering aan zijn vader Phileas Fogg bij zich droeg, als op het dikke, plompe nikkelen uurwerk van Pass', wiens horloge een niet minder zeldzame

herinnering vormde aan zijn braven vader Passepartout Sr. Deze overeenstemming van tijden was te merkwaardiger, omdat, in weerwil van de lofwaardige nauwkeurigheid van Pass', het hem tot dusver werkelijk geen enkelen dag gelukt was, op het juiste uur van tienen zijn ochtend-opwachting bij zijn meester te maken. Het was den braven jongen een dagelijksch raadsel geweest, hoe zijn horloge, dat in de Goudsbloemdwarsstraat te Amsterdam als een nog sekuurder tijdaanwijzer had gegolden dan de Westertorenklok, op reis elken dag van ongeveer een half uur, tot drie kwartier, ja tot zelfs een uur achter liep!

Doch dezen ochtend zou hij daarvan meteen de verklaring ontvangen.

Hij stormde dan ontdaan bij zijn meester binnen en riep: ‘O meneer! ditmaal hebben wij eens een grooten meevaller!’

De opgewonden mededeeling scheen den heer Fogg hoegenaamd niet uit zijn gewone doen te brengen. En daarom vervolgde Pass', snel sprekend:

- ‘Ik heb zoo juist een praatje met een van het bootsvolk gemaakt, die voor het eerst, zoolang wij aan boord zijn, nuchter scheen. Hij vertelde me, dat de “Nippon Maroe” vandaag den honderdtachtigsten breedtegraad passeerde, en bij kris en kras bezwoer hij me, dat de heele bemanning er vandaag een extra oorlam op zou zetten, omdat dit een buitengewone dag was; want terwijl het vandaag Donderdag is zullen we morgenochtend bij het opstaan den dag weer Donderdag noemen!... En toen ik hem nog zoo gauw niet begreep, gaf hij me een stomp in mijn ribben en riep: “Dat beteekent, uilskuiken, dat we vandaag een heelen dag winnen!”... O! mijnheer, als dát zoo is dan hebben wij dus eindelijk één groot geluk bij

al de ongelukken, die ons op onze reis vervolgen!'

De heer Fogg had onder de opgewonden mededeeling van Pass' geen beweging gemaakt; nu sprak hij statig:

- 'Wist dit. Had hiermede reeds rekening gehouden. Maak mijn haar op en ik zal u uitleggen.'

En nu vertelde de heer Fogg zijn bediende, hoe met elken graad, welke de reizigers van West naar Oost hadden afgelegd, de tijd met vier minuten verlengd was, zoodat men hier, op den 180sten breedtegraad, juist op de helft van de reis om den aardbol zijnde, 12 uur of een half etmaal had gewonnen, en, om de tijdrekening in het reine te brengen, de gewoonte moest volgen van alle zeevaarders, die sedert den eersten wereldreiziger Magelhaen de reis om de aarde volbrachten, op deze plaats een dag te verspringen.

Het was een geweldige teleurstelling voor Pass' te vernemen, dat ook dit verblijdend nieuws alweer geen verrassing voor zijn alwetenden meester was; al was het waar, dat juist die beroemde ééne dag Phileas Fogg in staat had gesteld zijn reis om in de wereld in 81 dagen, tot een reis om de wereld in 80 dagen te verkorten. Dus ook deze kans ontging zijn jongen meester!

Het gesprek tusschen beiden zou hiermee geëindigd zijn, omdat in deze eindelooze dagen aan boord van de 'Nippon-Maroe' voor den heer Fogg geen aanleiding bestond, zijn gewonen cursus onder het trekken van de scheiding te houden, doch de heer Fogg meende van deze gelegenheid tevens gebruik te moeten maken, zijn overigens zoo nauwgezetten bediende een wenk te geven over het gelijk zetten van diens horloge.

- 'Terwijl uw uurwerk nu tien uur aanwijst, is het feitelijk twaalf uur ten achter bij den Amsterdamschen

tijd. Van heden af zult gij den minutenwijzer dus vier minuten voor elken graad, dien wij in oostelijke richting afleggen, moeten vóór zetten, zoo gij op den juisten tijd in Amsterdam terug wilt keeren.'

- 'Maar, meneer!', stotterde Pass', 'mijn horloge...!'

En Pass' haalde een uurwerk voor den dag, dat meer op een wekker leek dan op een zakuurwerk.

- 'Ken ik,' zei de heer Fogg; slechts even had hij met haast onmerkbare spitsing van zijn wenkbrauwen naar het horloge van Passepartout gekeken. Ja, hij kende het, al had hij het nooit gezien; zooals hij àlles kende, al had hij nog nooit iets gezien. Want dit moest het beroemde horloge zijn van den ouden Passepartout! En wel even mocht het hem zijn wenkbrauwen doen spitsen, hu hij ontdekte, dat niet slechts familiestukken, doch familie-eigen-aardigheden van vader op zoon kunnen overgaan; hetzelfde wat eenmaal Phileas Fogg tegen Passepartout Sr. gezegd had, herhaalde nu, een menschengeslacht later, de zoon, James Fogg, tegenover Passepartout Jr.

Doch zie, hetzelfde wat Passepartout Sr. eens gedaan had, dat deed nu de zoon. Pass' keek naar zijn reusachtig horloge. Hij wist, dat het een familiestuk was, het had altijd in moeders penantkastje te pronk gelegen; hij wist, dat het aan zijn vader toebehoord had, en dat, sedert diens grootvader het kocht, het al een familiestuk der Passepartouts was geweest. Bij zijn vertrek had zijn moeder het plechtig in zijn nieuwe pak gestoken. Zou hij het nu verzetten? Dat de heer Fogg gelijk moest hebben, leed voor hem geen twijfel; daarvoor had hij in den tijd, dat hij in zijns meesters dienst was, reeds te veel eerbied voor dezen gekregen. Doch zijn moeder had hem het uurwerk toevertrouwd op een wijze, zooals in oude tijden de

burchtvrouw haar zoon, die op mannelijken leeftijd gekomen was, het zwaard van den in den slag gevallen vader aangordde!

Dus stak Pass' het horloge weer in zijn zak. Het was geen ongehoorzaamheid van den braven jongen, maar met zijn nog ongewijde handen zou hij er geen sekonde aan durven verzetten! Bovendien, wanneer de heer Fogg gelijk had met diens graadberekening, bood zijn achterloopend horloge het voordeel, dat hij altijd zou weten, hoe laat het in Amsterdam was, hetgeen ook wel wat waard was!

Na dit gesprek werd er tusschen meester en knecht geen woord meer gewisseld; de heer Fogg sprak uit gewoonte niet, Pass', omdat hij de wanhoop in het hart droeg.

O! hij wist nu wel zeker, dat deze reis om de wereld van zijn meester mislukken zou! Steeds trager liep de boot, steeds dreef zij meer uit den koers!

Pass' stelde geen belang meer in het vadzige doen en laten van de bemanning; hij keek niet meer door den vuilen luchtkoker, welke op het duistere tusschendek uitkwam, en waardoor hij de ongelukkige, uitgehongerde Chineesche passagiers in al hun ellende en vuilheid door elkaâr zag krioelen; hij keek zelfs niet meer uit over den maatloozen cirkel van diep-blauwen oceaan, evenmin naar den onbegrensden hemel, welke zich als een eindelooze stolp van het puurste blauw van horizon tot horizon boven het schip henenboog. Al zijn verrukking van reisgenot was verdwenen; zijn veerkrachtige levenslust, zijn onuitputtelijke vroolijkheid schenen verloren gegaan! Dag in, dag uit was het dezelfde zee en dezelfde lucht. Doch zelfs deze eentonige weidsche pracht zou hem nog bekoord hebben wan-

neer hij maar niet het dek onder zijn voeten had gevoeld van dat trage, afgeleefde, uitgeputte schip. Hij wist niet, en hij trachtte zich er geenszins een voorstelling van te maken, hoe deze reis, welke nu reeds dagen duurde - waarvan dan die ééne dag winst afgetrokken mocht worden! - eindigen zou. Hij keek niet eens meer starend vooruit, om te zien, of er ook land in de verre verte opdoemde. Waarom ook? Op de kaart had hij nagezien, dat de ‘Nippon Maroe’ zich in het midden bevond van dien grootsten aller wereldoceanen, en dat nog een minstens even lange reis hen tot aan de Amerikaansche kust wachtte.

Weemoedig stond hij 's morgens op, wanhopig bracht hij den langen dag door, troosteloos ging hij 's avonds weer slapen.

Dan, op zekeren nacht, werd hij plotseling wakker geschrikt! Hij hoorde stappen op het dek boven zijn hoofd, kreten van het voor- naar het achterschip klonken tot in zijn achter-kajuitje door; de stem van den kapitein vloekte allervreeselijkst boven alles uit. Met één sprong was Pass' uit zijn kooi; hij schoot in zijn kleeren, snelde naar de kajuit van zijn meester, doch vond die leeg. Hij snelde dus naar het dek. Hier trof hem niets bizonders. De dag brak reeds aan, een lichtroze, tropische ochtend ontwaakte met heerlijke zachte kleuren aan den horizon, waar zoo dadelijk de zon te voorschijn moest komen.

De machines van het schip stonden blijkbaar stil; een paar matrozen waggelden dronken, of slaapdronken, over het dek; de kapitein, met zijn vilten bolletje tot over zijn ooren getrokken, zijn boezeroen vuiler dan ooit, en zijn broek zoo ver afgezakt, dat hij zijn handen in zijn broek-zakken moest steken, om dit kleedingstuk op te houden,

leunde over den rand van de brug. Hij scheen in gesprek met den heer Fogg.

- 'Maar, indien dit geen schipbreuk is?', hoorde Pass' zijn meester afgemeten vragen. Inderdaad kon dit geen schipbreuk zijn.

De zee was zoo glad als een pas gemillimeterd grasveld; er was geen tochtje wind; de zon kwam vriendelijk en dadelijk behaaglijk den nieuwen dag beschijnen.

Toch zat de 'Nippon Maroe' onwrikbaar vast aan den grond; en de kapitein keek scheler dan ooit, en snauwde zijn antwoord, toen de heer Fogg hem statig de vraag deed, of er dadelijk gevaar bestond.

- 'Heelemaal geen!', gromde hij.
- 'Zullen we weer vlot komen?', vroeg de heer Fogg.
- 'Dacht je, dat ik hier een oesterbank ging opzetten?'
- 'De "Nippon Maroe" zou er wellicht beter geschikt voor zijn dan voor de vaart,' zei de heer Fogg.

De kapitein, die zéér knorrig was, knauwde een woord, waarvan de Amerikaansche beteekenis niet ten volle duidelijk was voor Pass', misschien wel voor den heer Fogg; deze deed echter alsof de strekking hem ontging.

- 'Ik heb geen tijd om te redetwisten,' zei hij droog, 'kan ik aan land gezet worden?'
- 'Jawel,' zei de kapitein, 'misschien raken wij dan eerder vlot.'

De heer Fogg achtte het beneden de waardigheid van een Engelsch gentleman, hierop te antwoorden.

Het was hem trouwens vrijwel onverschillig, of de 'Nippon Maroe' vlot raakte of niet. Het schip liep zóó langzaam, dat alle kans toch voor hem verloren scheen, de Amerikaansche kust tijdig genoeg te bereiken, en vandaar het laatste gedeelte van zijn reis binnen den vast-

gestelden tijd af te leggen. Hoopte hij toch nog op een kans, op een gunstige gelegenheid, op zijn gelukkig gesternte, dat hem tot dusver nog zoo weinig voordeel had bezorgd?

De heer Fogg' sprak zijn gedachten nooit uit en het eenige wat Pass' vernam, toen hij zijn meester aan diens toilet hielp - de schipbreuk scheen geen voldoende reden, om met deze gewoonte te breken - was, dat de plek, waar de ‘Nippon Maroe’ door de achteloosheid van kapitein en scheepsvolk aan den grond was geloopen, ter hoogte moest liggen van een eilandengroepje, dat als verloren lag in den Stillen Oceaan. De plaats van hun schipbreuk kon slechts een van de Hawaï-eilanden zijn.

De Hawaï-eilanden liggen op 155° O.L. en 20° N.B.; zij vormen een groep van vier groote en een aantal kleinere eilanden te zamen; een eenzaam, nietig schepje gruis in de onmetelijkheid van dezen oceaan, die grooter is dan een werelddeel. Doch in deze maatloosheid van water en lucht was dit waarlijk een oase; de natuur scheen hier wel al haar heerlijkheden te hebben bijeengebracht.

Van het schip zag men in den dagenden morgen een breed, wit strand; dadelijk daarachter het scherpe groen van een langzaam oploopende grasvlakte, daarop groeiden bonte, groote bloemen; het grasveld was omzoomd door dicht struikgewas, met bloeiende kleurige heesters daarboven staken de groote, breede bladeren van bananen uit, en slanke palmen met hun volle bladpruiken wuifden statig heen en weer.

Voor Pass' was dit eigenlijk al weer een teleurstelling.

Zoodra hij begrepen had, dat het schip tusschen de twee rotsen geloopen was en vast zat, had zijn verbeeldingskracht het woord schipbreuk uitgedacht.

Nu Pass' voor in het bootje zat, dat zijn meester en hem naar de kust zou brengen, viel die schipbreuk hem tegen. Het was een avontuur - dit was zeker; doch de aard ervan bleef beneden zijn verwachting. Er was geen donkere nacht, geen bulderende zee, geen loeiende orkaan, er waren geen wanhopend worstelende schipbreukelingen! Dit was de slapste scheepsramp, welke men zich kon voorstellen; een parade-schipbreuk!

Pass' keek de vriendelijke kust, die er, als het wel onderhouden park van een groot landbezitter, op hen lag te wachten, bijna verwijtend aan. Er was geen druppeltje zeewater op zijn kleeren gespat, zijn meester zat even onbeweeglijk als anders op de stuurbank, en de eenige matroos, die nuchter was, maakte het touw los, waarmee hun bootje aan de ‘Nippon Maroe’ vast zat.

Pass' trok zijn jas uit, stroopte zijn hemdsmouwen tot over zijn ellebogen op, en roeide met den slag van een

gemoedelijk Amstel-overzetschippertje het bootje naar den oever. De heer Fogg stuurde een kreekje in; Pass' stapte aan land en hield de boot vast tot zijn meester uitgestapt was.

De heer Fogg had gelijk gehad, dat hij het verlaten van het trage schip verkoos, zelfs het landen op één van de Hawaï-eilanden, boven het eindelooze gedobber over den Stillen Oceaan. Trouwens, hij moest weten, dat de Hawaï- of Sandwich-eilanden bewoond zijn, en niet alleen door de Polynesische donkergekleurde inboorlingen, doch ook door blanken; deze laatsten zjjn Amerikanen, die ongeveer dertig jaar geleden de Hawaï-eilanden in bezit namen.

Natuurlijk wist de heer Fogg dit alles van a tot z, doch Pass', die de laatste dagen geen college meer van zijn meester had gekregen, wist van dit alles niet. En voor zijn verbeelding leefde daar dan eindelijk het geheimzinnige onbewoonde eiland van zijn droomen op! Hij had als jongen wel gelezen van Robinson Crusoë; nu zag hij daar den heer Fogg, die er in zijn onberispelijk norfolk-jacket overigens in 't geheel niet op leek, als dien held voor hem over het eenzame strand loopen. Daar achter verhief zich dadelijk de rotsige bodem tot mooie scherpgekleurde rotsen; overal groeiden zuidelijke plantensoorten, hooge waaier-vormige palmen staken er sierlijk boven uit; bananen, cypressen en al-kleurig loverhout was daar in bonte pracht omheen geschikt; soms was het, alsof een muur van bloemen er stond opgebouwd. Daarin kon slechts een Vrijdag zich den doorgang banen om voor Robinson Crusoë een voetval te maken en zich met een onderdanig gebaar in zijn dienst te stellen...

Doch was dan niet hij zelf, Passepartout, de aangewezene, om voor Vrijdag te spelen!

In dat oogenblik dacht Pass' aan de heele wereldreis niet meer; dit heerlijk plekje natuur was er dan ook een om zich in droomen te verliezen.

De heer Fogg, onbewogen, en zichzelf gelijk als altijd, dacht er blijkbaar anders over; hij stapte met zijn lange afgemeten passen vooruit door het wilde struikgewas heen, op die eigenaardige manier, welke zijn bediende steeds weer deed denken, dat zijn meester, overal waar hij in deze onbekende plaatsen van den aardbol kwam, thuis was.

Doch midden in dit heerlijke tropische woud was er eensklaps een aller-onverwachtste ontmoeting!

De heer Fogg, die vooruit liep, struikelde bijna zoolang als hij was, en hij zou gevallen zijn, wanneer zijn steeds waakzame reisknecht hem niet had vastgegrepen. Pass' struikelde echter ook. En beiden dachten niet anders, of het waren eenige lianen of losgewoelde boomwortels geweest, waarin hun voeten verward waren geraakt, toen een vreemdsoortig geluid hen opmerkzaam maakte, dat deze versperring iets anders moest zijn. Pass', met zijn levendige verbeeldingskracht en zijn onbluschbaren lust naar avonturen, dacht al aan het een of andere roofdier of reptiel; de heer Fogg echter trok even met de rechter wenkbrauw, - hetgeen een onmiskenbaar bewijs was, dat deze gentleman zich ditmaal even verbaasde.

Want op den grond, zoo makkelijk mogelijk uitgestrekt, lag daar een menschelijk wezen. Het moest geslapen hebben; de heer Fogg en Pass', die beiden over zijn beenen gestruikeld waren, moesten hem gewekt hebben. Vandaar het eigenaardige geluid, dat hiermede tevens bleek een behaaglijke, gezonde geeuw te zijn geweest.

- ‘Hello!’, zei de man, die op zulk een eigenaardige plaats zijn ochtenddutje deed.

De heer James Fogg zeide, zijn statige gewoonte getrouw, niets; doch Pass' sprak, in goed Amsterdamsch:

- ‘Ook goeie morgen!’

De ontmoeting was ongetwijfeld ietwat vreemd, want deze Hawaïaan was geen wilde, geen neger, geen Robin-

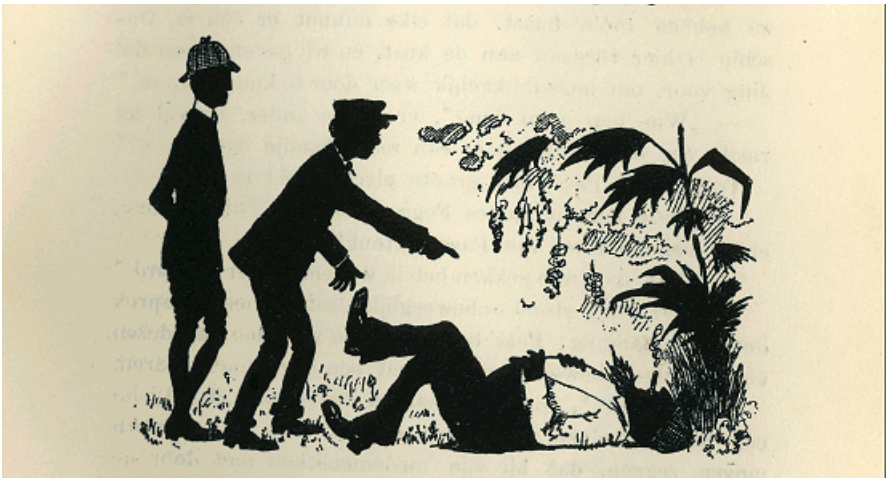

son Crusoë, geen Vrijdag; doch een gezet gezond heer met een vroolijk blozend uiterlijk, een grijzen ringbaard, welke hem als een stralenkrans van het eene oor onder den kin naar het andere oor liep, en een paar lichtblauwe groote oogen, waarvan het eene onophoudelijk tot een knipoogje vertrokken werd.

- ‘Hello!’, zeide hij voor de tweede maal met een aantal vlugge knipoogjes, ‘wat doen jelui hier?’

- ‘Schipbreuk geleden,’ zei Pass', die het woord voerde voor zijn meester.

- ‘Goeie plek uitgekozen voor zoo iets.’

- ‘Schikt nogal,’ zei Pass', ‘jammer dat we zoo weinig tijd hebben.’

- ‘Dan moeten jelui er den tijd voor nemen; prachtig klimaat, jagen, pic-nicken, slapen in de open lucht.’

- ‘Geen tijd,’ zei Pass', wat spijtig bij het hooren van al die heerlijkheden, ‘wij maken een reis om de wereld en hebben zóó'n haast, dat elke minuut er één is. Ons schip is hier vergaan aan de kust, en wij gaven er een lief ding voor, om oogenblikkelijk weer door te kunnen gaan.’

- ‘Wie ben jelui dan?’, vroeg de ander, terwijl hij rustig een dure sigaar met een mooi bandje opstak.

Toen sprak Pass' met groote plechtigheid in zijn stem:

- ‘Deze heer is James Fogg, zoon van Phileas Fogg, en ik ben de zoon van Passepartout!’

- ‘Van die twee gekken heb ik wel eens meer gehoord.’

De heer Fogg stond onbeweeglijk alsof dit heele gesprek hem niet aanging; Pass' boog, alsof de woorden van dezen eigenaardigen bewoner van Hawaï een compliment waren.

- ‘Vooruit!’, sprak de man op den grond, ‘ik zal jelui een handje helpen. Niemand zal ooit van Bill Brown mogen zeggen, dat hij zijn medemenschen niet door de wereld heeft geholpen. Mijn schip, de “Seaflower”, ligt hier vlak bij. Als de heeren maar volgen willen!’

De man, die zichzelf Bill Brown genoemd had en er een eigen schip op na scheen te houden, was opgestaan en ging den heer Fogg en Passepartout voor. Binnen eenige minuten was men uit het bosch en aan het strand gekomen.

Doch dit was nu volstrekt niet meer verlaten; een dichte menigte naakte negers waadde door het water onder het neuriën van een eentonigen dreun. Pass' keek zijn oogen uit naar deze nooit geziene vertooning.

- ‘De jaarlijksche optocht van Kamehameha, Maoeï, Molokai, Oahoe, Noeoeanoe?’, vroeg de heer Fogg op den afgemeten toon van een professor, die in zijn collegezaal vragen stelt aan zijn studenten.

- ‘Jij bent blijkbaar op de hoogte!... Ja, de inboorlingen houden hun jaarlijkschen heiligen optocht ter herinnering aan de drieduizend Hawaïanen, die zich vroeger van de Palirotsen in zee stortten. Het is een jaarlijksche onschuldige gewoonte. Maar soms slaat het die zwartjes in hun bol en trachten zij een slachtoffer te vinden, om dezen naar beneden te gooien; en, pas op! den blanken vreemdeling wien dit voorrecht treft!’

De brave Pass' begon zich wat ongerust te maken; doch Bill Brown zelf scheen ook niet gesteld op een ontmoeting met den optocht der negers. Hij trad weer haastig in het dichte struikgewas terug en begon snel te loopen. De heer Fogg volgde hem met gelijke snelheid zonder een oogenblik zijn waardigheid af te leggen, en Pass' nam zijn beenen op en holde achter de twee anderen aan. Zoo bereikte het drietal in weinige minuten een hooge rotspartij; het bosch

hield hier evenwel op, zoodat de negers, wanneer zij omhoog keken, de drie blanken daar zien moesten. Bill Brown snelde, in weerwil van zijn ronden lichaamsomvang, vlug over de rotsen verder, tot hij plotseling aan den uitersten rand van een rots bleef staan. Beneden, tusschen steile rotswanden ingesloten, lag een rimpellooze baai van het doorschijnendste water; daarachter strekte zich de verre wijde zee uit. Meteen wees hun leidsman recht onder hun voeten omlaag en zei:

- 'Dit is mijn schip, de "Seaflower." Hoe eerder de heeren aan boord gaan, hoe beter het waarschijnlijk voor hen is.'

Het was een raar model schuit; ja, op een schip leek het eigenlijk heelemaal niet. Er stond geen stoompijp op, een roeigelegenheid was er niet aan, en een zeilboot was het ook al niet, want de staak, die midden op het dekje stond, was zeker geen mast. Onder water zag men duidelijk de dikke ronde wanden als een bol glad visschenlijf; een klein dekje, eenige meters breed, lag daarop gebouwd; het vreemdste was een rond torentje, dat, een meter hoog, in het midden uitstak.

De heer Fogg en zijn knecht klauterden achter Bill Brown de ijzeren sporten van een laddertje af, dat van het dek tegen den rotswand was opgesteld. Dadelijk achter hen werd het ingehaald. De negers op het strand moesten hen reeds ontdekt hebben. Zij riepen wilde klanken naar het bosch; van alle kanten kwamen de zwarte Hawaï-negers toesnellen, zoodat het strand er vol van was. Eén groepje was er bij, dat zich vooral zeer rumoerig en druk aanstelde. Toen Pass' goed keek, zag hij, dat zij kalebasschalen en kokosschillen in de hand hielden en daarmee driftig heen en weer zwaaiden. Hij begreep eensklaps, dat dit het servies was, waaruit hij

den heer Fogg diens ontbijt had voorgediend; waarschijnlijk had zijn meester de offerspijzen genuttigd, welke daar door de negers waren neergezet, ter eere van het Pali-feest.

Hij begreep hun woede, toen zij zagen, dat de spijzen verdwenen waren. En dat zij nu wraak wilden nemen op de drie blanken, kwam hem niet onnatuurlijk voor.

- 'Ze schijnen ons toch als offer voor hun Pali-plechtigheid niet ongeschikt te achten!', lachte Bill Brown, 'maar ze hebben dikken Bill nog niet, en de twee nieuwe vrienden van Bill zijn aan boord van zijn pleizierbootje zoo veilig als in hun bed!... Wacht maar! als we zoo dadelijk onder water zullen duiken!'

Toch scheen de eigenaar van de 'Seaflower' het noodig te vinden, voort te maken met de toebereidselen tot vertrek, want de negers beklommen reeds de rotsen, welke boven de boot uitstaken. Hij riep nu door het nauwe torentje zijn bevelen omlaag, en dadelijk schuimden achter het scheepje korte wilde golven op. Vlug schoot het vaartuigje langs den rotswand.

Een pijl snorde reeds met fluitend geluid over het schip, dadelijk gevolgd door vijf, zes andere. Bill Brown drong bij den heer Fogg en Pass' aan, dat zij naar beneden zouden gaan, doch deze laatste kende zijn plicht; hij moest voor zijn meester waken, en hij wilde het zijn, die het laatst door het torentje omlaag klom. Er was geen oogenblik te verliezen; een dichte regen pijlen viel om het schip heen, en juist toen Pass' zijn been optilde, ten einde in het torentje te verdwijnen scheerde een goed gemikte pijl vlak achter hem langs.

- 'Hello!', riep Bill Brown, 'hebben ze je geraakt?'

Hij wees naar de rechter broekspijp van Passepartout, waarin een groote winkelhaak kierde.

Het was nog altijd dezelfde scheur, de winkelhaak, welke Pass' van de Duitsche grens, door Duitschland, Rusland, Siberië, de Japansche zee, Japan, den Stillen Oceaan tot hier ongenaaid had mee gedragen! De arme jongen had geen tijd gehad, dit hoog noodige euvel in zijn toilet te laten herstellen; in elk geval had hij ernstiger dingen aan zijn hoofd gehad. Nu herinnerde Bill Brown hem daar plotseling aan deze tekortkoming in zijn overigens onberispelijk gebleven blauwe pak. Zou hij zich verraden? Zou hij vertellen van den spijker van den paardehoef, die uit het deksel van den aan de grens achtergebleven koffer gestoken had, en hem deze reisherinnering had bezorgd? Hij zweeg! En zoo werd deze winkelhaak tot een eereteeken, zijn litteeken, uit den Hawaïaanschen slag mee gedragen!

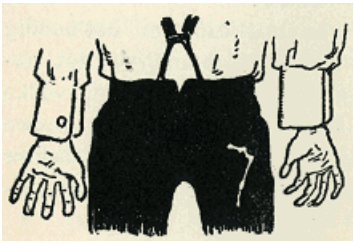

Pass' had wel wat anders te doen dan nu over toilet-zorgen zijn hoofd te breken. Hij bevond zich reeds beneden in de ‘Seaflower’; daar was alles geheel nieuw en ongewoon voor hem. Het was er als in een volle machinekamer; er was geen plekje, waar geen buizen of stangen kronkelden, waar geen kranen en wielen en krukken glommen. Naar het achterschip was het geflits te zien van groote roezige machines, die de geheele achterruimte schenen te vullen.

Bill Brown stond beneden en riep; ‘Welkom aan boord!’ Hij ging zijn onverwachte gasten voor, bij de wandeling door het schip, wees alles aan en gaf de verklaring voor elke machine. De ‘Seaflower’ mat 40 meter, zijn waterverplaatsing

bedroeg 500 ton; de dwarsdoorsnede over alle gedeelten van den romp was cirkelvormig, doch naar de beide uiteinden liep het schip puntig toe, in den vorm van een reuzengroote sigaar; de huid was van dikke staalplaten vervaardigd, ongeveer 1 c.M. dik. Voor en achter waren de reservoirs geplaatst, om het evenwicht te verkrijgen, de zoogenaamde evenwichtstanken; zij dienden om de boot in horizontalen stand te houden; werd het water uit de voorste tank naar de achterste, of omgekeerd, overgebracht, dan kon de boot in den gewenschten horizontalen stand gehouden worden. Verder waren er de tanken voor het binnenlaten van water als zinkgewicht; want het water zelf deed dienst als ballast. Onder in de boot waren opgesteld de accumulatoren voor de beweegkracht; dan waren er de reservoirs voor het meevoeren van de benoodigde gazoline, waarmede de motoren gevoed moesten worden. Deze motoren deden dienst, zoolang de boot aan de oppervlakte van de zee voer; het waren motoren van 500 paardekrachten met twaalf cylinders, waardoor de drie schroefassen een regelmatigen slag hielden van 800 omwentelingen in de minuut, een geweldige snelheid ontwikkelend van bijna 70 kilometer per uur. Doch als de boot was ondergedompeld, werden de electrische motoren in werking gesteld, met één krukbeweging op de drie assen der schroeven; en de snelheid van de boot kon dan nog met een derde worden vergroot.

De behandeling van alle werktuigen, zoowel het sturen als het duiken, geschiedde uit het torentje; met electrische bellen en met spreekbuizen, stond de kapitein in verbinding met alle deelen van het schip. Er waren daar in het rond kijkgaatjes aangebracht, om de waarneming in den omtrek mogelijk te maken.

Het zware luik, op een ring van waterdicht rubber rustend was reeds dadelijk bij het omlaag gaan dichtgeschroefd.

De eigenaar van de boot, Bill Brown, stond op een klein, vierkant platform, zoodat hij reikte tot boven in den toren; van beneden waren slechts zijn vierkante schoenzolen te zien.

Boven op het dek, aan den buitenkant van de 'Seaflower', klonken de bloote voetstappen van de negers; een van hen scheen met een hard voorwerp op de stalen platen van den scheepswand te beuken.

- 'Zij zijn uit hun humeur, dat hun Pali-offers zoo goed zijn weggesloten, als sardines in een blikje,' spotte Bill Brown.

De negers stootten woeste kreten uit. Pass', die naast den eigenaar in het torentje was komen staan, keek eensklaps door een van de glazen uitkijkgaatjes in zoo'n vertrokken zwart gezicht van een Hawaïaan, zoodat zijn krullend haar van schrik overeind ging staan.

- 'Wij gaan duiken,' zei de kapitein, 'dat is de eenige manier om ze kwijt te raken.'

Toen kwamen met korte woorden vlug zijn bevelen uit het torentje:... 'Vul middenscheeps-tank... Diepte-meter open... Buiten-boords-kleppen sluiten... Vul de hoofd-ballast-tank...' Het waren korte bevelen, welke elkaar snel opvolgden.

De boot moest reeds eenige voeten gezonken zijn, want boven op het dek klonken de verbaasde kreten van de negers, die het schip onder hun voeten voelden wegzinken.

Achter de boot repten de schroefbladen zich met haastig gewentel. In den torenkoker drong nu geen licht meer van buiten. Boven op het dek, tegen de ijzeren scheeps-

wanden, hoorde men met zachte klokjes het water pruttelen. Het schip moest nu onder water zijn; slechts het gehelmde torentje stak nog uit.

De negers klommen daar blijkbaar op. Doch de ‘Seaflower’ stoorde zich daar weinig aan en liep zijn eigen gang. Door het blinkende water, waarop de reeds hooge ochtendzon blakerend te schijnen stond, sneed de spitse boeg; zoo'n enkel golfje, dat speelsch aangedanst kwam, barstte met schuimende vlokken uit elkaar en spatte dan de negers, die op een kluitje om het torentje gedrongen stonden, nat. Dat was zoo erg niet, want van de Hawaï-bewoners is bekend, dat ze haast evenveel in het water als op het land leven. Doch tot hoever zouden zij dezen tocht meemaken?

Weer riep de stem van den kapitein: ‘Iedereen op zijn plaats? Vul de hoofdtanks...’ Meteen scheen de boot sterk te hellen. De motoren zoemden met zacht geluid; uit een hoek kwam een fluitend gesuis, alsof er lucht in de boot drong; de tanks werden gevuld en de lucht, die daarin was, drong in de boot. In eenige sekonden waren de tanks vol. De boot was diep onder water gezakt. En tegelijk was het, of men de snelheid van de boot voelde toenemen; zij schoot sneller dan een trein onder het water voort.

Op een groot cijferbord kon men een reeks getallen aflezen, terwijl een naald er met schokjes langs ging; elk cijfer gaf één voet diepte onder het zeeoppervlak aan, en haast op de maat van het vlug ronddraaiend stuurwieltje van den kapitein, sprong de naald met zijn korte stootjes vooruit. Op 15 bleef hij stil staan. De boot bevond zich dus vijf meter onder water.

- ‘Wil jullie onze negers nog zien?’, vroeg Bill Brown, ‘kijk dan maar door dit instrumentje.’

De heer Fogg maakte een afwerend gebaar, hij kende de werking van den periskoop immers reeds lang. Doch Pass' keek vol verbazing naar hetgeen er boven hem plaats had. De periskoop was een vernuftig uitgedacht toestel, dat door middel van onder hoeken van 45 graden geplaatste draaiende spiegels, in staat stelde, te kijken door den langen hollen staak, op het dek geplaatst; zoo kon men den geheelen horizon overzien.

En Pass' zag nu hoe een twaalftal negers in het water lag te spartelen, en zich dan haastte, om naar de kust terug te zwemmen, die reeds ver naar achteren lag. Daar stonden de andere negers in dichte drommen onder de

palmboomen vol ongeduld te wachten, om vandaag en morgen en overmorgen, ten eeuwigen dage wellicht, het bovennatuurlijke wonder te bespreken van den stalen visch, waarin de blanken wegkropen, en die dan onder hun voeten wegzonk, zonder dat er ooit weer een spoor van te zien kwam. ‘Enfin!’ konden ze redeneeren, ‘een plechtiger offer had de Pali-plechtigheid hun nog nooit geschonken!’

- ‘Jullie hebt haast?’, had Bill Brown gevraagd; ‘dan zal ik jullie even laten zien wat voortmaken is!’

De kapitein hield zijn onderzeesche boot eenige meters onder het zeeoppervlak, waardoor hij de grootste snelheid bereiken kon; hij bepaalde den koers noord-oost-ten-oosten,

t.o. 248

‘Langzaam maar regelmatig baalde de auto den trein in.’ (Pag. 318).

krabbelde eenige cijfers op zijn aanteekenboekje, en zei:

- ‘Binnen twee-en-een-halven dag heeft Bill Brown jullie in San Francisco op Amerikaanschen bodem afgezet, of ik herdoop mijn “Seaflower” in de “Slak”.’

De heer Fogg, die reeds zijn plaats had gevonden in de weelderig ingerichte voorkajuit, boog slechts even stijf met het hoofd. En toch moesten deze woorden van den voortreffelijken Amerikaan, over wiens beenen het geluk hem had doen struikelen, voor hem van de hoogste beteekenis zijn.

Hij had twaalf dagen berekend voor den overtocht over den Stillen Oceaan; doch de ‘Nippon Maroe’ had zóó getreuzeld, dat hij voor de helft van den overtochtsweg al bijna tien dagen had noodig gehad.

En nu zou dit ongelooflijk snelle scheepje, dat een wonder moest zijn op het gebied van modernen scheepsen machinebouw, hem in slechts eenige dagen naar zijn doel brengen!

Er was wel reden om zich te verheugen!

Doch de heer Fogg verheugde zich nooit; tenminste niet naar het uiterlijk. Hij zat weer in het kleine salon van de ‘Seaflower’, alsof hij er zijn leven lang gezeten had; hij had uit de boekenkast een boek genomen; hij las. Het was een gids voor alle spoorwegen in de Vereenigde Staten van Amerika.

Pass' echter dacht ditmaal niet vooruit. Sneller dan op deze wijze kon niemand zich verplaatsen; dat was zeker! Dus was het verstandigste, zich maar te laten vervoeren en dankbaar te zijn voor het gelukkige gesternte, dat zijn meester en hem aan boord van dit onderzeesche bootje van dien gemoedelijken, hulpvaardigen Amerikaan had gevoerd.

Zijn dankbaarheid kon hij niet beter uiten dan door zich

zoo voorkomend mogelijk te gedragen. En waar hij slechts kon, stak hij zijn handen uit, om mee te helpen. Hij smeerde de motoren, poetste de machines glimmend, zong een aardig Jordaansch wijsje en rookte de dure sigaren met de mooie bandjes van Bill Brown.

- 'Hello!', zei Bill telkens tegen hem, 'jij zou een kerel naar mijn hart zijn. Blijf in San Francisco bij me. Daar is geld voor je te maken, mijn jongen.'

Doch Pass' schudde zijn krullebol van neen. Hij maakte nu een reis om de wereld; die moest hij eerst behoorlijk met zijn meester volbrengen. Later kon hij nog altijd zien.

Het was inmiddels hard werken aan boord. De eigenaar stond bijna voortdurend aan het stuur; slechts van tijd tot tijd ruimde hij even zijn plaats in, en dan was het Pass', die het wiel van hem over mocht nemen, om de 'Seaflower' zonder een streep af te wijken op de Californische hoofdplaats aan te sturen. Intusschen moesten de machines voortdurend worden nagekeken, want zij werkten onophoudelijk door en de snelheidsmeter stond onveranderlijk op 110 kilometer.

Zoo vloog de eerste dag voorbij. De nacht, die volgde, leek op den dag, want men bleef onder water; geen straaltje licht drong in het torentje door. Zoo was de tweede dag en nacht. Zoo was ook de derde dag.

Tegen den avond stond Bill Brown weer in het torentje; van boven klonk zijn stem: 'Laat de hoofdtank leeg loopen.... Leeg de voortank.' Het was dadelijk, of de boot omhoog dreef en haar snelheid verminderde.

Eerst had de eigenaar het zware deksel losgeschroefd en het open geslagen. Een frissche koele luchtstroom drong omlaag. Pass' klauterde zoo vlug hij kon achter Bill Brown omhoog, naar buiten; toen stond hij op het dek.

Hoofdstuk XII.

Waarin beschreven wordt de aankomst in Amerika en wel in San Francisco; met een bestuurbaren luchtballon maken de twee reizigers dan een vliegensvlugge reis van west naar oost, om in New-York aan te komen, waar hen al weer nieuwe avonturen wachten.

Bill Brown, op het kleine dekje van de ‘Seaflower,’ en Passepartout, staande op den boeg van het schip, zagen San Francisco in al haar schoonheid voor zich. De hemel was helder en blauw, het water als een spiegelbeeld even blauw en helder; de breede golven van den Stillen Oceaan, welke hen gedurende twee dagen bedekt hadden gehouden, schenen nu het scheepje naar de kust te stuwen.

Eerst kwam men de Farallones-eilanden voorbij, een handvol fijn-gekartelde rotsen; daarachter lag het vaste land met lange duinen, die Pass' de tranen haast in de oogen brachten, want het blanke zand, de zachte glooiende lijnen, die onmerkbaar in elkaar overliepen, deden hem aan Holland denken. Langzaam schenen de duingelederen nader te schuiven en de bijzonderheden van de kust teekenden zich al duidelijker af. Rechts kon men wat kleine

eilandjes onderscheiden, op de hooge kust een groot sierlijk gebouw, Cliff-House. Doch nauwelijks was men den Golden Gate door, of alles scheen als met een tooverslag te veranderen, kleur te krijgen, op te leven. Groote zeil-booten dreven op haar zeilen statig voorbij; men kon het Presidio zien liggen, als een fortje uit een soldatenspeeldoos; dan kwamen de hooge huizen der stad op haar heuvels te voorschijn. Nu schoot de ‘Seaflower’ een reuzenmeer binnen, waarvan de oevers bijna niet met het oog te volgen waren.

Een stad lag daar gebouwd op tien heuvels; aan den voet ervan kaden, pieren, opslagloodsen; hooger op de handelswijk, waar de gebouwen dichter op-een stonden, eindelijk op den top huizen in allerlei bouwstijl, tusschen groene tuinen, ruim en aantrekkelijk, en als met kunstzinnigen gril zoo maar daar neergezet; in de baai ontelbare schepen en stoombootjes, en groote overzetbooten, reuzenbakken, welke van den eenen oever naar den anderen gleden.

Het was San Francisco!

De Amerikanen, slechts half tevreden met den Spaanschen naam van hun stad, betitelden haar gaarne met ‘De hoofdstad van het Westen,’ of nog liever noemden zij de stad ‘De Koningin van den Stillen Oceaan.’ En zooals de stad zich daar aan de oogen der reizigers in al haar bevallige, grootsche schoonheid vertoonde, scheen het wel een koninklijke ingangspoort van Azië en Oceanië tot Amerika.

Zoo zag Pass' de stad voor zich, terwijl de ‘Seaflower’ aan een steiger vastgesmeerd werd.

Boven op het dekje had de heer James Fogg een stijve buiging gemaakt voor zijn gastheer Bill Brown, wien hij zoo oneindig veel verschuldigd was.

- ‘Hello!’, lachte Bill, en gaf den Engelschen gentle-

man een stevigen slag op den schouder. ‘Haast je wat je kunt! Sla het record van den ouwen heer Phileas Fogg en kom later terug, om Amerika op je gemak te zien!’

De automobiel van Bill Brown bracht den heer Fogg naar het Fairmont hotel; den volgenden ochtend vertrok eerst de sneltrein, die hen in vier dagen van San Francisco dwars door de Ver. Staten naar New-York zou brengen.

In een van de rijkste, mooist-gelegen hotels van de wereld betrok de heer Fogg zijn kamers. Hij liet de stad voor wat zij was; daarom was hij niet naar San Francisco gekomen. Trouwens, hij wist dit alles immers! Hij zat in de kostbaar ingerichte suite, recht op den oosterschen divan, dien hij door Pass' had laten schuiven tegenover den wand, waartegen een kaart van de Ver. Staten hing. Daar zat hij, gelijk hij in den Russischen trein had gezeten, zooals hij door Japan had gereisd, zooals hij in zijn kajuit op den Stillen Oceaan had gezeten, stijf, recht-op, als een beeld, met zijn rug gekeerd naar de twee wijd-open vensters, die een onbeschrijfelijk mooi uitzicht over de stad, de baai, de omringende bergen omlijstten; het scheen haast, of hij opzettelijk niet keek,

zich door niets wilde laten afleiden van zijn reisdoel, dat hij op de kaart voor zich had.

Er was voor het oogenblik wel reden voor den heer Fogg, zijn gedachten tot de reis te bepalen; want wanneer hij de rekening opmaakte begon het te spannen. Hij was nu juist een en dertig dagen sedert het vertrek uit Amsterdam onderweg; voor de reis naar Amsterdam terug had hij, scherp gerekend, tien dagen noodig; dit maakte te zamen één en veertig dagen. Die ééne dag te veel was voor hem geen kostelijke verrassing meer. De vier dagen voor de reis door Amerika en de zes-en-een-halve dag voor den overtocht naar Engeland en Nederland, waren krap berekend; hij moest daarop zelfs nog een halven dag zien in te halen.

Daartegenover stond evenwel, dat de omstandigheden geheel gewijzigd waren sedert den tijd, dat zijn vader diens reis ondernam. Hier bestond alle reden om een vergelijking te maken. De spoorreis door de Vereenigde Staten, 4500 kilometer van San Francisco tot New-York, had zijn vader 7 dagen gekost, hetgeen voor dien tijd zeer snel was, te meer daar Phileas Fogg in het Indianengebied met grooten tegenspoed te kampen had gehad; - de zoon had slechts den eersten den besten spoorweggids te raadplegen, dien hij reeds bij het binnenkomen der kamer op zijn schrijftafel had gevonden, om uit te rekenen, dat er dertig jaar later dagelijks een aantal sneltreinen uit San Francisco vertrokken, om in verschillende richtingen, in drie dagen en drie nachten naar Chicago te snellen, terwijl van Chicago de toomelooze vliegtreinen binnen het etmaal de reizigers naar New-York tooverden. Van Amerika naar Londen had Phileas Fogg 9 dagen noodig gehad; - de zoon had

slechts de een of andere krant op te nemen, teneinde de vertrekdata der stoomschepen na te gaan, welke van New-York naar de Engelsche, Nederlandsche, Fransche en Duitsche havens liepen; de uren van vertrek en de uren van aankomst stonden erbij opgegeven, en deze oceaan-wonderen uit de twintigste eeuw doorkliefden den Atlantischen Oceaan geregeld binnen een week en kwamen op de minuut aan.

Het menschelijk vernuft, de durvende scheppingskracht, de tot het hoogst opgevoerde techniek hadden wonderen verricht in de dertig jaren, welke verloopen waren tusschen de reis van den vader en de reis van den zoon!

Doch dit kon niet beletten, dat Phileas Fogg bij testamentaire bepaling zijn erfgenaam den tijd uiterst karig had toegemeten. Veertig dagen voor een reis om de wereld, juist de helft van den tijd, dien Phileas Fogg gebruikt had, scheen, bij den verbazingwekkenden vooruitgang der techniek, wel geen onuitvoerbare opdracht; doch zelfs in den modernen tijd blijft de mensch een slaaf van zijn eigen scheppingen. Er bleven de dienstregelingen, de spoorwegboekjes, de wissels, de terreinmoeilijkheden, de onvoorziene tekortkomingen bij het spoorwegverkeer, wind en stroom, hooge of lage barometerstanden, bekwame of ongeschikte kapiteins bij de vaart ter zee. Neen, hoe wonderbaarlijk dit alles was ingericht, volmaakt scheen het nog niet. En één gemiste trein, één verkeerde wisselstand, één drukfout in de tijdtafels, één schep slechte kwaliteit steenkool - om maar iets te noemen - kon een grootsch plan als de moderne wereldreis van den zoon van Phileas Fogg in duigen doen vallen.

Wel was reeds meer dan de helft van diens taak vervuld;

er scheen voor James Fogg geenerlei reden te bestaan, om te twijfelen of het tweede deel van zijn reis minder naar wensch volbracht zou worden. Hij bevond zich daarenboven in het land der groote pogingen, der groote snelheden. Van hier tot het einddoel beloofde het slechts één onafgebroken snelheidsjacht te zijn, waarbij elke treinmachinist, elke stoombootstoker, elke reiziger, elke voorbijganger, elke conducteur, elke pakjesdrager, slechts als voornaamste gedachte kende: ‘Haast-je!’

Na aldus, zonder zijn blik van de wereldkaart te hebben afgewend, zijn verdere reisplan te hebben vastgesteld, begaf zich de heer James Fogg ter ruste, het aan zijn bediende overlatende voor de biljetten en overige reisregeling te zorgen.

Pass' had daar den slag al van te pakken gekregen in den korten tijd, dat hij bij zijn reizenden meester in dienst was; trouwens in praktisch Amerika was er niets eenvoudiger dan dat! Hij had overigens niet anders te doen dan zijn meester den volgenden ochtend bijtijds te wekken; en voor zichzelf van San Francisco te gaan zien wat er te zien was.

Hij drentelde de stad rond, klom op een in volle vaart voorbij-roetsende electrische tram, bekeek de straten, de winkels, de gebouwen.

Het was een eigenaardig voorbeeld van Amerikaansche stad, dat zich aan hem vertoonde; de straten waren breed en lijnrecht, de rechte dwarsstraten sneden de hoofdstraten in rechte hoeken; de stad lag daar als een groote wafel, die met behulp van lineaal en passer was ontworpen. Maar het scheen wel, of men, in de haast om de stad groot en uitgestrekt te maken, aan verschillende punten tegelijk was begonnen te bouwen, in plaats

van uit één middelpunt; want dan stonden er eenige gebouwen aangesloten naast elkaar, dan gaapte er een open vierkant stuk, afgesloten door een met bonte reclames beschilderde schutting, of den vrijen blik latende op een vaag terrein, waar het mooiste onkruid wild en sterk en groot uit den grond tierde.

Achter verschillende schuttingen, ruw en slordig getimmerd, zag Pass' echter ook puinhoopen, reusachtige stukken steen, bergen afval en daartusschen lange, in de grilligste bochten en hoeken gewrongen ijzeren balken en stangen; hij begreep, dat dit de nog niet opgeruimde overblijfselen moesten zijn van de aardbeving van eenige jaren geleden. Hij kon zich vaag een voorstelling maken van de ontzettende kracht daarvan. Het was of een reuzenhand op de groote stad was neergevallen, daarin even had rondgewoeld en zich toen weer had teruggetrokken, de vreeselijkste sporen in verwrongen muren, verpletterde daken, in puin gestorte huizen achterlatende. Pass' huiverde nog bij het zien van de laatst overgebleven herinneringen aan deze onbeschrijflijke natuurkracht, waarvan de haastige en ijverige Amerikanen de laatste overblijfsels zoo snel mogelijk trachtten te doen verdwijnen. Want nauwelijks twee jaar geleden had de onmetelijke ramp San Francisco getroffen, en nog slechts hier en daar kon Pass' de bouwvallen terugvinden. Het was of de nieuwe stad met overdaad van kracht uit den grond opgroeide! Doch hij stelde zich levendig voor, hoe zoo iets moest zijn, zulk een stad van reuzenhooge gebouwen, die als een kaartenhuis door de aardbeving tegen den grond wordt gesmakt.

Vol van deze gedachten keerde hij naar zijn hotel terug, om den volgenden ochtend vroeg bij de hand te kunnen zijn; want die Amerikaansche spoorreis zat hem nog wat

dwars. Hij had op zijn manier ook uitgerekend, dat de tijd voor zijn meester begon te spannen, en dat het dringend zaak werd, op de een of andere buitengewone manier minstens één dag op hun aanstaande reisroute uit te sparen.

Daarover tobbende trachtte hij in te slapen.

Doch 's nachts had Pass' een onrustigen droom. Het was, of hij zelf een aardbeving bijwoonde. Hij voelde dit zóó sterk, dat hij later nooit wilde toegeven, dat het slechts een booze droom was geweest. Misschien zat hem de onrustige beweging van het schip nog in het bloed; doch midden in den nacht voelde hij zich opnemen en weer neerploffen op de gelukkig zeer zachte matras van het bed. Hij schrok wakker en zat overeind. En weer voelde hij zich omhoog gaan, alsof hij uit zijn bed geslingerd werd en op den vloer terecht zou komen. Toen hij evenwel andermaal zacht en wel op de matras neerkwam, bedacht hij zich niet langer, doch sprong zijn bed uit. Het was of de grond golfde onder zijn voeten; hij was zoo draaierig, dat hij zich vast moest grijpen. Sliep hij nog? Hij greep zijn kleeren, schoot zijn broek, zijn schoenen, zijn jas aan. Zoo holde hij omlaag.

Hij moest dadelijk zijn meester wekken! was zijn eenige gedachte. Hij snelde de gang door, vond een trap, rende een breede gang in, maar kon de kamer van zijn meester niet vinden. Hij zocht als een wanhopige. Het viel hem intusschen wel op, dat de bodem tot rust was gekomen, doch in zijn trillende beenen meende hij telkens weer het begin van een nieuwen schok te voelen, zooals die hem in zijn bed overeind had gezet. Toen stormde hij naar beneden en kwam in een ruime marmeren hall. Hij ijlde naar het kantoor, waar zich de centrale telefooninrichting

bevond; de klerk gaf hem het nummer van de kamer van den heer James Fogg.

- ‘Wat is er?’, hoorde Pass' de statige stem van zijn meester, welke ditmaal wat slaperig klonk.

- ‘Meneer!’, stamelde de reisknecht; ‘ik vraag u om verontschuldiging, dat ik u storen moet, maar er is ditmaal iets ernstigs.’

- ‘Wat?’, vroeg de stem.

- ‘Een aardbeving, meneer.’

Even hoorde Pass' niets; hij dacht dat zijn meester evenals hij uit zijn bed gevlogen was en naar beneden zou hollen; doch toen hoorde hij een langen geeuw en daarop sprak weer dezelfde bedaarde stem:

- ‘Merk niets van een aardbeving... blijkbaar onbelangrijke schok geweest... roep mij als het ernstiger wordt.’

Daarmee belde de heer Fogg af.

Doch Pass' was nog te veel ontdaan; hij kon niet meer naar zijn kamer op de achtste verdieping, hoog boven den begaanbaren grond, terug gaan. Reeds schemerde de ochtend en hij verkoos zijn schrik door een wandeling buiten te gaan verzetten.

Hij had nog geen voet buiten de deur gezet, of een man kwam op hem toe, na hem aandachtig bekeken te hebben. Pass' zag er weinig verzorgd uit in zijn haastig toilet; zijn oogen keken nog verwilderd en zijn anders krullend haar stond recht-overeind.

- ‘Iets bizonders?’, vroeg de ander op den man af.

- ‘Bizonders? Dat zou ik wel denken!’, antwoordde Pass', nog geheel onder den indruk; ‘ik ben uit mijn bed gegooid.’

- ‘Te veel gedronken?’, vroeg de ander, alsof deze veronderstelling het meest voor de hand lag.

- ‘Ik drink niet!’, zei Pass' kwaad.
- ‘Inbrekers?’, vervolgde de ander, alsof dit iets alledaags was.
- ‘Erger!’, zei Pass'.
- ‘Muskieten?’, vroeg de ander onverstoorbaar verder.

Toen werd Pass' behoorlijk kwaad, en snauwde zenuwachtig:

- ‘Is 't iets bizonders, wanneer je uit je bed wordt gegooid door een aardbeving?... twee keer ben ik opgetild, twee keer neergesmeten!... toen heb ik met moeite mijn kleeren bij elkaar gezocht, en ben naar buiten gehold.’

‘Vreemd!’, mompelde de ander, ‘niets van gemerkt; doch dat hindert minder. Is dat alles?’

Pass' keek den man verbaasd aan. Of dit alles was? Wat wilde de man nog meer? Misschien dat het heele hotel ingestort was? en dat Pass' nu onder de puinhoopen te voorschijn was komen kruipen?...

Hij gaf in zijn verontwaardiging geen antwoord en stapte haastig verder. Hij liep al maar voort tot hij zich weer een weinig op zijn gemak begon te voelen. Hij vond het vreemd, dat de stad zoo rustig bleef, dat hij nergens eenige onrust merkte, dat de schok er niemand had opgeschrikt. Hij dacht, dat men hier wellicht reeds aan dergelijke verschijnselen gewend moest zijn; tenminste meer dan hij. En zoo trachtte hij langzamerhand weer meester over zichzelf te worden.

Hij keek rond; hij liep nu in een park. Het was reeds licht geworden, en hij kon den aanleg daarvan, de boomen, de planten en bloemen in al hun ochtendlijke frischheid aanschouwen. Het moest sterk gedauwd hebben, of een laag-drijvende wolk moest 's nachts over het park zijn gestreken; want alle planten, welke hij zag, glinsterden in het teere ochtendlicht. Pass' wandelde er nu rond, zooals hij in Septemberdagen wel in de serren van ‘Artis’ had gewandeld, zooals hij zoo graag in zijn Vondelpark in Amsterdam ronddwaalde. Hij zag hier boomen, planten, bloemen, die hij zich wel flauw meende te herinneren, doch die hier zoo heel veel grooter en mooier en bebloemder waren dan thuis.

Hij dwaalde er rond tot hij weer geheel op zijn verhaal gekomen was. Dan keek hij op zijn dikke zak-uurwerk. 't Werd tijd voor het toilet van zijn meester. Aardbeving, of geen aardbeving, er was geen reden om in dien plicht te kort te schieten. Zelfs als de aarde dien ochtend den anderen kant had believen rond te draaien, zou de brave Pass' dezen plicht nog niet verzaakt hebben.

Hij stapte haastig het park door. Doch vóór den uitgang werd zijn aandacht getrokken door een groote hooge schutting, met groote reclamebiljetten beschilderd, en daarboven uit kwam de ronde grijze rug van het een of andere reuzenmonster; toen hij scherper keek, zag hij, dat het een vreemdsoortig model luchtballon moest zijn. De schutting was te hoog, om daar echter veel van te zien. Daarom spelde Pass', die altijd op alles lette, de reclameletters. Het bleek een nieuwe onderneming te zijn, welke daar achter de schutting haar terrein voor proefnemingen gevestigd had. En daar stonden met metergroote cijfers de afmetingen geschilderd van het luchtschip, zijn inhoud, zijn verschillende deugdelijkheden, de snelheid, waarmee het zich wel verplaatsen kon. Blijkbaar gold het hier een echt Amerikaansche onderneming, want met de grootste letters van alle was daaronder geschilderd de uitnoodiging aan het geachte publiek, om in deze nieuwe luchtscheepvaartonderneming deel te nemen door aandeelen te nemen van 1000 dollar per stuk. Het kapitaal was 100 aandeelen groot.

Pass' had geen tijd, nog langer te kijken naar deze overweldigende Amerikaansche reclame, welke trouwens op elk huis, op elken muur en elke schutting het geachte publiek uitnoodigde, òf in deze, òf in die onderneming zijn geld te willen steken.

Hij haastte zich de stad in, sprong op de eerste de beste tram, en reed naar het hotel terug. Toen hij van de tram stapte, kocht hij een krant, een dik pak bladen, welke de ochtendeditie van de ‘San Francisco Call’ uitmaakte. Het eerste bericht dat hem trof, in vette groote letters gedrukt, luidde:

HEVIGE AARDSCHOK!
In den afgeloopen nacht! Inwoners van San Francisco uit hun bed geslingerd!!
Vreemdelingen werden krankzinnig van schrik!!!
Gebouwen op hun grondslagen geschud!!!!

- ‘Zie je nu wel!’ dacht Pass', gretig lezend; hij had dat van die aardbeving, die hem 's nachts uit zijn bed had gewipt, dus niet gedroomd.

En hij las een in overdreven bewoordingen geschreven relaas omtrent den jongsten aardschok, die in den afgeloopen nacht de stad opnieuw bezocht had - ditmaal gelukkig, verklaarde het verslag, zonder groote schade te hebben aangericht, naar het tenminste voorloopig scheen; verder werd beschreven hoe ‘Fairmont Hotel’ op zijn geweldige fundamenten als in koorts gebibberd had, hoe de gasten met geweld uit hun bed op den grond waren geworpen, en hoe eenigen hunner in verbijstering de straat waren opgesneld, slechts half gekleed, en op de vragen van een vol-ijverigen reporter, die hen had trachten te interviewen, slechts met onsamenhangende woorden hadden kunnen antwoorden....

In de reuzenhall stond de eigenaar van ‘Hotel Fairmont’ vroolijk zijn handen te wrijven, hij had ook juist het ochtendblad gelezen; het was een geweldige gratisreclame voor zijn hotel, uit alle oorden zouden de reizigers in zijn hotel neerstrijken, vanwege de aardbeving-sensatie. Doch Pass' sloop ongemerkt naar de lift en liet zich naar de verdieping van zijn meester brengen.

- ‘Geen tweede schok?’, vroeg de heer Fogg onverschillig, terwijl Pass' wat onhandig diens scheiding in orde bracht.

- ‘Van geen beteekenis, meneer,’ zei Pass' zoo achteloos mogelijk; ‘de ochtendbladen staan er wel vol van, maar het komt mij wat... overdreven voor.’

Pass' durfde, na deze eerste kennismaking, de Amerikaansche journalistiek niet strenger beoordeelen, ook, omdat hij zich niet zoo geheel onschuldig aan den oorsprong van het krantenbericht gevoelde!

Gelukkig, dat hij al zijn aandacht aan de scheiding van zijn meester kon wijden, zoodat deze van zijn verlegenheid niets scheen te bemerken.

De heer Fogg liet zich trouwens niet met dergelijke ondergeschikte zaken in.

Eer Pass' ditmaal met den zorg voor het toilet van den heer Fogg gereed was, sprak zijn meester:

- ‘Amerikaansche spoorwegdienst nagekeken;... treinen rijden niet snel genoeg.’

Dit was hetzelfde wat zijn reisbediende gister en vannacht reeds bij zichzelf overlegd had; de onverwachte schrik over de vermeende aardbeving had hem daarvan slechts even afgeleid. Doch nu zijn meester het zelf zei, knikte hij ernstig met het hoofd; hij antwoordde:

- ‘De snelste rit van San Francisco naar New-York duurt vier en een halven dag, meneer! Sneller kan het niet.’

- ‘Het moet,’ zei de heer Fogg.

In-eens schoot Passepartout een denkbeeld te binnen. Hij herinnerde zich zijn wandeling door het park, de schutting met de reclameletters, en den gevulden ballon, die daar boven uit kwam drijven.

- ‘Er bestaat een maatschappij,’ sprak hij aarzelend, alsof hij zijn woorden zelf niet vertrouwde, ‘welke aankondigt, dat zij in staat is, de reis van San Francisco naar New-York in drie dagen te volbrengen.’

Ditmaal vertrok de heer Fogg even zijn wenkbrauwen, en zijn hand, die hij reeds had opgeheven, om zijn afwerend gebaar van alwetendheid te maken, liet hij weer zakken. Dit was iets wat hij dan toch blijkbaar nog niet wist.

In tien woorden had Pass' hem verteld wat hij gezien had van den luchtballon, en wat hij verder gelezen had op de schutting.

De heer Fogg was reeds opgestaan. Een snelle auto, die buiten het hotel ter beschikking van de gasten stond te wachten, voerde hen reeds naar het park.

- ‘Zeg dat wij de reis naar New-York wenschen te maken,’ zei de heer Fogg tegen zijn reisknecht.

Pass' ging haastig door de deur, welke in de schutting was aangebracht; na eenige minuten kwam hij bij zijn meester terug, met een lang gezicht.

- ‘Zwendel?’, vroeg de heer Fogg kalm.

- ‘'t Is maar, meneer, dat ze wel den tocht willen maken, maar dat zij volgens de statuten van hun naamlooze vennootschap niet mogen opstijgen, alvorens het geheele aandeelenkapitaal geplaatst is...’

- ‘Dat begreep ik,’ luidde het lakonieke antwoord van den heer Fogg; ‘hoeveel aandeelen zijn er nog niet geplaatst?’

Pass' keek beteuterd:

- ‘Niet één, meneer, is nog geplaatst...’

- ‘Hm!’, kuchte de heer Fogg, ‘ga, en koop de honderd aandeelen.’

Hiermede was de heer Fogg eenig en uitsluitend eigenaar geworden van de maatschappij, het luchtschip, de schutting, en alles wat daar verder nog bij mocht behooren. Hij stapte dan ook, zooals slechts een groot-aandeelhouder stappen kan, dat is deftig en afgemeten, door de schut-

tingdeur; hij trad recht op het monsterlijk gevaarte toe, klom met een gewendheid, alsof dit alweer zijn dagelijksche werk was, in het schuitje, en sprak tot Pass' slechts deze woorden:

- ‘Wensch over vijf minuten te vertrekken.’

Zijn optreden was zelfs den Amerikaanschen directeur van de luchtscheepvaart-maatschappij een oogenblik te machtig. Dadelijk herstelde de slimme Yankee zich echter, en tot aan den rand van het mandje tredende, sprak hij vlug:

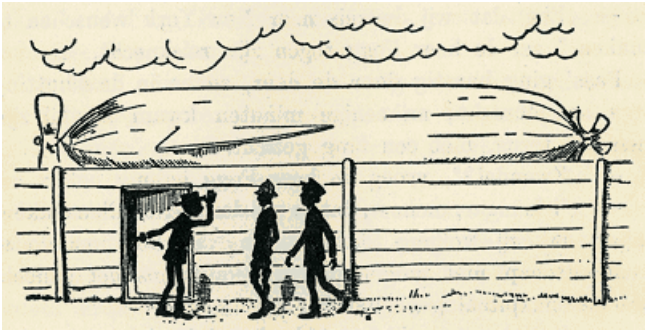

- ‘Meneer zal wellicht een vertrouwden gids noodig hebben; ook een bekwame luchtschipper zou onontbeerlijk kunnen zijn; en een deskundige kok en bottelier zou allicht van nut kunnen zijn onderweg...’

- ‘Hoeveel?’, vroeg de heer Fogg. In Amerika, dat wist hij, gebruikte men slechts weinig woorden wanneer het het regelen van geldzaken betrof.

- ‘Honderd dollar per dag,’ was het antwoord.

- ‘Honderd daarenboven,’ zeide de heer Fogg ‘wanneer gij ons Zaterdag in New-York landt;’ het was nu Woensdag en in drie dagen verlangde hij, dat het luchtschip den tocht

dwars over het uitgestrekte gebied der Vereenigde Staten zou hebben afgelegd.

De luchtschipper was reeds verdwenen, Pass' bij diens arm meetrekkende. Binnen korten tijd waren ze terug, beiden gebogen onder een groot pak met de noodige inkoopen; in het schuitje was echter ruimte genoeg.

Pass' klom nu ook binnen boord. De luchtschipper nam een stuk krijt en schreef met groote letters op het eenige opengebleven vak van de schutting: ‘Wegens de volteekening van het kapitaal, voorloopige sluiting dezer onderneming.’

Daarna draaide hij de schuttingdeur op slot, stak den sleutel in den zak, en stapte eveneens in het schuitje.

De heer Fogg had een goede plaats uitgekozen op de makkelijke rustbank, welke er stond; hij lette niet op de vlugge toebereidselen van den handigen luchtschipper, die blijkbaar bestuurder èn mecanicien, gids èn kok tegelijk was.

Pass' daarentegen liet geen enkele beweging onopgemerkt. Hij dacht, nu hij zijn eerste opstijging ging mee maken, dat er ballast zou worden uitgegooid, of dat er koorden gekapt zouden worden, welke het schip nog aan den grond vast hielden.

Doch hij vergat, dat dit een modern luchtschip was; niet zoo maar een verouderde luchtballon, welke omhoog steeg en al naar believen van de windrichting naar een der hemelstreken werd gedreven, om vervolgens op goed geluk ergens te dalen; maar dat dit een bestuurbaar luchtschip was, dat onder de handen van zijn stuurman stijgen en dalen, keeren en wenden, vooruit en achteruit manoeuvreeren kon, en dat het zich, wind of geen wind, met groote en regelmatige snelheid kon verplaatsen. Uit

al die machinerieën raakte hij echter zoo dadelijk niet wijs; de bestuurder had vlug naar verschillende krukken en stangen gegrepen; hij nam nu een horizontaal stuurwiel ter hand.

- 'Tijd!', riep de heer Fogg; de vijf minuten waren om.

Op hetzelfde oogenblik steeg het luchtschip, als met een reusachtigen sprong, omhoog; onder, ter zijde en achter het schuitje wentelden de groote schroefbladen, voortgedreven door een sterken motor, met razende snelheid rond. Het schip steeg schuin omhoog. Toen Pass' even over den rand van het schuitje keek, of hij het zich slechts verbeeldde, dat het schip zich reeds boven de aarde verheven had, moest hij haastig zijn hoofd terug trekken; hij had in een diepen kuil gekeken. Het groote San Francisco lag als een nietig hoopje kinderspeelgoed beneden, en de groote baai, de Golden Gate, leek niet meer dan een goudvischkom.

De nieuwe leidsman van den heer James Fogg bleek een alleszins bekwaam man; in elk der zoo uiteenloopende ambten, voor welker vervulling hij zichzelf met zooveel vrijmoedigheid had aangeboden, blonk hij stellig uit. Hij kookte, bakte en braadde in het luchtig, open huisje hoog boven de aarde, dat de beste kok het hem onder gelijke omstandigheden, niet verbeterd zou hebben! Daar naast moest hij een volleerd vakman zijn; hij bediende rustig zijn ingewikkelde machinerie, welke in hoofdzaak bestond uit twee groote motoren, elk van tweehonderd paarden-krachten, en waarvan de eene was opgesteld onder den voorkant van het alluminium luchtschip, de andere aan den achterkant. Midden in bevond zich het z.g. schuitje, dat echter ruim was, met hooge wanden, waarin vensters uitgespaard waren; er bevonden zich allerlei gemakken;

en een smalle loopplank voerde van hier naar voor en achter, waar een soort balcon den reizigers gelegenheid bood in de open lucht te zitten.

Doch ook als gids, waarvoor hij zich eveneens had uitgegeven, bleek hij iemand van nuttige eigenschappen; van het landschap waarboven men heen vloog, vertelde hij niet te veel, niet te weinig: juist genoeg. De heer Fogg nam tegenover hem niet eens de moeite, met een

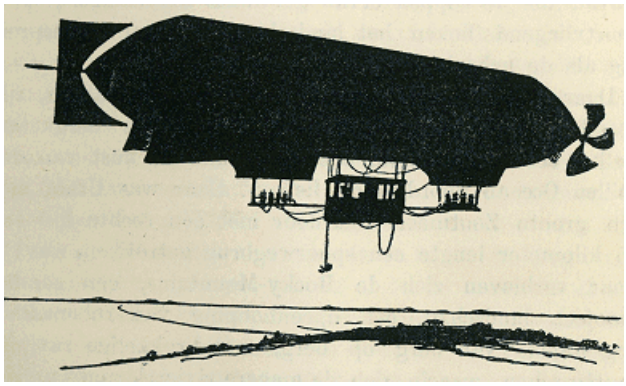

wuivend handgebaar te kennen te geven, dat hij dit alles, dank zij de overdadig voorziene boekenkast zijns vaders, waarvan een geheele plank was ingenomen door de roodgekafte boeken over Amerika, reeds wist. Men zou dan ook niet hebben kunnen zeggen, of hij mee luisterde en mee uitkeek; hij zat gedurende al de uren, welke de belangwekkende vliegtocht bij dag duurde, onveranderlijk rechtop, met strakken blik vooruit starende. En toch lag onder hem hetzelfde land, waar dertig jaar geleden zijn vader, de onvergetelijke Phileas Fogg, diens moeilijken tocht had gemaakt, gedeeltelijk per trein, gedeeltelijk per

ijsschuit, over wrakke spoorwegbruggen, door gevaarlijke Indianenstreken...

's Nachts wikkelde de heer Fogg zich in een dikken plaid, sliep, en snurkte luider dan de twee zich reppende motoren konden ronken.

Niet aldus onze Passepartout!

O, hoe heerlijk hij het reizen nù vond!

Dit was wel de groote toovermantel van den gelen duivel, die de slippen ervan gebruikte als vleugels, hoog voortvliegend boven het landschap, dat daar uitgespreid lag als de geheele schoone wereld zelve.

Daar was Californië, met zijn vruchtbare vlakten, zijn bosschen met reuzen-stammen, zijn grillige bergketen, welke ver het land in, evenwijdig aan de kust van den Stillen Oceaan noordwaarts liep... Daar was Utah, met zijn groote Zoutmeer, waardoor met één rechte lijn van 45 kilometer lengte een spoorwegbrug getrokken was... Daar verhieven zich de Rocky-Mountains, een somber grootsch landschap, een opeenhooping van rotsmassa's, opgestapeld van berg op berg, met brokkelige ravijnen daartusschen, waarin zich de magere riviertjes met moeite voortwrongen...

Daar volgde Wyoming met zijn langzaam afglooiende hoog-vlakten, de eindelooze prairiën van hard-groen gras, slechts een cowboy met zijn ontelbare kudden vee verloren daarin... Daar vloog het luchtschip boven Nebraska, de beruchte Indianen-streken, waar tot voor enkele tientallen jaren nog de verwoede uitroeiings-oorlogen gestreden werden tusschen het ondergaande roode en het overheerschende blanke ras... Daar was de groote Missouri-vlakte met haar onmetelijke, van horizon tot horizon reikende akkers, van uit de hoogte gezien als één gele

vlakte van rijp graan, waardoor de oogstmachines van de kleine, vernuftige menschenstipjes de lange onafzienbaar verre strooken trokken, maaiende, schoven bindende, dorschende, alles tegelijk.

... Daar lag beneden een groote stad; het geheele landschap daaronder leek er een oogenblik van gevuld; het was Chicago, de Amerikaansche stad, welke vijftig jaar geleden nauwelijks op de wereldkaarten voorkwam, nu reeds twee millioen inwoners telde, en zich nog steeds, met heele wijken tegelijk, uitbreidde; de huizenblokken rezen met tientallen verdiepingen omhoog; het oppervlak der stad was 550 vierkante kilometer; één rechte straat liep van zuid naar noord 35 kilometer lang... Daar lagen aan het meer van Michigan, midden tusschen de witte duintjes, alsof het daar een Hollandsch strand was, enkele eenzame gebouwen; dat moest al weer een nieuwe stad worden, die Chicago binnen enkele tientallen jaren in grootte nog verre zou overtreffen... Daar volgde al in de verte een nieuw groot meer met kusten, welke zich zoo wijd ombogen, dat het een zee leek; dit was het Eriemeer en het Ontario-meer daarachter, met de beroemde Niagara-watervallen daartusschen...

Doch daarheen koerste het luchtschip niet; de stuurman, die onvermoeid was als gids en telkens de voornaamste punten van het landschap beneden had aangewezen, had zijn ballon langs den zuidelijken oever van het meer gestuurd, en daarop pal oostelijk aangehouden. Voor het laatst ging het nu dwars over Pennsylvanië.

Het was de nacht van den derden dag; het zou het laatste deel van den vliegtocht zijn. Want vooruit moest reeds het einddoel liggen; bij het opkomen van de zon aan den oostelijken hemel zou men New-York bereikt hebben.

Het luchtschip had prachtig gevlogen, zonder een oogenblik zijn snelheid te minderen, zonder een hinderpaal op zijn weg te ontmoeten, zonder één pleisterplaats aan te doen, voortgedreven met sneltreinvaart door de hooge luchtlagen, als een monstervogel, op zijn snelwiekende reuzenvleugels, met den onvermoeiden zuigerslag van de sterke motoren.

Welk een uitvinding zoo'n vliegmachine, die zich liet regeeren en sturen met één enkele handbeweging van zijn stuurman! Er bestonden voortaan geen afstanden, geen landen, geen werelddeelen, geen oceanen meer...

Het was tegen het aanbreken van den ochtend, toen reeds beneden schemerachtig de donkere bosschen, de bultige bergen en de bleeke rivieren van Pennsylvanië te zien kwamen, dat de heer James Fogg, voor het eerst sedert het vertrek uit San Francisco, zijn mond opende om te spreken. Men zou niet hebben kunnen zeggen wat deze zonderlinge gentleman in de drie merkwaardige dagen, waarin men van west naar oost over het groote Amerikaansche vasteland vloog, had overwogen. Het kon niet anders, of hij liet al de roodgekafte boeken van de boekenkast uit het ouderlijk huis in Saville Road te Londen de revue voorbij gaan. O, hij wist dit alles minstens zoo goed als de stuurman van den luchtballon, die aan zijn reisbediende de namen van deze Amerikaansche staten, van hun steden en bergen en rivieren als bij een aanschouwelijke aardrijkskundige les opnoemde; hij moest veel méér weten! Doch geen oogenblik scheen de behoefte bij hem wakker te worden, zelf één blik over den rand van het schuitje te slaan en met eigen blikken te zien, wat zijn geleerde hersens in

de eindelooze studie-uren, onder toezicht van zijn bekwamen vader Phileas Fogg, reeds in zich hadden opgenomen.

Hier was wel een sprekend verschil tusschen beiden: de heer Fogg, die slechts las en daardoor de wereld had leeren kennen, - en Passepartout, die slechts keek en toehoorde en terdege waarnam, en zoo zijn algemeene kennis uitbreidde!

Doch nu eindelijk, aan het einde van deze drie onbeschrijflijk belangrijke dagen van reis in vogelvlucht over dit overdadige land, waarop het kloeke Amerikaansche ras overal om de gunsten van de natuur vocht, waar op elk grond-stukje hun polsslag koortsig klopte, om al de plannen, welker uitvoering de sterke hersens van dit volk zich tot taak hadden gesteld, toch maar liever vandaag dan morgen tot stand te doen komen, aan het eind van dien vliegtocht dwars boven dit land van beloften, opende de heer Fogg den mond; en zich tot den bestuurder wendende, die in al dien tijd nog geen oogenblik geslapen had, zei hij:

- 'Snelle tocht geweest; wij zullen twee uren binnen de drie etmaal in New-York aankomen.'

- 'Juist,' antwoordde de Amerikaansche luchtschipper. Zijn zwijgende passagier had gelijk: in een uur zou men New-York waarschijnlijk bereikt hebben, zoodat de tocht dan binnen de vastgestelde drie dagen volbracht zou zijn.

Doch de heer Fogg had zijn verheven zwijgen niet verbroken om den bestuurder van het luchtschip den hem toekomenden lof toe te zwaaien; zulks was zijn gewoonte niet.

De wereldreiziger had in zijn hersens de laatste som gemaakt. Nog zeven dagen bleven hem over, om het einddoel van zijn reis rond den aardbol binnen de veertig dagen te bereiken. Het was dien dag Zaterdag, den 4^{den} Augustus; juist over een week, den 11^{den} Augustus des ochtends

te half acht had hij den voet te zetten op het perron van het Centraalstation te Amsterdam, wilde hij de opdracht, hem in het testament van zijn vader gegeven, volvoerd hebben.

In één week dus moest hij den overtocht van New-York over den Atlantischen Oceaan naar een Engelsche of Hollandsche haven volbracht en verder per trein Amsterdam bereikt hebben. Dit was geen onmogelijkheid, al zou evenwel het geluk hem in New-York moeten dienen, om hem juist een van de snelst loopende oceaanstoomers te doen treffen. Derhalve moest het den heer Fogg, wiens weloverwogenheid hem bij voorkeur den sekuursten weg deed kiezen, noodzakelijk voorkomen, de allervlugste gelegenheid te gebruiken, om hem van Amerika naar Europa over te brengen. Wat lag dus meer voor de hand dan dat hij eenvoudig aan boord van zijn luchtschip bleef, om, evengoed als hij nu het vaste land was overgevlogen, dank zij de sterke vleugels van het luchtschip, waarvan hij groot-aandeelhouder was, den Atlantischen Oceaan over te zweven? Dit deelde hij in drie woorden aan den bestuurder mede.

Doch het antwoord van dezen was geheel onverwacht.

- 'Neen,' zei de man, die een even bekwame luchtschipper als gids en kok geweest was. 'Neen meneer, het spijt me wel, maar op dat voorstel kan ik onmogelijk ingaan.'

- 'Tweehonderd dollar per dag,' bood de heer Fogg, meenende, dat de man een hooger tarief bedoelde, nu de landreis in een zeereis zou overgaan.

De luchtschipper sneed echter nog hoogere aanbiedingen van den kant van den wereldreiziger af, door beslist te verklaren:

- 'De Maatschappij, welke den bestuurbaren luchtballon

exploiteert, waarvan u eenig aandeelhouder is en ik eenig direkteur ben, is een Amerikaansche. In haar statuten staat als artikel I, dat de luchtschepen, voor haar rekening gebouwd en in de luchtvaart gebracht, slechts boven Amerikaansch grondgebied mogen opstijgen en rond vliegen. Hoe verleidelijk dus uw aanbieding ook is, kan ik niet anders dan weigeren, aangezien ik als vertegenwoordiger uwer maatschappij in de eerste plaats heb te zorgen, dat strikt de hand wordt gehouden aan de bepalingen der statuten.'

Dit werd op zulk een besliste, echt Amerikaansche manier gezegd, dat elke tegenspraak was uitgesloten. Passepartout, die het gesprek gehoord had en er de belangrijkheid van begreep, durfde er zich dan ook niet eens mee in te laten; de heer Fogg zelf tilde even de rechterhand op en maakte daarmede zijn lichtelijk wenkend gebaar, alsof hij zijn onverschilligheid te kennen wilde geven, of hij op deze, of op een andere wijze naar het einddoel van zijn groote reis gebracht zou worden.

Reeds was de ochtend aangebroken; vooruit, recht

naar het oosten koerste het luchtschip; de hemel was daar fel roze gekleurd; de zon kwam op. Doch haar schijf was niet boven de kim te zien, want een reusachtige silhouet, dat den geheelen horizon afsloot, stond daar als een brokkelige muur.

De reizigers hadden daar voor hun oogen New-York, de hoofstad van de nieuwe wereld, het kloppende hart zelf van de Vereenigde Staten. En juist zooals zij daar, hoog in de lucht, er henen gezweefd kwamen, vertoonde zich de stad, gelijk men zulk een Amerikaansche huizenmassa met één blik moet omvatten, als reuzengroep van reuzenhuizen, reuzenafmetingen, stad ook van reuzen-wilskracht.

Nog altijd zat de heer Fogg roerloos. Doch Pass' had zich zoover mogelijk uit het schuitje gebogen en blikte omlaag. Hij zag daar New-York aan de splitsing van twee stroomen, Hudson en East-river, welke als door een wig vaneen gescheiden werden; rechts lag boven de rivier de Brooklijnbrug als een stuk kinderspeelgoed, dat aan twee draden over de geheele rivierbreedte opgehangen was. Van uit de hoogte zag hij een zwarten stroom menschen langzaam over de brug heen kruipen; het waren de honderdduizenden, welke er dag en nacht in een onafgebroken gelid overtrekken. Over het watervlak der beide rivieren schoten de honderden stoombootjes als vlugge watervliegen vooruit; groote ponten, de bekende Amerikaansche ferrybooten, met hun lange boven het dek uitstekende zuigers op waterkevers gelijkende, voeren langzamer daartusschen.

Het luchtschip was nu boven de stad zelve aangekomen; onder hen verhieven zich de sterke rechte drommen van kantoren en fabrieken, van banken en winkels, van hotels en woningen, en daaruit stulpte een trage alles overspreidende wolk van rook, welke met haar roetige lucht

wrang tot hen opsteeg als de benauwde adem van hijgende werkplaats. De stad zelf was in wigvorm gebouwd; dat scheen haar eenige onregelmatigheid, en haar hoofdstraat Broadway was de eenige verkeersweg, welke niet langs een lineaal was getrokken. Overigens vertoonde de reuzenstad zich, van omhoog gezien, als een onmetelijke wafel, waarvan de lijnen elkaâr in rechte hoeken sneden.

De bestuurder had, door het stop zetten van zijn rechter motor, het tweehonderd meter lange luchtschip een scherpen hoek laten maken; met één beweging van de kruk-as liet hij den machtigen achtervleugel omhoog gaan, zoodat de puntige ballon schuin omlaag schoot; doch ook den anderen motor had hij doen stilhouden, en nu dook het luchtschip als een monstervogel, welke zich op zijn breede sterke vleugels laat neerzweven, met geleidelijk verminderende vaart in het hart van de stad neer. Zonder een schok streek het vaartuig, dat zich onder den alluminium ballon bevond, langs den grond. Er lag daar een uitgestrekt grasveld. De luchtreizigers hadden slechts uit te stappen!

Men scheen in een groot park te zijn neergedaald. Het was nog vroeg in den ochtend; de rijwegen waren leeg, de wandelpaden schaarsch bevolkt; boven de boomen kwamen de witte gevels uit van de milliardairshuizen van de 5th Avenue; aan alle kanten drong langs den buitenkant van het park het geroes door van de groote stad, dat van hier gehoord op het verre gezoem leek van een aantal druk bevolkte bijenkorven.

Op een bankje, dat er in de schaduw der heesters stond, was een man gezeten, een arbeider blijkbaar, die hier onder het rooken van zijn pijpje, zoo'n Amerikaansche reuzenkrant te lezen zat. Hij moest het luchtschip

hebben zien dalen, doch hij vond het blijkbaar niet de moeite waard, daarvoor zijn lezing te staken.

De heer Fogg had hem gezien. Hij stapte met zijn lange beenen recht naar hem toe, nam, zonder een woord te zeggen, de krant uit de handen van den lezer, en liet zijn oogen snel van de eene kolom naar de andere gaan. De werkman was van louter verbazing even onthutst blijven zitten; doch nu sprong hij met een rooden kop overeind

en stormde met gebalde vuisten op den heer Fogg af.

- ‘Koop jij je eigen krant, marsbewoner!’, riep hij driftig.

Doch eer hij kon toeslaan, was Passepartout reeds vooruit gesprongen en weerde den vuistslag, bestemd voor zijn meester, die hem wel een beetje verdiende, handig af. Ook de luchtschipper kwam naderbij en greep den driftigen kerel achter in den kraag. Terwijl deze zich losworstelde en trachtte zich om te keeren, maakte de heer Fogg een kort gebaar met de rechterhand naar

Passepartout, die nog steeds in gevechtshouding gereed stond; ditmaal liet zijn gebaar aan duidelijkheid geen twijfel over: hij wenkte.

Pass' volgde onmiddellijk zijn meester, zonder zich verder aan den Amerikaanschen krantenlezer te storen. Terwijl de twee wereldreizigers zich haastig langs het pad verwijderden, liet de driftige man zijn vuisten op den ongelukkigen luchtschipper neerkomen; deze verdedigde zich zoo goed mogelijk, doch zocht ten laatste met een blauw oog zijn heil in de vlucht. Hij was met één sprong in zijn schuitje, had vlugger dan ooit de twee motoren aangezet, den voorvleugel omhoog geheven; en eer de krantenlezer nog van zijn verbazing bekomen was, zweefde de luchtballon alweer omhoog, cirkelde even hoog boven het park rond, en stuurde dan in westelijke richting, waarschijnlijk in één vaart naar San Francisco terug!

Het afscheid tusschen den luchtschipper en de twee wereldreizigers was wat eigenaardig geweest; den eerste had het zelfs een blauw oog gekost. Dit litteeken mocht hij evenwel behouden, als herinnering aan den groot-aandeelhouder van zijn naamlooze vennootschap tot exploitatie van bestuurbare luchtschepen.

De heer Fogg, met zijn groote schreden voorop gaande, en Pass', wat stijf na zijn driedaagschen vliegtocht, met moeite hem bijhoudende, waren het park reeds uit. En ineens stonden zij midden in het druk voortjagende New-Yorksche straatverkeer. De heer Fogg ging recht vooruit, alsof hij hier den weg kende. De straten waren breed, met ruime voetpaden; in het midden de electrische trams, de vrachtwagens, de auto's, de rijtuigen en omnibussen. Het was er zóó vol, dat al die voertuigen slechts langzaam vooruit

kwamen, en in lange rijen vlak naast elkaar stonden opgepropt tot er weer wat schot kwam. De straten schenen zich tusschen twee rechte, hemelhooge muren uit te strekken; het waren alle kantoren en winkels, gehuisvest in reusachtige steenen bouwwerken, waarin wijde toegangspoorten gaapten, ruime hallen daarin, met ontelbare liften op een lange rij. Naar den kant van de rivier, waarheen de heer Fogg, zonder een oogenblik te aarzelen, zich voortbewoog, werden de winkels mooier, schenen de gebouwen rijker versierd, blonken de tallooze bars, de Amerikaansche drinkgelegenheden, met steeds lokkender glans. Doch ook de onuitwarbare drom menschen werd in elke volgende straat dichter; het was niet te schatten hoeveel duizenden daar dooreen krioelden. Was het een optocht, een volksoploop, een opstand? Of waren dit gewone Amerikaansche burgers, die zich op hun dollarjacht door de straten van hun stad spoedden, vooruit, vooruit, zonder stilstaan, zonder dralen, in één onophoudelijke haast, allen, naar het scheen, met dat eene groote doel slechts voor oogen. Toch was dit geen herrie; de menschenmassa, welke zóó dicht was, dat men over de hoofden zou hebben kunnen loopen, bewoog zich voort zonder schreeuwen of zingen, met vluggen pas, en slechts het geschuifel van hun voeten vervulde de straatspleet met een verwarrend gedruisch.

Doch bij de volgende hoofdstraat, waar de 5th Avenue den Broadway sneed, gebeurde het!

Een dichte drom menschen stuwde als een niet te stuiten rivier van den eenen kant aan; van den anderen kant stroomde een even sterke menigte toe; uit de beide andere straten stuwde de menschenmassa ook vooruit; en op dit kruispunt van de twee voornaamste verkeerswegen

van New-York vormde dit een menschelijken maalstroom, een draaikolk, waarin elkeen met geweld werd meegesleurd.

Op een gegeven oogenblik zag Pass' zich van zijn meester gescheiden; hij worstelde zich tusschen de omstanders los, doch er was geen ruimte om hem door te laten. Hij riep de naam van den heer Fogg, maar in het gewoel van die duizenden om hem heen ging die ééne menschenstem verloren. Pass' kon niet voor- of achteruit; hij hief zich op zijn teenen, trok zichzelf aan de rompen van de menschen om hem heen omhoog. Ver vooruit zag hij de hooge rechte gestalte van zijn meester in het bekende norfolk-jacket tusschen de menigte verdwijnen, langzaam, maar niettemin alsof deze stuwende en dringende menschen-massa slechts een onbeduidende belemmering voor hem opleverde.

De ongelukkige Pass' gaf den strijd niet op; hij zag geen kans vooruit te komen. Dan maar op zij af, dacht hij; en terwijl de drukte hier iets minder hevig scheen, wrong hij zich tusschen de menschen door, om de eerste de beste zijstraat in te slaan en verderop door nog een zijweg weer op den hoofdweg terug te komen. Hij koesterde nog een flauwe hoop, daar ergens de hooge, stroeve figuur van den heer Fogg te zullen ontdekken; doch nergens was iets van hem te zien.

Dit was een ellendig oogenblik voor Pass'; de reuzenstad met zijn millioenen bewoners om hem heen - en hij alleen, verloren, eenzamer dan op de Gooische hei, daar midden-in!

Toch was het niets voor Pass', zich daardoor te laten ontmoedigen. Hij hield er zijn heldere hoofd van Hollandschen jongen goed bij. Hij had wel begrepen, waarom de heer Fogg in het stadspark zoo haastig, en wel wat onbeleefd, de eerste de beste krant, welke hem in zijn handen kwam, had ingekeken. Zijn meester had naar de ‘Scheepstijdingen’ gezocht. De eerste boot, welke van New-York naar een Europeesche haven vertrok, moest hij hebben. Er was immers geen uur te verspillen! Want als er nog denzelfden ochtend een snelvarend schip vertrok, was het zeker zaak, zich als passagier aan boord ervan in te schepen.

Zou anders een boot, die 's avonds, of den volgenden ochtend vertrok, hem wel op tijd aan den overkant van den grooten Atlantischen Oceaan afzetten? En beloofde het juist in deze laatste week van de reis rond de wereld niet te zullen spannen om enkele uren, enkele minuten wellicht?

Er was voor Passepartout dan ook geen twijfel, of zijn meester had zich, zonder zich een oogenblik op te houden, naar de vertrekplaats der groote Atlantische stoombooten begeven. Wilde hij zijn meester bereiken, dan had hij niets anders te doen, dan zich eveneens daarheen te spoeden!

De eerste de beste kwajongen, dien hij er naar vroeg, noemde hem Hoboken, aan de overzijde van de Hudson, als de ligplaats der booten. De straten waren hier gelukkig minder vol; in weinige minuten was Passepartout er door gesneld. Hij was hier geheel vreemd, doch hij kende het voorbeeld van zijn meester: hij liep recht vooruit alsof hij zijn doel daar voor zich zag. Aan de breede rivierkaden

lagen de groote ferrybooten, welke geregeld de verbinding van den eenen oever met den anderen onderhouden; op de eerst vertrekkende nam Pass' plaats.

Aan den overkant was hij de eerste, die den voet aan land zette. Hij rende in één haast van den eenen steiger naar den anderen, de eene loods in, en de andere loods uit. Pass' wist wat hard loopen was; hij had er in Japan het bewijs van geleverd! Ditmaal overtrof hij zichzelf. Doch het was een tijdroovend werk, elke werf op te snellen, en daar zijn buiten adem voorgedragen vragen snel aan den eersten den besten officier of bootsman te stellen.

Een tiental steigers was hij reeds afgedraafd zonder eenig resultaat. Zoo stormde hij den volgenden steiger op; een stevige matroos hield er bij de loopplank de wacht, en Pass', met moeite zijn hijgenden adem bedwingende, wilde den zeeman reeds vragen, of hij ook wellicht zijn meester gezien had, toen deze hem verwonderd aankeek, een stap achteruit deed, hem van het hoofd tot de voeten opnam, en dan met vroolijke stem in dat heerlijke, frissche, goed-klinkende Hollandsch uitriep:

- ‘Wel alle koffiepotten en theeketels! Ik zou er een pond best apenhaar onder verwedden, als dat mijn brave Passepartout niet was!’

Pass' bleef den ander verbaasd even aankijken; doch ook hij herkende den matroos bijna dadelijk.

- ‘Ben jij 't, buurman!’, riep hij verheugd.

De zeeman was de zoon van juffrouw Van der Tuin, die in het pothuisje, links van de bovenwoning van zijn moeder, in de Goudsbloemdwarsstraat te Amsterdam woonde. De ontmoeting was wel toevallig. Want had deze matroos niet den nacht vóór het vertrek van Pass' uit Amsterdam

meegeholpen met Müsselheim, den koopman, en met Stappert, den gepasporteerden oud-militair uit de West, om de koffers te pakken? Nu vond hij den matroos hier in New-York terug!

Veel tijd tot praten had Pass' echter niet. Hij moest zoo vlug mogelijk weten waar zijn meester zich bevond.

En de Hollandsche zeeman zou hem wellicht nog vlugger kunnen inlichten dan het andere zeevolk, dat hij daar op dien doolhof van groote scheepssteigers, onafzienbare loodsen-reeksen en uitgestrekte werven kon aanklampen.

Het was wel even heerlijk, na dien langen tijd weer in zijn eigen taal te kunnen vragen, en zijn eigen taal weer als antwoord te hooren. Doch wat de matroos Van der Tuin hem kon meedeelen was slechts weinig. Hij kende al de scheepstijdingen uit zijn hoofd, en zoo vernam Pass', dat

zijn meester dien ochtend onder de ‘Scheepstijdingen’ in de Amerikaansche krant hoogstwaarschijnlijk den naam moest hebben gevonden van de ‘Lusitania’, een boot van de Engelsche ‘Cunard’-stoomvaartlijn, welke dien ochtend naar Europa vertrok.

- ‘Die is een half uur geleden weggestoomd,’ zei de matroos; ‘het schip lag hier naast onzen steiger, dus ik kan me niet vergissen, maat!’

Pass' moest zich met alle geweld bedwingen, om dezen slag te dragen. Maar juist de tegenwoordigheid van zijn Amsterdamschen vriend gaf hem daartoe de kracht. Toch kon de arme, ongelukkige jongen zijn droefheid over het vertrek van zijn meester niet zóó bedwingen, of de zeeman moest er iets van bemerken.

- ‘Kom, kameraad!’, riep de matroos luchthartig, ‘wat zul je je daarom nu muizenissen in je hoofd gaan halen!... Weet je wat je nou kunt doen?... Probeeren je baas in te halen!’

Pass' luisterde slechts met halve aandacht toe. Hoe zou hij zijn meester kunnen inhalen? De wonderen waren helaas, sedert lang de wereld uit. De ‘Lusitania’ was vertrokken en zou zeker niet op hem wachten tot hij met een roeibootje haar achterna geroeid zou zijn. Hij trok dan ook zijn schouders op, om den zeeman te laten merken, dat hij van diens luchthartigheid op dit ernstige oogenblik niet gediend was.

De matroos had evenwel in ernst gesproken.

- ‘Ik meen wat ik zeg, kerel!’, riep hij uit. ‘Waarom zou het eene schip het andere niet inhalen?... Ik weet wel, dat de “Lusitania” een verduivelde hardlooper op zee is; maar de “Rotterdam”, waar je nu met je neus voor staat, is ook een van de beste schepen, die ergens

op zee varen... Kom, kniesoor, je kunt hier toch geen kool blijven planten, en die baas van jou komt je hier toch niet vandaan halen... Het verstandigst is daarom, dat jij hem achterna reist, en probeert hem in te halen!'

De Hollandsche matroos had verstandig gesproken. In het midden latende, of de 'Rotterdam' kans zou zien, de 'Lusitania' in te halen, reisde op deze manier Passepartout dan toch achter den heer Fogg aan, en aangezien de reusachtige Hollandsche boot voor den overtocht van New-York naar Rotterdam niet veel meer noodig had dan een week, zou Pass', wanneer de omstandigheden hem slechts een weinig gunstig waren, misschien niet eens zoo veel later dan zijn meester aankomen. De hoofdzaak was, dat de heer Fogg de reis op tijd volbracht. En daarop scheen nu wel kans, aangezien de matroos, die al deze dingen op zijn duimpje wist, hem vertelde, dat de 'Lusitania' het snelste schip was, dat tusschen Amerika en Europa in de vaart was, en binnen zes dagen van New-York naar de westelijkste Engelsche haven, Liverpool, overstak.

Toen bedacht Pass' zich ook niet langer, doch stapte de loopplank op, welke van den steiger naar de hooge dekken van dit grootste schip van de 'Holland-Amerika-lijn' voerde.

- 'Wanneer vertrekt de "Rotterdam"?', vroeg hij nog even achter zich aan Van der Tuin.

- 'Haast je maar!', riep deze opgewekt terug, 'ik haal zoo de loopplank achter je naar binnen. Over een kwartier hebben we al vollen stoom op, om vlug naar moeder thuis terug te varen, aan den overkant van den grooten plas!'

Hoofdstuk XII.

De beschrijving van de reis van den heer Fogg en Passepartout, elk op hun eigen schip, over den Atlantischen Oceaan.

De heer James Fogg had zich werkelijk aan boord van de ‘Lusitania’ ingescheept; zooals zijn reisbediende reeds verondersteld had, was zijn voornaamste zorg bij het neerdalen in Central Park in New-York geweest, zich op de hoogte te stellen van de eerste de beste scheepsgelegenheid naar Europa; in de krant van den New-Yorkschen lezer had hij gezien, hoe reeds binnen een uur na zijn aankomst te New-York deze boot van de Engelsche ‘Cunard’-lijn vertrok. Zonder zich dus met iets op te houden, zonder zich zelfs te bekommeren om het gevecht tusschen zijn luchtschipper en den verontwaardigden krantenlezer, - waarvan hij dan toch de oorzaak was! - had hij zich door de overvolle straten naar de ligplaats der ferry-booten aan den oever van de Hudson begeven, door zijn scherpe kennis van landen en steden dadelijk in staat gesteld den kortsten weg daarheen te nemen. Op de gereed liggende ferry-boot was hij naar den overkant gegaan, en in Hoboken had hij zich de ligplaats van de ‘Lusitania’ laten

wijzen. Tien minuten nadat hij zich aan boord bevond, had de zware stoomfluit over het water geloeid, had reeds het schip de reis naar Europa aanvaard, met Liverpool als eerste haven.

Ditmaal diende het geluk den wereldreiziger ongetwijfeld; een sneller boot, om hem naar het einddoel van zijn reis te brengen, had hij niet kunnen treffen. Had niet de 'Lusitania' de aandacht van de geheele wereld op zich gevestigd door haar bijzonder snelle overtochten?

Er bestaat een denkbeeldig zegeteeken voor de boot, welke tusschen Amerika en Europa den kortsten tijd van overtocht noodig heeft; en juist deze boot van de Cunardlijn was nu de recordhoudster. De heer Fogg hoefde dus geen woord tot den gezagvoerder te zeggen, om dezen tot grooten spoed aan te manen, aangezien de kapitein reeds tegenover zijn directie verplicht was, den overtocht zoo snel mogelijk te maken. De laatste reis van de 'Lusitania' van werelddeel tot werelddeel, dat wil zeggen, van Sandy Hook, aan de Amerikaansche kust, naar Daunts Rock aan de Iersche kust, werd gemaakt in 4 dagen, 22 uren, hetgeen een gemiddelde snelheid per uur beteekent van 23.61 knoopen.

Eigenaardig was het zeker, na te gaan, hoe ongeveer honderd jaar geleden het eerste stoomschip aan de wereld vertoond werd; en ook, hoe in de laatste vijftien jaren de snelheid der reizen geleidelijk vermeerderde.

In 1856 vestigde de 'Persia' het record door van Engeland den overtocht naar de Vereenigde Staten te maken in 9 dagen 1 uur en 45 minuten. In 1869 maakte de 'City of Brussels' de reis in 7 dagen, 22 uur en 3 minuten; pas elf jaar later bracht de 'Olaska' het record op 6 dagen, 18 uur en 37 minuten; weer 7 jaar later

ging het record op de ‘City of Paris’ over in 5 dagen, 19 uur en 18 minuten.

En achttien jaren waren noodig geweest om van het 5 dagen-record op het 4 dagen-record te komen. Men ziet hieruit, welke technische moeilijkheden bij het steeds hooger opdrijven der snelheden te overwinnen zijn.

Het record van de ‘Lusitania’, de jongste draagster van het ‘blauwe lint’, was waarschijnlijk toe te schrijven aan het feit, dat het schip met stoomturbines werkte, een wijze van voortbewegen, welke bovendien het voordeel gaf, dat de boot minder trilde.

Er was dus alle reden, aan te nemen, dat het schip, waarop de heer Fogg zich bevond, den afstand tot Liverpool weer binnen de zes dagen zou afleggen. Dan, over Londen naar Holland, in één stuk door naar Amsterdam, zou wellicht ook nog een dag kosten, zoodat, wanneer geen tegenspoeden hem op het einde van zijn wereldreis meer troffen, hij juist binnen den vastgestelden tijd te Amsterdam zou kunnen aankomen.

De heer Fogg had dus de eerste zes dagen van deze zeereis niets anders te doen dan zich te laten reizen; en, zijn gewoonte getrouw, deed hij dit op zijn eigenaardige, onbewogen, bijna roerlooze manier. Hij verscheen niet in de groote eetzaal, hij wandelde niet langs het beschutte dek, waar de ochtend- en middagconcerten werden gegeven, hij vertoonde zich niet in de salons, noch in de weelderig ingerichte café's en rookvertrekken, welke dit prachtige Engelsche schip tot een drijvend luxe-hotel maakten; in het zwembassin, dat zich aan boord bevond, speelde hij de groote internationale polo-wedstrijden niet mede, door de reizigers onderling op touw gezet; evenmin vertoonde hij zich in de biljartkamer, of in de speelzaal; en ook op het

middendek, waar als allernieuwste aantrekkelijkheid van een moderne zeereis een tennisbaan was aangelegd, liet hij zich niet zien, terwijl daar midden-op zee tusschen Amerikaansche en Engelsche spelers het vlugge, sierlijke lawntennis werd beoefend.

Slechts één vertrek was er aan boord, waar de heer Fogg zich ophield, wanneer hij zich niet in zijn eigen kajuit bevond; dit was de bibliotheek, een geheel volgens de meest verfijnde en wetenschappelijke eischen ingerichte boekerij. Hij had zich daar een vaste plaats gekozen, bij de afdeeling der studieboeken, en al waren de werken, welke hij ter hand nam, niet gekaft in de bekende kleuren van zijns vaders boekenkast, zoo wist deze onverdroten boeken-ver-

slinder toch de banden uit te zoeken, waaruit hij nieuwe stof wist op te diepen voor zijn reeds zoo omvangrijke kennis.

Dacht hij onder het lezen, tusschen de regels door, wel eens een oogenblik aan zijn reisknecht, aan Passepartout, dien hij in de New-Yorksche straatvolte was kwijt geraakt? Verwijlde hij niet een oogenblik met zijn gedachten bij dien trouwen reismakker, die daar nu alleen in het groote vreemde New-York moest zijn achtergebleven, wanhopig zoekende naar zijn meester, die, zonder eenig spoor achter te laten, verdwenen was?

Aangezien nooit iemand, wellicht zelfs indertijd zijn vader niet, had vermogen door te dringen in de gedachten van dezen zwijgenden, in zich zelf gekeerden mensch, waren ook deze vragen onmogelijk te beantwoorden.

Trouwens, voor den heer James Fogg bestond slechts één doel! Dat was het bereiken van het punt van vertrek binnen den in het testament van zijn vader genoemden tijd. En hij zou dit bereiken, al moest hij Passepartout daarvoor in een vreemd werelddeel achterlaten, zooals hij alles wat niet met gelijke snelheid als de zijne deze recordreis wist te volbrengen, had achtergelaten. Europa vooruit!... Liverpool voor den boeg!... Londen daarachter!... daar weer achter de Noordzee, de Hollandsche kust,... Amsterdam!

Hij zou het bereiken!

Donderdag was de Iersche kust in zicht; Vrijdag liet de ‘Lusitania’ het anker vallen in de grootsche haven van Liverpool; de sneltrein naar Londen stond gereed; Vrijdag in den namiddag stapte de heer Fogg in Londen uit. Hij had slechts één uur om den avondtrein naar

Harwich te halen. Buiten het station wenkte hij een cab, een van die eigenaardig Engelsche huurrijtuigjes, smal en hoog, op twee wielen, het paard vlak er voor, de koetsier op zijn hoogen kattebak er achter. Hij noemde den naam van Liverpool-station, doch op zijn horloge kijkende, beval hij den koetsier, in gestrekten draf zijn weg langs Saville-road te nemen.

De cab ratelde over de puntige keien van het stationsplein, reed daarna vlug en geluidloos over de bestrating van de groote Avenues; in een half uur was Saville-road bereikt. De cab reed met onverminderde snelheid de lange rechte straat door; aan het eind bij n°. 7 wendde de heer Fogg, alsof een uurwerk zijn hals omdraaide, het hoofd naar het huis zijns vaders, naar de bovenramen van de studeerkamer van Phileas Fogg, waar hij, in het statige gezelschap van den vader, zijn jeugd had doorgebracht, waar hij tot man was opgegroeid zonder ooit een voet buiten dat vertrek te hebben gezet. De zware overgordijnen waren nog voor de vensters gesloten; zij hingen juist zoo, gelijk de kleine notaris, dadelijk na het sterven van Phileas Fogg, ze in hun zware plooien had laten neervallen. Bijna 40 dagen waren zij gesloten gebleven, onaangeroerd, door geen vinger aangeraakt. De woning was gesloten, de jonge Fogg droeg den sleutel in zijn zak; het beroemde huis in Saville-road zou niet betreden worden, voordat de reis om de wereld in 40 dagen volbracht zou zijn.

En slaagde de heer James Fogg er niet in, binnen den door Phileas Fogg aangegeven tijd diens opdracht te vervullen, dan, wellicht, zou dit sombere huis gesloten blijven, zou de studeerkamer van Phileas Fogg, in het duister gedompeld, gesloten worden, zou waarschijnlijk de

eeuwige nacht blijven omhullen elk van de herinneringen van dien eigenaardigen man. Slechts de faam van een nieuwe reis om de wereld, van het wereldrecord in 40 dagen, zou in staat zijn, dit te voorkomen!

De cab had geen oogenblik zijn snelheid verminderd; de heer Fogg, op wiens onbewogen gelaat geen van deze gewaarwordingen zich weerspiegeld had, had het hoofd, alsof een veer het bewoog, weer rechtuit gewend. Liverpool-station lag voor hem; de reiziger betaalde den koetsier, trad het station binnen, en stapte in den gereed staanden trein, welke dadelijk vertrok, alsof hij op dezen laatsten passagier gewacht had. Te 10 uur Vrijdagavond 10 Augustus begaf de heer Fogg zich met de andere nachtreizigers aan boord van de boot. Zaterdagochtend, den 11^{den}, stopte de boot aan den steiger van den Hoek-van-Holland. De sneltrein stond gereed. Over Schiedam, Den Haag en Haarlem snelde de wereld-reiziger op zijn laatsten rit Amsterdam tegemoet, het einddoel van zijn reis, dat hij te 7 uur 10 minuten, het juiste uur en de juiste minuut van zijn vertrek op 2 Juli, veertig dagen geleden, moest bereiken....

Passepartout maakte de reis over den Atlantischen Oceaan aan boord van de ‘Rotterdam’, het nieuwe groote schip van de ‘Holland-Amerika-lijn’.

Wanneer men het zou hebben willen vergelijken met de ‘Lusitania’, dan zou men voor dit laatste 32000 ton, en voor de ‘Rotterdam’ 24170 ton inhoud hebben verkregen. Het Engelsche schip was grooter dan het Hollandsche, doch niettemin gold het laatste naar de grootte als het vijfde van alle schepen der wereld; het was 203 meter lang, 23,5 meter breed en 17 meter diep; het

werd voortbewogen door twee afzonderlijke quadruple-expansie-machines, welke een vermogen ontwikkelden van meer dan 14000 paardenkrachten, terwijl de vereischte stoom geleverd werd door 8 dubbele en 2 enkele stoomketels, te zamen met 54 vuren. Het Hollandsche stoomschip kon vervoeren 525 eerste, 500 tweede en ruim 2400 derde klas passagiers, met een bemanning van 475 koppen, waarvan 110 voor de bediening van de machines. Om nog een denkbeeld te geven van de reusachtigheid van dit schip, diene, dat op een tocht over den Oceaan ongeveer

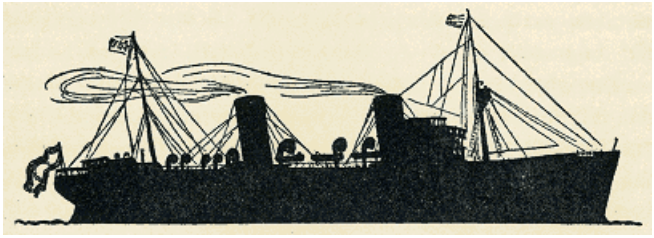

3.000.000 kilogram steenkolen verstookt werden, en dat de rook uit de stookplaatsen door twee schoorsteenen naar buiten ontsnapte, welke uit de kiel van het schip 44 meter hoog waren, en zóó breed, dat een locomotief er makkelijk door had kunnen rijden.

Al deze geweldige getallen kreeg Passepartout van zijn Amsterdamschen vriend, den matroos Van der Tuin, te hooren. Eerlijk gezegd luisterde hij er slechts met een half oor naar. Wat kon het hem op dit oogenblik schelen, of er ongeveer 3000 levende zielen aan boord waren, wanneer zijn meester zich niet onder hen bevond? Wat kon het hem schelen, of deze reuzen slok-op zooveel honderdduizend ton steenkool per dag verstookte, wanneer

dit nog niet eens voldoende was, om de ‘Lusitania’, waarop zich zijn meester waarschijnlijk bevond, in te halen?

Toen de ‘Rotterdam’ New-York achter zich had gelaten, het groote Amerikaansche Vrijheidsbeeld was gepasseerd, en de open zee had bereikt, duwde zijn vriend de matroos, die werkelijk vol zorgen voor Pass' was, hem een langen scheepskijker in de handen en wees hem waarheen hij dien op den horizon richten moest. Pass' zag een zwarte stip, niet grooter dan een speldenknop, een bijna onzichtbaar poefje rook vlekte daar boven. Was dit de ‘Lusitania’? Bevond zijn meester zich daar aan boord? Zou zijn schip in staat zijn, dat andere in te halen?

Deze en honderd andere vragen martelden den armen jongen door het hoofd, en hoe de matroos hem ook trachtte op te beuren, met een kwinkslag probeerde zijn zwarte bui af te leiden, niets vermocht Passepartout uit zijn diepe, neerslachtige stemming op te wekken. Hij stond daar aan de verschansing, den scheepskijker vooruit gericht, en staarde en staarde maar naar het kleine zwarte stipje, tot de avond viel en hij in het eenvoudige kajuitje, dat zijn vriend de matroos hem had aangewezen, in een koortsigen slaap rust voor zijn vermoeide lichaam en zijn uitgeputte hersens trachtte te vinden.

Doch den volgenden ochtend bij het krieken van den dag stond hij er al weer; met den langen scheepskijker zocht hij den horizon af, maar hoe hij ook keek, er was geen stipje, hoe klein ook, meer te zien.

Van der Tuin vond hem in wanhoop. De matroos wist waarlijk geen woorden te bedenken, om den rampzaligen Pass' te troosten. Want een feit was het, dat de ‘Lusitania’ in den afgeloopen nacht uit het gezicht was

verdwenen, terwijl het de vraag was, of men het schip van de ‘Rotterdam’ weer te zien zou krijgen. Het verschil in snelheid tusschen beide schepen was wel niet aanzienlijk, doch het Engelsche schip liep ongetwijfeld iets sneller, ook de koers van beide schepen was niet dezelfde; en hoe moeilijk was het bovendien niet, elkaar op dien grooten waterplas terug te vinden, al waren beide schepen ook de grootste oceaanvaarders ter wereld.

De Hollandsche matroos gebruikte al zijn overredingskracht, om Passepartout aan het verstand te brengen, dat, in de gegeven omstandigheden, zijn lot toch nog niet zoo heel ongunstig was. Eenmaal erkennende, dat het zeer betreurenswaard was, dat meester en reisbediende op het laatst van hun groote gemeenschappelijke reis om de wereld van elkaar gescheiden waren, diende men toch in het oog te houden, dat de meester, aan boord van zijn ‘Lusitania,’ met den meest bekwamen spoed zijn einddoel tegemoet stoomde; en dat de bediende, aan boord van zijn ‘Rotterdam’, hem heel dicht op de hielen zat.

- ‘Je zult zien,’ troostte Van der Tuin, als hij een oogenblikje vrij van dienst had en Pass' was komen opzoeken, die neerslachtig over het grenzenlooze water zat te staren, ‘je zult zien, dat je nog geen halven dag na dien meneer van je in Amsterdam aankomt.’

Maar dat was het juist wat Pass' zoo bedroefd en ook zoo woedend maakte; want hij had juist tègèlijk met zijn meester willen aankomen op het eindpunt van de reis!

Het was toch zijn plicht, van het begin van de reis om de wereld tòt het eind, den heer Fogg als bediende ter zijde te staan! Even goed als hij achter den heer Fogg het treinportier gesloten had bij het verlaten van Amsterdam, even goed wilde hij het nu zijn, en niemand anders, die

bij de terugkomst het treinportier voor den heer Fogg zou openen!

Had hij daarom al zijn avonturen beleefd, al zijn emoties, zijn ellenden en ontberingen doorgemaakt, al die gebeurtenissen met koffers, grens-incidenten, nihilistische komplotten, riksja-rennen, aardbevingen.... om op het laatste traject van de groote reis zijn meester kwijt te raken, en niet meer in staat te zijn hem in te halen?

Elken ochtend kwam de matroos hem vertellen hoeveel knoopen het schip in het afgeloopen etmaal had afgelegd; en het diende te worden erkend, dat het wel scheen, of de 'Rotterdam,' die zijn Eugelschen concurrent vóór zich wist, er alles op zette, om ditmaal zijn snelsten overtocht te maken. Het was voor Pass' dus niet eens noodig naar den kapitein te gaan en hem zijn treurig avontuur te vertellen; het schip kòn niet harder stoomen dan het al deed, en zelfs al kon het dit, in deze moderne tijden zou het belang van één zeker niet hebben mogen voorgaan bij die van die paar duizend anderen, welke zich aan boord bevonden.'

Wat dat betreft waren de tijden wel veranderd sedert Phileas Fogg, zaliger gedachtenis, zijn heele schip liet afbreken, om de vuren maar feller te kunnen opstoken!

Zoo bleef er voor Pass' niets anders over dan geduldig te wachten, en elk uur te tellen, dat hem nader tot zijn doel zou brengen. Maar geen minuut was zijn verdriet hem uit de gedachten. In plaats zich te vermaken, zooals de andere passagiers, met de gemeenschappelijke sporten en spelen mee te doen, zich voor al de belangrijke en weelderige inrichtingen van het prachtige schip te interesseren, - zat hij maar weggedoken in een hoekje en piekerde voor zich heen, hoe het toch zijn meester wel

zonder zijn zorgen zou gaan, wie over hem zou waken, wanneer er eens een nieuw onverwacht gevaar dreigde, wie hem terzijde zou staan bij een mogelijk nieuw avontuur? En vooral 's morgens te tien uur was het een bitter verdriet voor den armen Pass', te moeten bedenken, dat dit het uur was, waarop de scheiding van den heer James Fogg getrokken moest worden, waarop vervolgens de verdeeling van den dag werd vastgesteld, en hoe dan de geleerde reiziger langzaam, hard-op, als een fonograaf, die regelmatig afliep, een kort saamgevat overzicht gaf van de landen en zeeën, bergen en rivieren, bosschen en heiden, steden en dorpen, dieren en menschen, kortom van alles wat omtrent al de landen, uit al de boeken ter wereld in het volgepropte magazijn van zijn hersens was verzameld.

En wanneer hij dan bedacht, dat niemand zich tot den stuggen Engelschen gentleman zou voelen aangetrokken;... dat hij door zijn roerlooze koelte iedereen zou afstooten;... dat de heer Fogg den tijd eenzaam, verlaten, vergeten in zijn kajuit aan boord van de ‘Lusitania’ zou doorbrengen;... dat hij al zijn geleerdheid, al zijn letterwijsheid, al zijn belezenheid voor zichzelf zou moeten houden;... dat de heer Fogg nu, òf zelf zijn haar zou moeten opmaken, òf dat hij zijn haar ongescheiden zou moeten dragen;... ook dat het nu, op deze laatste reis, aan boord van zoo'n schip met zijn bevolking van eenige duizenden zielen, een uitnemende kans zou zijn, om den wensch van zijn meester te vervullen, door een vrouw voor hem te vinden, die hij als mevrouw Fogg mee naar huis had kunnen brengen, wat in Rusland tot zulk een ernstig avontuur had geleid, wat in Japan door de gevoeligheid van Pass' was mislukt, waarop noch gedurende de zeevaart over den Stillen Oceaan, noch bij de luchtvaart over de Vereenigde Staten

kans was geweest, doch waartoe de gelegenheid nu zoo uiterst geschikt scheen te zijn;... wanneer Passepartout dit alles overdacht, dan werd hem zijn verdriet te machtig, en dikke tranen biggelden over zijn wangen.

Zoo vond hem op zekeren dag Van der Tuin.

- 'Zit je te grienen, Pass'?', riep de goedhartige zeeman; 'ben je nu heelemaal van lotje getikt, of hoe heb ik 't met je!... De "Rotterdam" heeft nog nooit zoo hard geloopen als deze reis. De kapitein heeft uitgerekend, dat we misschien binnen een week in Rotterdam kunnen zijn, en dat we dien Engelschen "Lusitania" vlak achter z'n broek jagen!... En je zit daar als een schooljongen, die zure bessen heeft gegeten, in een hoekje te dreinen?... Allo, vooruit, Pasje, droog je waterlanders af!'

Maar Pass' scheen zich niet te willen laten troosten. Hij snikte zóó hartbrekend, dat zelfs de matroos er van ontdaan was.

- 'Och!', huilde Pass', met moeite tusschen zijn snikken doorpratende, 'och, och! als ik nu maar zeker wist, of meneer Fogg zich op de "Lusitania" bevindt.'

- 'En als je dat zeker wist?', vroeg de zeeman.

- 'Dan zou ik me lang niet zóó ongerust meer maken', snikte Pass'.

De matroos krabde even achter zijn ooren; toen klaarde zijn gezicht weer op, dat hij ook ernstig had getrokken bij het troostelooze verdriet van zijn Amsterdamschen vriend en buurman, en hij zei:

- 'Als we 's 'n boodschap stuurden naar die andere schuit, of je meneer daar aan boord zit?'

Pass' wilde even boos worden op Van der Tuin, omdat deze hem nu nog trachtte voor den mal te houden. Verbeeld-je! midden op zee, een boodschap sturen naar een

schip, dat uren uit het gezicht ver vooruit stoomde, alsof het een boodschap was in de Goudsbloemdwarsstraat van juffrouw Van der Tuin in haar pothuisje naar juffrouw Passepartout op haar tweede verdieping!

- 'Hou je grappen maar voor je!', bromde Pass'.

Doch de zeeman bezwoer bij hoog en laag, dat hij er niet aan dacht, zijn vriend voor het lapje te houden, en dat er niets eenvoudiger was, dan even een telegram te sturen van het eene schip naar het andere.

Pass' werd er nog boozer om. Een telegram! Midden op zee! Nergens een telegraafpaal te zien, nergens een meter telegraafdraad. En dan wilde die ander hem wijs maken, dat er getelegrafeerd kon worden.

Pass' was zóó nijdig, dat hij iets heel onvriendelijks zei over de ongevoeligheid van zeelui in het algemeen en over die van den matroos Van der Tuin in het bizonder.

- 'Ik wed met je om een rijtoer het Kalfje om,' zei de zeeman, 'dat ik met de "Lusitania" kan telegrafeeren en dat ik je binnen een uur het antwoord van je meester heb gebracht.'

Pass' gaf geen antwoord en zat mokkend in zijn hoekje. 'Wie zwijgt stemt toe,' dacht de matroos. Hij nam potlood en papier en maakte aanstalten om te schrijven.

- 'Wat zal ik telegrafeeren?', vroeg hij, zoo ernstig, dat Pass', of hij wilde of niet, begon te aarzelen.

- 'Ik wil alleen maar weten of meneer Fogg daar aan boord is,' deed hij aarzelend.

- 'Goed,' zei de zeeman. 'Let nu goed op. Boven op dek hebben we een inrichting, die ze het Marconigrafisch station noemen; de telegrammen gaan niet langs een draad, maar het zijn electrische vonken, die door de lucht vliegen en door de schepen in de buurt worden opgevangen. Op

dezelfde manier sturen die dan hun antwoord terug. Begrepen? Ik schrijf nu: *'Lusitania'. Meldt per omgaande of James Fogg zich aan boord bevindt. - Passepartout a.b. 'Rotterdam'.* - Dit wordt nu dadelijk, alsof het een gewoon telegram was, gemarconigrafeerd. En we hebben

niets anders te doen dan te wachten, of er een antwoord komt.'

Van der Tuin ging met het papiertje naar het telegraafkantoor, dat zich op het bovenste dek bevond, en Pass' bleef in de grootste verbazing achter. Hij begreep nu wel, dat zijn vriend de matroos hem niet voor den gek trachtte te houden. Hij wachtte met ongeduld. De zeeman, die weer aan zijn werk was gegaan, kwam niet terug.

Maar nog geen half uur later werd er al aan de deur

van zijn kajuitje getikt, en een jongentje in nette uniform, de woorden ‘Marconigraaf’ op zijn kraag, stond met een blauwe enveloppe in de hand voor hem. Pass' greep er naar, scheurde het couvert open, las het volgende:

‘Passepartout a.b. “Rotterdam”. - James Fogg bevindt zich aan boord “Lusitania”.’

Hij bleef verstomd naar de woorden kijken, die met nette duidelijke letters op het blauwe telegrampapier gedrukt stonden. Toen hij het driemaal langzaam gespeld had, met wijd opengespalkte oogen, keek hij nog eens het jongetje in uniform aan, kneep zichzelf in den arm, of hij wel goed wakker was, barstte toen met een kreet van blijdschap uit. Het marconigraaf-loopjongetje bleef stokstijf staan.

- ‘Is er nog iets van uw orders?’, vroeg hij deftig.

- ‘Wel waarachtig!’, riep Pass' uit, ‘wanneer dat zoo makkelijk gaat, wil ik er het mijne van hebben.’

Hij nam papier en potlood en schreef nu zelf:

‘Hooggeachte en waarde mijnheer Fogg. Ik zit op de “Rotterdam”, een groot mooi schip, dat achter uw schip aanstoomt, maar te ver uit de buurt vaart, dat wij elkaar kunnen zien. Maakt u het goed? Ik zou zoo graag voor u willen zorgen en zelf met de marconigraaf bij u aan boord willen komen, om uw scheiding in orde te maken en te hooren of er nog iets van uw orders is. Wilt u per omgaande uw bevelen zenden aan uw verknochten reisknecht, Passepartout Jr.’

- ‘Dat is een duur marconigram, meneer,’ waarschuwde het ge-uniformde jongetje voorkomend. Pass' verwaardigde zich niet hem antwoord te geven, zoo was hij vervuld van deze ultra-moderne manier, om zich met zijn meester in verbinding te stellen.

Een half uur later stond het jongetje weer voor hem.

Pass' las gretig het volgende lakonieke antwoord van zijn meester:

'In orde. - James Fogg.'

Het was teleurstellend van beknoptheid; maar toch was het geen teleurstelling voor Pass'. Hij kende zijn eigenaardigen meester nu wel voldoende. De heer Fogg, die nooit een woord te veel sprak, zou zeker ook geen woord meer schrijven dan noodig was. Dit was immers voldoende? Hij wist nu, dat zijn reisknecht zich behoorlijk te New-York had ingescheept, dat deze achter hem aan stoomde naar Europa. Alles was nu in orde. En wat het overige betrof, bevelen te geven had hij niet; hij zat tusschen zijn bibliotheek-boeken aan boord van de 'Lusitania'. Dit alles ging zijn reisknecht niet aan.

Pass' was al zijn verdriet, met deze twee koele woorden van den heer Fogg, vergeten; hij was weer blij, opgewonden, gelukkig. Alle hoop was nog niet verloren! Hij had wel dadelijk terug willen marconigrafeeren, doch het jongetje in uniform hield hem meteen een rekening voor met de kosten van zijn vorig telegram. En hoewel Pass', als kashouder voor zijn meester, over voldoende geld kon beschikken, begreep hij, dat het daarom nog niet noodig was, het geld noodeloos uit te geven.

Hij wachtte met popelend hart tot den volgenden ochtend en haastte zich toen naar het bovendek van de 'Rotterdam', om er zelf zijn marconigram af te geven. Ditmaal seinde hij:

'De "Rotterdam" overtreft haar eigen snelheid en zal naar berekening van den kapitein een zeer snellen overtocht maken. Hoop u dus nog in te halen. In verband met onze scheepsklok, die één minuut vóór tien wijst, verzoek ik u bij het trekken van uw scheiding er aan te denken, dat deze door

mij nooit verder dan tot uw kruin werd doorgetrokken. - Passepartout Jr.'

Precies een half uur later ontving hij het antwoord, dat evenals gisteren luidde:

'In orde. - James Fogg.'

Den volgenden morgen seinde Pass' weer, zonder zich te laten afschrikken door de onaandoenlijke woorden van zijn meester:

'Ik meen aan boord van de "Rotterdam" een geschikte partij voor u te hebben gevonden. Wanneer ik haar moet vragen mevrouw Fogg te worden, wil dan het gewone antwoord zenden. - Passepartout Jr.'

Ditmaal bleef echter het antwoord van den heer Fogg achterwege, hetgeen voor verschillenderlei uitlegging vatbaar was. Pass', die een verstandige jongen was, onthield zich derhalve van het doen van eenigen stap.

Doch den daarop volgenden dag was het de heer Fogg, die hem het eerst seinde; zijn marconigram luidde:

'"Lusitania" heden Liverpool. Reis over Londen. Wees tijdig Amsterdam. - James Fogg.'

Dit bericht was kort en bondig. Pass' had een halven ochtend noodig, om er den inhoud van te ontcijferen; met behulp van zijn vriend, den matroos, lukte het evenwel. Doch vooral de laatste zin kostte hem het meeste hoofdbreken. Men moest een Fogg zijn, om zooiets te zeggen, of te seinen: 'Wees tijdig te Amsterdam.'

Pass' wist maar al te goed, wat dit bevel van zijn meester beteekende. Het vleide hem zeker, dat ook de heer Fogg er prijs op stelde, dat zijn reisknecht, die tegelijk met hem was vertrokken, die alle lief en leed van deze buitengewone reis om de wereld met hem gedeeld had, nu ook tegelijk met hem het einddoel van de reis zou be-

reiken. Toch was het ditmaal gemakkelijker, het bevel te geven, dan het uit te voeren.

Al liep de ‘Rotterdam’ sneller dan het schip ooit geloopen had, al verbrandden zijn 3.000.000 kilo steenkool door de breede tunnels van pijpen, al sneed het reuzenschip zijn hoogen boeg vlijmscherp door het water, alsof de ‘Rotterdam’ wist, dat een wereldreiziger, de zoon van den Passepartout Sr. van de reis-om-de-wereld-in-80-dagen, dat Passepartout Jr., straks de man van de reis-om-de-wereld-in-40-dagen, zich aan boord bevond, toch bleef het zeer de vraag, of het schip tijdig de haven van Rotterdam zou kunnen bereiken.

De ‘Rotterdam’ spoedde zich langs de Engelsche zuidkust, stevende straks de laatste zee, de Noordzee over. Op de hooge brug van zijn prachtige schip, dat zich zelf overtroffen had op deze reis, wandelde de kapitein dien avond, - het was Vrijdag 10 Augustus - vergenoegd zijn handen wrijvend, op en neer. Als het schip zoo bleef loopen, zou men Zaterdag binnen zijn, Zondag bij vrouw en kinderen thuis. Het was de snelste reis, welke hij ooit gemaakt had.

- ‘Vannacht komen we nog voor de Hollandsche kust,’ zei hij in zijn gemoedelijke stemming tegen den roerganger; ‘we blijven voor den Waterweg liggen en stoomen Zaterdagochtend vroeg de Maas op.’

De roerganger keek strak voor zich uit; het was Van der Tuin.

- ‘Ben jij niet in je humeur, matroos?’, vroeg de gezagvoerder.

- ‘U zou nog mooier reis maken,’ zei de man aan het roer, ‘wanneer u nog Vrijdagnacht den Waterweg binnenliep tot voor de stad.’

- ‘Dat is waar,’ lachte de kapitein vergenoegd, ‘als de “Rotterdam” dan toch een record op zijn naam moet hebben, dan moet het ook gelden van den steiger in New-York tot de kade van Rotterdam.’

Beneden op het voorschip stond Pass' en keek in den schemerigen zomernacht vooruit, of er al iets van de Hollandsche kust te zien kwam. Hij zag niets dan een zilvergrijs waas, dat als een dicht gordijn alles bedekt hield, alsof het daar gehangen was, om aanstonds te worden opgetrokken.

Hij wilde dezen nacht niet naar zijn kajuitje gaan. Slapen kon hij niet. Het was de laatste nacht! Lag Holland daar al vooruit? Zou de ‘Rotterdam’ er op tijd aankomen?

Meteen voelde hij hoe een stevige hand op zijn schouder werd gelegd; het was Van der Tuin, die juist afgelost was als roerganger. Met een knipoogje zei hij tot Pass':

- ‘Je hebt geluk, ouwe jongen. Ik heb het van den kapitein gedaan gekregen, dat hij in eens doorstoomt naar Rotterdam. 't Is nog-net een kansje voor je, om Zaterdagochtend vroeg aan te komen.’

Pass' was te zenuwachtig om te antwoorden.

- ‘Je moet dan alleen nog maar denken aan de douanen,’ zei de voorzichtige matroos, ‘ze zijn wel niet lastig, maar ze houden de menschen soms toch wel op. En je zult geen tien minuten te verspelen hebben.’

Pass' zag al weer een nieuwe hinderpaal.

- ‘Ik heb wat bedacht,’ zei zijn vriend, ‘je verkleedt je als matroos, en ik zorg dat je mee naar den wal roeit om den kabel vast te leggen. Op die manier ben je een kwartier voor de anderen aan land. En dan smeer je 'm maar!’

- ‘Ja, ja,’ stotterde Pass', die zichzelf haast niet meer meester was.

- ‘Kom mee,’ zei de matroos, ‘dan zal ik je een matrozenkiel en een broek van me geven in plaats van jou bullen.’

Maar toen Pass' zijn kleeren in het matrozenlogies wilde uittrekken, hield Van der Tuin hem tegen; hij lachte zoo hartelijk, dat hij er van schudde.

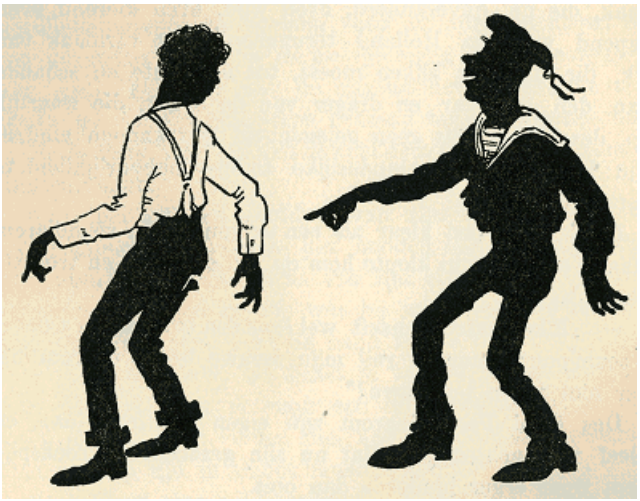

- ‘Nee, nee!’, schaterde hij, ‘tegen zoo'n broek van jou wil ik mijn matrozenbroek niet ruilen!’

En hij wees met een nieuwe schaterbui naar het achterdeel van de beenbekleeding van Passepartout; deze had zijn nette blauwe jas, die hij zoo keurig had weten te sparen gedurende de reis, uitgetrokken; slechts zijn broek had hij nog aan, en daarin kierde nog altijd de winkelhaak, met denzelfden leelijken verwrongen grijns, een scheef breed grimas, zooals die scheur daar nu te voorschijn kwam.

Pass' kon er niet om mee lachen.

Hij had, zoowaar! dien heelen winkelhaak vergeten, al was het nog wel dezèlfde scheur in zijn fonkelnieuwe broek, die de spijker in den paardenhoef van het kofferdeksel er in gerafeld had aan de Hollandsch-Duitsche grens; het was wel dezelfde winkelhaak, die de reis had meegemaakt door Europa, door Azië, door Amerika; dezelfde winkelhaak, die nu, onveranderd, even wijd, even kierend, even gapend weer in Holland terugkeerde, tot vermaak van elk, die er naar kijken moest, tot schaamte en schande van den eigenaar en drager van de broek, die waarlijk op deze heele reis geen gelegenheid had kunnen vinden, zijn kleine, hoewel hinderlijke toilet-onbehoorlijkheid te verzorgen.

Pass' kreeg een kleur als een jongen in zijn vlegeljaren. Maar Van der Tuin klopte hem op zijn schouder en troostte hem plagend:

- ‘Elke matroos heeft wel eens een torn in zijn schoorsteenpijpen; maar ik ruil mijn nieuwe broek daarom liever niet tegen jou ouwe!’

Dus hield Pass' daarom zijn eigen pak maar aan, en bleef wat achteraf, omdat nu zijn gescheurde broekspijp hem weer erger hinderde dan ooit.

Zoo wachtte hij de laatste uren van den nacht.

Toen klonk een langgerekt bootmansfluitje en Van der Tuin kwam hem haastig waarschuwen, dat een bootje neergelaten werd om de trossen te gaan vastleggen. Pass' snelde naar het dek en stapte met zijn vriend den matroos in het bootje, dat dadelijk gevierd werd. De ander roeide, hij stuurde aan op een hoogen muur; dit moest de wal zijn. In het grauwe licht van den aanbrekenden dag kon hij reeds zien, dat dit een dijk was.

Het was dus reeds land, zijn land, Holland! Boven het

nog nevelige water teekenden zich nu de strakke steenen hoofden van den Waterweg, de ijzeren geraamten der bakens met de flauw-gele lichtjes, die reeds langzaam schenen uit te dooven in den helder wordenden dag. Achter den dijk zag hij de frissche weiden, zoo malsch en groen, met wat boerderijen daarin, ook veel vee. Daarboven de zware witte wolken, langzaam voortgedreven, alsof zij de gordijnen waren, die zoolang voor dit alles geschoven waren gehouden, om hem nu pas zijn eigen land te toonen, bij het rasse klimmen van de zon uit het oosten, die zon, welke hij op zijn reis elken ochtend tegemoet gezien had.

Doch Pass' trachtte met geweld deze teedere gevoelens te onderdrukken.

Nog had hij het einddoel van zijn reis niet bereikt. Het roeibootje was tegen den hoogen ruig-begroeiden dijk gestooten; Pass' was reeds van zijn stuurbankje overeind gekomen. Met één sprong was hij aan land. De matroos Van der Tuin stak hem de hand toe:

- ‘Ajuus, kerel, en haast je wat je reppen kan!... Aan den wal ben ik maar een rare scharrelaar, en dus moet je zelf maar verder zien hoe je op je eigen gelegenheid nog op tijd in Groot Mokum komt...’

Maar Pass' was reeds weggesneld, den dijk langs.

Hoofdstuk XIII.

Het eind van de reis om de wereld, welker gelukkig en onverwacht slot hierin beschreven wordt.

In den vroegen ochtend, al was het nu reeds licht geworden om hem heen, snelde Pass' den dijk langs. Hoe wel-bekend kwam dit landschap hem voor. Toch kende hij het niet. Zoo'n echt Hollandsch stadje lag daar midden tusschen de weiden voor hem; al zou hij niet hebben kunnen zeggen, hoe het heette. Maar Rotterdam was het niet, dat begreep hij wel, omdat die stad aan de rivier zelf moest liggen en, als tweede stad van zijn land, een veel grooter indruk moest maken dan dit stille vriendelijke stadje. Aan den linkerkant zag hij het stationsgebouw liggen. Daar moest hij wezen. Doch juist toen hij er aan kwam, zag hij een trein wegrijden; een oogenblik had hij zelfs den vluchtigen indruk, alsof in een van de achterste coupé's iemand gezeten was, die op den heer James Fogg leek, een rechte stijve figuur, een glad-geschoren gelaat, een reispet op het hoofd, een geruit pak aan. Doch de trein reed al snel het station uit; het moest wel verbeelding geweest zijn.

De stationschef stond nog op het perron; het was een gemoedelijke vriendelijke man, die Pass' dadelijk uitvoerig te woord stond op zijn haastige vragen.

- ‘Meneer de stationschef,’ zei Pass', ‘ik moet met den eersten den besten trein naar Amsterdam.’

- ‘Dat treft u dan slecht,’ antwoordde de chef, ‘want daar rijdt juist de Amsterdamsche trein weg. 't Is de vroegtrein van 5 uur 35 minuten uit Hoek van Holland, welke de reizigers, die met de nachtboot van de “Harwichlijn” van Londen zijn overgebracht, naar Amsterdam vervoert, waar zij dan om 7 uur 6 minuten aankomen.’

Pass' luisterde scherp en rekende vlug voor zichzelf uit. Hij wist, dat zijn meester en hij vandaag vóór veertig dagen van het Amsterdamsche Centraal Station, 's morgens om tien minuten over zeven uur vertrokken waren. Om 7 uur 10 minuten was dus ook de tijd verstreken, binnen welke hun reis om de wereld volbracht moest zijn. Wanneer hij met den trein, die juist vóór hem van dit station, dat Schiedam moest zijn, meegereisd was, dan zou hij te 7 uur 6 minuten, dus nog vier minuten vóór den fatalen tijd, aan het Centraal Station te Amsterdam zijn aangekomen. Nu echter de trein voor zijn neus was weggereden - helaas! niet de eerste maal gedurende zijn haastreis om den aardbol! - begreep hij, dat hij niet op een volgenden trein hoefde te rekenen. Hij keek op zijn stevig uurwerk, dat hij den geheelen duur van de reis trouw had opgewonden, en dat, zonder dat hij er één minuut aan had verzet - al had de heer Fogg hem onderweg, op den 180sten breedte-graad, den raad daartoe gegeven! - dezen morgen op de minuut gelijk was met de stipte hoofdklok aan boord van de ‘Rotterdam’. Zijn dikke, sekure uurwerk wees vier minuten vóór zes. Dat was dus op den kop af één uur en tien

minuten om van Schiedam naar Amsterdam te komen....

Het was bijna onmogelijk om dit zonder hulp van den trein te volbrengen!

Pass' had evenwel op reis geleerd, dat het woord onmogelijk niet bestond. Hij berekende vliegensvlug zijn kansen. Een extra-locomotief? Hij kon het probeeren. Hij vloog den stationschef achterna, die reeds in zijn kantoor binnenstapte.

- 'Een extra-locomotief?', vroeg deze wat verbaasd. 'Ik zou naar de directie om toestemming moeten seinen. En dan nog, wanneer u tegelijk met den vertrokken trein in Amsterdam zou willen aankomen, is dat toch onmogelijk, omdat uw locomotief met ons bloksysteem minstens vijf minuten achter den voorgaanden trein zou moeten aanrijden.'

Pass' was op dit oogenblik niet in een stemming, dezen verstandigen en voorzichtigen veiligheidsmaatregel van de spoorweg-directie, om geen twee treinen op een bepaald wegvak samen in dezelfde richting te laten rijden, te waardeeren. Hij dacht even aan zijn vrijen locomotiefrit dwars door Rusland heen; - en hij vond dit hier even echt Hollandsch. Maar tot een uiting van minder welwillende kritiek aan het adres van den stationschef kwam het niet. Daartoe ontbrak hem nu ten eenen male de tijd.

Hij was reeds het stationsgebouw uitgesneld en draafde door de tamelijk breede straten van het stadje. Waar liep hij heen? Waarom liep hij zoo hard? Hij zou het zelf niet hebben kunnen zeggen!

Maar de ongelukkige kerel begreep, dat hij iets moest doen, en dat het werkeloos blijven staan op het verlaten perron hem zeker niet naar de plaats van zijn bestemming zou brengen.

Hij draafde op goed geluk de straten van Schiedam door. En dit was werkelijk zijn geluk! Midden in een straat zag hij een grooten hel-geschilderden winkel met twee flinke spiegelruiten; achter de eene stonden een aantal glinsterende rijwielen. En onmiddellijk flitste het door zijn hersenen: ‘Per fiets!... Wanneer ik fietsende naar Amsterdam probeerde te trappen?’... Maar tegelijk zag hij in, dat dit een onuitvoerbare dwaasheid zou zijn. Hij kon best begrijpen, dat de afstand van Schiedam naar Amsterdam te ver was, om dien binnen vijf kwartier af te leggen.

Tegelijk viel zijn oog op de andere winkelruit; daarachter zag hij een spik-splinter-nieuwen, rood-gelakten automobiel staan. En weer schoot het door zijn gedachten: ‘Per auto!... Wanneer ik naar Amsterdam kon tuffen?’... En tegelijk begreep hij, hoe dit volstrekt niet onuitvoerbaar was, want zooveel wist hij wel van automobielen af, om te weten, dat een flinke auto de ongeveer tachtig kilometer van hier naar Amsterdam wel binnen vijf kwartier zou kunnen rijden.

Hij was den winkel al binnen; een heer in automobielkostuum, stofjas aan, stofbril op den rand van zijn autopet, stond er.

Het was een kort gesprek slechts, dat tusschen den automobielhandelaar en Passepartout gevoerd werd.

- ‘Ik moet binnen vijf kwartier in Amsterdam zijn!’, riep Pass'.
- ‘Dat kan, wanneer u een goeden auto hebt,’ antwoordde de automobielman.
- ‘Kunt u mij er met dien auto brengen?’, vroeg Pass'.
- ‘Hm!’, deed de automan.
- ‘Wilt u hem verhuren?’, vroeg Pass'.

- ‘Ik verhuur geen auto's,’ zei de chauffeur.

- ‘Maar’..., stotterde Pass', die zijn zenuwen bijna niet meer meester was.

- ‘Ik verkoop ze slechts,’ zei de handelaar; hij begreep, dat hij een goeden dag kon hebben.

- ‘Hoeveel?’, vroeg Pass'. Hij wist hoe zijn meester onder zulke omstandigheden gehandeld zou hebben, nl. den prijs betalen voor hetgeen het hem waard was. Bovendien, de heer James Fogg had in zijn laatste marconigram van de ‘Lusitania’ aan Pass' geseind: ‘Wees bijtijds in Amsterdam’. Dit stond gelijk met een bevel. En de bevelen van den heer Fogg werden slechts gegeven, om ze op te volgen.

- ‘Vijfduizend gulden,’ zeide de automobielhandelaar.

- ‘Contant te betalen bij aankomst voor het Centraal Station te Amsterdam, om tien minuten over zeven.’

- ‘Afgesproken,’ zeide de ander. Dat was nog eens zaken doen; het kon een goeden dag voor hem worden: 's morgens vóór zessen al een post van *f* 5000 afgesloten! Het kwam er slechts op aan, dien eigenaardigen kooper binnen vijf kwartier naar Amsterdam te rijden; het zou er om spannen.

Maar onder het verwerken dezer overwegingen zat hij al op de voorplaats achter zijn stuurwiel, zijn voeten op de remmen, zijn rechterhand aan den handle. Passepartout zat reeds naast hem.

- ‘Vooruit!’, riep Pass'.

En meteen reed de auto de breede winkeldeur uit, de stille straat langs. Dadelijk buiten Schiedam liet de chauffeur zijn wagen met volle kracht loopen. Het scheen een goed fabrikaat te zijn, een wagen, die licht en geruischloos liep, die een behoorlijke snelheid kon ontwikkelen.

Pass' had zijn pet stevig op zijn krullebol gedrukt en keek scherp den weg af; bij elke bocht van den weg hield de auto even zijn vaart in, toeterde luid, snorde dan het rechte stuk weg met nog grooter snelheid af. Onder hem hoorde Pass' den sterken motor snorren, alsof de machine zelf plezier had in zoo'n toomloozen dollen ochtendrit.

Toen de auto de buitensingels van Delft langs zwenkte, om geen snelheid te verliezen met langzaam de stad door te rijden, keek Pass' op zijn uurwerk. Het was tien minuten over zes. Hij trachtte uit te rekenen hoe snel

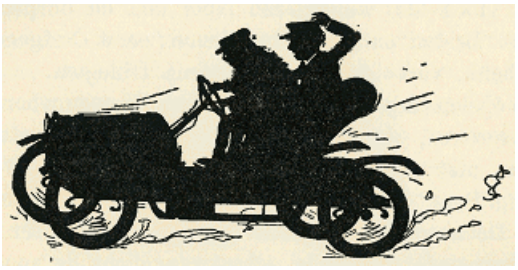

de auto reed. Hij had slechts nog één uur over om Amsterdam te bereiken.

Er moest nog harder gereden worden. Over den rechten weg langs de Vliet van Delft naar Leiden scheen de wagen te vliegen; er reed geen rijtuig op den weg, slechts een enkele boer wandelde met de handen in zijn zakken uit het Westland naar de residentie; de auto hoefde geen oogenblik zijn vaart in te houden. Toen Pass' zijn uurwerk met de groote torenklok van Leiden vergeleek, was het half zeven.

- ‘U moet nog harder rijden!’, drong Pass' aan.
- ‘Wanneer u dan niet weer elke minuut op uw horloge kijkt, want dat zou iemand van streek brengen,’ zeide de chauffeur.

- ‘Goed,’ zei Pass'; en hij stopte zijn dikke, trouwe uurwerk zoo diep weg, alsof hij er nooit meer op zou kijken.

Werkelijk scheen de motor buiten Leiden nog sneller te draaien; hij zoemde nu behagelijk zijn ronkend tempo; de wielen gleden over den weg. Het was een verschrikkelijke snelheid! De boomen streepten voorbij, alsof het een dicht traliehek was, waar men langs reed. Onder de dichte laan, gierde de wind hen voorbij, alsof het een langgerekte orgeltoon was, welke achter den wagen aanzoog.

Zoo vloog de wagen een voor een de dorpen door, tusschen Leiden en Haarlem gelegen; eerst Oestgeest, dan Sassenheim, vervolgens Lisse, daarna Hillegom.

In Vogelenzang wees de chauffeur, die geen woord meer had gesproken, zóó ingespannen zat hij over zijn stuurwiel gebogen, met een hand even vlug vooruit. Links van den weg zag Pass' de spoorbaan en daarlangs zag hij een trein rijden. De auto liep blijkbaar op den trein in; ter hoogte van Heemstede, waar de straatweg dicht de spoorbaan naderde, reed de auto al bijna gelijk met hem op. Pass' keek even terzij. Zijn wagen ontwikkelde dan toch wel een eerbiedwekkende snelheid, dat hij zoo maar een sneltrein inhaalde! Hij keek er vlug naar.... toen.... meende hij te herkennen; maar.... dat was.... dezelfde trein, die hij straks.... nog geen uur geleden.... in Schiedam.... voor zijn neus.... had zien wegrijden!... Dat was dus de trein, die om 7 uur 6 minuten in Amsterdam moest aankomen.... Dus dan zou zijn auto hem daar ook nog op tijd brengen!...

Hij keek triomfantelijk naar den sneltrein, die langs zijn ijzeren rails nu gelijk op reed met den auto, die den straatweg volgen moest.

En in-eens meende hij weer in een van de achterste coupé's te herkennen een rechte, stijve figuur, een gladgeschoren gelaat, een reispet op het hoofd, een geruit pak....

Doch de straatweg boog zich terzijde af, nu recht op Haarlem aan, en meteen stoof de trein weg achter de groote boomgroepen van de buitenplaatsen aan den Houtrand.

Pass' had geen tijd zich rekenschap te geven, of het de heer Fogg geweest kon zijn....

Zijn auto moest, om op den Haarlemmerweg te komen, die zich in één bijna recht stuk, over Halfweg naar Amsterdam uitstrekt, zijn vaart wat intoomen, en niet als een dolleman door het vredige Haarlem stuiven; de chauffeur, die overal den weg goed scheen te kennen, stuurde handig de smalle buitenbuurten door, de nauwe achtergrachtjes af. Bij de oude verweerde Amsterdamsche Poort kwam de auto weer op den straatweg.

Pass' had zich met geweld moeten bedwingen, om niet op zijn horloge te kijken; zelfs had hij geen acht willen slaan op de wijzerplaat van den hoogen, statigen Sint Bavo. Harder rijden dan nu, kon de auto niet; de wegen trokken als een slingerend lint onder de wielen door; de boomen rukten voorbij; de huizen, de buitenplaatsen, de dorpen schenen in een woesten wervelwind langs hem heen te stormen. Hij bekommerde er zich niet om, of er ook gevaar was, hetzij voor de voorbijgangers, die angstig achteruitstoven voor dien hollenden automobiel, die zonder iets te ontzien daar langs den weg vloog, hetzij voor zichzelf, die niets anders kon doen dan zich krampachtig aan zijn zitplaats vastklemmen, om niet bij de een of andere onverwachte bocht in den weg uit den wagen te worden geslingerd.

Toch liep alles goed af; de chauffeur had de machine volkomen in zijn macht; bedaard, zonder een woord

te spreken, al zijn aandacht bepalend op den weg, zijn handen stevig aan het stuurwiel, de voeten op de remmen en het toestel, waarmee hij de gillende sirene reeds ver vooruit de komst van den voort-rennenden wagen liet uitschreeuwen.

Zoo vloog de auto dan het laatste stuk op. De straatweg was leeg; in een rechte lijn streepte hij langs de trekvaart vooruit; aan den anderen kant van het water lag de even opgehoogde spoordijk, waarlangs de vele treinen van Haarlem naar Amsterdam en omgekeerd rijden.

Pass' keek scherp vooruit, en ja, even voorbij het hooge ronde gevangenisgebouw, achter de spoorwerkplaatsen zag hij denzelfden trein van straks voortsnellen. De chauffeur had dien ook gezien; het was of er even een spottende glimlach om zijn lippen speelde; het zou hem niet veel moeite kosten, op dezen langen rechten straatweg den trein in te halen. Hij boog zich onder het rijden voorover, regelde vlug de oliekleppen, zette dan de kraan voor den gas-toevoer geheel open en met zijn grootste vaart snorde nu de motorwagen voort.

Langzaam maar regelmatig haalde de auto den trein in. De lange witte rookrafels barstten uit de korte pijp van de locomotief; het was of de machinist den auto gezien had, die hem achterna kwam, zijn trein al weder op zij reed, hem dadelijk voorbij zou snellen. En het was of hij deze onuitgesproken uitdaging aanvaardde en ook zijn machine tot den uitersten spoed aanzette.

De auto was nu op de hoogte van de achterste wagens. En weer zag Pass' daar dezelfde rechte onbeweeglijke figuur zitten. Nu hij goed toezag, ja, ditmaal keek Pass' zijn meester wel in het gelaat! Het was dus de heer James

Fogg geweest, die in den trein zat, welke hem in Schiedam had achtergelaten, het was zijn meester, dien hij al vóór Haarlem had meenen te herkennen!

Het was wel de heer Fogg, die statig, onbewogen, in zijn coupé eerste klas gezeten was, een reisgids van Holland in de hand. Zelfs in deze laatste spannende minuten bleef hij nog zichzelf gelijk. De emotie van de aankomst scheen geen invloed op hem te oefenen. Over een kwartier hoogstens zou zijn trein het Amsterdamsche Centraal Station aan den westelijken kant binnen rijden, waaruit hij veertig dagen geleden in oostelijke richting vertrokken was. Te 7 uur 10 minuten, den officieelen tijd van zijn vertrek, zou ook de officieele tijd van zijn aankomst daar zijn. Dan zou hij de opdracht van zijn vader vervuld hebben, zou hij de reis om de wereld volbracht hebben in veertig dagen!

Doch hij zat er stijf en stroef in zijn coupéhoek en las het eerste het beste boek, dat hij van een A.K.O.-jongen aan het station Hoek van Holland gekocht had, - een reisgids van het land, waarin hij nu reisde, waardoor hij zijn laatste traject van de reis om den aardbol volbracht.

Hij las, en liet zich treinen, zijn naderend einddoel tegemoet. Slechts even had hij het hoofd opgeheven, toen de auto als een wervelwind langs den Haarlemmerweg voortstoof, zijn trein inhaalde, dien zelfs voorbij liep. Hij moest zijn reisknecht herkend hebben. Doch op zijn gelaat was geen spoor van blijdschap, van verwondering, zelfs niet van tevredenheid te ontdekken, nu hij zijn kranigen Passepartout daar zag voortvliegen in een laatste dolle jacht, om zijn bevel uit te voeren en tegelijk om met zijn heer en meester in Amsterdam terug te keeren.

Even had hij het hoofd opgeheven, door het coupé-

raampje naar den auto gekeken, waarin Pass' gezeten was; toen wendde hij het hoofd weer langzaam af, hervatte de lezing van het laatste hoofdstuk, waarin een beschrijving van de streek tusschen Haarlem en Amsterdam werd gegeven.

Ook Pass' had geen tijd gehad, zijn meester een behoorlijken groet te brengen. Hij zou wel hebben willen zwaaien met zijn pet, zijn meester een hartelijk woord van herkenning toeroepen. Doch hij durfde zijn handen niet loslaten, zelfs zijn mond niet te openen.

De auto leek nu wel op hol te zijn geslagen; het was als vloog hij met sprongen over den weg!

De trein was voorbij gereden, achtergelaten. In Halfweg zag de machinist op zijn locomotief tot zijn groote ergernis vooruit nog slechts een stofwolk van den voortijlenden auto.

Doch in Halfweg was er even een korte aarzeling bij den chauffeur. Een groot bord stond terzijde van den weg en een wegwerker wees er met een zwaaiend armgebaar naar. Met groote letters stond er opgeschilderd:

De chauffeur scheen slechts een oogenblik te aarzelen; toen wendde hij het stuurwiel en liet zijn wagen vlug naar links zwenken. Pass' begreep zijn plan: hij zou den

hoogen dijk langs rijden, welke van Halfweg in een bocht op Amsterdam aanloopt. Het zou slechts een kleine omweg zijn.

.... Maar op dit zelfde oogenblik had er een ellendig ongeluk plaats!

De auto had links gestuurd, om het stationsgebouwtje heen, en reed door de open spoorwegboomen nu de rails over. Meteen kwam de trein, die door de haast, welke de machinist er achter gezet had, eerder voorbij reed dan de boomwachter had gedacht, aangestoven. Twee sissende rookwolken spoten als de adem van een woedenden draak vooruit. Even was de auto niet te zien, in den sissenden rook gehuld, weggetooverd in de witte woeste wolk.

Dan was er een akelig gekraak van barstend hout, scheurend metaal, knarsend ijzer, met een knal alsof er een hevige ontploffing plaats had.

De trein stopte met een stroef gegrom van de wielen, waarop de machinist de remmen liet werken; de locomotief stond bijna onmiddellijk stil, alsof zij plotseling in haar vaart gestremd was.

Toen was alles eenige sekonden stil. De wolk van stoom en rook en stof hing nog boven de plaats, waar de geweldige botsing had plaats gehad.

Langzaam trok hij omhoog; van den automobiel was niets anders overgebleven dan een verwarde puinhoop verbogen stangen en pijpen; de velgen waren als kurketrekkers verdraaid; tusschen de wielen en zuigers van de locomotief staken aan alle kanten de verbogen, kromgewrongen stukken staal van het onderstel van den wagen uit; het benzine-reservoir was uit elkaar geslagen en had alles wat er van den auto nog overgebleven was naar

alle richtingen geslingerd; de chauffeur was door de lucht gekeild en verder-op in een sloot neergeplompt.

Toen kroop uit dien verwarden puinhoop te voorschijn een jonge man met een wat verschrikt gezicht, dat echter niets van zijn gezonden blos had verloren; zijn pet stond nog op zijn krullebol; hij stofte zich af, betastte zich

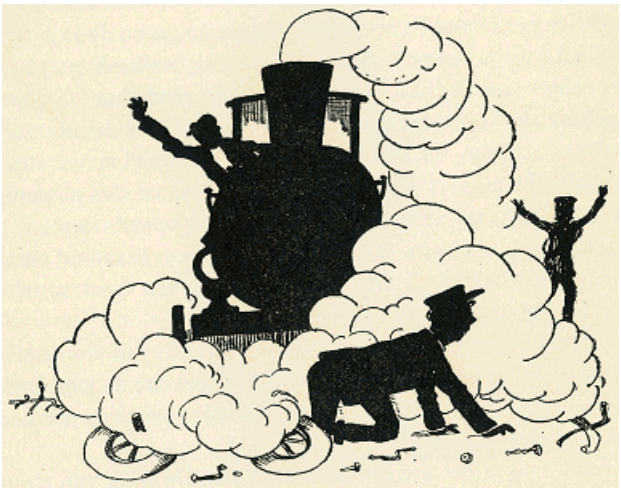

vlug; bracht toen de hand naar zijn rechter broekspijp, waarin een geweldige winkelhaak gaapte.

Het was Passepartout, gezond en wel, die er zelfs zonder kleerscheuren was afgekomen, want de scheur in zijn beenbekleeding was reeds veertig dagen oud.

Pass' kroop onder de locomotief uit en stond vlak voor den conducteur van den trein, die haastig toe was komen snellen.

- ‘Wat is er gebeurd!’, riep deze geheel ontdaan.
- ‘Dat kunt u zelf ook wel zien,’ zei Pass' leuk. ‘Mijn

auto is tegen uw locomotief aangereden. De locomotief staat er nog, maar van den auto is niet veel overgebleven..... Kan ik verder met den trein meerijden naar Amsterdam, want ik heb haast?'

De conducteur keek hem verbaasd aan; zóó'n ongeluk had hij nog nooit meegemaakt, waarin de man, die eenige sekonden tevoren er nauwelijks het leven afgebracht had, hem zoo kalm te woord stond, alsof het ongeluk, dat pas gebeurd was, niet meer dan een wissewasje beteekende. De conducteur keek nòg verbaasder, toen Pass' zijn wensch te kennen gaf, mee naar Amsterdam te mogen rijden, omdat hij haast had. Maar dien haastigen jongen man, met de lachende oogen en de pet op zijn krullende haren, dien kende hij. En in-eens herinnerde hij zich, hoe hij dat zelfde gezicht gezien had aan de Duitsche grens, toen een van de reizigers twee groote koffers had moeten achterlaten, nadat de douanen er op zijn raad duchtig in rondgesnuffeld hadden. Maar dat was immers dezelfde reiziger, die toen zoo geheimzinnig had gesproken van een onafgebroken reis door Duitschland, dan door Rusland, dan door Siberië, daarna nog verder, heel den aardbol om. Hoe kwam die nu hier terug?

En meteen had Pass' den Hollandschen conducteur ook herkend, die hem toen dat koopje had geleverd aan de eerste grens, welke hij als onervaren reiziger overging. Dat moest wel dezelfde conducteur zijn van de twee koffers, welke hij veertig dagen geleden tot zijn spijt aan het grensstation had achtergelaten, nadat de heer Fogg hem daartoe last had gegeven.

Op hetzelfde oogenblik herkenden zij elkaar, de conducteur nog wat verlegen om zijn onhandigheid van toen, Pass' nog nijdig, nu hij zich herinnerde al die kostelijke reisartikelen,

welke hij zoo zorgvuldig had ingepakt en die zijn meester en hem op heel deze reis van geen nut waren geweest.

- ‘Ik herken je,’ zei Pass'.

- ‘Ik ook,’ zei de conducteur.

- ‘Waar zijn mijn koffers?’, vroeg Pass'.

- ‘Ze staan op u te wachten aan het Centraal Station,’ stotterde de conducteur; hij frommelde een papiertje uit zijn zak; ‘en hier is het reçu, dat ik voor u bewaard heb.’

Pass' rukte het uit de vingers van den conducteur; hij was woedend, dat zijn twee kostbare koffers daar al dien tijd in Amsterdam hadden staan wachten, terwijl zijn meester en hij zonder bagage de reis om de wereld hadden moeten maken.

- ‘Wanneer je den trein dadelijk naar Amsterdam laat doorrijden, zal ik het er dezen keer bij laten,’ zei Pass.

Doch de machinist was naar den conducteur gekomen; de stukken van den auto zaten zóó verward tusschen de wielen en zuigers van zijn locomotief, dat er geen verwikken of verwegen aan was. De trein stond vastgenageld op zijn plaats; er was geen voortgang in te krijgen!

Pass' begreep dadelijk den ernst van dit ongeluk, dat veel erger was dan de botsing zelf.

Hoe zou hij van Halfweg naar Amsterdam komen? Hij keek haastig op de klok van het stationnetje. De wijzers wezen vijf minuten vóór zeven uur. Hij had nog slechts één kwartier over. Hij begreep, dat hier, op het laatste oogenblik, dicht bij Amsterdam, waarvan aan den horizon de groote gashouder, de fabriekspijpen, enkele kerktorens reeds uitstaken, de geheele reis dreigde te mislukken. Met den trein zou het een rit van hoogstens tien minuten geweest zijn. Doch hoe den afstand van Halfweg tot Amsterdam, welke plaatsen ongeveer negen kilometer van elkaar verwijderd liggen, zonder snel vervoermiddel af te leggen?

Zijn tegenwoordigheid van geest begaf hem ook nu niet. Langs de Haarlemmer trekvaart loopen de rails van de electrische tram, welke Amsterdam met Haarlem verbindt; om de tien minuten reden de vlugge wagens voorbij. Het was zijn eenige kans, Amsterdam nog tijdig te bereiken.

Pass' holde reeds den trein langs naar de achterste coupé, waarin de heer Fogg gezeten was. Hij wist, dat hij zijn meester bij zijn lectuur nooit mocht storen, tenzij het een ernstige gebeurtenis gold. Evenwel, deze omstandigheden kwamen hem wel ernstig genoeg voor, om op de treeplank te klauteren en zijn hoofd door het open portierraampje te steken.

- ‘Meneer,’ zei hij onderdanig, ‘ik hoop, dat u mij niet zult kwalijk nemen, dat ik u sedert New-York hier voor het eerst kom storen. Het is maar, dat er iets ernstigs is.’

- ‘Botsing met auto,’ sprak de heer Fogg afgemeten; ‘wist ik.’

- ‘Maar de trein kan niet verder, meneer, en nu wilde ik u voorstellen op 'n andere manier naar Amsterdam te gaan.’

De heer Fogg, die nooit een woord te veel sprak, zweeg; doch hij was reeds opgestaan en zijn reisknecht gevolgd, die vlug over de rails sprong en naar de halte van de electrische tram snelde.

Er kwam juist een tram uit de richting Haarlem aan. De heer Fogg stapte er in, Pass' ging voorop staan.

- ‘Honderd gulden premie wanneer je harder dan je ooit gereden hebt naar Amsterdam rijdt,’ zei Pass' tegen den bestuurder.

Deze keek even vreemd op, gaf toen vollen stroom, en zei:

- ‘'t Kost me misschien een boete, maar die kan van honderd gulden nog wel af.’

De tram vloog vliegensvlug over de rails, zoodat de andere passagiers binnen-in al angstig keken en dachten,

dat er misschien iets niet in orde was met het mekaniek van den wagen.

Pass' stond voorop en telde de sekonden.

Maar hij begreep weldra, dat die snelheid hen toch niet kon baten. Bij Sloterdijk boog de lijn van de Electrische tram naar rechts, beschreef een wijde bocht om den buitenkant van Amsterdam, en reed veel verder de stad eerst binnen. Die omweg was te groot, begreep hij.

In Sloterdijk sprong hij zonder een woord te zeggen van de tram af; de heer Fogg volgde hem dadelijk.

Pass' hield zich nog aan een stroohalm vast!

Hij zag de paardentram staan, welke van dit dorpje, gelegen aan de grens van de hoofdstad, tot aan het Nassauplein in Amsterdam rijdt. Het was lijn 12, de laatste paardentram van de groote stad. Een stevig plomp paard stond er voor, wat dommelig mummelend op den trekstang in zijn bek; de koetsier, een echt gemoedelijk type voor zoo'n verouderd trammodel, stond tegen den wagen geleund en presenteerde den conducteur, die er ook wat dorpsch uitzag, een pruimpje tabak.

Pass', en de heer Fogg achter hem, vielen als een bom tusschen de twee in.

- 'Wanneer rijden jullie naar Amsterdam?', riep de eerste.

De koetsier en de conducteur keken elkaar even aan, wat verbouwereerd door die ongewone haast van de twee vreemdelingen.

De koetsier werkte eerst de tabaksdraden in zijn mond, streek met zijn tong een laatste tabaksblaadje van zijn lippen, en keek naar zijn paard, dat er volstrekt niet uitzag, of het den weg naar Amsterdam al af wilde sukkelen.

- 'We hebben nog den tijd,' zei de conducteur lang-

zaam; ‘we rijden om het kwartier, en we zijn pas vijf minuten geleden aangekomen.’

- ‘Honderd gulden ieder als jullie dadelijk wegrijdt!’, riep Pass'.

De twee keken elkaar even aan. Pass' moest het nog eens herhalen, eer zij het blijkbaar verstonden en begrepen. Toen knikten zij elkaar bedachtzaam toe, de conducteur draaide den zwengel van de achterrem los, de koetsier haalde het dek van het dikke trampaard af.

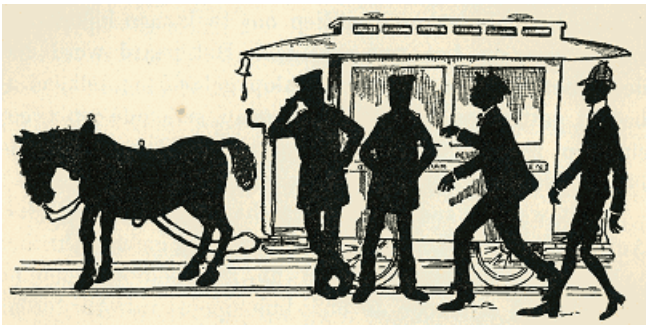

- ‘Honderd gulden extra, wanneer je wagen binnen de vijf minuten naar Amsterdam rijdt.’

Er scheen nu eenige haast in den koetsier te komen; hij rukte aan de teugels, liet de zweep op den ronden paardenrug neerkomen. Het paard schrikte er van wakker; het beest begreep niet wat er aan de hand was.

- ‘Hup!’, riep de koetsier, en lei er flink de zweep over, ‘je zult moeten galoppeeren, Truitje.’

Het paard heette Truitje, doch was niet gewend aan galoppeeren. Het was het laatste Amsterdamsche trampaard, overblijfsel uit een voor-historisch tijdperk toen de Amsterdammers nog tevreden waren met paardentrams. Het beest werd gewoonlijk, in verband met dit klassieke verleden,

wat ontzien. Doch ditmaal had zijn koetsier blijkbaar maling aan de historische beteekenis van zijn trampaard; hij joeg met geroep, tonggeklap, geruk aan de teugels, gemep met de zweep het vadzige paard voort.

Het beest overtrof zichzelf. Het had in zijn leven nooit hard behoeven te loopen; doch het bewees ditmaal, dat het nog eenige druppels edel rasbloed in zijn aderen moest hebben. Het hield een korten stevigen galop vol, zoodat een deel van de volkrijke buurt, waarlangs deze tram Amsterdam binnenkomt, uitliep om te komen kijken of de tram soms op hol was geslagen. Het paard werd door den koetsier in een straffen galop gehouden; telkens als het in gestrekten draf wilde overgaan, striemde een zweepslag op zijn bollen trampaardenrug, en dan haastte het beest zich weer voort wat het kon.

Nooit werd er sneller rit volbracht tusschen Sloterdijk en Amsterdam. Het konden geen vijf minuten geduurd hebben.

Bezweet, dampend, trillend op zijn pooten stond het dikke paard stil voor de oude buitenpoort van Amsterdam aan het Haarlemmerplein.

Doch het was tevergeefs geweest! Passepartout keek omhoog naar de klok boven de poort. De blik van den heer Fogg volgde dien van zijn reisbediende. Het uurwerk wees precies 7 uur 10 minuten aan. Het was de fatale tijd, dat zij zich aan het Centraal Station hadden moeten bevinden. Doch het Haarlemmerplein is niet hetzelfde als het Stationsplein.

Aan de reis om de wereld ontbrak nog slechts de afstand tusschen deze twee pleinen, de lengte van de Haarlemmerstraat, een paar honderd meter ongeveer.

Doch de bepaling van de opdracht was onverbiddelijk.

Wanneer er sprake was van de reis om de wereld, dan diende de reis om de wereld ook van het begin tot het eind te worden volbracht. Er mocht geen te kort zijn van een minuut, van een sekonde. Evenmin van honderd meter, noch van één meter, van een millimeter.

Passepartout keek zijn meester aan. De heer Fogg keek zijn reisbediende aan.

Zij spraken geen woord. Beiden hadden begrepen.

De reis om de wereld was door hen *niet* afgelegd binnen de veertig dagen!

De twee wereldreizigers hadden gerend, gevlogen, geworsteld tot het laatst.

Nu stonden ze tegenover elkaar op het Haarlemmerplein, verslagen, geknakt, de ellende in het hart.

Waartoe al hun inspanning, al hun moeite, al die buitengewone, haast bovenmenschelijke pogingen, om hun doel binnen den vastgestelden tijd te bereiken!

Zij hadden gefaald aan het einddoel van hun reis, slechts een flinke straatlengte van het punt van aankomst verwijderd.

Zij waren geslagen, terwijl zij de overwinning reeds behaald meenden te hebben.

Deze grievende teleurstelling scheen te zwaar voor hen. Doch beiden gedroegen zich ook onder deze omstandigheden zooals men van mannen van hun slag mocht verwachten.

Bij Pass', die de ontgoocheling te sterker voelde, omdat de ramp hen trof in zijn Amsterdam, zijn stad, op zijn Haarlemmerplein, grenzende aan zijn buurt, den Jordaan, bij Pass' sprongen de heete tranen van spijt uit de oogen, die van koorts schenen te gloeien. Doch toen hij naar zijn armen meester keek, voor wien de mislukking van zijn onverschrokken poging nog veel erger was, beheerschte hij zich. De heer

Fogg stond er even recht, onaandoenlijk, even statig als onder alle vorige omstandigheden van deze reis; slechts even had hij zijn wenkbrauwen opgetrokken, toen stond zijn strak gelaat weer even hard en effen als marmer; slechts even had hij de rechterhand opgeheven, had met zijn hand een vaag gebaar gemaakt, waarmee hij het nuttelooze van dit alles scheen te kennen te willen geven.

- 'Waarheen?', vroeg zijn bedaarde, droge stem, waarvan geen klank verraadde wat in dezen ondoorgrondelijken, raadselachtigen man moest omgaan.

Ja, waarheen!

Pass' wist het niet. Waarheen zou hij zijn meester nu brengen?

Er viel niet meer te reizen, er waren geen kaartjes meer te nemen voor den trein, geen kajuiten bestellen voor de boot, geen luchtschepen behoefden meer bestegen, in geen onderzeesche booten meer afgedaald, voor geen riksja meer plaats genomen te worden.

Waarheen? Het was den heer Fogg onverschillig immers. En hem eveneens.

Hij begon te loopen, langzaam, onwillig.

En zonder dat hij er zich zelf rekenschap van gaf, sloeg hij de richting in naar den Jordaan, naar de Goudsbloem-dwarsstraat, naar de woning van zijn moeder.

De buurt stond er onveranderd, al had Pass' een gevoel, alsof hij jaren weg was geweest. Hij herkende elk huisje, elk stoepje, elk deurtje. Daar was het huis van den koopman, daar op den hoek, drie hoog woonde de gepasporteerde soldaat, daar in het pothuis juffrouw Van der Tuin, daarover lag de wasch- en strijkinrichting, waar Dientje, zijn aardig vriendinnetje, zijn meisje, woonde. Doch hij was blij, dat hij niemand van al zijn buurtkennissen achter

hun vensters of aan hun deuren zag, zoo schaamde hij zich.

Hij stond al voor het huis van zijn moeder; op het bordje aan de deurpost stond geschilderd: ‘Wed. Passepartout’. Hij klom met langzame schreden, alsof hij een vracht lood in elken schoen had, de steile traptreden op. De heer Fogg kwam zwijgend achter hem aan.

Hij deed de portaaldeur open. Daar stond hij weer in het kleine nette voorkamertje. Hij durfde haast niet rond kijken.

- ‘Wel allemarie!’, riep een hartelijke stem; ‘hij is 't!... Pass', mijn jongen, mijn hartebout!’

't Was juffrouw Passepartout, dik en wel, die met een warm gezicht achter uit haar keukentje het kamertje in kwam. Het goede mensch sloeg de handen boven haar hoofd in elkaar, snakte even naar adem, veegde met haar boezelaar twee dikke tranen af, die langs haar bolle koonen biggelden. Toen ratelde ze aan één stuk door:

- ‘Dat wist ik wel, dat mijn brave jongen het eerst naar het huis van zijn moeder zou komen... Daarom wou ik niet meegaan naar het station, waar de heele buurt van morgen vroeg in optocht is heengegaan, om je af te halen... Nee, zei ik, zijn moeder hoort thuis, om haar jongen in zijn eigen huis op te wachten!... En wat zie je d'r goed uit... en je kleeren nog zoo netjes, behalve... sjonge, sjonge! wat een scheur heb je daar in je broek,

kwajongen; die zal ik wel gauw voor je stoppen, hoor... En daar is hij dan weer thuis, in leven en welzijn... zelfs dikker geworden... en zijn baas bij 'm... allebei wat sip en mistroostig, maar dat is van de ongewoonheid en dat zal wel bijtrekken als ik je meneer en jou een lekker kommetje koffie heb geschonken...'

Ze ratelde maar door, druk en opgewonden, blij en ingelukkig, dat ze haar eenigen Pass', haar lieven jongen, daar weer terug had.

Wat kon haar de reis om de wereld schelen; zij had maar zitten uitrekenen, wanneer haar jongen weer thuis kon zijn.

- 'Ik heb geteld, dag aan dag!', praatte ze druk door, zonder te letten op het verslagen, wezenlooze gezicht van Pass', evenmin als op het stroeve, harde gezicht van den heer Fogg; '... ik heb ze stuk voor stuk geteld... ze dachten geen van allen, dat je baas en jij op tijd terug zouden kunnen zijn... ''t Is onmogelijk', zeien ze allemaal; en in de kranten werden er lange stukken over geschreven. Aan het station staat 't nu vol met menschen, ook met de heeren van de krant d'rbij... Vannacht kon ik geen oog dicht doen... Iedereen wist dat jullie vanmorgen vroeg aan zouden komen... 'Maak toch dat jullie d'r om half acht bent,' zei ik nog, 'want...

- 'Half acht?', zei Pass', alsof hij uit een benauwden droom wakker werd.

- 'Waarom schrik je zoo, m'n jongen?', vroeg juffrouw Passepartout bezorgd. 'Waarom vraag je dat zoo? Je zult toch zelf wel het beste weten wanneer je aan het Centraal Station weer terug moet zijn'...

- 'Half acht?', herhaalde Pass', half wezenloos. 'U bedoelt tien minuten over zeven, moeder.'

- 'Nee!', zei juffrouw Passepartout met nadruk, 'daar laat ik me niet door van de wijs brengen. Ik heb

dat nu veertig dagen, wel honderd maal per dag, voor me zelf opgezegd: ‘Zaterdag 11 Augustus om half acht komt mijn Pasje terug.’

- ‘Moeder!’, riep Pass', terwijl zijn stem beefde van ontroering; ‘moeder, het was helaas, twintig minuten vroeger, dat we terug moesten zijn!’

- ‘Malle jongen!’, lachte zijn goedige moeder, ‘je zit nog net zoo vol grappen als toen je wegging. Wil je nu je ouwe dikke moeder er in laten loopen met die twintig minuten verschil tusschen spoortijd en stadstijd?’....

Pass' was overeind gesprongen, alsof er een speld door zijn stoel stak.

Twintig minuten-spoortijd.... stadstijd!

Twintig minuten....

Maar als de tijd van vertrek van hun Centraal Station 7 uur 10 minuten was geweest, dan was dit ook volgens den spoortijd berekend, en stond dit gelijk met half acht Amsterdamschen tijd!

Pass' was overeind gesprongen op hetzelfde oogenblik, dat de klok van de Westerkerk, waarop hij uit het raam kijken kon, den slag sloeg voor het kwartier.

Het was kwart over zeven volgens den Amsterdamschen tijd.

Hij had nog een kwartier tijd eer het half acht zou zijn, vóór de spoortijd van het Centraal Station de fatale 7 uur 10 minuten zou aanwijzen.

Een kwartier!

Het beteekende een zee van tijd.

Hij was de eerste Hollander, die het tijdsverschil van twintig minuten tusschen deze twee officieele tijdwijzers zegende. Of een nieuwe wet die twintig minuten zou schrappen, liet hem koud.

Zij zouden nu de redding zijn.

Hij zag geen kans, zijn meester dit ingewikkelde klokkenverschil in zijn nationalen tijd uit te leggen.

De heer James Fogg, die overigens alles wist, wat in de boeken van alle landen der wereld geschreven stond, wist dit niet!

Het kwam er trouwens niet op aan.

Pass' had zeer oneerbiedig zijn meester beetgepakt, hem de kamer uitgesleurd, de trap afgedrongen. De heer Fogg liet zijn reisknecht, in wien hij altijd het volste vertrouwen gesteld had, geheel begaan. Pass' had den heer Fogg stevig bij den arm gevat, alsof hij het wilde zijn, die nu met sterke hand zijn meester diens triomf tegemoet zou voeren.

Het tweetal liep snel met groote passen, de nog ochtend-stille straten langs. Zij hadden geen bekijk in den Jordaan, welks bevolking trouwens naar het Centraal Station was uitgetrokken, om den roemrijken buurtgenoot in te halen.

Door de Raadhuisstraat snelden de heer Fogg en Passepartout. Langs de Mozes- en Aäronstraat kwamen zij op den Dam.

De klok van het Koninklijk Paleis wees tien minuten vóór half acht.

Deftig, met opzet zich niet haastend, leidde de reisknecht zijn meester het Damrak op. Daar lag aan zijn linkerhand het kantoor van de firma Cook. Het was nog gesloten. Geen van de chefs, geen van de bedienden, geen van de vreemdelingengidsen was er nog. Er was zelfs geen kantoorbediende, opvolger van den op den ochtend van den 2^{den} Juli plotseling verdwenen Passepartout, aan het stoffen der lokalen, of het gieten van den vloer.

Pass' keek het kantoor aan met verteederden blik, zijn hart overvol.

Daar had hij verlangd, gepeinsd, gedroomd; daar had hij

bij het aanschouwen van de bonte platen aan de wanden, in gedachten al die reizen gemaakt naar alle landen, naar alle streken, naar noord en zuid, naar oost en west.

Nu had hij dan met eigen oogen die wereld gezien, de echte wereld, de wezenlijke wereld; hij keerde hier terug, in gezelschap van zijn beroemden meester, nu in-eens even befaamd als diens vader, die eenmaal de wereld verbaasd had met de reis om de wereld in tachtig dagen, doch de zoon ditmaal als de held van de reis om de wereld in veertig dagen; en hij, Pass' Junior, evenals zijn vader, de beroemde Passepartout Senior eertijds, hij deelde in dien triomf.

De klok op de Beurs, met de zoo bekende woorden ‘Beidt uw Tijd’, wees vijf minuten vóór half acht.

Het Centraal Station, het voor Pass' zoo welbekende gebouw, lag voor hen. Het tweetal stapte er op af.

Met een handgebaar wees de reisknecht er zijn meester naar. De klok van het station wees 7 uur 9 minuten!

De heer James Fogg keek er naar, zonder eenig teeken van verbazing op zijn effen staal gezicht. Zijn hand scheen even het zonderlinge van deze aardsche dingen te willen gebaren.

Toen versprong de groote wijzer naar 7 uur 10 minuten.

Pass' was zijn meester voorgegaan, duwde de tochtdeur open, om den heer James Fogg binnen te laten.

De groote stationshall stond zwart van de menschen. Onder de klok, welke er in het midden hing, stond de kleine Engelsche notaris, met Müsellheim, den koopman, juffrouw Van der Tuin, de buurvrouw, Stappert, den gepasporteerden soldaat uit West-Indië, daarnaast Dientje, met een kleur als bloed. Al de anderen drongen om deze groep heen, eenige agenten trachtten de orde te handhaven.

Alles keek omhoog naar de klok.

De spanning was onbeschrijflijk; men had reeds gehoord van het ongeluk in Halfweg.

Men vreesde, dat de wereldreizigers vlak bij Amsterdam zouden falen. Toch hoopte men nog. De journalisten schreven hun zakboekjes vol. Iedereen zweeg. Duizenden oogen keken naar den grooten wijzer van de klok, die elke minuut een streep versprong.

Toen dacht men eenige beweging te zien komen in den minutenwijzer. Men had de laatste zestig sekonden meegeteld.

Acht-en-vijftig sekonden...

Negen-en-vijftig...

- 'Gaat u voor, meneer Fogg,' klonk de stem van Passepartout.
- 'Zestig,' telde de kleine Engelsche notaris.

De reis om de wereld in 40 dagen was volbracht.